

AN ABRIDGMENT OF AMARAKOSHA

—
BEING A
SANSKRIT-ENGLISH
AND
ENGLISH-SANSKRIT
Pocket Dictionary

BY
MAHADEV SHIVRAM GOLE, M. A.

Printed and published by S. N. Joshi
at Chitrashala Press, 1026
Sadashiva Peth
Poona City.

FIFTH EDITION (Revised).

1934

(~~PRICE ANNAS TWENTY~~)

Rs. 3/00

33325

PREFACE

TO THE FIRST EDITION

The Sanskrit language possesses one special advantage over all the modern languages, viz., that the language easily lends itself to being moulded into verse and thus makes it easy for learners to get anything by heart and retain it in their memory. This is the reason why most of the ancient Sanskrit works, which were intended for study, are written in the form of verses. In beginning the study of Sanskrit, the old custom was to learn by heart the Amarakosha, which contains nearly all those words which it is necessary for an ordinary student of Sanskrit literature to know. This custom now prevails only among the *S'astris*, and that too, not as widely as before; while most of the students of English schools and colleges follow the modern method introduced by prof. Bhandarkar in his First and Second Book of Sanskrit. There is no doubt that the modern method possesses several advantages over the old one; it has, however, one defect, viz., that the student does not know any words beyond the vocabularies of the prescribed

Sanskrit texts. Whenever, therefore, he attempts to read independently any of the works of the Sanskrit poets, he is forced every now and then to refer to the Sanskrit-English dictionaries of Prof. Benfey and others, even for the interpretation of the simplest S'lokas. It occurred to me that this defect could, to a certain extent, be removed by introducing in a modified form the old system of learning by heart the Amarakosha. The original Amarakosha contains about 1600 S'lokas; it is impossible for any student of our High Schools to spare, from his numerous studies, sufficient time to commit to memory the whole of this mass, and even if he could, his labours, would be, to a large extent, vainly spent. For the Amarakosha contains many words which are rarely met with in classical Sanskrit literature.

In preparing this Abridgment of Amarakosha, it has been my sole endeavour to select only such words as occur in the works of the generally read Sanskrit poets and dramatists and to put them in as few S'lokas as possible. I have succeeded in thus reducing the number of S'lokas to 530. The S'lokas are taken, where possible, from the original Amarakosha. but in many places, I have been

compelled to form new S'lokas. The method followed in forming them is the same as that of the original.

I have also introduced all those modern improvements, by which reference to the words can be made easy, and the whole work made more intelligible and useful. Thus the Index to English words which has been appended to this book, will serve the purpose of an English-Sanskrit dictionary for all the wants of an ordinary student. There is also an Index to Sanskrit words.

M. S. G.

POONA.

ABBREVIATIONS.

m = Masculine.

f. = Feminine.

n. = Neuter.

adj. = Adjective

adv = Adverb

Indecl. = Indeclinable

pl. = Plural only.

du. = Dual only.

ष० त० = षष्ठीतत्पुरुष.

नब् त० = नब्तत्पुरुष.

उ० त० = उपपदतत्पुरुष.

ब० = बहुव्रीहि.

क० = कर्मधारय.

इ० = &c.

Syn. = Synonyms.

A. = Atmanepada.

P. = Parasmaipada.

(The numbers preceding A. & P. show Conjugation).

Pass = Passive.

Pp. = Past participle.

Cau. or *Caus.* = Causal.

Desid. = Desiderative.

अथामरसारः ।

परिभाषा ।

OR

THE RULES OF INTERPRETING THE SLOKAS.

प्रायशो रूपभेदेन साहचर्याच्च कुत्रचित् ॥

स्त्रीपुंनपुंसकं ज्ञेयं तद्विशेषविधेः क्वचित् ॥ १ ॥

Generally the *gender* of a word *i. e.* whether it is *masc.*, *fem.*, or *neuter*, should be inferred from its form in the sloka:—

E. g.—शान्तिस्तितिक्षा । भीभीतिर्दरत्रासश्च साध्वसम् ।

Here the words शान्ति, तितिक्षा, भी and भीति are obviously, from their very form, *fem.*; दर and त्रास are obviously *masc.*; and साध्वस in the same way is *neuter*.

In some cases the *gender* of a word should be inferred from the *gender* of the accompanying words:—

E. g.—जनुर्जननजन्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्भवः ।

Here जनुस्, जनन and जन्मन् are grouped together

and the plural form at the end of the compound indicates the *neuter gender*; all these words are therefore *neuter*; जनि accompanies उत्पत्ति which is *fem.* from its form; जनि is therefore *fem.*, उद्भव is by its very form *masc.*

In some rare cases the *gender* is distinctly specified. The following words are chiefly used in order to specify the genders:—

पुंसि	}	= <i>Masc.</i>
ना		
पुमान्	}	= <i>Fem.</i>
स्त्री		
स्त्रियाम्	}	= <i>Neut.</i>
क्लीबे		

(भूम्नि in the same way shows that the word is to be declined only in the plural.)

Examples—

चक्रं रथाङ्गं नेमिः स्त्री प्राधिः पुंस्यथ धूः स्त्रियाम् ।

Here नेमि is *fem.*, प्राधि *masc.*, धू *fem.*

निधिर्ना शेवधिः ।

That is निधि and शेवधि is *masc.*

शपनं शपथः पुमान् ।

That is शपथ is *masc.*

सुरलोको द्यौर्दिवौ द्वे स्त्रियां क्लीबे त्रिविष्टपम् ।

That is द्यौ and दिव् are both *fem.*, and त्रिविष्टप is *neut.*

आपः स्त्री भूम्नि वार्वारि ।

ap fem. declined in the plural only.

N. B.—For the convenience of metre, other words of the same meaning as above are sometimes used in their stead to indicate the respective genders:—

E. g.—सूत्राणि नरि तन्तवः । here नरि=पुंसि and show that तन्तु is *masc.*

त्रिलिङ्ग्यां त्रिविविधं पदं मिथुने तु द्वयोरिति ।

निषिद्धलिङ्गं शेषार्थं त्वन्तायादि न पूर्वभाक् ॥ ३ ॥

The word त्रिषु accompanying a word, shows that it can be declined in all the three genders; (such words, in most cases, are adjectives.

E. g. कोष्णं कवोष्णं मन्दोष्णं कदुष्णं त्रिषु तद्वति ।

That is, कोष्ण, &c. are declined in all the three genders according to the noun they qualify, all of them being adjectives.

त्रिषु स्कुलिङ्गोऽत्रिक्रणः ।

Here स्कुलिङ्ग is declined in all the three genders; thus *Nom. sing.* स्कुलिङ्गः, स्कुलिङ्गा, or स्कुलिङ्गम्.

The word द्वयोः (or others meaning the same thing, as उभयोः, स्त्रीपुंसयोः &c.) when it accompanies a word, shows that the word can be declined in the *masc.*, as well as in the *fem.*

E. g.—वहेद्र्योर्ज्वालकीलौ ।

That is ज्वाल and कील are both *masc.* and *fem.*; thus *Nom. sing.* ज्वालः, कीलः, or ज्वाला, कीला.

भानुः करो मरीचिः स्त्रीपुंसयोर्द्विधाधितिः स्त्रियाम् ।

here मरीचि is both *masc.* and *fem.*

N. B.—In this and the above cases, the words must be made, before declining them, to assume the proper form of the gender.

When in the case of a word a particular gender is excepted, that word can be declined only in the remaining genders:—

E. g.—कुलिशं वज्रमस्त्री स्यात् ।

That is, वज्र is *masc.* and *neuter*, but not *fem.* Other forms of excepting a gender are—न पुंसि, न ना, न क्लीबे &c.

पेशी कोशो द्विहीनेऽण्डम् ।

द्विहीने=न स्त्रीपुंसयोः, therefore अण्ड is only *neuter*.

Sometimes such forms as पुंसि वा, स्त्रियां वा, &c. accompany a word; in such cases, these forms indicate that the word which they accompany can be declined optionally in the gender shown by them (as well as in the gender which is obvious from its form in the sloka)

E. g.—वृन्दारका देवतानि पुंसि वा देवताः स्त्रियाम् ।

घस्रो दिनाहनी वा तु क्लीबे दिवसवासरौ ।

Thus दैवत from its form is obviously *neuter*; it is also optionally *masc.* दिवस and वासर are from their forms *masc.* , but they are optionally *neuter* also.

When तु follows a word, that word is to be taken (1) as synonymous with, or (2) as connected with the *succeeding* word or group of words, and not with the words that precede it.

E. g.—निधिर्ना शेवधी रंहस्तरसी तु रयः स्यदः ।

(1) Here रंहस्तरसी, a compound word, is followed by तु; this word, therefore, is synonymous with रय and स्यद and not with निधि and शेवधि. रंहस्तरसी a *Dvandva* comp. means रंहस् and तरस् both *neut.* the meaning, therefore, is that the four words रंहस्, तरस्, रय and स्यद are synonymous the last two being *masc.*

वियद्विष्णुपदं वा तु पुंस्याकाशविहायसी ।

(2) Here तु indicates that वा is to be taken as connected with the succeeding word पुंसि, which goes with आकाशविहायसी. The meaning of the line, therefore, is that आकाश and विहायस् are optionally *masc.* (See the preceding Rule.)

अथ (or अथो) is sometimes used to separate two words or groups of words, which differ from each other in their meaning; in other words, with अथ

begins a new group of words with different meaning:—

E. 9.—नित्यानवरताजलमप्यथातिशयो भरः ।

Here अथ stands between two groups of words, viz., नित्य, अनवरत and अजस्र on one side, and अतिशय and भर on the other; these groups of words, therefore, have different meanings; in other words with अथ begins a new group of words having a different meaning.

इति परिभाषा ।

स्वरव्ययं स्वर्गनाकत्रिदिवत्रिदशलयाः ।

सुरलोको द्यौर्दिवौ द्वे स्त्रियां क्लीबे त्रिविष्टपम् ॥ ३ ॥

Heaven, Paradise.—स्वर् *indecl.*: स्वर्ग, नाक, त्रिदिव, त्रिदशलया, सुरलोक *m.*: द्यौ, दिव् *f.*: त्रिविष्टप *n* (त्रिदश + आलय = ष० त०; सुर + लोक = ष० त०).

अमरा निर्जरा देवास्त्रिदशा विबुधाः सुराः ।

सुपर्वाणः सुमनसस्त्रिदिवेशा दिवौकसः ॥ ४ ॥

आदितेया दिविषदो गीर्वाणा दानवारयः ।

वृन्दारका दैवतानि पुंसि वा देवताः स्त्रियाम् ॥ ५ ॥

Gods. Heavenly beings, Immortals.—अमर, निर्जर, देव, त्रिदश, विबुध, सुर, सुपर्वन्, सुमनस्, त्रिदिवेश, दिवौकस, आदितेय, दिविषद्, गीर्वाण, दानवारि, वृन्दारक *m.*; दैवत *m.* & *n.*; देवता *f.* (नं त्रियत इत्यमरः उ० त० = अमर्त्यः from मृ 6 A, to die; त्रिदिव + ईश = ष० त०; दिव् + ओकस् = ब०; अदिते-

रपत्थं पुमान्=आदितेयः=अदितिसुतः ; (अदिति *f.* the mother of gods.) दिवि सीदति दिविषद्=३० त० from सद् (सीद्) 1 P. to move; दानव+अरि=४० त०.)

विद्याधराप्सरोयक्षरक्षोगन्धर्वकिन्नराः ।

पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः ॥ ६ ॥

Different kinds of demi-gods.—विद्याधर *m.*; अप्सरस् *f.*; यक्ष *m.*; रक्षस् *m.*; गन्धर्व, किन्नर, पिशाच, गुह्यक, सिद्ध, भूत *m.*

आदित्या द्वादश प्रोक्ता विश्वेदेवास्त्रयोदश ।

वसवश्चाष्ट संख्याता रुद्रा एकादश स्मृताः ॥ ६ ॥ अ

आदित्य *m.* A kind of demigods 12 in number.

विश्वेदेवाः (विश्व *m.*) A kind of demigods 13 in number.

वसवः (वसु *m.*) A kind of demigods 8 in number.

रुद्राः (रुद्र *m.*) A kind of demigods 11 in number.

असुरा दैत्यदैतेयदनुजेन्द्रारिदानवाः ।

शुकाशिष्या दितिसुताः पूर्वदेवाः सुरद्विषः ॥ ७ ॥

Demons.—असुर, दैत्य, दैतेय, दनुज, इन्द्रारि, दानव, शुकाशिष्य, दितिसुत, पूर्वदेव, सुरद्विष *m.*

(न सुर=असुरः नञ् त०; दितेरपत्न्यं पुमान् दैत्यः, दैतेयः, दितिसुतः; (दिति, दनु *f.* the mothers of the demons); इन्द्रारि, शुकाशिष्य=४० त०; (सुरान् द्वेष्टि इति सुरद्विद् ३० त०).

ब्रह्मात्मभूः सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः ।

हिरण्यगर्भो लोकेशः स्वयंभूश्चतुराननः ॥ ८ ॥

धाताब्जयोनिर्द्रुहिणो विरिञ्चिः कमलासनः ।

स्रष्टा प्रजापतिर्वेधा विधाता विश्वसृज्ज्विधिः ॥ ९ ॥

The god Brahma, the creator.—ब्रह्मन्. आत्मभू, सुरज्येष्ठ, परमेष्ठिन्, पितामह, हिरण्यगर्भ, लोकेश, स्वयंभू, चतुरानन, धातृ, अब्जयोनि, द्रुहिण, विरिञ्चि, कमलासन, स्रष्टृ, प्रजापति, वेधस्, विधातृ, विश्वसृज्ज्विधि *m.*

(आत्मना भवति=आत्मभूः; स्वयं भवति=स्वयंभूः (the Self-existent) उ० त०; चत्वारि आननानि यस्य सः ब०; अब्ज + योनि=ब०; कमल + आसन=ब० syn, चतुर्मुख, कमलोद्भव, सरसिजासन, इ०; विश्वं सृजति उ० त०.)

पीताम्बरोऽच्युतः शार्ङ्गी गोविन्दो गरुडध्वजः ।

उपेन्द्र इन्द्रावरजश्चक्रपाणिश्चतुर्भुजः ॥ १ ॥ अ

पद्मनाभो मधुरिपुर्वासुदेवस्त्रिविक्रमः ।

देवकीनन्दनः शौरिः श्रीपतिः पुरुषोत्तमः ॥ १ ॥ आ

वनमाली बलिध्वंसी कंसारातिरधोक्षजः ।

विश्वंभरः कैटभजिद् विधुः श्रीवत्सलाञ्छनः ॥ १ ॥ इ

जलशायी विश्वरूपो मुकुन्दो मुरमर्दनः ।

Krishna or Vishnu.—पीताम्बर, अच्युत, शार्ङ्गिन्, गोविन्द, गरुडध्वज, उपेन्द्र, इन्द्रावरज, चक्रपाणि, चतुर्भुज, पद्मनाभ, मधुरिपु, वासुदेव, त्रिविक्रम, देवकीनन्दन, शौरि, श्रीपति, पुरुषोत्तम, वनमालिन्, बलिध्वंसिन्, कंसाराति, अधोक्षज, विश्वंभर, कैटभजित्, विधु, श्रीवत्सलाञ्छन, जलशायिन्, विश्वरूप, मुकुन्द, मुरमर्दन *m.*

[पीत + अम्बर = ब०, syn. पतिवसन, पतिवासस्; इ०;

गरुडं+ध्वज=ब०; चक्रं पाणौ यस्य सः=ब०; पद्मं नामौ यस्य सः=ब०; मधु+रिपु=ब० त०, syn. मधुद्विष, देवकी+नन्दन=ब० त०, syn. देवकीसुत, इ०; श्रियः पतिः=ब० त०, syn. लक्ष्मीपति, इ०; बलिं ध्वंसयति बलिध्वंसी उ० त०; कंस+अराति=ब० त०, syn. कंसारिः इ०; कैटभं जयति=उ० त०; जले शेते=उ० त०, also शेषशायिन्; मुरं मर्दयति=उ० त०; syn. मुरारि, इ०.]

वसुदेवोस्य जनकः स एवानकदुन्दुभिः ॥ ९ ॥ ई

Father of Krishna.—वसुदेव, आनकदुन्दुभि m.

रेवतीरमणो रामो बलदेवो हलयायुधः ।

नीलाम्बरः सीरपाणिर्बलश्च मुसली हली ॥ ९ ॥ उ

Krishna's elder brothers.—रेवतीरमण, राम, बलदेव, हलयायुध, नीलाम्बर, सीरपाणि, बल, मुसलिन्, हलिन् m (रेवती+रमण=ब० त०, syn. रेवतीपति; हल+आयुध=ब०=हलिन् सीरपाणि like चक्रपाणि). (रमण m.—णी f. a lover, a beloved).

मदनो मन्मथो मारः प्रद्युम्नो मीनकेतनः ।

कंदर्पो दर्पकोऽनङ्गः कामः पञ्चशरः स्मरः ॥ १० ॥

शंवरारिर्मनसिजः कुसुमेषुरनन्यजः ।

पुष्पधन्वा रतिपतिर्मकरध्वज आत्मभूः ॥ ११ ॥

Love; the god of love.—मदन, मन्मथ, मार, प्रद्युम्न, मीनकेतन, कंदर्प, दर्पक, अनङ्ग, काम, पञ्चशर, स्मर, शंवरारि, मनसिज, कुसुमेषु, अनन्यज, पुष्पधन्वन्, रतिपति, मकरध्वज, आत्मभू m.

[मीन+केतन=ब०, also मकरध्वज, syn. शेषकेतन; पञ्च+

शर=ब०, syn. पञ्चबाण; मनसि जायते=उ० त० अलुक्. syn. मनोभव. चित्तजन्मन्; कुसुम+इषु=ब०, syn. पुष्पबाण, कुसुमायुध; पुष्प+धनुस्=ब०, syn. कुसुमचाप; आत्मना भवति आत्मभूः, syn. अनन्यजन्मन्].

लक्ष्मीः पद्मालया पद्मा कमला श्रीहरिप्रिया ।

इन्दिरा लोकमाता मा क्षीरोदतनया रमा ॥ १२ ॥

Lakshmi, the goddess of wealth.—लक्ष्मी, पद्मालया, पद्मा, कमला, श्री, हरिप्रिया, इन्दिरा, लोकमाता, मा, क्षीरोदतनया, रमा *f.* [पद्म+आलय=ब०, also पद्मजा; क्षीरोद+तनया=ब० त०].

शंखो लक्ष्मीपतेः पाञ्चजन्यश्चक्रं सुदर्शनः ।

कौमोदकी गदा खड्गो नन्दकः कौस्तुभो मणिः ॥

चापः शार्ङ्गं सुरारस्तु श्रीवत्सो लाञ्छनं स्मृतम् ॥ १२ ॥ अ

The conch-shell of V. पाञ्चजन्य *m.*

The discus of V. सुदर्शन *m.*

The mace of V. कौमोदकी *f.*

The sword of V. नन्दन *m.*

The jewel worn by V. कौस्तुभ *m.*

The bow of V. शार्ङ्ग *n.*

The mark on the breast of V. श्रीवत्स *m.*

शंभुरीशः पशुपतिः शिवः शूली महेश्वरः ।

ईश्वरः शर्व ईशानः शंकरश्चन्द्रशेखरः ॥ १३ ॥

भूतेशः खण्डपरशुर्गिरिशो गिरिशो मृडः ।

मृत्युञ्जयः कृत्तिवासाः पिनाकी प्रमथाधिपः ॥ १४ ॥

वृषध्वजोऽष्टमूर्तिश्च धूर्जटिश्च त्रिलोचनः ।

हरः स्मरहरो भर्गस्यम्बकस्त्रिपुरान्तकः ॥ १५ ॥

गङ्गाधरश्च श्रीकण्ठः स्थाणू रुद्र उमापतिः ।

The god Siva.—शंभु, ईश, पशुपति, शिव, शूलिन्, महेश्वर, ईश्वर, शर्व, ईशान, शंकर, चन्द्रशेखर, भूतेश, खण्डपरशु, गिरीश, गिरिश, मृड, मृत्युञ्जय, कृत्तिवासस्, पिनाकिन्, प्रमथाधिप, वृषध्वज, अष्टमूर्ति, धूर्जटि, त्रिलोचन, हर, स्मरहर, भर्ग, त्र्यम्बक, त्रिपुरान्तक, गङ्गाधर, श्रीकण्ठ, स्थाणु, रुद्र, उमापति *m.*

[चन्द्र + शेखर = ब० like चक्रपाणि; syn. भालचन्द्र, चन्द्रचूड; कृत्ति + वासस् = ब०; पिनाकोऽस्यास्तीति पिनाकिन्. so also शूलिन्, syn. पिनाकपाणि, शूलपाणि. (पिनाक the bow of Siva). अष्टौ मूर्तयो यस्य सः अष्ट० one having eight manifestations or forms; त्रि + लोचन = ब०; त्रि + अम्बक = ब०. (अम्बक *m.* the eye), स्मरं हरति = उ० त०, syn. स्मरारि, मदनान्तक. so also गङ्गाधर].

उमा कात्यायनी गौरी काली हैमवतीश्वरी ।

अपर्णा पार्वती दुर्गा गिरिजा चण्डिकाम्बिका ॥ १६ ॥

Parvati, the wife of Siva.—उमा, कात्यायनी, गौरी, काली, हैमवती, ईश्वरी, अपर्णा, पार्वती, दुर्गा, गिरिजा, चण्डिका, अम्बिका *f.*

[हिमवतः अपत्यं स्त्री है० from हिमवत् *m.* the Himalaya mountain].

अथैकदन्तहेरम्बलम्बोदरगजाननाः ।

विनायको विघ्नराजद्वैमातुरगणाधिपाः ॥ १७ ॥

Ganapati.—एकदन्त, हेरम्ब, लम्बोदर, गजानन, विनायक

विघ्नराज, द्वैमातुर, गणाधिप *m.* [गण+अधिप=ष० त०, *syn.*
गणपति; गज+आनन=ब०, *syn.* गजमुख].

षाण्मातुरः कार्तिकेयः शरजन्मा षडाननः ।

पार्वतीनन्दनः स्कन्दः सेनानीरग्निभूर्गुहः ॥ १८ ॥

Karttikeya, the eldest son of *Siva*-षाण्मातुर,
कार्तिकेय, शरजन्मन्, षडानन, पार्वतीनन्दन, स्कन्द, सेनानी,
अग्निभू, गुह *m.*

इन्द्रो मरुत्वान्मघवा बिडौजाः पाकशासनः ।

शक्रः पुरंदरो वज्री वासवो वृत्रहा वृषा ॥

आखण्डलः सहस्राक्षस्तुराषाण्मेघवाहनः ॥ १९ ॥

पुरुहूतः सुरपतिर्बलारातिः शचीपतिः ।

Indra.-इन्द्र, मरुत्वत्, *मघवन्, बिडौजस्, पाकशासन, शक्र,
पुरंदर, वज्रिन्, वासव, *वृत्रहन्, वृषन्, आखण्डल, सहस्राक्ष,
*तुरासाह, मेघवाहन, पुरुहूत, बलाराति, सुरपति, शचीपति *m.*

पुलोमजा शचीन्द्राणी नगरी त्वमरावती ॥ १९ ॥ अ

हय उच्चैःश्रवाः सूतो मातलिर्नन्दनं वनम् ।

ऐरावतोभ्रमातङ्गो जयन्तः पाकशासनिः ॥ १९ ॥ आ

Indra's wife or queen.-पुलोमजा, शची, इन्द्राणी *f.*

Indra's capital.-अमरावती *f.*

Indra's horse.-उच्चैःश्रवस् *m.*

Indra's charioteer.-मातलि *m.*

Indra's garden, or Paradise.-नन्दन *m.*

Indra's elephant.-ऐरावत, अभ्रमातङ्ग *m.*

Indra's son.-जयन्त, पाकशासनि *m.*

व्योमयानं विमानोऽस्त्री स्ववैद्यावश्विनीसुतौ ।

Balloon, air-chariot.—व्योमयान *n.*, विमान *m.* *n.*

Heavenly physicians.—स्ववैद्य, अश्विनीसुत *m. du.*

उर्वशी मेनका रम्भेत्याद्या अप्सरसो दिवि ॥ १९ ॥ इ

Heavenly damsels.—उर्वशी, मेनका, रम्भा *f.* इत्याद्या दिव्यप्सरसः.

कुलिशं वज्रमस्त्री स्यात् पविः पुंस्यशनिर्द्वयोः ।

Indra's thounderbolt—कुलिश *n.*, वज्र *m.* *n.*, पवि *m.*, अशनि *m. f.*

मन्दाकिनी वियद्गङ्गा पीयूषममृतं सुधा ॥ २० ॥

Galaxy, the Ganges of heaven.—मन्दाकिनी, वियद्गङ्गा *f.*

(वियत्+गङ्गा=१० त०, syn. स्वर्णदी, आकाशगङ्गा.)

Nectar.—पीयूष *n.*, अमृत *n.*, सुधा *f.*

अग्निवैश्वानरो वह्निः कृशानुः पावकोऽनलः ।

रोहिताश्वो वायुसखो हुतभुग्दहनः शिखी ॥ २१ ॥

तनूनपाज्जातवेदा ज्वलनो हव्यवाहनः ।

Fire.—अग्नि, वैश्वानर, वह्नि, कृशानु, पावक, अनल, रोहिताश्व, वायुसख, हुतभुज्, दहन, शिखिन्, तनूनपात्, जातवेदस्, ज्वलन्, हव्यवाहन *m.* (वायु+सखि=४० त० or ४०; हुतं भुङ्क्ते इति हु०=३० त०; शिखाः (ज्वालाः) अस्य सन्तीति शि०. syn. मरुत्सहाय, हुताशन, शिखावत्, अर्चिष्मत्. इ०; हव्य+वाहन=४० त०.)

वहेर्द्वयोर्ज्वालकीलावर्चिर्हेतिः शिखा स्त्रियाम् ॥

Flame.-ज्वाल *m.* & *f.* (-लः, ला), कील *m.* & *f.* (-लः, ला), अर्चिस् *f.* & *m.*, हेति *f.*, शिखा *f.*

त्रिषु स्फुलिङ्गोऽग्निकणः संतापः संज्वरः समौ ॥२२॥

Spark.-स्फुलिङ्ग *m.* *f.* *m.*, अग्निकण *m.*

Heat, burning heat.-संताप. संज्वर *m.*

उल्का स्यान्निर्गतज्वाला भूतिर्भासितभस्मनी ।

क्षारो रक्षा च दावस्तु दवो वनहुताशनः ॥

A fire-brand.-उल्का *f.*=निर्गतज्वाला.

Ashes.-भूति *f.*, भासित *m.*, भस्मन् *n.*, क्षार *m.*, रक्षा *f.*

Forest-conflagration.-दाव, दव, वनहुताशन *m.*

(वन + हुताशन = ४० त०).

राक्षसः कौणपः क्रव्यात्कर्बुरो यातुरक्षसी ॥ २३ ॥

Demon, giant.-राक्षस, कौणप, क्रव्याद्, कर्बुर *m.*, यातु, रक्षस् *m.*

कालोऽन्तकः कृतान्तश्च धर्मराजः परेतराट् ।

यमः पितृपतिश्चैर्वो वाडवो वडवानलः ॥ २३ ॥ अ

The god of death.-काल, अन्तक, कृतान्त, धर्मराज, परेतराज्. यम, पितृपति *m.*

Submarine fire -और्व, वाडव, वडवानल *m.* (परेत + राज् = ४० त०. वडवा + अन्तल, वडवा, in mythology, a being consisting of flame but with the head of a mare, who sprang from उर्व and was received by the ocean, and therefore also called और्व.)

प्रचेता वरुणः पाशी यादसांपतिरप्पतिः ।

The god Varuna—प्रचेतस्, वरुण, पादिन्, यादसांपति,
अप्याति *m.*

अनिलः श्वसनो वायुर्मातरिश्वा सदागतिः ॥ २४ ॥

समीरमारुतमरुद्गन्धवाहसमीरणाः ।

नभस्वद्वातपवनपवमानप्रभञ्जनाः ॥ २५ ॥

Wind, air.—अनिल, श्वसन, वायु, मातरिश्वन्, सदागति,
समीर, मारुत, मरुत्, गन्धवाह, समीरण, नभस्वत्, वात, पवन,
पवमान, प्रभञ्जन *m.* (गन्धं वहति=३० त०.)

प्रकम्पनो महावातो झञ्झावातः सवृष्टिकः ।

Violent wind.—प्रकम्पन, महावात *m.*

Storm, tempest.—झञ्झावात *m.*=सवृष्टिको महावातः ।

कुबेरः किन्नरेशः स्याद्यक्षराड् गुह्यकेश्वरः ॥ २६ ॥

मनुष्यधर्मा धनदो राजराजो धनाधिपः ।

The god of wealth.—कुबेर, किन्नरेश, यक्षराज, गुह्यकेश्वर,
मनुष्यधर्मन्, धनद, राजराज, धनाधिप *m.* (किन्नर+ईश=१० त०;
तथा यक्षराज, इ०.)

स्यात्किन्नरः किंपुरुषस्तुरंगवदनो मयुः ॥ २७ ॥

Kinnara—किन्नर, किंपुरुष, तुरंगवदन, मयु *m.* (तुरंगस्येव
वदनं यस्य=३०; syn. अश्वमुख).

निधिर्ना शेवधी रंहस्तरती तु रयः स्यदः ।

जवोऽथ शीघ्रं त्वरितं लघु क्षिप्रमरं द्रुतम् ॥ २८ ॥

सत्वरं चपलं तूर्णमविलम्बितमाशु च ।

Treasure.—निधि शेवधि, *m.* Speed, *swiftness—रहस्,
तरस् *n.*; रय, स्यद जव *m.* Quick, speedy, rapid.

swift, &c. or the corresponding adverbs, *i. e.*, quickly, &c.—शीघ्र, त्वरित, लघु, क्षिप्र, अर, द्रुत, सत्वर, चपल, तूर्ण, अविलम्बित, आशु *adj.* or *adv.* (*n. sing.*) [लम्ब 1 A. to hang downwards; विलम्ब to tarry, to delay.]

सततेऽनारताश्रान्तसंतताविरतानिशम् ॥ २९ ॥

नित्यानवरताजलमप्यथातिशयो भरः ।

Constant, continual, usual, eternal, &c., or the corresponding adverbs *i. e.* constantly, always, &c.—सतत, अनारत, अश्रान्त, संतत, अविरत, अनिश, नित्य, अनवरत, अजल *adj.* or *adv.* (*n. sing.*) [भ्रम् (श्राम्यति) 4 P. to be wearied, tired, fatigued; विश्रम् to repose, to take rest, to cease; *p. p.* श्रान्त *adj.* fatigued, weary, &c. विश्रान्त=reposing, taking rest, calm.]

Excess, much, excessive, replete—अतिशय *m.* (or *n. sing.* when *adv.*) भर *m.*

अतिवेलभृशत्यर्थातिमात्रोद्गाढनिर्भरम् ॥ ३० ॥

तीव्रैकान्तनितान्तानि गाढबाढदृढानि च ।

Much, excessive, full, very—अतिवेल, भृश, अत्यर्थ, अतिमात्र, उद्गाढ, निर्भर, तीव्र, एकान्त, नितान्त, गाढ, बाढ, दृढ *adj.* or *adv.* : *n. sing.*).

क्लीबे शीघ्राद्यसत्त्वे स्यात्त्रिष्वेषां सत्त्वगामि यत् ॥ ३१ ॥

[The words from शीघ्र to दृढ in the above, when they are used as adverbs take the form of *neut. sing.*; when they are used as adjectives, they take the same gender, number and case as the nouns they qualify].

इति स्वर्गवर्गः ।

योदिवौ द्वे स्त्रियामभ्रं व्योम पुष्करमम्बरम् ।

नभोऽन्तरिक्षं गगनमनन्तं सुरवर्त्मं खम् ॥ ३२ ॥

वियद्विष्णुपदं वा तु पुंस्याकाशविहायसी ।

तारापथोऽपि नाकोऽपि द्युरपि स्यात्तदव्ययम् ॥ ३३ ॥

Sky, heavens, atmosphere.-द्यौ, दिव, *f.*, अभ्र, व्योमन्, पुष्कर, अम्बर, नभस्, अन्तरिक्ष, गगन, अनन्त सुरवर्त्मन्, ख, वियत्, विष्णुपद *n.*, आकाश *m.* & *n.*, विहायस् *m.* & *n.*; तारापथ, नाक *m.*; द्युः *adv.* (सुर+वर्त्मन्=३० त०; विष्णु + पद=३० त०; ताराणां पन्थाः=३० त०).

दिशस्तु ककुभः काष्ठा आशाश्च हरितश्च ताः ।

प्राच्यवाचीप्रतीच्यस्ताः पूर्वदक्षिणपश्चिमाः ॥ ३४ ॥

उत्तरा दिगुदीची स्याद्दिश्यं तु त्रिषु दिग्भवे ।

क्लीबाव्ययं त्वपदिशं दिशोर्मध्ये विदिक् स्त्रियाम् ॥

Direction, quarter, region -दिश् (or दिशा), ककुम्, काष्ठा, आशा, हरित *f.* East-प्राची, पूर्वा *f.* South-अवाची, दक्षिणा *f.* West-प्रतीची, पश्चिमा *f.* North-उदीची, उत्तरा *f.*

An intermediate point of the compass -अपदिशम् (*adv.*), विदिश् *f.* What is produced in a direction.-दिश्य, दिग्भव *adj.*

अभ्यन्तरं त्वन्तरालं चक्रवालं तु मण्डलम् ॥ ३५ ॥

Space included, interior.-अभ्यन्तर, अन्तराल *n.*
Circle, horizon.-चक्रवाल, मण्डल *n.*

अभ्रं मेघो वारिवाहो जीमूतोपि बलाहकः ।

धाराधरो जलधरो जलमुग्धारिदो घनः ॥ ३६ ॥

Cloud.—अत्र *n.*; मेघ, वारिवाह, जीमूत, बलाहक, धाराधर, जलधर, जलमुच, वारिद, घन *m.*

(वारि वहति इति वा०=उ० त०, syn. अम्बुद, इ०, also तडित्वत्, स्तनयिन्नु, इ०).

स्तनितं गर्जितं मेघनिर्घोषे रसितादि च ।

The prattling, roaring or grumbling of thunder.—स्तनित, गर्जित, रसित *m.* (इत्यादि)=मेघनिर्घोषः ।

ताडित्सौदामनी विद्युच्चञ्चला च शतहदा ॥ ३७ ॥

Lightning.—तडित्, सौदामनी (or मिनी), विद्युत्, चञ्चला, शतहदा *f.*

इन्द्रायुधं शक्रधनुस्तदेव ऋजु रोहितम् ।

Rain-bow.—इन्द्रायुध, शक्रधनुस्, रोहित *m.* इन्द्र+आयुध =१० त०, शक्र+धनुस्=१० त०).

वृष्टिर्वर्षं तद्विधातेऽवग्राहवग्रहौ समौ ॥ ३८ ॥

Rain.—वृष्टि *f.*, वर्ष *m.* [वृष् १ P. to rain, to shower].

Drought.—अवग्राह, अवग्रह *m.*=वृष्टिविधातः । (विधात *m.* Destruction, failure, impediment.)

धारासंपात आसारः शीकरोऽम्बुकणाः स्मृताः ।

Shower.—धारासंपात, आसार *m.* Drop of water.—शीकर, अम्बुकण *m.*

वर्षोपलस्तु करका मेघच्छन्नेऽद्भि दुर्दिनम् ॥ ३९ ॥

Hail.—वर्षोपल *m.*, करका *f.* A cloudy day.—दुर्दिन *m.*=मेघच्छन्नमहः ।

अपिधानतिरोधानपिधानाच्छादनानि च ।

Covering. enveloping.—अपिधान, तिरोधान, पिधान,
आच्छादन *m.*

हिमांशुश्चन्द्रमाश्चन्द्र इन्दुः कुमुदिनीप्रियः ॥ ४० ॥

विधुः सुधांशुः शुभ्रांशुरोषधीशो निशापतिः ।

अब्जो जैवातुकः सोमो ग्लौर्मृगाङ्कः कलानिधिः ॥ ४१ ॥

द्विजराजः शशधरो नक्षत्रेशः क्षपाकरः ।

The moon.—हिमांशु, चन्द्रमस, चन्द्र, इन्दु, कुमुदिनी
प्रिय, विधु, सुधांशु, शुभ्रांशु, औषधीश, निशापति, अब्ज,
जैवातुक, सोम, ग्लौ, मृगाङ्क, कलानिधि, द्विजराज, शशधर,
नक्षत्रेश, क्षपाकर *m.*

(हिमांशु, सुधांशु & शुभ्रांशु are similarly dissolved:—
हिमाः अंशवः यस्य=ब०, syn. तुहिनरश्मि, इ०; कुमुदिनी+प्रिय
=ब० त० or व. syn. कुमुदिनीपति, कुमुदबान्धव, इ०; औषधि+
ईश=ब० त०, syn. औषधिपति (औषधि=a plant, an herb);
so also निशापति, नक्षत्रेश and द्विजराज; मृग इव अङ्कः or
मृग एव अङ्कः यस्य=ब०, so also शशाङ्क; कला+निधि=
ब० त०; शशस्य धरः, शशं धारयति वा श०; तथैव क्षपाकरः;
(शश *m.* a hare); syn. मृगालाञ्छन, शशालाञ्छन,
कलानाथ, इ०).

कला तु षोडशो भागो बिम्बोऽस्त्री मण्डलं त्रिषु ॥ ४१ ॥ अ

A phase of the moon.—कला *f.* Disc of the sun or
moon.—बिम्ब *m. n.*, मण्डल *m. f. n.*

भित्तं शकलखण्डे वा पुंस्यर्धोऽर्धं समेशके ।

A part, piece, bit—भित्त *m.*, शकल, खण्ड *m. & n.*

अर्ध *m.* A half, half.-अर्ध *n.* or *adj.* [खण्ड् 10 P. to cut to pieces, to break, to bite, to destroy].

चन्द्रिका कौमुदी ज्योत्स्ना प्रसादस्तु प्रसन्नता ॥४२॥

Moonlight.-चन्द्रिका, कौमुदी, ज्योत्स्ना *f.* Clearness, brightness, favour.—प्रसाद *m.*, प्रसन्नता *f.*

कलङ्काङ्कौ लाञ्छनं च चिह्नं लक्ष्म च लक्षणम् ।

Spot, mark, Stigma.-कलङ्क, अङ्क *m.*; लाञ्छन, चिह्न, लक्ष्मन्, लक्षण *n.*

सुषमा परमा शोभाऽभिख्या कान्तिर्द्युतिश्छविः ॥४३॥

Exquisite beauty.-सुषमा=परमा शोभा *f.*

Beauty.-शोभा, अभिख्या, कान्ति, द्युति, छवि *f.*

[द्युत् 1 A. to shine; उद्द्युत् to beam forth; विद्युत् to flash like lightning. शुम् 1 A. to shine, to be splendid]

अवश्यायस्तुषारश्च प्रालेयं तुहिनं हिमम् ।

Frost, snow.-अवश्याय, तुषार *m.*; प्रालेय, तुहिन, हिम *n.*

तुषारः शीतलः शीतो हिमोऽपि शिशिरो जडः ॥४४॥

Cold, frigid, cool.-तुषार, शीतल, शीत, हिम, शिशिर, जड *adj.*

नक्षत्रमृक्षं भं तारा तारकाऽप्युडु वा त्रियाम् ।

ध्रुव औत्तानपादिः स्यादगस्त्यः कुम्भसंभवः ॥४५॥

A star.-नक्षत्र, ऋक्ष, भ *m.*; तारा, तारका *f.* उडु *f.* *n.*

The polestar.-ध्रुव, औत्तानपादि *m.*

The star canopus.-अगस्त्य, कुम्भसंभव *m.*

बुधः शुक्रो मही भौमो गुरुः सौरिभिः ग्रहाः ।

ग्रह *m.* A planet. बुध *m.* Mercury; शुक्र *m.* Venus; मही *f.* The earth; भौम *m.* Mars गुरु *m.* Jupiter; सौरि *m.* Saturn.

अङ्गारकः कुजो भौमः समौ सौरिशनैश्चरौ ॥

The planet Mars.—अङ्गारक, कुज, भौम *m.*

The planet Saturn.—सौरि, शनैश्चर *m.*

बृहस्पतिः सुराचार्यो गीष्पतिर्धिषणो गुरुः ॥ ४६ ॥

Jupiter, the preceptor of gods.—बृहस्पति, सुराचार्य, गीष्पति, धिषण, गुरु *m.*

शुक्रो दैत्यगुरुः काव्य उशना भार्गवः कविः ।

Venus, the preceptor of demons.—शुक्र, दैत्यगुरु, काव्य, उशनस्, भार्गव, कवि *m.*

सूरसूर्यार्कमार्तण्डविकर्तनदिवाकराः ॥ ४६ ॥ अ

भास्वाद्विवस्वत्सप्ताश्वहरिदश्वोष्णरश्मयः ।

भास्करस्तरणिः पृषा तपनः सविता रविः ॥ ४७ ॥

भानुमित्रो दिनमणिः सहस्रांशुर्विभावसुः ।

इनश्चण्डांशुरादित्यश्चांशुमाल्याब्जिनीपतिः ॥ ४७ ॥ अ

The sun.—सूर, सूर्य, अर्क, मार्तण्ड, विकर्तन, दिवाकर, भास्वत्, विवस्वत्, सप्ताश्व, हरिदश्व, उष्णरश्मि, भास्कर, तरणि, पूषन्, तपन, सवितृ, रवि, भानु, मित्र, दिनमणि, सहस्रांशु, विभावसु, इन, चण्डांशु, आदित्य, अंशुमालिन्, अब्जिनीपति *m.*

सूरसूतोऽरुणोऽनूरुः काश्यपिर्गरुडाग्रजः ।

The charioteer of the sun.—सूरसूत, अरुण, अनूरु,

काश्यापि, गरुडाग्रज *m.* (सूर+सूत=ष० त०, न ऊरू विद्येते यस्य सः नञ्ब०, गरुड+अग्रज=ष० त०).

परिवेषस्तु परिधिरुपसूर्यकमण्डले ॥ ४८ ॥

Circumference, the disc of the sun or moon; a halo.—परिवेष, परिधि *m.*; उपसूर्यक, मण्डल *m.*

किरणोत्तमयूखांशुगभस्तिघृणिरश्मयः ।

भानुः करो मरीचिः स्त्रीपुंसयोर्दीधितिः स्त्रियाम् ॥ ४९ ॥

Ray.—किरण, उत्त, मयूख, अंशु, गभस्ति, घृणि, रश्मि, भानु, कर. *m.*, मरीचि *m. f.*, दीधिति *f.*

स्युः प्रभा रुचिस्त्विङ् भा भाश्छविद्युतिदीप्तयः ।

रोचिः शोचिरुभे क्लीबे प्रकाशो द्योत आतपः ॥ ५० ॥

Light, splendour, brightness, lustre.—प्रभा, रुच्, रुचि, त्विष्, भा, भास्, छवि, द्युति, दीप्ति *f.*, रोचिस्, शोचिस् *m.*, प्रकाश, द्योत, आतप *m.* [काश् 1 A. to shine; प्रकाश् to be visible. to appear, to shine; प्रकाशश् Cau. to show, to light, to illuminate; दीप् 4 A. to shine; with उत्त Cau. (उदीपय्) to excite, to kindle, to inflame; with सम् to blaze, to kindle. भा 2 P. to shine, to appear.]

कोष्णं कवोष्णं मन्दोष्णं कदुष्णं त्रिषु तद्वति ।

Warmth, warm.—कोष्ण, कवोष्ण, मन्दोष्ण, कदुष्ण *m. & adj.*

तिग्मं तीक्ष्णं खरं तद्वन्मृगतृष्णा मरीचिका ॥ ५१ ॥

Hot, sharp, keen.—तिग्म, तीक्ष्ण, खर *adj.*

Mirage.—मृगतृष्णा, मरीचिका *f.*

इति व्योमदिश्वर्गः ।

कालो दिष्टोऽप्यचेहाऽपि समयोऽपि च पुंसि ते ।

Time.—काल, दिष्ट, अनेहस्, समय *m.*

घल्लो दिनाहनी वा तु क्लीबे दिवसवासरौ ॥५२॥

Day.—घल्ल *m.*; दिन, अहन् *m.*, दिवस, वासर *m.* & *m.*

प्रत्यूषोऽहर्मुखं कल्यमुषःप्रत्यूषसी अपि ।

Morning, dawn.—प्रत्यूष *m.*; अहर्मुख, कल्य, उषस्,
प्रत्यूषस्, प्रभात *m.*

प्रभातं च दिनान्ते तु सायं संध्या पितृप्रसूः ॥५३॥

Evening, twilight.—दिनान्त *m.*, सायम् *indecl.*,
संध्या, पितृप्रसू *f.*

प्राह्णापराह्णमध्याह्नाह्निसंध्यमथ शर्वरी ।

निशा निशीथिनी रात्रिस्त्रियामा क्षणदा क्षपा ॥५४॥

विभावरीतमस्विन्यौ रजनी यामिनी तमी ।

(1) Forenoon, (2) afternoon, & (3) noon, respectively —१ प्राह्ण, २ अपराह्ण, ३ मध्याह्न *m.*

Night —शर्वरी, निशा, निशीथिनी, रात्रि, त्रियामा, क्षणदा,
क्षपा, विभावरी, तमस्विनी, रजनी, यामिनी, तमी *f.*

तमिस्रा तामसी रात्रिः प्रदोषो रजनीमुखम् ॥५५॥

Dark night.—तमिस्रा *f.*=तामसी रात्रिः ।

The first part of the night, evening.—प्रदोष *m.*;
रजनीमुख *n.*

अर्धरात्रनिशीथौ द्वौ द्वौ यामप्रहरौ समौ ।

Midnight.—अर्धरात्र, निशीथ *m.*

A watch, or a period of three hours.—याम, प्रहर *m.*

पक्षौ पूर्वापरौ शुक्लकृष्णौ मासस्तु तावुमौ ॥ ५५ ॥ अ

Fortnight.—पक्ष *m.*

First or bright fortnight.—शुक्लपक्ष *m.*

Second or dark fortnight.—कृष्णपक्ष *m.*

Month.—मास *m.*

“ द्वौ द्वौ माघादिमासौ स्यादृतुस्तैरयनं त्रिभिः ।

A season, or two months —ऋतु *m.* = माघादारभ्य द्वौ
द्वौ मासौ ।

Half year, the time between two equinoxes.—
अयन *m.* = तैस्त्रिभिः (ऋतुभिः) .

पूर्णिमा स्यात् पौर्णमासी पूर्णे राका निशाकरे ।

अमावास्या त्वमावस्या दर्शः सूर्येन्दुसंगमः ॥ ५५ ॥ आ

Day of the full moon.—पूर्णिमा, पौर्णमासी, राका *f.*

Day of the new moon, day of conjunction of the
sun and moon.—अमावास्या, अमावस्या *f.* दर्शः, सूर्येन्दुसंगम *m.*

उपरागो ग्रहः पुंसि हेमन्तः शिशिरोऽन्नियाम् ।

Eclipse of the sun or moon —उपराग, ग्रह *m.*

The two seasons of the year together equal to
winter.—हेमन्त *m.*; शिशिर *m.* & *n.*

वसन्ते पुष्पसमयः सुरभिर्ग्राष्म ऊष्मकः ॥ ५६ ॥

निदाघ उष्णोपगम उष्ण ऊष्मागमस्तपः ।

Spring (seasons).—वसन्त, पुष्पसमय, सुरभि *m.*
(पुष्प+समय=ष० त०, syn. कुसुमकाल.)

Summer.—ग्रीष्म, ऊष्मक, निदाघ, उष्णोपगम, उष्ण,
ऊष्मागम, तप *m.*

त्रियां प्रावृद् त्रियां भूम्नि वर्षा अथ शरत्त्रियाम् ।

Autumn.—प्रावृष् *f.*, वर्षा *f. pl.*

End of autumn.—शरद् *f.*

संवत्सरो वत्सरोऽब्दो हायनोऽस्त्री शरत्समाः ॥ ५७ ॥

Year.—संवत्सर, वत्सर, अब्द *m.*; हायन *m. n.*; शरद् *f.*;
समा *f. pl.*

संवर्तः प्रलयः कल्पः क्षयः कल्पान्त इत्यपि ।

The time of the destruction of the universe.—
संवर्त, प्रलय, कल्प, क्षय, कल्पान्त *m.*

अस्त्री पङ्क पुमान्पाप्मा पापं किल्बिषकल्मषम् ।

कलुषं वृजिनैनोद्यमंहो दुरितदुष्कृतम् ॥ ५८ ॥

Sin.—पङ्क *m. n.*, पाप्मन् *m.* पाप *n.* & *adj.*; किल्बिष,
कल्मष, कलुष, वृजिन, एतस्, अघ, अंहस्, दुरित, दुष्कृत *n.*

स्याद्धर्ममन्त्रियां पुण्यश्रेयसी सुकृतं वृषः ।

Merit, good act.—धर्म *m. & n.*, पुण्य, *n.* & *adj.*
श्रेयस्, सुकृत *n.*; वृष *m.*

मुत्प्रीतिः प्रमदो हर्षमोदानन्दाः सुखं तथा ॥ ५९ ॥

Joy, delight, pleasure, happiness.—मुद्, प्रीति *f.*;

प्रमद, हर्ष, मोद, आनन्द *m.*; सुख *n.* [नन्द 1 P. to be pleased, to be glad. अभिनन्द to salute. to receive kindly; to approve. आनन्द to be glad. प्रतिनन्द to salute, to show one's satisfaction, to favour.]

श्वःश्रेयसं शिवं भद्रं कल्याणं मङ्गलं शुभम् ।

शस्तं च भावुकं भव्यं कुशलं क्षेममल्लियाम् ॥६०॥

Good fortune, happiness, prosperity — श्वःश्रेयस, शिव, भद्र, कल्याण, मङ्गल, शुभ, शस्त, भावुक, भव्य, कुशल, *n.*; क्षेम *m.* & *n.* All these are also *adj.*

दैवं दिष्टं भागधेयं भाग्यं स्त्री नियतिर्विधिः ।

Fate, destiny, fortune, luck. — दैव, दिष्ट, भागधेय, भाग्य *n.* नियति *f.*; विधि *m.*

हेतुर्ना कारणं बीजं निदानं त्वादिकारणम् ॥६१॥

Cause, reason — हेतु *m.*, कारण, बीज *n.* First or primary cause. — निदान, आदिकारण *n.*

क्षेत्रज्ञ आत्मा पुरुषः प्रधानं प्रकृतिः स्त्रियाम् ।

विशेषः कालिकोऽवस्था गुणाः सत्त्वं रजस्तमः ॥६१॥ अ

The soul, the spirit. — क्षेत्रज्ञ, आत्मन्, पुरुष *m.*

Nature, the material cause of the world. — प्रधान *n.*, प्रकृति *f.*

State, condition of age or position — अवस्था *f.* = कालिको विशेषः ।

Any of the three fundamental qualities of the mind. — गुण *m.*

Virtue or goodness.—सत्त्व *m.*

Passion.—रजस् *m.*

Ignorance or vice.—तमस् *m.*

जनुर्जननजन्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्भवः ।

Brith, rise, production.—जनुस्, जनन, जन्मन् *m.*;
जनि, उत्पत्ति *f.*; उद्भव *m.*

प्राणी तु चेतनो जन्मी जन्तुजन्युशरीरिणः ॥६२॥

A living being, animal, creature.—प्राणिन्, चेतन,
जन्मिन्, जन्तु, जन्यु, शरीरिन् *m.* [अन् २ P. to breathe,
to live.]

जातिर्जातं च सामान्यं व्यक्तिस्तु पृथगात्मता ।

Kind, class, species.—जाति *f.*; जात, सामान्य *m.*
Individuality.—व्यक्ति, पृथगात्मता *f.*

चित्तं तु चेतो हृदयं स्वान्तं हृन्मानसं मनः ॥६३॥

Mind, heart.—चित्त, चेतस्, हृदय, स्वान्त, हृद्, मानस,
मनस् *m.*

इति कालवर्गः ।

बुद्धिर्मनीषोपलब्धिर्धीः प्रज्ञा चेतना मतिः ।

Understanding, intellect, wisdom, knowledge.—
बुद्धि, मनीषा, उपलब्धि, धी, प्रज्ञा, चेतना, मति *f.*

धीर्धारणावती मेधा संकल्पः कर्म मानसम् ॥६४॥

A comprehensive mind.—मेधा=धारणावती धीः ।

Will, intention, resolve.—संकल्प *m.*=मानसं कर्म ।

(कृत् १ A. to resolve upon. to design; with अनु
Cau. to give faith; with उप to be suitable; with प्र
Cau. to prepare; with वि to change, to doubt; with
सम् to desire).

चित्ताभोगो मनस्कारश्चर्चा संख्या विचारणा ।

Reflection, consideration, deliberation.—चित्ताभोग,
मनस्कार *m.*; चर्चा, संख्या, विचारणा *f.*

अध्याहारस्तर्क ऊहो विचिकित्सा तु संशयः ॥६५॥

संदेहद्वापरो चाथ समौ निर्णयनिश्चयौ ।

Discussion, reasoning, argument.—अध्याहार, तर्क,
ऊह *m.* (ऊह् १ A. to reason, to apprehend, to infer.
तर्क १० P. to suppose, to reflect, to bear in mind;
with प्र to search, to investigate, to infer.)

Doubt, uncertainty.—विचिकित्सा *f.*; संशय, संदेह,
द्वापार *m.*

Determination, certainty, decision —निर्णय, निश्चय *m.*

समौ सिद्धान्तराद्धान्तौ भ्रान्तिर्मिथ्यामतिर्भ्रमः ॥६६॥

Establishment of truth.—सिद्धान्त, राद्धान्त *m.*

Error, mistake, illusion.—भ्रान्ति, मिथ्यामति *f.*;
भ्रम *m.*

(भ्रम् १ & ४ P. to turn round, to whirl, to roam,
to wander, to surround, to mistake, to be unsteady;
with परि to walk round about; with वि to play;
with सम् to be agitated or confused).

संविदागूः प्रतिज्ञानं नियमाश्रवसंश्रवाः ।

अङ्गीकाराभ्युपगमप्रतिश्रवसमाधयः ॥ ६७ ॥

Promise, assent, agreement, contract.—संविद्, आगू
f.; प्रतिज्ञान m., नियम, आश्रव, संश्रव, अङ्गीकार, अभ्युपगम
प्रतिश्रव, समाधि m.

मुक्तिः कैवल्यनिर्वाणश्रेयोनिःश्रेयसामृतम् ।

मोक्षोऽपवर्गोऽथाज्ञानमविद्याहंमतिः स्त्रियाम् ॥ ६८ ॥

Absolution, final, beatitude—मुक्ति f.; कैवल्य,
निर्वाण, श्रेयस्, निःश्रेयस्, अमृत m.; मोक्ष, अपवर्ग m.

Ignorance, spiritual ignorance, illusion.—अज्ञान
m., अविद्या, अहंमति f.

रूपं शब्दो गन्धरसस्पर्शाश्च विषया अमी ।

गोचरा इन्द्रियार्थाश्च हृषीकं विषयीन्द्रियम् ॥ ६८ ॥ (अ)

An object of sense—विषय, गोचर, इन्द्रियार्थ m.

Colour, figure.—रूप m.

Sound.—शब्द m.

Smell.—गन्ध m.

Taste.—रस m.

Touch.—स्पर्श m.

A sense i. e. eye, ear, nose, palate, skin.—हृषीक,
विषयिन्, इन्द्रिय n.

(रूप 10 P. to form, t) perform, to assume the
form of; with नि to perceive, to consider, to search;
with वि to disfigure, to deform).

तुवरस्तु कषायोऽस्त्री मधुरो लवणः कटुः ।

तिक्तोऽम्लश्च रसाः पुंसि तद्वत्सु षडमी त्रिषु ॥६९॥

Astringent taste or astringent.—तुवर, कषाय *m.* & *n.* (both *adj.* also).

Sweet taste or sweet.—मधुर *m.* & *adj.*

Salt taste or salt —लवण *m.* & *adj.*

Pungent taste or pungent —कटु *m.* & *adj.*

Bitter taste or bitter —तिक्त *m.* & *adj.*

Sour taste or sour —अम्ल *m.* & *adj.*

अथामोदः परिमलो सुरभिर्ग्राणतर्पणः ।

इष्टगन्धः सुगन्धिः स्याद् दुर्गन्धं पूतिगन्धि च ॥७०॥

Exquisite scent, fragrance.—आमोद, परिमल *m.*

Fragrant, sweet-scented —सुरभि, ग्राणतर्पण, इष्टगन्ध, सुगन्धि *adj.*

Stinking.—दुर्गन्ध, पूतिगन्धि *adj.*

शुक्लशुभ्रशुचिश्वेतविशदश्येतपाण्डराः ।

अवदातः सितो गौरोऽवलक्षो धवलोऽर्जुनः ॥७१॥

White, fair —शुक्ल, शुभ्र, शुचि, श्वेत, विशद, श्वेत, पाण्डर, अवदात, सित, गौर, अवलक्ष, धवल, अर्जुन *adj.*

हरिणः पाण्डुरः पाण्डुधूम्रः स्यात्कृष्णलोहिते ।

Pale, yellowish white.—हरिण, पाण्डुर, पाण्डु *adj.*

Reddish black, smoky.—धूम्र *adj.* = कृष्णलोहित.

कृष्णे नीलासितश्यामकालश्यामलमेचकाः ।

Black, dark, blue.—कृष्ण, नील, अस्ति, श्याम, काल, श्यामल, मेचक *adj.*

पीतो गौरो हरिद्राभः पालाशो हरितो हरित् ॥७२॥

Yellow.—पीत, गौर, हरिद्राभ *adj.*

Green —पालाश, हरित, हरित् *adj.*

लोहितो रोहितो रक्तः श्वेतरक्तस्तु पाटलः ।

Red scarlet.—लोहित, रोहित, रक्त *adj.*

Pink.—पाटल, श्वेतरक्त *adj.*

अव्यक्तरागस्त्वरुण ईषत्पाण्डुस्तु धूसरः ॥ ७३ ॥

Reddish, tawny.—अरुण, अव्यक्तराग *adj.*

Grey.—धूसर, ईषत्पाण्डु *adj.*

कडारः कपिलः पिङ्गपिशङ्गौ कद्रुपिङ्गलौ ।

Brown.—कडार, कपिल, पिङ्ग, पिङ्ग, कद्रु, पिङ्गल *adj.*

चित्रं किर्मीरकल्माषशबलैताश्च कर्बुरे ॥ ७४ ॥

Variegated, spotted.—चित्र, किर्मीर, कल्माष, शबल, एत, कर्बुर *adj.* (चित्र 10 P. to variegated to diversify.)

इति धीवर्गः ।

ब्राह्मी तु भारती भाषा गीर्वाग्वाणी सरस्वती ।

Goddess of speech, language —ब्राह्मी, भारती, भाषा, गिर, वाच्. वाणी, सरस्वती *f.*

व्याहार उक्तिर्लपितं भाषितं वचनं वचः ॥७५॥

Speaking, a speech.—व्याहार *m.*; उक्ति *f.*; लपित, भाषित, वचन. वचस् *n.*

अपभ्रंशोऽपशब्दः स्यादोङ्कारप्रणवौ समौ ।

Corruption of a word.—अपभ्रंश, अपशब्द *m.*

The holy syllable.—ओङ्कार, प्रणव *m.*

त्रियामृक् सामयजुषी वेदान्नाथौ श्रुतित्रयी ॥

The Rig-Veda.—ऋच् *f.*

The Sama-Veda.—सामन् *m.*

The Yajur-Veda.—यजुस् *m.*

The Vedas.—वेद, आम्नाय *m.*; श्रुति, त्रयी *f.*

इतिहासः पुराणं च कथा चाख्यायिका पृथक् ॥७६॥

History.—इतिहास *m.*

Mythology.—पुराण *m.*

Novel, story, narration.—कथा *f.*

Tradition, legend.—आख्यायिका *f.*

आन्वीक्षिकी दण्डनीतिस्तर्कविद्यार्थशास्त्रयोः ।

Logic, or metaphysics.—आन्वीक्षिकी, तर्कविद्या *f.*

The science of politics—दण्डनीति *f.*; अर्थशास्त्र *m.*

समाहृतिः संग्रहश्च किंवदन्ती जनश्रुतिः ॥

Collection, abridgment, summary.—समाहृति *f.*
संग्रह *m.*

Rumour, report.—किंवदन्ती, जनश्रुति *f.*

वार्ता प्रवृत्तिर्वृत्तान्त उदन्तः स्यादथाह्वयः ॥ ७७ ॥

आख्याहे अभिधानं च नामधेयं च नाम च ।

News, intelligence, tidings.—वार्ता, प्रवृत्ति *f.*; वृत्तान्त,
उदन्त *m.*

Name, appellation, title.—आह्वय *m.*; आख्या, आह्वय *f.*; अभिधान, नामधेय, नामन् *n.*

द्वितीयाकारणाह्वानं शपनं शपथः पुमान् ॥ ७८ ॥

Calling, summoning, invitation.—हूति, आकारणा *f.*; आह्वान *n.*

Oath; curse.—शपन *n.*; शपथ *m.*

उपोद्घात उदाहार उपन्यासश्च वाङ्मुखम् ।

Introduction, preface, prologue, beginning.—उपोद्घात, उदाहार. उपन्यास *m.*; वाङ्मुख *n.*

प्रश्नोऽनुयोगः पृच्छा च प्रतिवाक्योत्तरे समे ॥ ७९ ॥

Question.—प्रश्न, अनुयोग *m.*; पृच्छा *f.*

Answer.—प्रतिवाक्य, उत्तर *n.* [पृच्छ 6 P. (पृच्छ) to ask; with आ *Atm.* to greet; with सम् *Atm.* to ask, ask about.]

विवादो व्यवहारः स्यादुच्चैर्घुष्टं तु घोषणा ।

Dispute about business.—विवाद, व्यवहार *m.*

Noise, crying, proclamation.—घोषणा *f.*=उच्चैर्घुष्टम् ।

यशः कीर्तिः समाज्ञा च स्तवः स्तोत्रं स्तुतिर्नुतिः ॥

Fame, reputation.—यशस् *n.*; कीर्ति, समाज्ञा *f.*

Praise, eulogy, extolling.—स्तव *m.*; स्तोत्र *n.*; स्तुति, नुति *f.*

उपालम्भो जगुप्सा च कुत्सा निन्दा च गर्हणे ॥ ८० ॥

Abuse, censure, reproach.—उपालम्भ *m.*; जुगुप्सा, कुत्सा, निन्दा *f.*; गर्हण *n.*

[जुगुप्स from गुप् 1 A. to disdain, to abuse, to censure.]

(निन्द 1 P. to blame, to censure.)

आक्षेपस्त्वपवादः स्याद्भर्त्सनं त्वपकारगीः ।

Charge. allegation —आक्षेप, अपवाद *m.*

Threat. menace, reproach.—भर्त्सन *m.* =अपकारगीः।

स्यादाभाषणमालापः प्रलापोऽनर्थकं वचः ॥८१॥

Conversation, talk, addressing (to), discourse.—
आभाषण *m.* ; आलाप *m.*

Unmeaning speech, nonsense.—प्रलाप *m.* =अनर्थकं वचः ।

अपलापो निहवश्च विलापः परिदेवनम् ।

Concealment or evasion.—अपलाप, निहव *m.*

Lamentation, bewailing.—विलाप *m.*; परिदेवन *m.*

[हु २ A. to conceal; अपहु the same; निहु to deny.]

विप्रलापो विरोधोक्तिः संलापो भाषणं मिथः ॥

Quarrel, idle dispute.—विप्रलाप *m.* विरोधोक्ति *f.*

Dialogue, conversation.—संलाप *m.* =मिथः भाषणम् ।

अस्त्री चाटु चटु श्लाघा प्रेम्णा मिथ्याविकत्थनम् ॥८२॥

Flattery, agreeable speech.—चाटु, चटु *m.* & *n.*
श्लाघा *f.* =प्रेम्णा मिथ्या विकत्थनम् ।

(श्लाघ् 1 A. to praise, to flatter; *Caus.* to approve.)

संदेशवाग्वाचिकं स्याद् वितथं त्वनृतं वचः ।

Message, errand.—संदेशवाच् *f.*; वाचिक *n.*

False, untrue.—वितथ, अनत *adj.*

निष्ठुरं परुषं ग्राम्यमश्लीलं सूनुतं प्रिये ॥ ८३ ॥

Harsh, cruel.—निष्ठुर, परुष *adj.*

Coarse, vulgar, adusive, indecent.—ग्राम्य, अश्लील *adj.*

Agreeable, true.—सूनुत, प्रिय *adj.*

सत्यं तथ्यमृतं सम्यगमूनि त्रिषु तद्रति ।

Truth, reality; true, real, honest, sincere (speech).—सत्य, तथ्य, कृत, सम्यच् *n. or adj.*

सोद्दुष्टनं तु सोत्प्रासं विस्पष्टं प्रकटोदितम् ॥ ८४ ॥

Ironical, taunting, sarcastic.—सोद्दुष्टन, सोत्प्रास *adj.*

Evident, distinct, intelligible.—विस्पष्ट, प्रकटोदित *adj.*

शब्दे विरावनिर्घोषध्वनिनादरवस्वनाः ।

Sound, noise; cry.—शब्द, विराव, निर्घोष, ध्वनि, नाद, रव, स्वन *m.*

(धुक् 1 P. to proclaim; with उत् to cry ध्वन्. 1 P. to sound, to roar; with प्र or प्रति to resound.)

मर्मरो वस्त्रपर्णानां भूषणानां तु शिञ्जितम् ॥ ८५ ॥

Rustling sound of cloth or dry leaves.—मर्मर *m.* = वस्त्रपर्णानां शब्दः ।

Tinkling.—शिञ्जित *n.* = भूषणानां शब्दः ।

कोलाहलः कलकलः कूजितं वाशितं रुतम् ।

Noise, great shouting.—कोलाहल *m.*, कलकल *m.*
 Cry (of birds).—कूजित, वाशित, रुत *m.*=तिरश्चां
 शब्दः ।

(कूज् 1 P. to make an inarticulate sound, to buzz, to chirp. रु 2 P. to sound, to hum; with आ to make noise, to cry; with वि to lament.)

स्त्री प्रतिश्रुत्प्रतिध्वाने गीतं गानमिमे समे ॥ ८६ ॥
 Echo, resounding.—प्रतिश्रुत् *f*; प्रतिध्वान *m.*
 Singing, music.—गीत, गान *n.*

इति शब्दादिवर्गः ।

निषादर्षभगान्धारषड्जमध्यमधैवताः ।

पञ्चमश्चेत्यमी सप्त तन्त्रीकण्ठोत्थिताः स्वराः ॥ ८६ ॥ अ

A note in music, tune.—स्वर *m.* (The following are the notes of the musical scale:—षड्ज, ऋषभ, गान्धार, मध्यम, पञ्चम, धैवत, निषाद *m.*)

The string of a lute.—तन्त्री *f*.

विपञ्ची वलकी वीणा ध्वनौ तु मधुरास्फुटे ।

कलो मन्द्रस्तु गम्भीरे तारोऽत्युच्चैस्त्रयस्त्रिषु ॥ ८७ ॥

Lute.—विपञ्ची, वलकी, वीणा *f*.

Low and indistinct (sound, as humming).—
 कल *adj.*=मधुरास्फुटो ध्वनिः ।

Deep, hollow or grave (tone).—मन्द्र *adj.*=गम्भीरो ध्वनिः ।

High, loud (tone).—तार *adj.* = अयुच्चैर्ध्वनिः ।

वाद्यं वादित्रमातोद्यं मृदङ्गमुरजौ समौ ।

A musical instrument.—वाद्य, वादित्र, आतोद्य *n.*

Musical drum.—मृदङ्ग, मुरज *m.*

आनकः पटहोऽस्त्री स्याद् भेरी स्त्री दुन्दुभिः पुमान् ॥८८॥

A drum or kettle-drum.—आनक *m.* ; पटह *m. n.* ; भेरी *f.* ; दुन्दुभि *m.*

तालः कालक्रियामानं लयः साम्यमथास्त्रियाम् ।

Musical time or measure.—ताल *m.* (ताल also means clapping the hands together.)

Harmony.—लय *m.*

ताण्डवं नटनं नाट्यं लास्यं नृत्यं च नर्तने ॥ ८८ ॥ अ

Dancing; dance.—ताण्डव *m. n.* ; नटन, नाट्य, लास्य, नृत्य, नर्तन *m.*

“ नट् 1 P. to dance; Caus. and 1 P. (नाट्यं) to represent, as an actor; to act.)

भगिनीपतिरावुक्तो भावो विद्वानथावुकः ।

जनको युवराजस्तु कुमारो भर्तृदारकः ॥ ८८ ॥ (आ)

राजा भट्टारको देवस्तत्सुता भर्तृदारिका ।

देवी कृताभिषेकायामितरासु तु भट्टिनी ॥ ८८ ॥ (इ)

In dramatic language the ‘ brother-in-law ’ is addressed as आवुक्त *m.*

” a ‘ learned man ’ as भाव *m.*

- " the ' father ' as आवुक् *m.*
 " the ' heir apparent or prince ' (युवराज) as
 कुमार, भर्तृदारक *m.*
 " the ' king ' as भट्टारक, देव *m.*
 " the ' princess ' as भर्तृदारिका *f.*
 " the ' crowned queen ' as देवी *f.*
 " any other queen as ऋद्धिनी *f.*

आर्यस्तु मारिष इति राजश्यालस्तु राष्ट्रियः ।

A respectable man as मारिष, आर्य *m.*

The brother-in-law of the king as राष्ट्रिय *m.* =
राजश्यालः ।

हण्डे हज्जे हलाहाने नीचां चेटीं सखीं प्रति ॥८८॥ (ई)

A female of inferior rank is addressed as हण्डे
voc.

A female attendant or maid-servant as हज्जे *voc.*

A female friend as हला *voc.*

अब्रह्मण्यमवध्योक्तौ व्यञ्जकाभिनयौ समौ ।

Alas ! woe ! An exclamation of distress.—अब्रह्मण्यम्
indecl. = अवध्योक्तिः ।

Acting, gestures.—व्यञ्जक, अभिनय *m.*

शृङ्गारवीरकरुणाक्षुतहास्यभयानकाः ॥ ८९ ॥

बीभत्सरौद्रौ च रसाः कारुण्यं करुणा वृणा ।

कृपा दयाऽनुकम्पा स्यादनुकोशोऽप्यथो हसः ॥ ९० ॥

हासो हास्यं च बीभत्सं विकृतं त्रिष्विदं द्वयम् ।

The eight sentiments.—अष्टौ रसाः ।

Love or the sentiment of love.—शृङ्गार *m.*

The heroic sentiment.—वीर *m.*

The sentiment of sorrow or pathos.—करुण *m.*

The sentiment of wonder.—अद्भुत *m.*

The comical sentiment.—हास्य *m.*

The sentiment of fear.—भयानक *m.*

The sentiment of disgust.—बीभत्स *m.*

The sentiment of anger.—रौद्र *m.*

Tenderness, pity, compassion, sympathy, mercy.—

कारुण्य *n.*; करुणा, दृणा, कृपा, दया, अनुकम्पा *f.*; अनुकोश *m.*

Laughter.—हस. हास *m.*; हास्य *n.*

(हस् 1 P. to laugh; अपहस् to ridicule; उपहस् to mock; परिहस् to joke, to jest.)

Disgust; disgusting (*adj.*).—बीभत्स, विकृत *n.* & *adj.*

विस्मयोऽद्भुतमाश्चर्यं चित्रमप्यथ भैरवम् ॥९१॥

दारुणं भीषणं भीष्मं घोरं भीमं भयानकम् ।

भयंकरं प्रतिभयं रौद्रं तूष्णममी त्रिषु ॥९१॥ (अ)

Wonder, astonishment, surprise.—विस्मय *m.*;
अद्भुत, आश्चर्य, चित्र *n.* & *adj.*

Terrible, dreadful, fearful.—भैरव, दारुण, भीषण,
भीष्म, घोर, भीम, भयानक, भयंकर, प्रतिभय *adj.*

Exceedingly terrible.—रौद्र, उग्र *adj.*

(भी 3 P. to fear, to be afraid of. भीष्य *Caus.* of भी (A.) to terrify, to frighten.)

क्षान्तिस्तितिक्षा भीभीतिर्दरत्रासश्च साध्वसम् ।

Patience, forbearance.—क्षान्ति, तितिक्षा *f.* [तितिक्ष from तिज् 1 A. to endure, to suffer.]

Terror, dread, fear.—भी, भीति *f.*; दर, त्रास *m.*; साध्वस *n.*

दर्पोऽवलेपोऽवष्टम्भश्चित्तोद्रेकः स्मयो मदः ॥९२॥

गर्वोऽभिमानोऽहंकारो व्रीडा लज्जा च द्वील्लपा ।

Arrogance, pride, vanity, conceit—दर्प, अवलेप, अवष्टम्भ, चित्तोद्रेक, स्मय, मद, गर्व, अभिमान, अहंकार *m.*

Shame, bashfulness.—व्रीडा, लज्जा, ह्री, त्रपा *f.*

[दृप् 4 P. to be mad to be arrogant, to be proud.]

अक्षान्तिरीर्ष्याऽसूया तु दोषारोपो गुणेष्वपि ॥९३॥

Envy, jealousy, rivalry, emulation.—अक्षान्ति, ईर्ष्या (or ईर्षा) *f.*

Detraction, malice.—असूया *f.* = गुणेष्वपि दोषारोपः ।

अनादरः परिभवः परीभावस्तिरस्किया ।

रीढावमाननावज्ञावहेलनमसूर्क्षणम् ॥९३॥ (अ)

Disrespect, contempt, humiliation —अनादर, परिभव, परीभाव *m.*; तिरस्किया, रीढा, अवमानना, अवज्ञा *f.*; अवहेलन, असूर्क्षण *n.*

वैरं विरोधो विद्वेषो मन्युशोकौ तु शुक् स्त्रियाम् ।

Enmity, hatred, opposition.—वैर *n.*; विरोध, विद्वेष *m.*

Grief, sorrow, distress.—मन्यु, शोक *m.*; शुच् *f.*

[शुच् 1 P. to lament, to grieve, to bewail.]

पश्चात्तापोऽनुतापः स्यादनुमादश्चित्तविभ्रमः ॥९४॥

Repentance, regret.—पश्चात्ताप, अनुताप *m.*

Madness, infatuation, ecstasy.—उन्माद, चित्तविभ्रम *m.*

कोपक्रोधामर्षरोषप्रतिघा रुद्रक्रुधौ द्वियौ ।

Anger, resentment, fury.—कोप, क्रोध, अमर्ष, रोष, प्रतिघ *m.*, रुष्, क्रुध् *f.*

(मृष् 4 & 10 P. to bear, to suffer, to endure patiently, to pardon; with वि to neglect. रुष् 1 & 4 P. to be angry; *Carus.* to irritate.)

शुचौ तु चरिते शीलं रोमाञ्चो रोमहर्षणम् ।

Virtuous conduct.—शील *n.*=शुचि चरितम् ।

Horripilation, the hair standing on end.—रोमाञ्च *m.*; रोमहर्षण *n.*

स्नेहः प्रेमाऽस्त्रियां हार्दं प्रियता चाथ दोहदम् ॥९५॥

इच्छा काङ्क्षा स्पृहेहा तृड् वाञ्छा लिप्सा मनोरथः ।

कामोऽभिलाषस्तर्षोऽथ पुंस्याधिर्मानसी व्यथा ॥९६॥

Affection, kindness, love.—स्नेह *m.*; प्रेमन् *m.* & *n.*; प्रियता *f.*; हार्द *n.*

Desire, wish, inclination, want.—दोहद *n.*; इच्छा, काङ्क्षा, स्पृहा, ईहा, तृष्, वाञ्छा, लिप्सा *f.*; मनोरथ, काम, अभिलाष, तर्ष *m.*

Mental agony, affliction, anxiety.—आधि *m.*=

मानसी व्यथा. [काङ्क्ष् 1 P. to wish, to desire; with आ to expect. स्पृह् 10 P. A. to desire, to long for, to envy. वाञ्छ् 1 P. to wish.]

स्याच्चिन्ता स्मृतिराध्यानमुत्कण्ठोत्कलिके समे ।

Remembrance, recollection.—चिन्ता, स्मृति *f.* ;
आध्यान *m.*

Longing, pining (for) उत्कण्ठा, उत्कलिका *f.*

उत्साहोऽध्यवसायः स्यात् प्रमादोऽनवधानता ॥९७॥

Energy, ardour, perseverance.—उत्साह, अध्यव-
साय *m.*

Carelessness, want of precaution.—प्रमाद *m.* ;
अनवधानता *f.*

(ध्यै 1 P. to contemplate, to think, to meditate;
with अभि to desire; to contemplate; with नि to be
absorbed in meditation; with प्रणि to direct one's
attention to.)

कपटोऽस्त्री व्याजदम्भौ शाठ्यं छद्मं च कैतवम् ।

Fraud, deceit, cheating.—कपट *m. & n.* ; व्याज, दम्भ
m. ; शाठ्य, छद्मन्, कैतव *n.*

धर्मो निदाघः स्वेदः स्यात् कौतुकं तु कुतूहलम् ॥९८॥

Sweat, perspiration.—धर्म, निदाघ, स्वेद *m.*

Curiosity, interest, wonder.—कौतुक (or कुतुक) ;
कुतूहल *n.*

(स्विद् 4 P. to perspire, to sweat.)

द्रवकेलिपरीहासाः क्रीडा लीला च नर्म च ।

Play, amusement.—द्रव, केलि, परीहास (or परिहास)
m.; क्रीडा, लीला *f.*; नर्मन् *n.*

(क्रीड् 1 P. to play.)

व्याजोऽपदेशो लक्ष्यं च त्वरा संवेगसंभ्रमौ ॥९९॥

Pretext, disguise.—व्याज, अपदेश *m.*; लक्ष्य *n.*

Hurry, haste, confusion.—त्वरा *f.*; संवेग, संभ्रम *m.*

क्रन्दितं रुदितं कृष्टं जृम्भस्तु त्रिषु जृम्भणम् ।

Weeping, crying.—क्रन्दित, रुदित, कृष्ट *n.*

Gaping, yawning.—जृम्भ *m.* *f.* *n.*; जृम्भण *n.*

(क्रन्द् 1 P. A. to cry, to implore. रुद् 2 P. to weep, to cry, to bewail. कृश् 1 P. to cry, to call; with अनु to pity; with आ to lament. जृम् 1 A. to yawn; to open; with उत् to open wide; with समुत् to endeavour; with वि to increase, to grow).

विप्रलम्भो विसंवादो रिङ्गणं स्वलनं समे ॥

Deceit, inconsistency.—विप्रलम्भ, विसंवाद *m.*

Falling from virtue.—रिङ्गण, स्वलन *n.*

(स्वलन or स्वलित also means making a mistake or blunder in speech, stumbling, tripping. रल्ल् 1 P. to stumble, to stagger, to falter, to err.)

स्यान्निद्रा शयनं स्वापः स्वप्नः संवेश इत्यपि ॥१००॥

Sleep.—निद्रा *f.*; शयन *n.*; स्वाप, स्वप्न, संवेश *m.*

स्वरूपं च स्वभावश्च निसर्गः प्रकृतिः स्त्रियाम् ।

Nature, disposition.—स्वरूप *n.*; स्वभाव, निसर्ग *m.*; प्रकृति *f.*

कम्पो वेपथुरुद्धर्षो मह उद्धव उत्सवः ॥ १०१ ॥

Trembling, shaking, shivering.—कम्प, वेपथु *m.*

Festival, celebration.—उद्धर्ष *m.*, मह *m.*, उद्धव *m.*, उत्सव *m.*

(वेप् 1 A. to shake, to tremble.)

इति नाट्यवर्गः ।

अधोभुवनपातालं नागलोको रसातलम् ।

The nether world, the region of serpents.—अधो-
भुवन, पाताल *n.*; नागलोक *m.*; रसातल *n.*

गर्तस्तु रन्ध्रं कुहरं श्वभ्रं च विवरं बिलम् ॥ १०२ ॥

A cavity, ravine hole.—गर्त *m.*; रन्ध्र, कुहर, श्वभ्र,
विवर, बिल *n.*

अन्धकारोऽस्त्रियां ध्वान्तं तामिहं तिमिरं तमः ।

Darkness, gloom.—अन्धकार *m.* & *n.*; ध्वान्त, तामिह,
तिमिर, तमस् *n.*

ध्वान्ते गाढेऽन्धतमसं विष्वक् संतमसं तमः ॥ १०३ ॥

Intense darkness.—अन्धतमस *n.*=गाढं ध्वान्तम् ।

Utter or universal darkness.—संतमस *n.*=विष्वक्
तमः ।

वासुकिः सर्पराजः शेषोऽनन्तोऽथाजगरः शयुः ।

The king of snakes.—वासुकि, सर्पराज *m.*

The chief of the serpent race.—शेष, अनन्त *m.*

A large serpent.—अजगर, शयु *m.*

(सर्प + राज् = ष० त०; syn. सर्पराज, नागराज.)

सर्पो भुजंगो भुजगो नाग आशीविषः फणी ।

दर्वाकरो द्विरसनो व्यालश्चक्षुःश्रवा अहिः ॥ १०४ ॥

उरगः पन्नगो भोगी जिह्मगः पवनाशनः ।

Sanke, serpent.—सर्प, भुजंग, भुजग, नाग, आशीविष, फणिन्, दर्वाकर, द्विरसन, व्याल, चक्षुःश्रवस्, अहि, उरग, पन्नग, भोगिन्, जिह्मग, पवनाशन *m.*

(द्वे रसने यस्य सः = ब०; चक्षुषी एव श्रवसी यस्य = ब०; भोगोऽस्यास्तीति; पवन + अशन = ब०. syn. द्विजिह्व, भोगधर, वाताशन; भुजं + गच्छति इति = भुजगः, भुजंगः or भुजंगमः = उ० त०.)

[सप् १ P. to creep, to go; अपसप् to go away; उपसप् to approach; संसप् to flow; विसप् to creep along, to go along.]

अहेः शरीरं भोगः स्यात् स्फटायां तु फणा द्वयोः ॥ १०५ ॥

The body of a snake.—भोग *m.* = अहेः शरीरम् ।

The expanded hood of a cobra.—स्फटा, फणा *f.*; or फण *m.*

समौ कञ्चुकनिर्मोकौ क्ष्वेडस्तु गरलं विषम् ।

The skin or slough of a snake.—कञ्चुक, निर्मोक

m.

Poison.—क्षेड *m.*; गरल, विष *m.*

विषवैद्यो जाड्गुलिको व्यालग्राह्यहितुण्डिकः ॥ १०६ ॥

A dealer in antidotes against poison.—विषवैद्य, जाड्गुलिक *m.*

Snake-catcher.—व्यालग्राहिन्, अहितुण्डिक *m.*

इति पातालभोगिवर्गः ।

नरको निरयश्चाथ यातना तीव्रवेदना ।

Hell, the infernal regions.—नरक, निरय *m.*

Agony, excessive pain.—यातना, तीव्रवेदना *f.*

पीडा बाधा व्यथा दुःखकृच्छ्रकष्टानि त्रिष्वपि ॥ १०७ ॥

Pain, anguish, misery, affliction.—पीडा, बाधा, व्यथा *f.*; दुःख, कृच्छ्र, कष्ट *n. & adj.*

(पीड् 10 P. to give pain, to afflict, to squeeze; with नि to press, to embrace; with उप to eclipse. बाध् 1 A. to oppose, to annoy, to grieve, to torment. व्यथ् 1 A. to tremble, to be afflicted, to fear; *Carus.* to afflict, to frighten.)

इति नरकवर्गः ।

समुद्रः सागरः सिन्धुः पारावारः सरित्पतिः ।

उदन्वानब्धिरुदधिस्तथा रत्नाकरोऽर्णवः ॥ १०८ ॥

Ocean, sea.—समुद्र, सागर, सिन्धु, पारावार, सरित्पति, उदन्वत्, अब्धि, उदधि, रत्नाकर, अर्णव *m.*

[सरित्+पति=ष० त०; उदन्+वत् (possessive termination); अपो दधाति, उदकं दधाति च=अब्धिरुदयिश्च; रतन्+आकर=ष० त०, syn. सिन्धुपति; वाराशि or वारिराशि, अम्बुधि, जलधि, जलनिधि, इ०].

आपः स्त्री भूमिर्न वार्वारि सलिलं जीवनं जलम् ।

अम्भोऽर्णस्तोयपानीयनीरक्षीराम्बुपुष्करम् ॥१०९॥

उदकं च पयः पाथस्त्रिषु द्वे आप्यमम्मयम् ।

Water.—अप *f. pl.*, वार, वारि, सलिल, जीवन, जल, अम्भस्, अर्णस्, तोय, पानीय, नीर, क्षीर, अम्बु, पुष्कर, * उदक, पयस्, पाथस् *n.*

Watery, aqueous.—आप्य, अम्मय *adj.*

(जीव् I P. to live; with अनु to depend upon, to survive; with उप to maintain oneself by, to subsist upon; with सन् *Caru.* to animate, to revive.)

(पा I P. पिब्) to drink, to swallow; with नि to sip.)

भङ्गस्तरंग ऊर्मिर्वा स्त्रियां वीचिरथोर्मिषु ॥११०॥

महत्सूक्ष्मोलकलोलौ स्यादावर्तोऽम्भसां भ्रमः ॥

Wave.—भङ्ग, तरंग, *m.*; ऊर्मि *m.* & *f.*; वीचि *f.*

A large wave, surge.—उल्लोल, कल्लोल *m.*=महानूर्मिः ।

Whirlpool.—आवर्त *m.*=अम्भसां भ्रमः ।

(भञ्ज् 7 P. to split, to break, to be disappointed.)

पृषन्ति बिन्दुपृषताः पुमांसो विप्रुषः स्त्रियाम् ॥१११॥

A drop, spray.—पृषत् *n.*; बिन्दु, पृषत *m.*; विप्रुष *f.*

तीरं रोधस्तटं कूलं तीरयोः पात्रमन्तरम् ।

Bank, shore.—तीर, रोधस् *n.*; तट *n.* (also *m.*);
कूल *n.*

Basin.—पात्र *n.*=तीरयोरन्तरम् ।

An island.—द्वीप, अन्तरीप *m.* *n.*=वारिणोऽन्तर्यत्तटं तत् ।

तोयोत्थितं तत्पुलिनं सैकतं सिकतामयम् ॥ ११२ ॥

A Bank or island in a river.—पुलिन *n.*=तोयोत्थितम् ।

Sand-bank.—सैकत *n.*=सिकतामयं तीरम् ।

जलोच्छ्वासाः परीवाहाः पङ्के जम्बालकर्मौ ।

A channel made to carry off water from an over-
flowing pond.—जलोच्छ्वास, परीवाह *m.*

Mud, mire.—पङ्क *m.* & *n.*; जम्बाल, कर्म *m.*

उडुपं तु प्लवः पोतः स्त्रियां नौस्तरणिस्तरिः ॥ ११३ ॥

A raft or small boat.—उडुप *n.*; प्लव, पोत *m.*

Boat, ship.—नौ *f.*; तरणि (or तरणी) *f.*, तारि (or
तरी) *f.*

(तृ 1 P. to pass over, to cross; to accomplish, to
fulfil; *Carus*, to save, to relieve; *Desider*. तितीर्षु
to desire to pass over, &c; with अव to descend, to
be incarnate, to descend down from heaven (like
gods); with प्र *Carus*. to persuade, to deceive;
with वि to grant, to give, to favour with, to give
away.)

नाव्यं त्रिलिङ्गं नौतार्यै कर्णधारस्तु नाविकः ।

Navigable.—नाव्य, नौतार्थ *adj.*

Helmsman.—कर्णधार, नाविक *m.*

नौकादण्डः क्षेपणी स्यादरित्रं केनिपातकः ॥११३॥ अ

An oar.—नौकादण्ड *m.*; क्षेपणी *f.*

A rudder, helm.—अरित्र *m.*; केनिपातक *m.*

सांयात्रिकः पोतवणिक्कूपको गुणवृक्षकः ।

A merchant who trades by sea.—सांयात्रिक, पोतवणिज्
m.

The mast of a ship.—कूपक, गुणवृक्षक *m.*

† त्रिष्वागाधात्प्रसन्नोऽच्छः कलुषोऽनच्छ आविलः ।

Clear, clean.—प्रसन्न, अच्छ *adj.* Muddy, dirty.—
कलुष, अनच्छ, आविल *adj.*

निम्नं गभीरं गम्भीरं गाधोत्तानं विपर्यये ॥११४॥

Deep.—निम्न, गभीर, गम्भीर *adj.*

Shallow.—उत्तान, गाध *adj.*

अगाधमतलस्पर्शं कैवर्तं दाशधीवरौ ।

Unfathomable.—अगाध, अतलस्पर्श *adj.*

A fisherman.—कैवर्त, दाश, धीवर *m.*

अथ मत्स्यो झषो मीनो यादांसि जलजन्तवः ॥११५॥

Fish.—मत्स्य, झष, मीन *m.*

Aquatic animal.—यादस् *m.*; जलजन्तु *m.*

स्यात्कुलीरः कर्कटकः कूर्मे कमठकच्छपौ ।

† त्रिष्वागाधात् *i. e.* from प्रसन्न to अगाध the words
are *adj.*

Crab.—कुलीर, कर्कटक *m.*

Tortoise.—कूर्म, कमठ, कच्छप *m.*

नक्रो ग्राहः स्त्रियां शुक्तिः शंखः स्यात्कम्बुरस्त्रियौ ॥११६॥

A crocodile.—नक्र, ग्राह *m.*

A shell.—शुक्ति *f.*

A conch-shell.—शंख, कम्बु *m. & n.*

मेके मण्डूकवर्षाभूशालरल्लवदुर्दुराः ।

A frog.—भेक, मण्डूक, वर्षाभू *f.*; शालर, ल्लव, दुर्दुर *m.*

जलाशया जलाधारास्तत्रागाधजलो ह्रदः ॥११७॥

A tank, reservoir of water.—जलाशय, जलाधार *m.*

A deep lake.—ह्रद *m.* = अगाधजलो जलाशयः ।

(आधार *m.* a bund, a canal.)

पद्माकरस्तडागोऽस्त्री कासारः सरसी सरः ।

A lake.—पद्माकर *m.*; तडाग *m. & n.*; कासार *m.*; सरसी *f.*; सरस् *n.*

वेशन्तः पल्वलं चाल्पसरो वापी तु दीर्घिका ॥११८॥

Pond, pool.—वेशन्त *m.*; पल्वल, अल्पसरस् *n.*

A well with steps.—वापी, दीर्घिका *f.*

पुंसेवान्धुः प्रहिः कूप उदपानं च पुंसि वा ।

A well.—अन्धु, प्रहि, कूप *m.*; उदपान *m. n.*

खेयं तु परिखावाप आलवालं नदी सरित् ।

तरंगिणी शैवालिनी तटिनी निम्नगावगा ॥११९॥

Ditch, trench.—खेय *n.*; परिखा *f.*

A basin for water round a tree.—आवाप *m.*;
आलवाल *n.*

A river.—नदी, सरित्, तरङ्गिणी शैवलिनी, तटिनी,
निम्नगा, आपगा *f.*

भागीरथी त्रिपथगा त्रिस्रोता जाह्नवी तथा ।

The Ganges.—भागीरथी, त्रिपथगा, त्रिस्रोतस्, जाह्नवी *f.*

कालिन्दी सूर्यतनया यमुना शमनस्वसा ॥

The Yamuna or Jamna river.—कालिन्दी, यमुना,
सूर्यतनया, शमनस्वस् *f.*

कृत्रिमाऽल्पा सरित्कुल्या संभेदः सिन्धुसंगमः ॥१२०॥

A small artificial channel.—कुल्या *f.*=अल्पा कृत्रिमा
सरित् । (कृत्रिम *adj.* artificial.)

Mouth of a river; or confluence.—संभेद *m.*
= सिन्धुसंगमः ।

स्यादुत्पलं कुवलयमथ नीलाम्बुजन्म च ।

इन्दीवरं च नीलेऽस्मिन् सिंते कुमुदकैरवे ॥ १२१ ॥

A water-lily, lotus.—उत्पल, कुवलय *n.* Blue lotus.—
नीलाम्बुजन्मन्, इन्दीवर *n.*

White lotus.—कुमुद, कैरव *n.*

वा पुंसि पद्मं नलिनमरविन्दं सरोरुहम् ।

पङ्केतहं तामरसं शतपत्रं कुशेशयम् ॥ १२२ ॥

कमलं चापि राजीवपुष्कराम्मोरुहाणि च ।

Lotus (in general).—पद्म *n.* & *m.*; नलिन, अरविन्द,

सरोरुह, पङ्केरुह, तामरस, शतपत्र, कुशेशय, कमल, राजीव, पुष्कर, अम्भोरुह *m.*

(सरासि, पङ्के, अम्भासि वा रोहति इति सरोरुहादयः=३० त०; शतं पत्राणां यस्य तत्=४०, *syn.* सरसिज, सरोज, पङ्कज, सहस्रपत्र, अम्भोज, अब्ज.)

[रुह् १ P. to grow; आरुह् to ascend; अवरुह् to descend, to alight; अधिरुह् to mount on.]

पुण्डरीकं कोकनदं शैवालं शैवलोऽपि तत् ॥१२३॥

White lotus.—पुण्डरीक *m.*

Red lotus.—कोकनद *m.*

Moss.—शैवाल (or शै०) *m.*, शैवल *m.*

मृणालं तु विसं नालमस्त्री विञ्जत्ककेसरौ ।

Fibres in a lotus.—मृणाल, विस *m.*

Stalk of a lotus.—नाल *m. & m.*

Filaments or pollen of a lotus.—किञ्जल्क, केसर *m.*

कुमुद्वती कुमुदिनी नलिन्यां पद्मिनीमुखाः ॥१२४॥

The plant of white lotus.—कुमुद्वती, कुमुदिनी *f.*

Common lotus plant.—नलिनी, पद्मिनी, कमलिनी
इ० *f.*

इति वारिवर्गः ।

भूर्भूमिः पृथिवी क्षोणी रसा विश्वम्बरा क्षितिः ।

धरा धरित्री धरणिः क्षमाऽवनिर्मेदिनी मही ॥

वसुधरोर्वी वसुधा जगती सागराम्बरा ॥१२५॥

The earth.—भू, भूमि, पृथिवी (or पृथ्वी), क्षोणी, रसा, विश्वंभरा, क्षिति, धरा, धरित्री, धराणि, क्षमा, अवानि, मेदिनी, मही, वसुधरा, उर्वी, वसुधा, जगती, सागराम्बरा *f.*

विश्वं विभर्ति इति=उ० त०; वसुनि+धारयति इति= उ० त०; वसु *m.* a jewel; सागर एवाम्बरं यस्याः सा=व०, *syn.* लोका धात्री, वसुमती, रत्नगर्भा, रत्नसू, समुद्रवसना इ०.

मृन्मृत्तिका चोर्वरा तु सस्याख्याऽथोषरेतरा ।

Soil, earth.—मृद्, मृत्तिका *f.*

Fertile soil.—उर्वरा *f.* or *adj.*=सस्याख्या ।

Barren or saline soil.—ऊषरा *f.* or *adj.*=सस्या विहीना ।

त्रिष्वथो जगती लोको विष्टपं भुवनं जगत् ॥ १२६ ॥

The world.—जगती *f.*; लोक *m.*; विष्टप, भुवन, जगत् *m.*

नीवृज्जनपदो देशविषयौ तूपवर्तनम् ।

An inhabited country, kingdom.—नीवृत्, जनपद *m.*

A country, region.—देश, विषय *m.*; उपवर्तन *m.*

सुराज्ञि देशे राजन्वान् स्यात्ततोऽन्यत्र राजवान् ॥ १२७ ॥

(A country) governed by a good king.—राजन्वत् *adj.*

(A country) ruled by a king.—राजवत् *adj.*

शाद्वलः शादहरिते सजम्बाले तु पङ्क्तिः ।

Green with grass, verdant.—शाद्वल, शादहरित *adj.*

Muddy, marshy.—सज्मबाल, पङ्किल *adj.*

गोष्ठं गोस्थानकं चैव बल्मीकं पुनपुंसकम् ॥ १२७ ॥ अ

Cow-pen.—गोष्ठ, गोस्थानक *n.*

Ant-hill.—बल्मीक *m. & n.*

पर्यन्तभूः परिसरः सेतुरालौ स्त्रियां पुमान् ।

Skirts.—पर्यन्तभू *f.*; परिसर *m.*

Bridge, mound, bund, सेतु *m.*; आलि *f.*

अयनं वर्त्म मार्गाध्वपन्यानः पदवी सृतिः ॥ १२८ ॥

सराणिः पद्धती रथ्या शृङ्गाटकचतुष्पथे ।

Road, path, way.—अयन, वर्त्मन् *n.*; मार्ग, अध्वन्, *पथिन् *m.*; पदवी, सृति, सराणि, पद्धति, रथ्या *f.*

Crossing of roads.—शृङ्गाटक, चतुष्पथ *n.*

दुर्गमं वर्त्म कान्तारं विपथः कापथः समौ ॥ १२९ ॥

Wilderness, difficult pass.—कान्तार *n.*=दुर्गमं वर्त्म ।

Bad road.—विपथ, कापथ *m.*

गव्यूतिः स्त्री कोशयुगं सुपन्यास्त्वपि सत्पथः ।

Two koss —गव्यूति *f.*=कोशयुग *n.*

(कोश *m.*=a koss).

Good road.—सुपथिन्, सत्पथ *m.*

द्यावापृथिव्यौ रोदस्यौ द्यावाभूमी च रोदसी ॥

The earth and the sky.—द्यावापृथिवी *f. du.*; द्यावा-भूमि *f. du.*; रोदसी *f. du.*; रोदस् *n. du.*

इति भूमिवर्गः ।

पूः स्त्री पुरीनगर्यौ वा स्थानीयं पत्तनं तथा ॥ १३० ॥

Town, city.—पुर *f.*; पुरी *f.* or पुर *m.*; नगरी *f.* or नगर *m.*; स्थानीय, पत्तन *m.*

आपणस्तु निषद्यायां विपणिः पण्यवीथिका ।

Shop.—आपण *m.*; निषद्या *f.*

Market.—विपणि *f.* = पण्यवीथिका *f.*

*वप्रं चयोऽथ प्राकारो भित्तिः स्त्री कुड्यमेव च ॥ १३१ ॥

A mud-wall.—वप्र *m.*; चय *m.*

An enclosure or rampart.—प्राकार *m.*

Wall, partition.—भित्ति *f.*; कुड्य *m.*

गृहं गेहं च सदनं भवनागारमन्दिरम् ।

निकेतनं वेश्म सद्य निशान्तं निलयालयौ ॥ १३२ ॥

House, dwelling.—गृह, गेह, सदन, भवन, अगार, मन्दिर; निकेतन, वेश्मन्, सद्यन्, निशान्त *m.*; निलय, आलय *m.*

(लो 1, 10, 9 P. to adhere, to dwell, to live, with नि to lie down, to hide oneself.)

वासः कुटी सभा शाला पर्णशालोऽजोऽद्वियाम् ।

A house, hall, a shed.—वास *m.*; कुटी, सभा, शाला *f.*

Hermitage, hut.—पर्णशाला *f.*; उज *m.* & *m.*

गर्भागारं वासगृहं वाजिशाला तु मन्दुरा ॥ १३३ ॥

The middle of a house, sleeping-room.—गर्भागार, वासगृह *m.*

Stable.—वाजिशाला, मन्दुरा *f.*

(वस् 1 P. to dwell, to live; with अधि to inhabit;

with उप to observe a fast, to fast; with निस् *Caro* to banish; with प्र to travel, to go abroad.)

मठछात्रादिनिलयो गङ्गा तु मदिरागृहम् ।

A school or building inhabited by students or ascetics; a monastery.—मठ *m.* = छात्रादीनां निलयः ।

A tavern.—गञ्जा *f.*; मदिरागृह *n.*

कुट्टिमोऽस्त्री निबद्धा भूश्चन्द्रशाला शिरोगृहम् ॥१३३॥ अ

A floor or ground paved or plastered.—कुट्टिम *m. & n.* = निबद्धा भूः ।

An apartment on the house-top, terrace.—चन्द्रशाला *f.*; शिरोगृह *n.*

आवेशनं शिल्पिशाला प्रपा पानीयशालिका ।

Workshop, manufactory.—आवेशन *n.*; शिल्पिशाला *f.*

A place where water is distributed, cistern.—प्रपा, पानीयशालिका *f.*

वातायनं गवाक्षोऽथ सौधोऽस्त्री भूपमन्दिरम् ॥१३४॥

Window.—वातायन *n.*; गवाक्ष *m.*

Palace.—सौध *m. & n.*; भूपमन्दिर *n.*

हर्म्यादि धनिनां वासः प्रासादो देवभूमुजाम् ।

Mansion.—हर्म्य *n.* = धनिनां वासः ।

Royal palace or temple.—प्रासाद *m.* = देवभूमुजां वासः ।

अन्तःपुरं तु शुद्धान्तश्चावरोधोऽथ देहली ॥१३५॥

Harem.—अन्तःपुर *n.*; शुद्धान्त, अवरोध *m.*

Threshold.—देहली *f.*

गोपानसी तु वलभी चत्वरं त्वजिराङ्गने ।

Roof.—गोपानसी, वलभी *f.*

Compound, quadrangle.—चत्वर, अजिर, अङ्गन *m.*

स्त्री द्वाद्द्वारं प्रतीहारः स्याद्वितर्दिन्तु वेदिका ॥ १३६ ॥

Door, entrance.—द्वार् *f.*; द्वार *m.*; प्रतीहार *m.*

A raised seat.—वितर्दि, वेदिका *f.*

तोरणोऽस्त्री बहिर्द्वारं पुरद्वारं तु गोपुरम् ।

A front door, an ornamental arch.—तोरण *m.* &
m.=बहिर्द्वारम् ।

A town-gate.—पुरद्वार, गोपुर *m.*

कपाटमरं तुल्ये तद्विष्कम्भोऽर्गलं न ना ॥

The leaf or panel of a door.—कपाट, अर *m.*

A wooden bolt to fasten the door.—अर्गल *f.* &
m.=कपाटस्य विष्कम्भः । (विष्कम्भ *m.* Obstacle, hindrance;
& therefore the bolt of a door.)

आरोहणं स्यात्सोपानं ग्रामसंवसथौ समौ ॥ १३७ ॥

A staircase.—आरोहण, सोपान *m.*

A village.—ग्राम, संवसथ *m.*

संमार्जनी शोधनी स्यात्संकरोऽवकरस्तथा ।

Broom, brush.—संमार्जनी, शोधनी *f.*

Sweepings, dust.—संकर, अवकर *m.*

इति पुरवर्गः

महीध्रे शिखरिक्ष्माभृदहार्यधरपर्वताः ॥ १३८ ॥

अद्रिगोत्रगिरिग्रावाचलशैलशिलोच्चयाः ।

Mountain, hill.—महीध्र. शिखरिन्, क्ष्माभृत्, अहार्यं, धर, पर्वत, अद्रि, गोत्र, गिरि, ग्रावन्, अचल, शैल, शिलोच्चय *m.*

(महीं धारयति, क्ष्मां बिभ्रति, गां त्रायते, इ०=महीध्रादयः उ० त०, syn. महीधर, भूधर, धराधर, भूभृत्, महीभृत्.)

पाषाणप्रस्तरग्रावोपलादमानः शिला दृषद् ॥ १३९ ॥

Stone, rock.—पाषाण, प्रस्तर, ग्रावन्, उपल, अश्मन् *m.*; शिला, दृषद् *n.*

कूटोऽस्त्री शिखरं शृङ्गं प्रपातस्त्वतटो भृगुः ।

Top, summit.—कूट *m. & n.*; शिखर, शृङ्ग *n.*

Cliff, precipice.—प्रपात, अतट, भृगु *m.*

कटकोऽस्त्री नितम्बोऽद्रेः स्तुः प्रस्थः सानुस्त्रियाम् ॥ १४० ॥

The side or ridge of a mountain.—कटक *m. & n.* =अद्रेनितम्बः ।

Table-land, level land on the top of a mountain.—स्तु, प्रस्थ, *m.*; सानु *m. & n.*

धातुर्मनःशिलाद्यद्रेः पादाः प्रत्यन्तपर्वताः ।

उत्सः प्रलवणं वारिप्रवाहो निर्झरो झरः ॥ १४१ ॥

Ore, mineral, metal.—धातु *m.*

Foot of a mountain.—पाद *m.* =प्रत्यन्तपर्वतः ।

Cascade, waterfall.—उत्स *m.*; प्रलवण *n.*

Spring, fountain.—वारिप्रवाह, निर्झर, झर *m.*

दरी तु कन्दरो वा स्त्री गह्वरं तु गुहा स्मृता ।

Valley, vale.—दरी *f.*; कन्दर *m.* or कन्दरा *f.*

Cave, den.—गह्वर *n.*; गुहा *f.*

निकुञ्जकुञ्जौ वा क्लीबे खनिः खानी तथाकरः ॥ १४२ ॥

Grove, bower.—निकुञ्ज, कुञ्ज *m. & n.*

A mine.—खनि, खानी *f.*; आकर *m.*

उपत्यकाद्रेरासन्ना भूमिरूर्ध्वमधित्यका ।

Land near the foot of a mountain.—उपत्यका *f.* = अद्रेरासन्ना भूमिः ।

Land on the upper part of a mountain.—अधित्यका *f.* = अद्रेरूर्ध्व भूमिः ।

इति शैलवर्गः ।

अटव्यरण्यं विपिनं गहनं काननं वनम् ॥१४३॥

Forest, wilderness, jungle.—अटवी *f.*; अरण्य, विपिन, गहन, कानन, वन *n.*

आरामः स्यादुपवनं कृत्रिमं वनमेव यत् ।

A garden, a grove.—आराम *m.*; उपवन *n.*

पुमानाक्रीड उद्यानमङ्कुरोऽभिनवोद्भिदि ॥१४४॥

A royal or public garden —आक्रीड *m.*; उद्यान *n.*

A Sprout.—अङ्कुर *m.* = अभिनवोद्भिद् ।

वीथ्यालिरावलिः पङ्क्तिः श्रेणी लेखास्तु राजयः ।

Row —वीथी. आलि, आवलि, पङ्क्ति, श्रेणी (or ०णि) *f.*

Continuous or thick line.—लेखा, राजि *f.*

वृक्षो महीरुहः शाखी विटपी पादपस्तरुः ॥१४५॥

अनोकहः कुटः शालः पलाशी दुद्रुमागमाः ।

Tree.—वृक्ष, महीरुह, शाखिन्, विटपिन्, पादप, तरु, अनोकह, कुट, शाल, पलाशिन्, दुद्रु, दुद्रुम, अगम *m.*

वन्ध्योऽफलोऽवकेशी च फलवान् फलिनः फली ।

Barren, fruitless.—वन्ध्य, (वन्ध्य), अफल, अवकेशिन् *adj.*

Bearing fruit, fruitful.—फलवत्, फलिन, फलिन्, *adj.*

(फल् 1 P. to produce, to bear fruits; with प्रति to be reflected.)

त्रिषु फुट्टे विकसितोन्मीलितौ विकचस्फुटौ ॥१४६॥

Blown, opened.—फुल्ल, विकसित, उन्मीलित विकच, स्फुट *adj.*

(फुल्ल 1 P. to blossom, to open. मील 1 P. to close, to wink, to close the eyes; मील्य् *Caus.* to close, to shut; उन्मील्य् to be opened as eyes or a flower, to open; समुन्मील्य् to open of itself, to spring up, to rise; निमील्य् to close, to shut, to be covered. स्फुट् 6 P. & 1 A. to burst, to open, to expand.)

लता तु वल्ली व्रततिः सा वीरुया प्रतानिनी ।

Creeper.—लता, वल्ली, व्रतति *f.*

A spreading creeper.—वीरुय् *f.* = प्रतानिनी लता ।

नगायारोह उच्छ्राय उत्सेधश्चोच्छ्रयश्च सः ॥१४७॥

Height, loftiness.—आरोह, उच्छ्राय, उत्सेव, उच्छ्रय *m.* =
नगार्दानामारोहः ।

अस्त्री प्रकाण्डः स्कन्धः स्यात् समे शाखालते तथा ।

The trunk of a tree.—प्रकाण्ड *m.* & *n.* स्कन्ध *m.*

Bough, branch —शाखा, लता *f.*

शिरोग्रं शिखरं त्वक् स्त्री वल्कं वल्कलमन्नियाम् ॥१४८॥

The top or crown of a tree.—शिरस्, अग्र, शिखर *n.*

Bark.—त्वच् *f.*; वल्क, वल्कल *m.* & *n.*

ग्रन्थिर्ना पर्वपरुषी स्तम्बगुल्मौ शिफाजटे ।

A knot, a joint in a cane or body.—ग्रन्थि *m.*;
पर्वन्, परस् *n.*

Shrub.—स्तम्ब, गुल्म *m.*

A fibrous root.—शिफा, जटा *f.*

काष्ठं दार्विन्धनं त्वेध इध्ममेधः समित्त्रियाम् ।

Wood.—काष्ठ, दारु *n.*

Fuel, dry wood.—इन्धन, एधस्, इध्म *n.*; एध. *m.*; समिध्
f. (इन्ध 7 A. to kindle.)

निष्कुहः कोटरं वा ना वह्निरिमज्जरिः त्रियौ ॥१४९॥

The hollow of a tree.—निष्कुह *m.*; कोटर *n.* & *m.*;

Shoot, sprout, blossom.—वह्निरि, मज्जरि or मज्जरी *f.*

पत्रं पलाशं छदनं दलं पर्णं छदः पुमान् ।

Leaf, foliage.—पत्र, पलाश, छदन, दल, पर्ण *n.*; छद *m.*

पल्लवोऽस्त्री किसलयं विस्तारो विटपोऽन्नियाम् ॥१५०॥

A twig full of young leaves.—पल्लव *m.* & *n.*;
किसलय *n.*

The extension of a tree.—विस्तार *m.*; विटप *m. & n.*

वृक्षादीनां फलं सस्यं वृन्तं प्रसवबन्धनम् ।

Crops, harvest.—सस्य *n.* = वृक्षादीनां फलम् ।

Stalk, stem.—वृन्त *n.* = प्रसवबन्धनम् ।

स्याद्गुच्छकस्तु स्तवकः कुड्मलो मुकुलोऽस्त्रियाम् ॥१५१॥

Bunch, nosegay.—गुच्छक. स्तवक *m.*

An opening bud,—कुड्मल *m.*, मुकुल *m. & n.*

स्त्रियः सुमनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमम् ।

Flower.—सुमनस् *f. pl.*; पुष्प, प्रसून, कुसुम, सुम *n.*

मकरन्दः पुष्परसः परागः सुमनोरजः ॥१५२॥

The nectar of a flower.—मकरन्द *m.* = पुष्परसः ।

Pollen —पराग *m.* = सुमनसां रजः ।

कोरकः पुंसि कलिका मन्दारः पारिजातकः ।

Bud.—कोरक *m.*; कलिका *f.*

A kind of tree.—मन्दार, पारिजातक *m.*

आम्रश्चूतो रसालोऽपि सहकारोऽथ वेतसे ॥१५३॥

शीतवञ्जुलवानीराः पलाशे पर्णाकिंशुकौ ।

Mango tree.—आम्र, चूत, रसाल, सहकार *m.*

The Ratan reed.—वेतस, शीत, वञ्जुल, वानीर *m.*

The Palasha tree.—पलाश, पर्ण, किंशुक *m.*

अतिमुक्तः पुण्ड्रकः स्याद्वासन्ती माधवी लता ॥१५४॥

The creeper *Mogra*.—अतिमुक्त, पुण्ड्रक *m.*; वासन्ती, माधवी, लता *f.*

सुमना मालती जातिः सप्तला नवमालिका ।

The creeper jasmine.—सुमना (or सुमनस्), मालती,
जाति *f.*

A creeper.—सप्तला, नवमालिका *f.*

मृद्रीका गोस्तनी द्राक्षा स्वाद्री मधुरसेति च ॥१५५॥

The vine; also grape.—मृद्रीका, गोस्तनी, द्राक्षा, स्वाद्री,
मधुरसा *f.*

अर्द्धा कुशं कुथो दर्भो वंशे वेणुश्च कीचकः ।

A kind of grass.—कुश *m.* & *n.*; कुथ, दर्भ *m.*

Bamboo tree, a bamboo.—वंश, वेणु, कीचक *m.*

शष्पं बालतृणं घासो यवसं तृणमर्जुनम् ॥१५६॥

Young grass.—शष्प, बालतृण *n.*

Meadow or pasture grass.—घास. *m.*; यवस *n.*

Grass in general.—तृण, अर्जुन *n.*

(घस् 1 P. to devour, to eat).

अश्वत्थः पिप्पलो बिल्वः श्रीफलोऽथाप्युदुम्बरः ।

अम्ब्लिका तिन्तिडी चिन्ना कर्कन्धूर्बदरी तथा ॥१५६॥ अ

The Indian fig-tree.—अश्वत्थ, पिप्पल *m.*

The *Bel* tree or its fruit.—बिल्व, श्रीफल *m.*

The glomerous fig-tree.—उदुम्बर *m.*

The tamarind tree.—अम्ब्लिका, तिन्तिडी, चिन्ना *f.*

The jujube tree.—कर्कन्धू, बदरी *f.*

इङ्गुदी तापसतरुर्भुजैर्बभिर्मृदुत्वचौ ।

ताम्बूलवल्ली ताम्बूली नागवलयथ केसरे ॥१५६॥ आ

बकुलो वज्जुलोऽशोके समौ करकदाडिमौ ।

The name of a plant.—इड्गुदी *f.*; तापसतर *m.*

The birch-tree.—भूर्ज, चर्मिन्, मृदुत्वच् *m.*

The betel-plant.—ताम्बूलवल्ली, ताम्बूली, नागवल्ली *f.*

The Bakul-tree.—कैसर, बकुल *m.*

The Asoka tree.—वज्जुल, अशोक *m.*

The pomegranate tree.—करक, दाडिम *m.*

नीपः कदम्बः प्रियको बन्धूको बन्धुजीवकः ॥१५६॥ इ

The Kadamba tree.—नीप, कदम्ब, प्रियक *m.*

The Bandhuka plant.—बन्धूक, बन्धुजीवक *m.*

अथ शोणे कुरबकस्तथा पीते कुरण्टकः ।

नालिकेरो नारिकेलस्तापिच्छस्तु तमालकः ॥१५६॥ ई

A crimson species of Amaranth, its flower (when neuter).—कुरबक *m.* & *m.*

The yellow species of Amaranth.—कुरण्टक *m.*

The cocoanut tree.—नालिकेर, नारिकेल *m.*

The tamala tree, with dark blossoms.—तापिच्छ, तमाल *m.*

रसालेक्षु तुम्ब्यलावू रम्भा तु कदली ख्रियाम् ।

The sugar-cane —रसाल, इक्षु *m.*

The gourd creeper.—तुम्बी, अलावू *f.*

The plantain tree —रम्भा, कदली *f.*

खदिरो रक्तसारश्च चम्पको हेमपुष्पकः ॥१५६॥ उ

The Khadira tree.—खदिर, रक्तसार *m.*

The Champaka tree.—चम्पक, हेमपुष्पक *m.*

कुन्दं शिरीषं धत्तूरः केतकी मल्लिका जपा ।

प्रियङ्गुः पूग एरण्डः शमी चामलकी तथा ॥ १५६ ॥ ऊ

A kind of jasmine.—कुन्द *m.*

The *Sirisha* tree —श्रीष *m.*

The *Dhattura* tree.—धतूर *m.*

The *Ketaka* tree.—केतकी *f.*

The *Mogri*-plant.—महिका *f.*

The *Jasvanda* plant.—जपा *f.*

The *Priyangu*-plant.—प्रियङ्गु *m.*

The betel-nut tree.—पूग *m.*

The castor-oil plant —एरण्ड *m.*

The *Sami* tree.—शमी *f.*

A kind of tree.—आमलकी *f.*

पलाण्डुर्लशुनो मुस्ता दूर्वा श्यामाक एव च ।

An onion.—पलाण्डु *m.*

Garlic —लशुन *m.*

A kind of grass.—मुस्ता *f.*

A kind of grass.—दूर्वा *f.*

A sort of grain.—श्यामाक *m.*

जम्बूः ह्रीं पुंसि जम्बीरः कर्कटी शाल्मलिर्द्वयोः ॥ १५६ ॥ ऋ

A fruit tree.—जम्बू *f.*

The citron tree.—जम्बीर *m.*

The cucumber.—कर्कटी *f.*

The silk-cotton tree.—शाल्मलि *m. & f.*

इति वनौषधिवर्गः ।

—

शार्दूलद्वीपिनौ व्याघ्रे कण्ठीरवमृगद्विषौ ।

सिंहो मृगेन्द्रः पञ्चास्यो हयैश्च केसरी हरिः ॥१५७॥

Tiger.—शार्दूल, द्वीपिन्, व्याघ्र *m.*

Lion.—कण्ठीरव, मृगद्विष्, सिंह, मृगेन्द्र, पञ्चास्य, हयैश्च, केसरिन्, हरि *m.*

(मृग+द्विष्, मृग+इन्द्र=ष० त०; पञ्च आस्यं यस्य=ब०. पञ्च *adj.* spreading, wide. केसरी यस्य सन्ति इति के०. केसर *m.* the mane of the lion or horse, Syn. मृगराज, मृगपति, पञ्चानन.)

कपिलवङ्गलवगशाखामृगवलीमुखाः ।

मर्कटो वानरः कीशो वराहः कोलसूकरौ ॥१५८॥

Monkey.—कपि, लवङ्ग, लवग, शाखामृग, वलीमुख, मर्कट, वानर, कीश *m.*

(लवङ्ग गच्छति इति लवङ्गः, लवङ्गः, & also लवङ्गमः=उ० त०.)

Hog.—वराह, कोल, सूकर *m.*

भल्लूक ऋक्षो महिषे लुलायश्चाथ जम्बुके ।

शृगालो वञ्चकः क्रोष्टा कोकस्त्विहामृगो वृकः ॥१५९॥

Bear.—भल्लूक, ऋक्ष *m.*

Buffalo.—महिष, लुलाय *m.*

Fox, jackal.—जम्बुक, शृगाल, वञ्चक, क्रोष्टु *m.*

Wolf.—कोक, ईहामृग, वृक *m.*

ओतुर्बिडालो मार्जारो वृषदंशक आखुमुक् ।

A cat.—ओतु, बिडाल, मार्जार, वृषदंशक, आखुमुक् *m.*

[दंश (दश्) 1 P. to bite; with परि to bite through,

to bite violently; with सम् to press together, to crush, to pinch.]

चमूरुक्कृष्णसारैणकुरङ्गहरिणा मृगे ॥१६०॥

Deer, antelope.—चमूरु, कृष्णसार (or ०शार), दण, कुरङ्ग, हरिण, मृग *m.*

रुहसारंगपृषता अन्याश्च मृगजातयः ।

Different kinds of deer or antelope.—रुह, सारंग, पृषत, इ० *m.*

कृमिकीटौ क्षुद्रजन्तौ वृश्चिकः शूककीटकः ॥१६०॥ अ

Insect, worm.—कृमि, कीट *m.* = क्षुद्रजन्तुः ।

A scorpion, a caterpillar.—वृश्चिक, शूककीटक *m.*

ऊर्णनाभस्तन्नुवाय आखुस्तन्दुरमूषकौ ।

A spider.—ऊर्णनाभ, तन्नुवाय *m.*

A mouse.—आखु, उन्दुर (or उन्दुरु), मूषक *m.*

(ऊर्ण २ P. A. to cover. मूष १ P. or मुष् १, ९ P. to steal.)

गरुत्मान् गरुडस्ताक्षर्यो वैनतेयः खगेश्वरः ॥

The king of birds, eagle.—गरुत्मत, गरुड, ताक्षर्य, वैनतेय, खगेश्वर *m.*

पारावतः कलरवः कपोतोऽथ शशादनः ॥१६१॥

पत्री श्येन उल्लूकस्तु वायसारातिपेचकौ ।

दिवान्धः कौशिको घृको दिवाभीतो निशादनः ॥१६२॥

A pigeon, dove.—पारावत, कलरव, कपोत *m.*

A hawk, falcon.—शशादन, पत्रिन्, श्येन *m.*

Owl.—उलूक, वायसाराति, पेचक, दिवान्ध, कौशिक, घूक, दिवाभीत, निशाटन *m.*

(निशायां अटति इति निशाटनः; अट् 1 P. to roam, to wander; with परि to wander about, to make a tour).

कुकवाकुस्ताम्रचूडः कुकुटश्चरणायुधः ।

A cock.—कुकवाकु, ताम्रचूड, कुकुट, चरणायुध *m.*

चटकः कलविङ्कः स्याद् बलाका त्रिसकाण्डिका ॥१६३॥
Sparrow.—चटक, कलविङ्क *m.*

A kind of crane.—बलाका, त्रिसकाण्डिका *f.*

वनप्रियः परभृतः कोकिलः पिक इत्यपि ।

Cuckoo.—वनप्रिय, परभृत, कोकिल, पिक *m.* (पर+भृत=
उ० त०, syn. परपुष्ट.)

काकस्तु बलिभुग् ध्वाङ्क्षो वायसो मौकुलिस्तथा ॥१६४॥

Crow.—काक, बलिभुज्, ध्वाङ्क्ष, वायस, मौकुलि *m.*

(बलिं भुङ्क्ते=उ० त०, syn. बलिपुष्ट.)

आतापिचिह्नौ दाक्षाय्यगृध्रौ कारिशुकौ समौ ।

A kite.—आतापिन्, चिह्न *m.*

A vulture.—दाक्षाय्य, गृध्र *m.*

A parrot.—कारि, शुक *m.*

कुह् क्रौञ्चोऽथ बकः कहः पुष्कराहस्तु सारसः ॥१६५॥

Heron.—कुञ्चू, क्रौञ्च *m.*

A crane.—बक, कह *m.*

A kind of crane.—पुष्कराह, सारस *m.*

कोकश्चक्रश्चक्रवाकः कादम्बः कलहंसकः ।

Ruddy goose.—कोक, चक्र, चक्रवाक *m.*

A kind of goose.—कादम्ब, कलहंस *m.*

हंसभेदो राजहंसो मल्लिकाक्षस्त्वयाऽपरः ॥ १६६ ॥

Flamingo, swan.—हंस *m.*

Kinds of swans.—राजहंस, मल्लिकाक्ष *m.*

समौ चातकसारंगौ दंशस्तु वनमाक्षिका ।

The Chataka bird.—चातक, सारंग *m.*

A gad-fly, a large wasp.—दंश *m.* ; वनमाक्षिका *f.*

वरटा त्वपि गन्धोली सरघा मधुमाक्षिका ।

Wasp.—वरटा, गन्धोली *f.*

Bee.—सरघा, मधुमाक्षिका *f.*

समौ पतंगशलभौ खद्योतो ज्योतिरिङ्गणः ॥ १६७ ॥

A grass-hopper.—पतंग, शलभ *m.*

Glow-worm, firefly.—खद्योत, ज्योतिरिङ्गण *m.*

मधुव्रतो मधुकरो मधुलिङ्गमधुपालिनः ।

द्विरेफपुष्पलिङ्गमृङ्गषट्पदभ्रमरालयः ॥ १६८ ॥

A bee —मधुव्रत, मधुकर, मधुलिङ्ग, मधुप, अलिङ्ग, द्विरेफ, पुष्पलिङ्ग, मृङ्ग, षट्पद, भ्रमर, अलि *m.*

मयूरो बर्हिणो बर्हिनीलकण्ठो भुजंगमुक् ।

शिखावलः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि ॥ १६९ ॥

A peacock.—मयूर, बर्हिण, बर्हिन्, नीलकण्ठ, भुजंगमुक्, शिखावल, शिखिन्, केकिन्, मेघनादानुलासिन् *m.*

(भुजंगान् मुङ्क्त इति=उ० त० the snake-eater; नील+

कण्ठ=ब०; शिखा, केका यस्यास्तोति=शिखी, केको; मेघनादं
अनुलसति इति=उ० त०, syn. भुजंगाशन, भुजगद्विष्, शितिकण्ठ,
शिखण्डिन्.)

केका वाणी मयूरस्य समौ चन्द्रकमेचकौ ।

Cry of the peacock.—केका *f.*=मयूरस्य वाणी ।

The eye on peacock's feathers.—चन्द्रक, मेचक *m.*

शिखा चूडा शिखण्डस्तु पिच्छवर्हे नपुंसके ॥ १७० ॥

Crest.—शिखा, चूडा *f.*

Feathers, tail.—शिखण्ड *m.*; पिच्छ, वर्ह *n.*

शकुन्तिरण्डजः पक्षी शकुन्तविहगद्विजाः ।

खगः पत्नी विहायाश्च विविष्किरपतत्रयः ॥ १७१ ॥

A bird.—शकुन्ति, अण्डज, पक्षिन्, शकुन्त, विहग, द्विज,
खग, पत्निन्, विहायस्, वि, विष्किर, पतत्रि (or पतत्रिन्) *m.*

कारण्डवस्तिरिश्च जीवञ्जीवश्चकोरकः ।

Different kinds of birds.—कारण्डव *m.*; तित्तिरि *m.*;
जीवञ्जीव *m.*; चकोर *m.*

पक्षः पत्रं पतत्रं च चञ्चुत्रोटिरुभे स्त्रियौ ॥

A wing.—पक्ष *m.*; पत्र, पतत्र *n.*

Beak, bill.—चञ्चु, त्रोटि *f.*

पेशी कोशो द्विहीनेऽण्डं कुलायो नीडमस्त्रियाम् ॥ १७२ ॥

Egg.—पेशी *f.*; कोश *m.*; अण्ड *n.*

A nest.—कुलाय *m.*; नीड *m.* & *n.*

पोतः पाकोऽर्भको डिम्बः पृथुकः शावकः शिशुः ।

A young, a child.—पोत, पाक, अर्भक, डिम्ब, पृथुक,
शावक, शिशु *m.*

स्त्रीपुंसौ मिथुनं द्वन्द्वं युग्मं तु युगलं युगम् ॥ १७३ ॥

A couple, a pair (male and female).—स्त्रीपुंस *m.*
du., मिथुन; द्वन्द्व *n.*

A pair.—युग्म, युगल, युग *n.*

समूहनिवहस्तोमसंदोहनिकरव्रजाः ।

समुदायश्च संघातः समवायश्च यो गणः ॥ १७४ ॥

स्त्रियां तु संहतिर्वृन्दं निकुरम्बं कदम्बकम् ।

A collection, group, flock, troop, herd, crowd.—
समूह, निवह, स्तोम, संदोह, निकर, व्रज, समुदाय, संघात, समवाय,
चय, गण *m.*; संहति *f.*; वृन्द, निकुरम्ब, कदम्बक *n.*

वृन्दभेदाः समैर्वर्गः संघसार्थौ तु जन्तुभिः ॥ १७५ ॥

सजातीयैः कुलं यूथं तिरश्चां पुञ्जपुंसकम् ।

A class, species.—वर्ग *m.*=समैर्वृन्दम् ।

Flock of animals.—संव, सार्थ *m.*=प्राणिभिः सजातीयै-
विजातीयैर्वा वृन्दम् ।

A collection or flock of animals of the same
kind.—कुल *n.*

Herd, flock.—यूथ *m. & n.*=तिरश्चां वृन्दम् ।

पुञ्जो राशिश्चोत्करश्च कूटं स्यात्पुञ्जपुंसकम् ।

A heap.—पुञ्ज, राशि, उत्कर *m.*; कूट *m. & n.*

गृहासक्ताः पक्षिमृगाश्छेकास्ते गृह्यकाश्च ते ॥ १७६ ॥

Tame or domesticated (bird or beast).—डेक,
गृह्यक *adj.*—गृहासक्तः पक्षी सृगो वा ।

इति सिंहादिवर्गः ।

मनुष्या मानुषा मर्या मनुजा मानवा नराः ।

Man.—मनुष्य, मानुष, मर्य, मनुज, मानव, नर *m.*

स्युः पुमांसः पञ्चजनाः पुरुषाः पूरुषा नरः ॥ १७७ ॥

Male.—पुंस, पञ्चजन, पुरुष, पूरुष, नृ *m.*

स्त्री योषिदबला योषा नारी सीमन्तिनी वधूः ।

प्रतीपदर्शिनी वामा वनिता महिला तथा ॥ १७८ ॥

Woman, female.—स्त्री, योषित्, अबला, योषा, नारी,
सीमन्तिनी, वधू, प्रतीपदर्शिनी, वामा, वनिता, महिला *f.*

विशेषास्त्वङ्गना भीरुः कामिनी वामलोचना ।

प्रमदा मानिनी कान्ता ललना च नितम्बिनी ॥ १७९ ॥

सुन्दरी रमणी रामा कोपना सैव भामिनी ।

वरारोहा मत्तकाशिन्युत्तमा वरवर्णिनी ॥ १८० ॥

Words denoting varieties of women but now
used in the general sense of a beautiful woman.—
मानिनी *f.*—one indignant to wards her lover.—कोपना,
भामिनी *f.*—Passionate or angry-tempered woman.
(वामे लोचने यस्याः सा०=ब०; वरौ आरोहौ यस्याः सा=ब० one
of excellent hips. Syn. वामनयना, वराङ्गी.)

पत्नी पाणिगृहीती च द्वितीया सहधर्मिणी ।

भार्या जायाऽथ पुंभूमिनी दाराः स्यात् कुटुम्बिनी ॥१८१॥

पुरन्ध्री सुचरित्रा तु सती साध्वी पतिव्रता ।

Wife.—पत्नी, पाणिगृहीती, द्वितीया, सहधर्मिणी, भार्या,
जाया *f.*; दार *m. pl.*

Matron.—कुटुम्बिनी, पुरन्ध्री *f.*

A chaste or faithful wife.—सुचरित्रा, सती, साध्वी,
पतिव्रता *f.*

कृताभिषेका महिषी कन्या तु स्यात्कुमारिका ॥१८२॥

A crowned queen.—महिषी *f.*—कृताभिषेका नृपत्नी ।

A girl.—कन्या, कुमारी or कुमारिका *f.*

पुंश्चली धर्षिणी बन्धव्यसती कुलेट्वरी ।

स्वैरिणी पांशुला च स्यात्तरुणी युवतिः समे ॥१८३॥

An unchaste woman, harlot.—पुंश्चली, धर्षिणी,
बन्धकी, असती, कुलटा, इत्थरी, स्वैरिणी, पांशुला *f.*

A young woman.—तरुणी, युवति *f.*

रजस्वला पुष्पवती स्याद्रजः पुष्पमार्तवम् ।

A woman in her courses.—रजस्वला, पुष्पवती *f.*

The menses.—रजस्, पुष्प, मार्तव, *m.*

पुनर्भूदिधिब्रूढा द्विस्तस्या दिधिबूः पतिः ।

A widow re-married.—पुनर्भू, दिधिबू *f.*—द्विब्रूढा ।

The husband of a re-married widow.—दिधिबू *m.* =
तस्याः पतिः ।

कान्तार्थिनी तु या याति संकेतं सामिसारिका ॥१८३॥ अ

A woman who makes or keeps an assignation.—
अभिसारिका *f.* = या कान्ताथिनी०. (संकेत *m.* assignation.)

पत्यौ देशान्तरगते यार्त्ता प्रोषितभर्तृका ।

A woman whose husband is gone to a distant country.—प्रोषितभर्तृका *f.*

आयात्यन्योपभोगाङ्कैर्यस्या उषसि तु प्रियः ॥१८३॥ आ
खण्डिता साऽथावमत्य पतिं या परितप्यते ।

कलहान्तरिता सा स्याद्विप्रलब्धा तु सा भवेत् ॥१८३॥ इ
अनालोक्य पतिं खिन्ना या संकेतनिकेतने ।

खण्डिता *f.* = A woman whose lover has been false to the appointment and is suspected of in chastity; a disappointed and offended.

कलहान्तरिता *f.* = A woman who has been angry with her lover, but afterwards repents for it; a penitent woman

विप्रलब्धा *f.* = A woman whose lover is false to his appointment or engagement, a woman deceived by her lover.

विलम्बिनि प्रिये चिन्ताव्याकुलोत्कण्ठिता भवेत् ।

उत्कण्ठिता *f.* = A woman whose lover has too long delayed going to the appointed place and is therefore full of anxiety and suspicion.

आज्ञावरः प्रियो यस्याः स्वाधीनपतिका च सा ॥१८३॥ ई

स्वाधीनपतिका *f.* = A woman who has much influence over her husband.

अथ प्रियसङ्केतितदिनमिति शृङ्गारपूर्णसामग्रीम् ।

सजीकरोति या स्त्री वासकसज्जेति सा प्रोक्ता ॥१८३॥
वासकसज्जा *f.* = A woman dressed with all her ornaments and making decorations to receive her lover on the appointed day.

समाः स्नुषाजनीवध्वो विश्वस्ता विधवा समे ।

A daughter-in-law.—स्नुषा, जनी. वधू *f.*

Widow.—विश्वस्ता, विधवा *f.*

आलिः सखी वयस्याथ पतिवत्नी समर्तका ॥१८४॥

A female friend —आलि, सखी, वयस्या *f.*

A woman having her husband living.—पतिवत्नी, समर्तका *f.*

वृद्धा स्त्री तु पलिकनी स्याद् दूतीसंचारिके समे ।

An old woman.—वृद्धा, पलिकनी *f.*

A female messenger.—दूती, संचारिका *f.*

वारस्त्री गणिका वेश्या कुट्टिनी शम्भली समे ॥१८५॥

A public woman.—वारस्त्री, गणिका, वेश्या *f.*

A bawd, a go-between.—कुट्टिनी, शम्भली *f.*

आपन्नसत्त्वा स्याद् गुर्विण्यन्तर्वत्नी च गर्भिणी ।

A pregnant woman.—आपन्नसत्त्वा, गुर्विणी, अन्तर्वत्नी, गर्भिणी *f.*

पैतृष्वसेयः स्यात्पैतृष्वस्त्रीयश्च पितृष्वसुः ॥१८६॥

सुतो मातृष्वसुश्चैवं वैमात्रेयो विमातृजः ।

Paternal aunt's son cousin.—पैतृष्वसेय, पैतृष्वस्त्रीय *m.*

Maternal aunt's son, cousin.—मातृवसेय, मातृव्वलीय
m.

Step-brother.—वैमात्रेय, विमातृज *m.*

आत्मजस्तनयः सनुः सुतः पुत्रः स्त्रियां त्वमी ॥१८७॥

आहुर्दुहितरं सर्वेऽपत्यं तोकं तथा समे ।

Son.—आत्मज, तनय. सनु, सुत, पुत्र *m.*

Daughter.—आत्मजा, तनया, सुनु, सुता, पुत्री, दुहितृ *f.*

Offspring (male or female).—अपत्य, तोक *m.*

स्वजाते त्वौरसोरस्यौ तातस्तु जनकः पिता ॥१८८॥

Legitimate son.—औरस, उरस्य *adj.*

Father.—तात, जनक, पितृ *m.*

जनयित्री प्रसूर्माता जननी भगिनी स्वसा ।

Mother.—जनयित्री, प्रसू, मातृ, जननी *f.*

Sister.—भगिनी, *स्वसृ *f.*

ननान्दा तु स्वसा पत्युर्नप्त्री पौत्री सुतात्मजा ॥१८९॥

Husband's sister.—ननान्दृ *f.*=पत्युः स्वसा ।

Grand-daughter.—नप्त्री, पौत्री *f.*

भार्यास्तु भ्रातृवर्गस्य यातरः स्युः परस्परम् ।

Husband's brother's wife —यातृ *f.*

पतिपत्न्योः प्रसूः श्वश्रूः श्वशुरस्तु पिता तयोः ॥१९०॥

Mother-in-law.—श्वश्रू *f.*

Father-in-law.—श्वशुर *m.*

पितुर्भ्राता पितृव्यः स्यान्मातुर्भ्राता तु मातुलः ।

Paternal uncle.—पितृव्य *m.*=पितुर्भ्राता ।

Maternal uncle.—मातुल *m.* = मातुर्भ्राता ।

श्यालः स्युर्भ्रातरः पत्न्याः स्वामिनो देवदेवरौ ॥१९१॥

Wife's brother.—श्याल *m.* = पत्न्या भ्राता ।

Husband's brother.—देव, देवर *m.* = स्वामिनो भ्राता ।

स्वस्त्रीयो भागिनेयः स्याज्जामाता दुहितुः पतिः ।

Sister's son, nephew.—स्वस्त्रीय, भागिनेय *m.*

Son-in-law.—जामातु *m.* = दुहितुः पतिः ।

पितामहः पितृपिता तत्पिता प्रपितामहः ॥ १९२ ॥

मातुर्मातामहाद्येवं सपिण्डाश्च सनाभयः ।

(१) Paternal and (२) maternal grand-father.—

१. पितामह, पितृपितुः २. मातामह *m.*

(१) Paternal and (२) maternal great grand-

father.—१. प्रपितामह, २. प्रमातामह *m.*

A kinsman upto seventh remove.—सपिण्ड, सनाभि *m.*

समानोदर्यसोदर्यसगर्भ्यसहजाः समाः ॥ १९३ ॥

Born of the same parents, (brother or sister).—

समानोदर्य, सोदर्य, सगर्भ्य, सहज *adj.*

सगोत्रबान्धवज्ञातिबन्धुस्वस्वजनाः समाः ।

A relative.—सगोत्र, बान्धव, ज्ञाति, बन्धु, स्व, स्वजन *adj.*

धवः प्रियः पतिर्भर्ता जारस्तूपतिः समौ ॥

Husband.—धव, प्रिय, पति, भर्तृ *m.*

A paramour, gallant.—जार, उपपति *m.*

भ्रात्रीयो भ्रातृजो भ्रातृभगिन्यौ भ्रातरावुभौ ॥१९४॥

Brother's son.—भ्रात्रीय, भ्रातृज *m.*

Brother & sister.—आतृ *m. du.* (आतृ *m.* brother)

मातापितरौ पितरौ मातरपितरौ प्रसूजनयितरौ ।

Parents.—मातापितृ, पितृ, मातरपितृ, प्रसूजनायितृ *m. du.*

श्वश्रूश्वशुरौ श्वशुरौ पुत्रौ पुत्रश्च दुहिता च ॥ १९५ ॥

Father and mother-in-law.—श्वश्रूश्वशुर, श्वशुर *m. du.*

Son and daughter.—पुत्र *m. du.* = पुत्रश्च दुहिता च.

दंपती जंपती जायापती भार्यापती च तौ ।

Husband and wife.—दंपती, जंपती, जायापती, भार्या-
पती *m. du.*

शिशुत्वं शैशवं बाल्यं तारुण्यं यौवनं समे ॥ १९६ ॥

Infancy, childhood.—शिशुत्व, शैशव, बाल्य *n.*

Youth.—तारुण्य, यौवन *n.*

स्यात्स्थाविरं तु वृद्धत्वं वृद्धसंघेऽपि वार्द्धकम् ।

Old age.—स्थाविर, वृद्धत्व. वार्द्धक *n.*

An assemblage of old folks.—वार्द्धक *n.*

स्यादुत्तानशयो डिम्भः स्तनपश्च स्तनंधयः ॥ १९६ ॥ (अ)

An infant, a child.—उत्तानशय, डिम्भ, स्तनप, स्तनंधय
m. or adj. [धे I P. to suck, to drink.]

पालितं जरसा शौक्ल्यं केशादौ विस्त्रसा जरा ।

Grayness of the hair.—पालित *n.* = जरसा केशादौ
शौक्ल्यम् ।

Oldage.—विस्त्रसा, जरा *f.*

बालस्तु स्यान्माणवको वयस्यस्तरुणो युवा ॥ १९७ ॥

Child, boy or girl.—बाल, माणवक *m.*

Young, adult.—वयस्य, तरुण, युवन् *adj.*

प्रवयाः स्थविरो वृद्धो जीनो जीर्णो जरन्नपि ।

Old, aged.—प्रवयस्, स्थविर, वृद्ध, जीन, जीर्ण, जरत् *adj.*

[जू 1, 4, 9 P. to grow old, to wear out.]

जघन्यजे स्युः कनिष्ठयर्वायोऽवरजानुजाः ॥१९८॥

Younger.—जघन्यज, कनिष्ठ, यर्वायस्, अवरज, अनुज *adj.*

पूर्वजस्त्वग्रजोग्रीयो बलवान्मांसलोऽसलः ।

Elder.—पूर्वज, अग्रज, अग्रीय, *adj.*

Strong, robust.—बलवत्, मांसल, असल *adj.*

तुन्दिलस्तुन्दिमस्तुन्दी खर्वो ह्रस्वश्च वामनः ॥१९९॥

Fat, bulky.—तुन्दिल, तुन्दिम, तुन्दिन् *adj.*

Dwarfish.—खर्व, ह्रस्व, वामन *adj.*

कुब्जः पङ्गुः कुणिः खज्जो बधिरोन्धश्च केकरः ।

इत्येते विकलाङ्गाः स्युः भिषग्वैद्यौ चिकित्सके ॥२००॥

Hump-backed.—कुब्ज *m.*

Crippled, lame.—पङ्गु *m.*

Crippled in the arm.—कुणि *m. f.*

Lame or crippled in the leg.—खज्ज *m.*

Deaf.—बाधिर *m. f.*

Blind.—अन्ध *m. f.*

Squint-eyed.—केकर *m.*

Doctor, physician.—भिषज्, वैद्य, चिकित्सक *m.*

अनामयं स्यादारोग्यं चिकित्सा रुक्प्रतिक्रिया ।

Health.—अनामय, आरोग्य *m.*

Healing, curing, administering or applying remedies.—चिकित्सा, रुक्प्रातिक्रिया *f.*

(चिकित्स् from कित् 1 P. A. to administer remedies, to cure; with वि to doubt, to inquire.)

भेषजौषधभेषज्यान्यगदो जायुरित्यपि ॥ २०१ ॥

Medicine.—भेषज, औषध, भैषज्य *m.*; अगद, जायु *m.*

स्त्री रुग्रुजा चोपतापरोगव्याधिगदामयाः ।

Disease, illness.—रुज्, रुजा *f.*; उपताप, रोग, व्याधि, गद, आमय *m.*

क्षयः शोषश्च यक्ष्मा च कासस्तु क्षवथुः पुमान् ॥

Consumption.—क्षय, शोष, यक्ष्मन् *m.*

Cough.—कास, क्षवथु *m.*

(शुष् 4 P. to become dry, to be withered, to be afflicted.)

व्रणोऽस्त्रियामरुः क्लीबे पामपामे विचर्चिका ॥ २०१ ॥ (अ)

A wound.—व्रण *m.*, *n.*; अरुस् *n.*

Itch.—पामन्, पामा, विचर्चिका *f.*

कण्डूः खर्जूश्च कण्डूया विस्फोटः पिटकस्तथा ॥ २०२ ॥

Itch, itching, scratching.—कण्डू, खर्जू, कण्डूया *f.*

A boil, pustule.—विस्फोट, पिटक *m.*

वार्तो निरामयः कल्यो विकृतव्याधितातुराः ।

Recovered, cured.—वार्त्त, निरामय, कल्य *adj.*

Sick, ill.—विकृत, व्याधित, आतुर *adj.*

शुक्रं तेजोरेतसी च बीजवीर्येन्द्रियाणि च ॥ २०३ ॥

Semen.—शुक्र, तेजस्, रेतस्, बीज, वीर्य, इन्द्रिय *n.*

मायुः पित्तं कफः श्लेष्मा स्त्रियां तु त्वगस्रग्धरा ।

Bile.—मायु *m.*; पित्त *n.*

Phlegm.—कफ, श्लेष्मन् *m.*

Skin.—त्वच्, अस्रग्धरा *f.*

सृणिका स्यन्दिनी लाला नाडी तु धमनिः शिरा ॥२०३॥ अ

Saliva. spittle.—सृणिका, स्यन्दिनी, लाला *f.*

An artery or vein.—नाडी, धमनि, शिरा *f.*

अन्त्रं पुरीतद् गुल्मस्तु लीहा पुंस्यथ वल्लसा ।

स्नायुः स्त्रियां कालखण्डयकृती तु समे इमे ॥२०४॥

The entrails.—अन्त्र, पुरीतत् *n.*

Spleen.—गुल्म, लीहन् *m.*

Muscles.—वल्गसा, स्नायु *f.*

The liver.—कालखण्ड, यकृत *n.*

पिशितं तरसं मांसं पललं कव्यमामिषम् ।

Flesh.—पिशित, तरस, मांस, पलल, कव्य, आमिष *n.*

रुधिरेऽसृग्लोहिताखरक्तक्षतजशोणितम् ॥२०४॥ अ

Blood.—रुधिर, *असृज, लोहित, अख, रक्त, क्षतज, शोणित

n.

मूत्रं प्रस्रावोऽथ विष्ठा पुरीषं शमलं शकृत् ।

Urine.—मूत्र *n.*; प्रस्राव *m.*

Fæces, excrement —विष्ठा *f.*; पुरीष, शमल, शकृत् *n.*

बुक्काप्रमांसं हृदयं हृन्मेदस्तु वपा वसा ॥

The substance of the heart.—बुक्का *f.*; अग्रमांस *n.*

Heart.—हृदय, *हृद् *n.*

Fat.—मेदस् *n.*; वपा, वसा *f.*

स्याच्छरीरास्थि कंकालः कपालः स्यात्तु कर्परः ॥२०५॥

Skeleton.—कंकाल *m.* = शरीरास्थि.

Skull.—कपाल, कर्पर *m.* (*अस्थि *n.* bone.)

अङ्गं प्रतीकोऽवयवोऽपघनोऽथ कलेवरम् ।

गात्रं वपुः संहननं शरीरं वर्ष्म विग्रहः ॥२०५॥ अ

कायो देहः क्लीबपुंसोः स्त्रियां मूर्तिस्तनुस्तनूः ।

Limb, a member.—अङ्ग *n.*; प्रतीक, अवयव, अपघन *m.*

To body.—कलेवर, गात्र, वपुस्, संहनन, शरीर, वर्ष्मन् *n.*; विग्रह, काय *m.*; देह *m.* *n.*; मूर्ति, तनु, तनू *f.*

वामं शरीरं सव्यं स्यादपसव्यं तु दक्षिणम् ॥२०६॥

Left; left-hand side.—सव्य *adj.* = वामं शरीरम् ।

(वाम *adj.* = left.)

Right; right-hand side.—अपसव्य *adj.* = दक्षिणं शरीरम् ।

(दक्षिण *adj.* = right, on the right.)

सक्थि क्लीबे पुमानूरुः पदङ्घ्रिश्चरणोऽस्त्रियाम् ।

Thigh.—*सक्थि *n.*; ऊरु *m.*

Foot.—*पद् *n.*; अङ्घ्रि *m.*; चरण *m.* *n.*; (पाद *m.*)

जङ्घाऽथ घुटिका जानु कटिः श्रोणिः स्त्रियां समे ॥२०७॥

Leg.—जङ्घा *f.*

Ankle.—घुटिका *f.*

Knee.—जानु *n.*

Hip, loins.—कटि, श्रोणि *f*.

पश्चान्नितम्बः स्त्रीकथ्याः क्लीबे तु जघनं पुरः ।

The hinder part of the loins of a woman, hip, buttocks.—नितम्ब *m*.

The front part of the loins of a woman, hip, loins.—जघन *m*.

पिचण्डकुक्षी जठरोदरं तुन्दं स्तनौ कुक्षौ ।

The belly.—पिचण्ड, कुक्षि *m*.; जठर, उदर, तुन्द *n*.

The female breasts.—स्तन, कुक्ष *m*.

(also उरोज, पयोधर, वक्षोज, &c. *m*.)

चुचुकं तु कुचाग्रं स्यान्न ना क्लोडं भुजान्तरम् ॥२०८॥

Nipple.—चुचुक, कुचाग्र *n*.

Chest.—क्लोड *n*. (or क्लोडा *f*.), भुजान्तर *n*.

उरो वत्सं च वक्षश्च पृष्ठं तु चरमं तनोः ।

बाहुमूले उभे कक्षौ पार्श्वमस्त्री तयोरधः ॥२०९॥

The breast, bosom.—उरस्, वत्स, वक्षस् *n*.

Back.—पृष्ठ *n*. = तनोश्चरमम् ।

Arm-pit.—बाहुमूल *n*.; कक्ष *m*.

Sides.—पार्श्व *m*. *n*. = तयोः कक्षयोरधोभागः ।

स्कन्धोऽप्यसोऽवलग्नं त मध्योऽस्त्री मध्यमं तथा ।

Shoulder.—स्कन्ध *m*.; अंस *m*. & *n*.

Waist.—अवलग्न *n*.; मध्य *m*. & *n*. मध्यम *n*.

दोर्दोषा च भुजो बाहुः पाणिर्हस्तः करस्तथा ॥२१०॥

Arm.—*दोस्, *दोषन्, भुज, बाहु *m*.

Hand.—पाणि, हस्त, कर *m*.

कूर्परोऽथ प्रकोष्ठोऽथ माणिबन्धोऽथ चाङ्गुली ।

Elbow.—कूर्पर *m.*

Fore-arm.—प्रकोष्ठ *m.*

Wrist.—माणिबन्ध *m.*

Finger.—(toe also)—अङ्गुली *f.*

अङ्गुष्ठस्तर्जनीत्याद्यास्ता नखो नखरोऽन्नियाम् ॥२११॥

Thumb.—अङ्गुष्ठ *m.*

Index finger or fore-finger.—तर्जनी *f.*

(मध्यमा *f.* middle finger. अनामिका *f.* the ring-finger. कनिष्ठिका *f.* the little finger.)

Nail.—नख, नखर *m. & n.*

वितस्तिः स्त्री चपेटो ना मुष्टिः स्त्री चाञ्जलिः पुमान् ।

Span.—वितस्ति *f.*

Open hand or palm., with fingers extended.—चपेट *m.*

Fist.—मुष्टि *f.*

Hands joined (so as to form cavity.).—अञ्जलि *m.*

कण्ठो गलोऽथ ग्रीवायां शिरोधिः कंधोरत्यपि ॥२१२॥

Throat.—कण्ठ, गल *m.*

Neck.—ग्रीवा, शिरोधि, कंधरा *n.*

वक्त्रास्ये वदनं तुण्डमाननं लपनं मुखम् ।

The mouth, face.—वक्त्र, आस्य, वदन, तुण्ड, आनन, लपन, मुख *n.*

ह्रीवे घ्राणं गन्धवहा घोणा नासा च नासिका ॥२१३॥

Nose.—घ्राण *n.*; गन्धवहा, घोणा, नासा, नासिका *f.*

ओष्ठाधरौ त रदनच्छदौ दशनवाससी ।

Lip.—ओष्ठ, अधर, रदनच्छद *m.*; दशनवासस् *n.*

अधस्ताच्चिवुर्कं गण्डौ कपोलौ तत्परो हनुः ॥२१४॥

Chin.—चिवुक *n.*

Cheek.—गण्ड, कपोल *m.*

Jaw.—हनु *m.*

रदना दशना दन्ता रदास्तालु त काकुदम् ।

Tooth.—रदन, दशन, दन्त, रद *m.*

Palate.—तालु, काकुद *n.*

रसज्ञा रसना जिह्वा प्रान्तावोष्ठस्य सृक्किणी ॥२१५॥

Tongue.—रसज्ञा, रसना, जिह्वा *f.*

The corner of the mouth.—सृक्कि or सृक्किन् *n.*;
(सृक्किणी *f.*)

ललाटभालेऽथ भ्रूः स्त्री तारकाऽक्षः कर्नीनिका ।

Forehead.—ललाट, भाल *n.*

Eye-brow.—*भ्रू *f.*

Pupil of the eye.—तारका, कर्नीनिका *f.*

लोचनं नयनं नेत्रमीक्षणं चक्षुरक्षिणी ॥२१६॥

दृग्दृष्टी चासु नेत्राम्बु रोदनं चास्रमश्रु च ।

The eye, sight.—लोचन, नयन, नेत्र, ईक्षण, चक्षुस्,
*अक्षि *n.*; दृश, दृष्टि *f.*

Tear.—अस्र, नेत्राम्बु, रोदन, अश्रु, अश्रु *n.*

(लोच् 1 A. to see; आलोच्, समालोच् *Cau.* to consider,
to regard.)

(चक्ष 2 A. to see, to perceive, to name; with आ to tell, to declare, to address; with प्रति & आ to repulse; with वि to explain.)

अपाङ्गौ नेत्रयोरन्तौ कटाक्षोऽपाङ्गदर्शने ॥२१७॥

Corner of the eye.--अपाङ्ग *m.*=नेत्रयोरन्तः.

A side-long look.--कटाक्ष *m.*=अपाङ्गदर्शनम्.

कर्णशब्दग्रहौ श्रोत्रं श्रुतिः स्त्री श्रवणं श्रवः ।

Ear.--कर्ण, शब्दग्रह *m.*; श्रोत्र, *n.*; श्रुति *f.*; श्रवण, श्रवस् *m.*

(कर्ण 10 P. A. to hear.)

उत्तमाङ्गं शिरः शीर्षं मूर्धा ना मस्तकोऽब्रियाम् ॥२१८॥

Head.—उत्तमाङ्ग, शिरस्, शीर्ष, *n.*; मूर्धन् *m.*; मस्तक *m.* & *n.*

(उत्तम+अङ्ग=कर्म०, *syn.* वराङ्ग.)

चिकुरः कुन्तलो बालः कचः केशः शिरोरुहः ।

Hair.—चिकुर, कुन्तल, बाल, कच, केश, शिरोरुह *m.*

शिखण्डकः काकपक्षोऽथालकाश्चूर्णकुन्तलाः ॥२१९॥

Side-lock of hair.—शिखण्डक, काकपक्ष *m.*

Curled hair.—अलक चूर्णकुन्तल *m.*

कवरी केशवेशोऽथ धम्मिल्लः संयताः कचाः ।

Braid of hair —कवरी *f.*; केशवेश *m.*

Braided and ornamented hair —धम्मिल्ल *m.* =संयताः कचाः ।

शिखा चूडा केशपाती व्रतिनस्तु सटा जटा ॥२२०॥

Crest of hair on the crown of the head.—शिखा, चूडा, केशपाशी *f.*

Matted hair.—सटा, जटा *f.* = व्रतिनः शिखा.

पाशः पक्षश्च हस्तश्च कलापार्थाः कचात्परे ।

After words meaning hair, these words mean much or flowing hair.—पाश, पक्ष, हस्त, कलाप *m.*

तनूरुहं रोम लोम तद्वृद्धौ श्मश्रु पुंमुखे ॥ २२१ ॥

Hair on the body.—तनूरुह, रोमन्, लोमन् *n.*

Beard.—श्मश्रु *n.*

आकल्पवेषौ नेपथ्यं प्रतिकर्म प्रसाधनम् ।

Dress, decoration.—आकल्प, वेष (or वेश) *m.*; नेपथ्य, प्रतिकर्मन्. प्रसाधनम् *n.*

(साङ् 5 P. to finish, to accomplish; *Caru.* साधय् to go, to set out, to obtain; प्रसाधय् *Caru.* to dress, to adorn.)

प्रसाधितो मण्डितश्च भूषितश्च परिष्कृतः ॥ २२२ ॥

Adorned, decorated, decked.—प्रसाधित, मण्डित, भूषित, परिष्कृत *adj.*

विभ्राड् भ्राजिष्णुरोचिष्णू भूषणं स्यादलंक्रिया ।

Elegant, splendid, radiant in ornament or vesture.—विभ्राज्, भ्राजिष्णु, रोचिष्णु *adj.*

The act of adornig.—भूषण *n.*; अलंक्रिया *f.*

अलंकारस्त्वाभरणं परिष्कारो विभूषणम् ॥ २२३ ॥

मण्डनं चाथ मुकुटं किरीटं पुन्नपुंसकम् ।

An ornament.—अलंकार *m* ; आभरण *n.*; परिष्कार *m.*;
विभूषण, मण्डन *n.*

Crown.—मुकुट *n.*; किरीट *m. & n.*

चूडामणिः शिरोरत्नं तरलो हारमध्यगः ॥२२४॥

Crest-jewel.—चूडामणि *m.* = शिरोरत्न *n.*

The central gem of a necklace.—तरल *m.* = हार-
मध्यगो मणिः ।

कर्णिका तालपत्रं स्यात्कुण्डलं कर्णवेष्टनम् ।

An ornament of the ear, worn by women.—
कर्णिका *f.*; तालपत्र *n.*

An ear-ring.—कुण्डल, कर्णवेष्टन *n.*

मुक्तावली तु हारः स्यात् कटको वलयोऽस्त्रियाम् ।

A garland of pearls.—मुक्तावली *f.*; हार *m.*

Bracelet, bangles, i. e., ornaments of the wrist.—
कटक *m.*; वलय *m. & n.*

केयूरमङ्गदं तुल्ये अङ्गुलीयकमूर्मिका ॥ २२५ ॥

Bracelet on the arm.—केयूर, अङ्गद *n.*

Ring.—अङ्गुलीयक *n.*; ऊर्मिका *f.*

स्त्रीकट्यां मेखला काञ्ची सप्तकी रशना तथा ।

The girdle round the waist, zone.—मेखला, काञ्ची,
सप्तकी, रशना *f.*

मञ्जीरो नूपुरोऽस्त्री तु किंकिणी क्षुद्रघण्टिका ॥ २२६ ॥

Ornament for the feet or toes.—मञ्जीर *m.*;
नूपुर *m. & n.*

A small bell.—किकिणी, क्षुद्रवण्टिका *f*.

वाल्कं क्षौमादि फालं तु कार्पासं वादरं च तत् ।

कौशेयं कृमिकोशोत्थं राङ्गवं मृगरोमजम् ॥ २२७ ॥

Cloth (made of the bark of trees)—वाल्क *adj*.
(e. g. क्षौम=linen).

Cloth (made of fibres derived from fruits).—
फाल *adj*.

Cotton-made.—कार्पास, वादर *adj*.

Silken (derived from insects).—कौशेय *adj*.=
कृमिकोशोत्थम् ।

Woolen.—राङ्गव *adj*.=मृगरोमजम्.

तत्स्यादुद्रमनीयं यद्वौतयोर्वस्त्रयोर्युगम् ।

A pair of washed garments.—उद्रमनीय *n*.=धौतवस्त्र-
युगम् ।

क्षौमं दुकूलं स्याद् द्वे तु निवीतं प्रावृतं त्रिषु ॥ २२८ ॥

A very fine cloth or raiment of silk.—क्षौम, दुकूल *n*.

Any thing worn on the body, as a veil, cloak,
mantle.—निवीत, प्रावृत *adj*.

दैर्घ्यमायाम आरोहः परिणाहो विशालता ।

Length of a cloth.—दैर्घ्य *n*.; आयाम, आरोह *m*.

Width, breadth.—परिणाह *m*.; विशालता *f*.

पटोऽस्त्री वसनं वासश्चैलवस्त्राम्बरांशुकम् ॥ २२९ ॥

Cloth, clothing, garment.—पट *m*. & *n*.; वसन,
वासस्. चैल, वस्त्र, अम्बर, अंशुक *n*.

(वस् २ A. to put on clothes, to dress.)

चोलः कूर्पासकोऽस्त्री स्यात् समौ रल्लककम्बलौ ।

A bodice.—चोल *m.*; कूर्पासक *m.* & *n.*

A woolen blanket.—रल्लक, कम्बल *m.*

पटच्चरं जीर्णवस्त्रं समौ नक्तककर्पटौ ॥ २२९ ॥ अ

Worn out garment, rag.—पटच्चर, जीर्णवस्त्र *n.*; नक्तक, कर्पट *m.*

अस्त्री वितानमुच्छोचो दूष्याद्यं वस्त्रवेदमानि ।

Canopy.—वितान *m.* & *n.*; उच्छोच *m.*

A tent.—दूष्य *n.* = वस्त्रवेदमन् *n.*

प्रतिसीरा जवानिका स्यात्तिरस्करिणी च सा ॥ २३० ॥

Curtain.—प्रतिसीरा, जवानिका, तिरस्करिणी *f.*

उत्तरोयं प्रावरणं स्यान्माष्टिर्मार्जना मृजा ।

An upper or outer garment.—उत्तरीय, प्रावरण *n.*

Cleaning (the body.)—माष्टि, मार्जना, मृजा *f.*

(मृजू २ P. to wipe away, to rub, to clean or cleanse, to sweep to sprinkle; with अप to remove; with अव to wash, to moisten; with परि to touch; with प्र to rub, to polish, to brighten.)

अवगाहाल्लवौ स्नानेऽप्यथ चर्चानुलेपनम् ॥ २३० ॥ (अ)

Bath, bathing.—अवगाह, आप्लव *m.*; स्नान *n.*

Smearing the body with fragrant unguents.—चर्चा *f.*; अनुलेपन *n.*

(गाह १ A. to dive into, to enter; with अव to bathe; to betake oneself to)

(स्ना 2 P. to bathe; निष्णा to be perfect, to be skilful or conversant.)

उद्धर्तनोत्सादने द्वे परिकर्माङ्गसंस्क्रिया ।

Rubbing the body with fragrant unguents.—
उद्धर्तन, उत्सादन *n.*

Personal decoration, dressing painting or perfuming the body.—परिकर्मन् *n* ; अङ्गसंस्कार *m.* or अङ्गसंस्क्रिया *f.*

चन्दनोऽस्त्री मलयजो लाक्षाऽलक्तस्तथा जतु ॥ २३१ ॥

The sandal tree or ointment.—चन्दन *m.* & *n.* ; मलयज *m.*

Lac-die—लाक्षा, *f.* ; अलक्त *m.* ; जतु *n.*

मृगनाभिर्मृगमदः कस्तूरी चाथ कुङ्कुमम् ।

Musk.—मृगनाभि, मृगमद, *m* ; कस्तूरी *f.*

Saffron.—कुङ्कुम *n.*

घनसारस्तु कर्पूरः क्षोदो ना चूर्णमस्त्रियाम् ।

Camphor.—घनसार, कर्पूर *m.*

Powder.—क्षोद, *m.* ; चूर्ण *m.* & *n.*

(छुद् 7 P. A. to pound; with अव to grind. चूर्ण 10 P. to grind, to crush.)

वासितं त्रिषु वर्तिस्तु वर्णकं च विलेपनम् ॥ २३२ ॥

Perfumed, fragrant.—वासित *adj.*

Perfumes applied to the body.—वर्ति *f.* ; वर्णक, विलेपन *n.*

(लिप् 6 P. A., विलिप् to anoint, to besmear, to be polluted; अवलिप् to be proud, to be arrogant.

संस्कारो गन्धमालयाद्यैर्यः स्यात्तदधिवासनम् ।

Perfuming by means of flowers, &c.—अधिवासन *n.*—गन्धमालयाद्यैर्यः संस्कारः सः.

(वास 10 P. to perfume; अधिवास् to adorn.)

माल्यं मालास्रजौ मूर्ध्नि शिखाखापीडशेखरौ ॥२२३॥

A garland in general or wreath worn on the head.—माल्य *n.*; माला, स्रज् *f.*

Crest.—आपीड, शेखर *m.*

उपधानं तूपबर्हः शय्यायां शयनीयवत् ।

शयनं मञ्चपर्यङ्कपल्यङ्काः खट्वया समाः ॥२३४॥

Pillow, cushion.—उपधान *n.*; उपबर्ह *m.*

Bed, bedding.—शय्या *f.*; शयनीय, शयन *n.*

Couch, cot.—मञ्च, पर्यङ्क, पल्यङ्क *m.*; खट्वा *f.*

गेन्दुकः कन्दुको दीपः प्रदीपः पीठमासनम् ।

Ball.—गेन्दुक, कन्दुक *m.*

Lamp.—दीप, प्रदीप *m.*

Seat, stand.—पीठ, आसन *n.*

दर्पणे मुकुरादर्शौ व्यजनं तालवृन्तकम् ॥२३५॥

Mirror, looking-glass.—दर्पण, मुकुर, आदर्श *m.*

A fan.—व्यजन, तालवृन्तक *m.*

प्रसाधनी कङ्कतिकाभोगस्तु परिपूर्णता ।

Comb.—प्रसाधनी, कङ्कतिका *f.*

Completion, fulness.—आभोग *m.*; परिपूर्णता *f.*

छत्रं तु स्यादातपत्रं संपुटस्तु समुद्रगकः ।

An umbrella —छत्र, आतपत्र *m.*

A small covered box.—संपुट, समुद्रक *m.*

इति मनुष्यवर्गः ।

संततिर्गोत्रजननकुलान्यभिजनान्वयौ ॥२३६॥

वंशोऽन्ववायः संतानो वर्णाः स्युर्ब्राह्मणादयः ।

Family, race, lineage.—संतति *f.*; गोत्र, जनन, कुल *n.*;
अभिजन, अन्वय, वंश, अन्ववाय, संतान *m.*

Caste —वर्ण *m.*—ब्राह्मणादयः ।

महाकुलकुलीनार्यसभ्यसज्जनसाधवः ॥२३७॥

Noble, high-born.—महाकुल, कुलीन, आर्य, सभ्य, सज्जन,
साधु *adj.*

ब्राह्मणे द्विजविप्राग्रजन्मभूदेववाडवाः ।

A Brahmin.—ब्राह्मण, द्विज, विप्र, अग्रजन्मन्, भूदेव,
वाडव *m.*

विद्वान्विपश्चिदोषज्ञः सन् सुधीः कोविदो बुधः २३८॥

धीरो मनीषि ज्ञः प्राज्ञो निदग्धः पण्डितः कविः ।

धीमान् सूरिः कृती कृष्टिर्लब्धवर्णो विचक्षणः ॥२३९॥

दूरदर्शी दीर्घदर्शी श्रोत्रियश्छान्दसौ समौ ।

A learned, educated, wise, prudent or intelligent
man.—विद्वत्, विपश्चित्, दोषज्ञ, स्त, *सुधी, कोविद, बुध,

धीर, मनीषिन्, ज्ञ, प्राज्ञ, विद्वन्, पण्डित, कवि, धीमत्, सूरि,
कृतिन्, कृष्टि, लब्धवर्ण, विचक्षण, दूरदर्शिन्, दीर्घदर्शिन्, श्रोत्रिय,
छान्दस *m. & adj.*

छात्रान्तेवासिनौ शिष्ये गुरुरध्यापकः समौ ।

Pupil, student.—छात्र, अन्तेवासिन्, शिष्य *m.*

Preceptor, teacher, master.—गुरु, अध्यापक *m.*

यज्ञः सवोऽध्वरो यागः सप्ततन्तुर्मखः क्रतुः ॥२४०॥

Sacrifice.—यज्ञ, सव, अध्वर, याग, सप्ततन्तु, मख, क्रतु *m.*

पाठो होमश्चातिथीनां सपर्या तर्पणं बलिः ।

Reciting the Vedas.—पाठ *m.*

Daily oblations to gods.—होम *m.*

Hospitality to guests.—सपर्या (अतिथीनाम्).

Daily oblations to the Manes.—तर्पण *m.*

Daily offerings to demons —बलि *m.*

(These are called the पञ्च महायज्ञाः)

सदस्तु परिषद्गोष्ठोसभासमितिसंसदः ॥२४१॥

Meeting, assembly, company.—सदस्, *n.*; परिषद्,
गोष्ठी, सभा, समिति, संसद् *f.*

सभासदः सभास्ताराः सभ्याः सामाजिकाश्च ते ।

One attending a meeting, member.—सभासद्,
सभास्तार, सभ्य, सामाजिक *m.*

वेदिः परिष्कृता भूमिः समे स्थण्डिलचत्वरे ॥२४२॥

An altar.—*f.* = परिष्कृता भूमिः ।

The square piece of ground, used for sacrifice.—
स्थण्डिल, चत्वर *n.*

ब्रह्मचारी गृही वानप्रस्थो भिक्षुश्चतुष्टये ।

आश्रमोऽस्त्री तथा पादग्रहणं त्वभिवादनम् ॥२४२॥ अ

A bachelor, a religious student.—ब्रह्मचारिन् *m.*

A house-holder.—गृहिन् (or गृहस्थ) *m.*

A hermit.—वानप्रस्थ *m.*

An ascetic —भिक्षु (संन्यासिन्) *m.*

A religious order, or one of the principal stages
of life or modes of passing life.—आश्रम *m. n.*

(आश्रम *m.* also means hermitage.)

A respectful salutation.—पादग्रहण, अभिवादन.

गायत्रीप्रमुखं छन्दो हव्यपाके चरुः पुमान् ।

A metre —छन्दस् *n.*=गायत्र्यादि ।

Boiled rice for oblations.—हव्यपाक, चरु *m.*

दानादि क्रतुकर्मैष्टं पूर्तं खातादि कर्म यत् ॥२४२॥ आ

Sacrificial presents.—इष्ट *n.*=दानादि क्रतुकर्म ।

Works of charity, such as digging wells, &c.—

* पूर्त *n.*=खातादि कर्म ।

* पुष्करिण्यः सभा वापी देवतायतनानि च ।

आरामश्च विशेषेण पूर्तं कर्म विनिर्दिशेत् ॥

A large artificial tank.—पुष्करिणी *f.*

A temple.—देवतायतन *n.*=देवता+आयतन=४० त०

स्यागो निर्वपणं दानमुत्सर्जनविसर्जने ।

विश्राणनं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपादनम् ॥२४३॥

Gift, donation, giving.—स्याग *m.*; निर्वपण, दान, उत्सर्जन, विसर्जन, विश्राणन, वितरण, स्पर्शन, प्रतिपादन *n.*

(वप् 1 P. A. to sow, to shave; निवप् to offer a sacrifice; निर्वप् to give presents, &c.)

मृतार्थं तदहे दानं त्रिषु स्यादौर्ध्वदेहिकम् ।

पितृदानं निवापः स्याच्छ्राद्धं तत्कर्म शास्त्रतः ॥२४४॥

Whatever is done or given on a person's decease, obsequies, funeral.—और्ध्वदेहिक *n.* or *adj.*

Offerings to the Manes.—पितृदान *n.*; निवाप.

The above given according to the rites prescribed by the Sastras.—श्राद्ध *n.*

याच्चाऽर्थनाऽभिशस्तिश्चान्वेषणा तु गवेषणा ।

Begging, asking.—याच्चा, अर्थना, अभिशस्ति *f.*

Investigation of duty by reasoning, research in general.—अन्वेषणा, गवेषणा *f.*

आतिथ्यमातिथेयं च पाद्यं चार्घ्यं च ते त्रिषु ॥२४५॥

Hospitable or hospitality.—आतिथ्य *adj* or *n.*

One who is hospitable or kind to guests.—आतिथेय *adj.*

Water given to a guest for washing feet.—पाद्य *n.* or *adj.*

The materials of worship.—अर्घ्य *n.* or *adj.*

स्युरावेशिक आगन्तुरतिथिर्ना गृहागते ।

One who comes as a guest (at the dinner time).

—आवेशिक, आगन्तु *adj.*; अतिथि *m.*; गृहागत *adj.*

प्राघूर्णिकः प्राघुणकश्चाभ्युत्थानं तु गौरवम् ॥ २४६ ॥

A guest.—प्राघूर्णिक, प्राघुणक *m.*

Respect shown to a guest.—अभ्युत्थान, गौरव *n.*

पूजा नमस्याऽपाचितिः सपर्यार्चाहणाः समाः ।

Worship, reverence.—पूजा, नमस्या, अपाचिति, सपर्या, अर्चा, अहणा *f.*

वरिवस्या तु शुश्रूषा परिचर्याऽप्युपासना ॥ २४७ ॥

Service propitiation.—वरिवस्या, शुश्रूषा, परिचर्या, उपासना *f.*

[शुश्रूष A. (desider. of श्रु to hear) to obey, to attend dutifully upon, to serve.]

उपस्पर्शस्त्वाचमनमथ मौनमभाषणम् ।

Rinsing the mouth.—उपस्पर्श *m.*; आचमन *n.*

Silence, taciturnity.—मौन, अभाषण *n.*

(आचम 1 P. to sip water.)

आनुपूर्वीं त्रियां वावृत्परिपाटी अनुक्रमः ॥ २४८ ॥

पर्यायश्चातिपातस्तु स्यात्पर्यय उपात्ययः ।

Order, method, custom.—आनुपूर्वी *f.* or आनुपूर्व्य *n.*; आवृत्, परिपाटी *f.*; अनुक्रम, पर्याय *m.*

Violation of the order.—अतिपात, पर्यय, उपात्यय *m.*

व्रज्या तु स्यात्पर्यटनं नियमस्तु व्रतं तथा ॥ २४९ ॥

Travelling.—व्रज्या *f*; पर्यटन *m*.

A vow, penance.—नियम *m*; व्रत *m*.

(व्रज् 1 P. to go, to undergo, to proceed, to obtain; अनुव्रज् to follow, to pursue; परिव्रज् to wander about as a mendicant; प्रव्रज् to travel.)

औपवस्तं तूवासो विवेकः पृथगात्मता ।

A fast, fasting.—औपवस्त *m*.; उपवास *m*.

Difference, distinction —विवेक *m*.; पृथगात्मता *f*.

विधिः कल्पः क्रमश्चाथ वर्णिनो ब्रह्मचारिणः ॥ २५० ॥

A sacred precept, act, or rite prescribed by religion.—विधि, कल्प, क्रम *m*.

A religious student, an unmarried man.—वर्णिन्, ब्रह्मचारिन् *m*.

तपस्वितापसौ भिक्षुपरिव्राजौ यतिर्यती ।

A devout man, an ascetic, hermit.—तपस्विन्, तापस *m*.

A mendicant.—भिक्षु, परिव्राज् *m*.

A man having perfect self-control, an ascetic.—यति or यतिन् *m*.

पवित्रः प्रयतः पूतः पाखण्डाः सर्वलिङ्गिनः ॥ २५१ ॥

Holy, pious, sacred.—पवित्र, प्रयत, पूत *adj*.

A heretic.—पाखण्ड, सर्वलिङ्गिन् *m*.

पालाशो दण्ड आषाढः कुण्डी त्वस्त्री कमण्डलुः ।

A staff of the wood of *palas'a* tree. carried by an ascetic.—आषाढ *m.* = पालाशो दण्डः ।

The ascetic's water-pot.—कुण्डी *f.*; कमण्डलु *m. n.*

अजिनं चर्म कृत्तिः स्त्री स्वाध्यायस्तु जपो भवेत् ।

Skin of deer.—अजिन, चर्मन् *n.*; कृत्ति *f.*

Reciting inaudibly or muttering prayers.—स्वाध्याय, जप *m.*

(जप् 1 P. to mutter, to speak in a low voice; with उप to bring over to one's party, to whisper to.)

उपवीतं ब्रह्मसूत्रं क्षौरं वपनमुण्डने ॥ २५२ ॥

The sacred thread of a Brahmin.—उपवीत, ब्रह्मसूत्र *n.*

Shaving.—क्षौर, वपन, मुण्डन *m.*

वाचंयमो मुनिः पुंसि विवाहोपयमौ समौ ।

तथा परिणयोद्वाहोपयमोः पाणिपीडनम् ॥ २५३ ॥

A sage who has made the vow of not speaking.—वाचंयम, मुनि *m.*

Marriage.—विवाह, उपयम, परिणय, उद्वाह, उपयाम *m.*; पाणिपीडन *n.*

(वह् 1 P. A. to carry, to bear, to feel; वह् & प्रवह् to flow, to blow; आवह् to produce effect, to tend to, to bring on; उद्वह् to lift up, to marry; निर्वह् *Cau.* to support, to fulfil; विवह् to marry; सेवह् *Cau.* to rub gently, to shampoo.)

भारत

क्रमां

विभा

व्यवायो ग्राम्यधर्मां मैथुनं निधुवनं रतम् ।

Sensual intercourse.—व्यवाय, ग्राम्यधर्म *m.*; मैथुन, निधुवन, रत *m.*

त्रिवर्गो धर्मकामार्थैश्चतुर्वर्गः समोक्षकैः ॥

The pursuit of the three principal ends of life, viz. duty or religion, love, and money.—त्रिवर्ग *m.* = धर्मकामार्थाः (धर्म *m. n.*, काम *m.*, अर्थ *m.*)

The pursuit of the four ends of life, viz, the three mentioned above and final beatitude.—चतुर्वर्ग *m.* = धर्मार्थकाममोक्षाः (मोक्ष *m.*)

इति ब्रह्मवर्गः ।

मूर्धाभिषिक्तो राजन्यो बाहुजः क्षत्रियो विराट् ॥ २५४ ॥

The warrior caste.—मूर्धाभिषिक्त, राजन्य, बाहुज, क्षत्रिय, विराट् *m.*

(सिच् 6 P. A. (सिञ्च्) to sprinkle, to discharge; with अभि to sprinkle with water, to inaugurate, with sacred water; with उत् to make haughty, to make proud.)

(राज् 1 P. A. to shine; to govern.

राजा राट् पार्थिवः क्षमाभृत् नृपभूपमहीक्षितः ।

A king, a prince.—राजन्, राज्, पार्थिव, क्षमाभृत्, नृप, भूप, महीक्षित् *m.*

(क्ष्मां विभक्तिं इति क्षमाभृत् = ३० त० नृन् भुवं च पालयति =

नृपः; भूपः उ० त०. महीं क्षियाति महीक्षित्=उ० त०. syn. भूयत्
महीयत्, महीभुज्, नरपाति, मनुजाधिप, भूपति, भूपाल
महीपाल, इ०).

राजा तु प्रणताशेषसामन्तः स्यादधीश्वरः ॥

A king paramount over all the neigh-bouring
princes.—अधीश्वर *m.* = प्रणताशेषसामन्तः ।

(सामन्त *m.* = a neighbouring prince.)

चक्रवर्ती सार्वभौमो नृपोऽन्यो मण्डलेश्वरः ॥२५५॥

An emperor, sovereign.—चक्रवर्तेन्, सार्वभौम *m.*

A tributary prince, a chief.—मण्डलेश्वर *m.* = सार्व-
भौमादन्यो नृपः ।

मन्त्री धीसचिवोऽमात्यः पुरोधास्तु पुरोहितः ।

A minister, councillor.—मन्त्रिन्, धीसचिव, अमात्य *m.*

The family priest, preceptor.—पुरोधस्, पुरोहित *m.*

प्रतीहारो द्वारपालोऽथ्यक्षायिकृतौ समौ ॥२५६॥

Door-keeper.—प्रतीहार, द्वारपाल *m.*

Officer.—अध्यक्ष, अधिकृत *m.*

रक्षिवर्गस्त्वनीकस्थः षण्दवर्षवरौ समौ ।

The royal body-guard.—रक्षिवर्ग, अनीकस्थ *m.*

(रक्षिन् *m.* a protector, defender.)

Eunuch.—षण्द, वर्षवर *m.*

स्थापत्याः स्युः कञ्चुकिनः सेवकार्यनुजीविनः ।

A chamberlain.—स्थापत्य, कञ्चुकिन् *m.*

Servant, dependant.—सेवक, अर्थिन्, अनुजीविन् *m.*

(सेव् 1 A. to follow, to enjoy, to serve, to gratify; निषेव् to observe.)

रिपौ वैरिसपत्नारिद्विषद्वेषणदुर्हदः ॥२५७॥

द्विद्विपक्षाहितामित्रदस्युशात्रवशत्रवः ।

अभिघातिपरारातिप्रत्यर्थिपरिपन्थिनः ॥२५८॥

An enemy, one who hates, opposes or resists, a hostile party.—रिपु, वैरिन्, सपत्न, अरि, द्विषत्, द्वेषण, दुर्हद्, द्विष, विपक्ष, अहित, अमित्र, दस्यु, शात्रव, शत्रु, अभिघातिन्, पर, अराति, प्रत्यर्थिन्, परिपन्थिन् *m.*

स्निग्धो वयस्यः सवया अथ मित्रं सखासुहृद् ।

Friend, companion —स्निग्ध, वयस्य, सवयस् *m.* or *adj.*

Friend, ally.—मित्र *n.*; *सखि *m.*; सुहृद् *m.*

सख्यं सासपदीनं स्यादनुरोधोऽनुवर्तनम् ।

Friendship.—सख्य, सासपदीन *n.*

Obligingness, serving, deference.—अनुरोध *m.*; अनुवर्तन *n.*

(रुष् 7 P. A. to obstruct, to stop, to confine, to arrest; अनुरुष् to approve, to obey, to love; अवरुष् to restrain, to besiege.)

यथार्हवर्णः प्रणिधिरपसर्वश्चरः स्पशः ॥२५९॥

चारश्च गूढपुरुश्चासप्रत्ययितौ समौ ।

A spy, detective.—यथार्हवर्ण, प्रणिधि, अपसर्व, चर, स्पश, चार, गूढपुरुष *m.*

Confidential, trusty (person).—आप्त, प्रत्ययित *adj.*

सांवत्सरो ज्योतिषिको दैवज्ञगणकावपि ॥२६०॥

An astrologer or astronomer.—सांवत्सर, ज्योतिषिक, दैवज्ञ, गणक *m.*

लेखकः स्याद्विपिकरो लिखितं तु लिपिलिखिः ।

A copyist, writer.—लेखक, लिपिकर *m.*

A writing in general, written characters.—
लिखित *n.*; लिपि, लिखि *f.*

(लिख् १ P. to write, to touch, to scratch, to carve; अभिलिख् to paint; आलिख् to delineate; उलिख् to polish, to rub.)

स्यात्संदेशहरो दूतो दूत्यं तद्भावकर्मणी ॥२६१॥

A messenger, envoy.—संदेशहर *m.*; दूत *m.*

Profession of an envoy.—दूत्य *n.*=दूतभावः ।

Message or embassy.—दूत्य *n.*=दूतकर्म ।

अध्वनीनोऽध्वगोऽध्वन्यः पान्थः पथिक इत्यपि ।

A traveller.—अध्वनीन, अध्वग, अध्वन्य, पान्थ, पथिक *m.*

संधिर्ना विग्रहो यानमासनं द्वैधमाश्रयः ॥२६२॥

Peace, alliance; or the policy of peace.—संधि *m.*

War, battle; or the policy of war.—विग्रह *m.*

Marching against, invading.—यान *n.*

Maintaining a post against an enemy.—आसन *n.*

Duplicity.—द्वैध *n.*

Seeking protection or help from other kings.—
आश्रय *m.*

स्वाम्यमात्यसुहृत्कौशरोष्ट्रदुर्गबलानि च ।

राज्याज्ञानि प्रकृतयः पौराणां श्रेणयोऽपि च ॥२६२॥ अ

A requisite of regal administration, (of which seven are enumerated.).—प्रकृति *f.*; राज्याङ्ग *n.*

1 King, 2 minister, 3 an ally, 4 treasure, 5 territory, 6 fortresses, & 7 army, to which are sometimes added companies of citizens, making an 8th class.

(राज्य *n.* kingdom, administration.)

साहसं तु दमो दण्डः साम सान्त्वमथो समौ ।

भेदोपजापावुपधा धर्माधैर्यत्वरीक्षणम् ॥२६३॥

Policy of kings.—उपाय *m.*

Subduing.—साहस *n.*; दम *m.*; दण्ड *m.*

Conciliation.—सामन्, सान्त्व *n.*

Disunion, sowing dissensions among confederates.—भेद, उपजाप *m.*

Test or trial of honesty by religious or other inducements.—उपधा *f.* = धर्मा०.

(दण्ड् 10 P. to chastise, to punish. सान्त् 10 P. to comfort, to console, to soothe.)

विविक्ताविजनच्छन्नानिःशलाकास्तथा रहः ।

Privacy, lonely, secluded, concealed.—विंविक्त, विजन, छन्न, निःशलाक *adj.*; रहस् *n.*

(विच् 7 & 3 P. A. to separate; विविच् to discriminate, to be solitary.)

रहश्चोपांशु चालिङ्गे रहस्यं तद्ववे त्रिषु ॥२६४॥

Privately, secretly.—रहस्, उपांशु *adv.*

What is done in privacy.—रहस्य *adj.* & *n.*

समौ विश्रम्भविश्वासौ भ्रेषो भ्रंशो यथोचितात् ।

Confidence, trust.—विश्रम्भ, विश्वास *m.*

Falling from rectitude, betraying.—भ्रेष *m.* = यथोचिताद् भ्रंशः ।

(स्रम् or श्रम् 1 A. to be careless, to have faith in; with वि to trust, to confide in.)

(श्वस् 2 P. to breathe, to sigh; आश्वस् to recover, to revive, to take courage, to take heart; विश्वस् to rely upon, to confide in; निश्वस् to sigh; उच्छ्वस् to exhale, to breathe, to expand or open as a flower, to sigh.)

न्यायस्तु कल्पो न्याय्यं तु युक्तमौपयिकं त्रिषु ॥

Justice, law, rule.—न्याय, कल्प *m.*

Right, just.—न्याय्य, युक्त, औपयिक *adj.*

अववादस्तु निर्देशो निर्देशं शासनं च सः ॥२६५॥

शिष्टिश्चाज्ञा च संस्था तु मर्यादा धारणा स्थितिः ।

Command, order —अववाद, निर्देश, निर्देश *m.*; शासन *n.*; शिष्टि, आज्ञा *f.*

Continuance in the right path, rectitude.—संस्था, मर्यादा, धारणा, स्थिति *f*.

[शास्त्र 2 P. to govern, to teach. to punish; (A) to pray; अनुशास्त्र to teach, to instruct, to regulate; आशास्त्र (A.) to wish, to hope; प्रशास्त्र to command.]

आगोऽपराधो मन्तुश्च भागधेयः करो बलिः ॥ २६६ ॥

A crime, fault.—आगस्त्र *n*. अपराध, मन्तु *m*.

Rents, tax, tribute.—भागधेय, कर, बलि *m*.

घट्टादि देयं शुल्कोऽस्त्री प्राप्नुतं तु प्रदेशनम् ।

उपायनमुपग्राह्यमुपहारस्तथोपदा ॥ २६७ ॥

Toll.—शुल्क *m*. & *n*.

Present, ransom, victim of an offering to a deity.

—प्राप्नुत, प्रदेशन, उपायन, उपग्राह्य *n*.; उपहार *m*.; उपदा *f*.

सान्द्रष्टिकं फलं सद्य उदकः फलमुत्तरम् ।

Immediate gain or result.—सान्द्रष्टिक *n*. = सद्यः फलम् ।

Future result or gain.—उदकं *m* = उत्तरं फलम् ।

प्रक्रिया त्वधिकारः स्याच्चाभारं तु प्रकीर्णकम् ॥

Bearing of the royal ensigns, authority.—प्रक्रिया *f*.; अधिकार *m*.

The *Chowrie* of the kings.—चाभार, प्रकीर्णक *n*.

निवेशः शिबिरं क्रीवे सज्जनं तूपरक्षणम् ॥ २६८ ॥

Camp.—निवेश *m*.; शिबिर *n*.

Watch, guard.—सज्जन, उपरक्षण *n*.

[विश् 6 P. to enter, to pierce, to set down; आवेश to approach; आविष्ट=overpowered, affected

with, possessed (by demon); उाविश् to sit down-
to encamp; अभिनिविश् (A.) to be endowed with;
प्रतिनिविश् (A.) to be obstinate; निविश् to enjoy;
प्रविश् to enter.]

मतंगजो गजो नागः कुञ्जरो वारणः करी ।

दन्ती स्तम्बेरमो हस्ती द्विरदेमद्विपास्तथा ॥२६९॥

An elephant. — मतंगज, गज, नाग, कुञ्जर, वारण, करिन्,
दन्तिन्, स्तम्बेरम, हस्तिन्, द्विरद, इभ, द्विप *m.*

गजशावस्तु कलभः करिणी धेनुका वशा ।

A young elephant. — गजशाव, कलभ *m.*

A she-elephant. — करिणी, धेनुका, वशा *f.*

गण्डः कटो मदो दानं कुम्भौ शिरसि हस्तिनः ॥२७०॥

Cheeks of an elephant. — गण्ड, कट *m.*

Rut of an elephant. — मद *m.*, दान *n.*

The temple of an elephant. — कुम्भ *m.*

तोत्रे वेणुकमालानं बन्धस्तम्भेऽथ शृङ्खलं । [॥२७१॥

अन्दुको निगडोऽस्त्री स्यादङ्कुशोऽस्त्री सृणिः स्त्रियाम् ॥

A pike for driving an elephant or cattle. — तोत्र, वेणुक *n.*

The post to which it is tied. — आलान *n.* = बन्धस्तम्भः ।

Chains or fifters. — शृङ्खल *n.* & *f.*; अन्दुक *m.*;
निगड *m.* & *n.*

The goad of an elephant. — अङ्कुश *m.* & *n.*; सृणि *f.*

भार

क्रमां

विभ

[तुद् 6 P. A. to strike; with आ to push on.]
(प्रतोद *m.* reins, a goad.)

दृष्या कक्ष्या वरत्रा स्यात् कल्पना सज्जना समे ।

The ropes by which an elephant is tied.—दृष्या, कक्ष्या, वरत्रा *f.*

Equipping of decorating (an elephant).—कल्पना, सज्जना *f.*

वाजिवाहार्वातुरगहयसैन्धवसप्तयः ॥ २७२ ॥

अथे किशोरे बालोश्चो वाम्यश्वा वडवा समाः ।

A horse.—वाजिन्, वाह, *अर्वन्, तुरग, हय, सैन्धव, सप्ति, अथ *m.*

A colt.—किशोर *m.*=बालोऽश्वः ।

A mare.—वामी, अश्वा, वडवा *f.*

[तुरं (त्वरितं) गच्छति इति तुरगः syn. तुरंग, तुरंगम.]

प्रोथमस्त्री तु घोणास्य हेष्वा द्वेष्वा तु निस्वनः ॥ २७३ ॥

The nostrils of a horse.—प्रोथ *m.* & *n.*=अश्वस्य घोणा ।

Neighing.—हेष्वा, हेष्वा *f.*=अश्वस्य शब्दः ।

[हेष् 1 A. to neigh as a horse]

(हेष् 1 A. to neigh as a horse.)

कविका तु खलीनोऽस्त्री शफं क्लीबे खुरः पुमान् ।

Bridle, reins.—कविका *f.*; खलीन *m.* & *n.*

Hoofs.—शफ *m.*; खुर *m.*

पुच्छोऽस्त्री लूमलाङ्गूले बालहस्तश्च बालाधिः ॥ २७४ ॥

Tail.—पुच्छ *m.* & *n.*; लूम, लङ्गूल *n.*

Hairy part of the tail.—बालहस्त, बालधि *m.*

क्लीबेऽनः शकटोऽस्त्री स्याच्छताङ्गः स्यन्दनो रथः ।

A cart, carriage.—अनस् *n.*; शकट *m.* & *n.*

A cart, chariot.—शताङ्ग, स्यन्दन, रथ *m.*

शिविका याप्ययानं स्याद्दोलाप्रेङ्खादिका त्रियाम् ॥२७५॥

A palanquin.—शिविका *f.*; याप्ययान *n.*

A litter, swinging.—दोला, प्रेङ्खा *f.*

[दोलाय् A. (*denom.* *v.* from दोला.) to swing, to fluctuate, to be unsteady.]

[या 2 P. to go; अनुया to follow; अभिया to approach; आया to come; समाया to meet with; उद्या to rise; प्रत्युद्या to go to meet (a guest), to welcome; प्रया to march; निर्वा to go out.]

चक्रं रथाङ्गं नेमिः स्त्री प्रधिः पुंस्यथ धूः त्रियाम् ।

Wheel.—चक्र, रथाङ्ग *n.*

Tire.—नेमि *f.*; प्रधि *m.*

Yoke.—धुर् *f.*

पत्रं तु वाहनं यानं प्रासङ्गो ना युगाद्युगः ॥

A vehicle, a carriage.—पत्र, वाहन, यान *n.*

A yoke.—प्रासङ्ग, युगाद्युग *m.*

आधोरणा हस्तिपका हस्त्यारोहा निषादिनः ॥२७६॥

An elephant-driver.—आधोरण, हस्तिपक, हस्त्यारोह, निषादिन् *m.*

सूतो यन्ता सारथिः स्यादश्वारोहास्तु सादिनः ।

A charioteer.—सूत, यन्त. सारथि *m.*

A horseman.—अश्वारोह, सादिन् *m.*

रथिनः स्यन्दनारोहाः सेनानीर्वाहिनीपतिः ॥२७७॥

A warrior fighting in a chariot.—रथिन्, स्यन्दनारोह
m.

Commander, general —सेनानी, वाहिनीपति *m.*

भट्टा योधाश्च योद्धारः सैन्याः स्युः सैनिका हि ये ।

A warrior.—भट्ट, योध, योद्धू *m.*

A soldier, sepoy.—सैन्य, सैनिक *m.*

शीर्षण्यं तु शिरस्त्रे स्याद्धारवाणस्तु कञ्चुकः ॥२७८॥

A helmet —शीर्षण्य, शिरस्त्र *m.*

Breast-plate.—वारवाण, कञ्चुक *m.*

कवचो ह्यी कङ्कटकस्तनुत्रं वर्म दंशनम् ।

Armour.—कवच *m. n* ; कङ्कटक *m.*; तनुत्र, वर्मन्,
दंशन *n.*

पिनद्धामुक्तसंनद्धसज्जवर्मितदंशिताः ॥२७९॥

Armed equipped.—पिनद्ध, आमुक्त, संनद्ध, सज्ज, वर्मित,
दंशित *adj.*

[नह् ४ P. A. to bind, to tie; with अप to untie;
with अपि or पि to tie; with उप to cause to be dressed
(as a wound); with परि (परिगृह्) to span, to
surround to grow large; with सम् to dress, to put
on, to prepare for, to be ready.]

[मुच् 6 P. A. (मुच्) to abandon, to loosen, to release; उमुच्, विमुच्, इ० to liberate, to set free.]

पदातिपत्तिपदगाः पताकी वैजयन्तिकः ।

A foot-soldier.—पदाति, पत्ति, पदग *m.*

A flag-bearer.—पताकिन्, वैजयन्तिक *m.*

धन्वी धनुष्मान् धानुको निषङ्ग्यस्त्री धनुर्धरः ॥२८०॥

Archer.—धन्विन्, धनुष्मत, धानुक्, निषङ्गिन्, अस्त्रिन्, धनुर्धर *m.*

पुरोगाग्रेसरप्रष्ठपुरोगमपुरःसराः ।

One who is, or fights, in the front of an army; chief; leader.—पुरोग, अग्रेसर, प्रष्ठ, पुरोगम, पुरःसर *adj.*

स्यात्सहायस्त्वनुचरो मन्दगामी तु मन्थरः ।

A follower.—सहाय, अनुचर *adj.*

Slow, lazy.—मन्दगामिन्, मन्थर *adj.*

जङ्घालस्त्वरितो वेगी तरस्वी जवनो जवः ॥२८१॥

Swift, quick, fleet.—जङ्घाल, त्वरित, वेगिन्, तरस्विन्, जवन, जव *adj.*

[त्वर् 1 A. to make haste.]

शूरो वीरश्च विक्रान्तो जेता जिष्णुश्च जित्वरः ।

Brave, courageous.—शूर, वीर, विक्रान्त *adj.*

Victorious triumphant.—जेतृ, जिष्णु, जित्वर *adj.*

सायुगीनो रणे साधुः पृतना वाहिनी चमूः ॥२८२॥

सेना बरूथिनी सैन्यानीकचक्रबलानि च ।

Veteran soldier.—सायुगीन *m.*

Army, forces.—पृतता, वाहिनी, चमू, सेना, वरूथिनी
f.; सैन्य, अनीक, चक्र, बल m.

ऊर्जस्वलः स्यादूर्जस्वो य ऊर्जातिशयान्वितः ॥

Strong, energetic.—ऊर्जस्वल, ऊर्जस्विन् *adj.*

(ऊर्ज m.=strength, energy.)

संपत्तिः श्रीश्च लक्ष्मीश्च विपत्त्यां विपदापदौ ॥२८३॥

Riches, wealth prosperity.—संपत्ति, श्री, लक्ष्मी,
संपद् f.

Poverty, adversity.—विपत्ति, विपद्, आपद् f.

आयुधं तु प्रहरणं शस्त्रमस्त्रमथास्त्रियौ ।

धनुश्चापो धन्वशरासनकोदण्डकार्मुकम् ॥२८४॥

इष्वासः पुंसि चाथ स्त्री मौर्वी ज्या शिञ्जिनी गुणः ।

Weapon, missile.—आयुध, प्रहरण, शस्त्र, अस्त्र m.

A bow.—धनुस्, चाप m. & n.; धन्वन्, शरासन, कोदण्ड,
कार्मुक n.; इष्वास m.

The string of a bow.—मौर्वी, ज्या, शिञ्जिनी, गुण m.

लक्षं लक्ष्यं शरव्यं च शरसायकमार्गणाः ॥२८५॥

पत्रीषुबाणविशिखा अजिह्मखगशुगाः ।

Target, aim.—लक्ष, लक्ष्य, शरव्य m.

An arrow.—शर, सायक, मार्गण, पत्रिन्, इषु, बाण,
विशिख, अजिह्म, खग, आशुग m.

तूणोपासज्जतूणीरनिषज्ञा इषुधिर्द्वयोः ॥२८६॥

तूण्यां खड्गस्तु निब्रिंशचन्द्रहासासिरिष्ठयः ।

कोक्षेयको मण्डलाग्रः करवालः कृपाणवत् ॥२८७॥

Quiver.—तूण, उपासङ्ग, तूणीर, निषङ्ग *m.*; इषुधि *m. f.*;
तूणी *f.*

A sword.—खड्ग, निखिश, चन्द्रहास, असि, रिष्टि,
कौक्षेयक, मण्डलाग्र, करवाल, कृपाण *m.*

फलकोऽस्त्री फलं चर्म खड्गमुष्टौ त्सरः पुमान् ।

A shield.—फलक *m. & n.*; फल, चर्मन् *n.*

The hilt of a sword.—त्सर *m.* = खड्गमुष्टि *f.*

द्वयोः कुठारः स्वधितिः परशुश्च परश्वधः ॥२८८॥

An axe.—कुठार *m.* (or कुठारी *f.*), स्वधिति, परशु,
परश्वध *m.*

स्याच्छत्री चासिपुत्री च छुरिका चासिधेनुका ।

A knife —शस्त्री, असिपुत्री, छुरिका, असिधेनुका *f.*

प्रासस्तु कुन्तः शङ्कुर्ना शल्यमस्त्री गदा त्रियाम् ॥२८९॥

A lance.—प्रास, कुन्त *m.*

The pointed end of an arrow.—शङ्कु *m.*; शल्य
m. & n.

A mace.—गदा *f.*

वैतालिका बोधकरा बन्दिनः स्तुतिपाठकाः ।

A bard whose duty is to awake a king at dawn
by music or singing —वैतालिक, बोधकर *m.*

A panegyrist, bard —बन्दिन्, स्तुतिपाठक *m.*

रेणुर्द्वयोः त्रियां धूलिः पांसुर्ना न द्वयो रजः ॥२९०॥

Dust.—रेणु *m. & f.*; धूलि *f.*; पांसु *m.*; रजस् *n.*

पताका वैजयन्ती स्यात्केतनं ध्वजमस्त्रियाम् ।

Flag, banner.—पताका, वैजयन्ती, केतन *m.*; ध्वज *m.* & *n.*

अहं पूर्वमहं पूर्वमित्यहंपूर्विका स्त्रियाम् ।

Emulation for precedence.—अहंपूर्विका *f.* = अहं पूर्वमहं पूर्वमिति यथा वदति सा ।

आहोपुरुषिका दर्पाद्या स्यात्संभावनात्मनि ॥२९१॥

Self-exultation, boasting.—आहोपुरुषिका *f.* = दर्पाद्यात्मनि संभावना सा ।

अहमहमिका तु सा स्यात्परस्परं यो भवत्यहंकारः ।

Rivalry, emulation.—अहमहमिका *f.* = परस्परं प्रति योऽहंकारो भवति सः ।

द्रविणं तरस्सहोवलशौर्याणि स्थाम शुष्मं च ॥२९१॥ अ

शक्तिः पराक्रमः प्राणो विक्रमस्त्वतिशक्तिता ।

Bravery, daring, prowess.—द्रविण, तरस्, सहस्, वल, शौर्यं, स्थामन्, शुष्म *m.*; शक्ति *f.*; पराक्रम, प्राण *m.*

Extraordinary prowess.—विक्रम *m.* = अतिशक्तिता.

(शक् ५ P. to be able, to endure.)

कलिर्ना प्रधनं युद्धं संप्रामाहवसंयुगाः ॥

अस्त्रियां समरानीकरणाः कलहविग्रहौ ॥ २९२ ॥

संयत्समित्याजियुधो तुमुलं रणसंकुले ।

War, battle, fight, quarrel.—कलि *m.*; प्रधन, युद्ध *m.*; संप्राम, आहव, संयुग *m.*; समर, अनीक, रण *m.* & *n.*; कलह, विग्रह *m.*; संयत्, समिति, आजि, युध् *f.*

(युध् ४ A. fight, to oppose.)

Confusion of battle.—तुमुल *n.* =रणसंकुलम् ।

(तुमुल *adj.* tumultuous, noisy.)

उत्पातस्तुपसर्गः स्याद्वलात्कारो हठस्तथा ॥ २९३ ॥

Omens, portent.—उत्पात, उपसर्ग *m.*

Violence, force —बलात्कार, हठ *m.*

नियुद्धं बाहुयुद्धेऽथ वृंहितं करिगर्जितम् ।

Duel, boxing, wrestling.—नियुद्ध, बाहुयुद्ध *n.*

The cry of roaring of elephants.—वृंहित, करि-
गर्जित *m.*

(गर्ज् 1 P. to roar, to thunder.)

व्यूहस्तु बलविन्यासो विस्फारो धनुषः स्वनः ॥ २९३ ॥ अ

Array of battle.—व्यूह *m.* = बलविन्यासः ।

(विन्यास *m.* arrangement.)

The twang of a bow-string.—विस्फार *m.* = धनुषः
स्वनः ।

मूर्च्छा तु कश्मलं मोहोऽप्यवमर्दस्तु पीडनम् ।

Swoon, fainting.—मूर्च्छा *f.*; कश्मल *m.*; मोह *m.*

Devastation, inflicting pain or punishment on
an enemy by laying the country waste.—अवमर्द *m.*
पीडन *m.*

अभ्यवस्कन्दनं त्वभ्यासादनं विजयो जयः ॥ २९४ ॥

Assault, attack, besieging.—अभ्यवस्कन्दन, अभ्यासादन.

Victory, triumph, success.—विजय, जय *m.*

(स्कन्द् 1 P. to burst out, to jump; अवस्कन्द् to
assail, to besiege; आस्कन्द् to attack.)

जि 1 P. to conquer, to overpower, to win; with अभि to assail; with परा (Atm.) to defeat; with वि (Atm.) to be victorious. जिगीष् *desid.* of जि to desire, to conquer.)

वैरशुद्धिः प्रतीकारो वैरनिर्यातनं च सा ।

Vengeance, retaliation.—वैरशुद्धि, प्रतीकार *m.*; वैर-निर्यातन *m.*

अपक्रमोऽपयानं च संदावो विद्रवो द्रवः ॥ २९५ ॥

Flight.—अपक्रम *m.*; अपयान *m.*; संदाव, विद्रव, द्रव *m.*

पराजयः पराभूतिस्त्रिषु नष्टतिरोहितौ ।

Defeat.—पराजय *m.*; पराभूति *f.*

Those who are lost or missing, or have disappeared.—नष्ट, तिरोहित *adj.*

(नश् 4 P. to disappear, to perish.)

निषूदनं निहननं क्षणनं च निर्हिसनम् ॥ २९६ ॥

निर्वापणं विशसनं मारणं प्रतिघातनम् ।

उद्धासनप्रमथनक्रथनोज्जासनानि च ॥ २९७ ॥

आलम्भपिञ्जविशरघातोन्माथवधा अपि ।

Killing, destroying.—निषूदन, उद्धासन *m.*; आलम्भ, पिञ्ज, विशर, घात, उन्माथ, वध *m.*

[क्षण 3 P. A. to wound. निषूद् 10 P. to kill. शू 9 P. to hurt, to wound; विश Pass. to fade away, to be divided. (*p. p.* शीर्ण). हिंस 1 & 7 P. to destroy,

to kill; मन्थ 9 P. to churn, to crush, to kill; उन्मथ
to agitate.]

स्यात्पञ्चता कालधर्मो दिष्टान्तः प्रलयोऽत्ययः ॥२९८॥

अन्तो नाशो द्वयोर्मृत्युर्मरणं निधनोऽन्नियाम् ।

Death, perishing.—पञ्चता *f.*; कालधर्म, दिष्टान्त, प्रलय,
अत्यय, अन्त, नाश *m.*; मृत्यु *m. & f.*; मरण *n.*; निधन
m. & n.

[ली 4 A. & 9 P. (also विली) to vanish, to die,
to be dissolved, to be melted; with प्र to be
destroyed.]

परासुप्राप्तपञ्चत्वपरेतप्रेतसंस्थिताः ॥ २९९ ॥

मृतप्रमातौ त्रिष्वेते चिता चित्या चितिः त्रियाम् ।

Dead, perished.—परासु, प्राप्तपञ्चत्व, परेत, प्रेत, संस्थितः
मृत, प्रमात *adj.*

A funeral pile.—चिता, चित्या, चिति *f.*

(मृ 6 A. to die).

कवन्धोस्त्री क्रियायुक्तमपमूर्धकलेवरम् ।

A headless trunk.—कवन्ध *m. n.* = क्रियायुक्त इ०

(अपमूर्ध *adj.* headless.)

श्मशानं स्यात्पितृवनं कुणपः शवमन्नियाम् ॥३००॥

A cemetery.—श्मशान, पितृवन *n.*

Corpse, dead body.—कुणप *m.*; शव *m. & n.*

प्रग्रहोपग्रहौ बन्धां कारा स्याद्वन्धनालये ।

Captivity, imprisonment, seizing, capturing.
A prisoner, captive.—प्रग्रह, उपग्रह *m.*; बन्दी *f.*

Prison.—कारा *f.*=बन्धनालय *m.*

पुंसे भूम्यसवः प्राणाश्चैवं जीवोऽपधारणम् ॥३०१॥

Life, the vital winds, soul.—असु, प्राण *m.* & *pl.*

Life, living.—जीव *m.*; असुधारण *m.*

आयुर्जीवितकालो ना जीवातुर्जीवनौषधम् ।

Life, age or duration of life.—आयुस् *m.*; जीवित-
काल *m.*

A drug for re-animating the dead.—जीवातु *m.*=
जीवनौषधम् *m.*

इति क्षत्रियवर्गः ।

ऊरव्या ऊरुजा अर्या वैश्या भूमिस्पृशो विशः ॥३०२॥

The Vaisya caste; a man of the agricultural or
mercantile tribe.—ऊरव्य, ऊरुज, अर्य, वैश्य, भूमिस्पृश,
विश *m.*

आजीवो जीविका वार्ता वृत्तिर्वर्तनजीवने ।

Livelihood, profession.—आजीव *m.*; जीविका, वार्ता,
वृत्ति *f.*; वर्तन, जीवन *m.*

त्रियां कृषिः पाशुपाल्यं वाणिज्यं चेति वृत्तयः ॥३०३॥

Agriculture.—कृषि *f.*

Profession of tending cattle, or herds—पाशुपाल्य *m.*

Trade.—वाणिज्य *m.*

याचनयाप्तं याचितकं स्यादणं पर्युदञ्चनम् ।

उद्धारोऽर्थप्रयोगस्तु कुसीदं वृद्धिजीविका ॥३०४॥

A borrowed thing, loan.—याचितक *n.* = याचनयाप्तम् ।

Debt.—कण, पर्युदञ्चन *n.*; उद्धार *m.*

Usury, the profession of money-lenders.—अर्थ-
प्रयोग *m.*; कुसीद *n.*; वृद्धिजीविका *f.*

उत्तमर्णाधमर्णौ द्वौ प्रयोक्तृग्राहकौ क्रमात् ।

Creditor, money-lender, banker.—उत्तमर्ण, प्रयोक्तृ
adj.

Debtor.—अधमर्ण, ग्राहक *adj.*

क्षेत्राजीवः कर्षकश्च कृषिकश्च कृषीवलः ॥३०५॥

A farmer.—क्षेत्राजीव, कर्षक, कृषिक, कृषीवल *m.* or
adj.

पुनपुंसकयोर्वप्रः केदारः क्षेत्रमेव च ।

A field, farm.—वप्र *m.* & *n.*; केदार *m.*; क्षेत्र *n.*

लोष्ठानि लेष्टवः पुंसि सीत्यं कृष्टं च हल्यवत् ॥३०६॥

A clod of earth.—लोष्ट *n.*; लेष्ट *m.*

Ploughed, tilled.—सीत्य, कृष्ट, हल्य *adj.*

प्राजनं तोदनं तोत्रं खनित्रमवदारणे ।

A whip, a lash.—प्राजन, तोदन, तोत्र *n.*

Pick-axe.—खनित्र, अवदारण *n.*

(खन् १ P. A. to dig; with उत् to dig out, to
destroy; with नि to bury).

दात्रं लवित्रं फालस्तु कृषको लाङ्गलं हलम् ॥३०७॥

गोदारणं च सीरोऽथ सीता लाङ्गलपद्धतिः ।

A scythe.—दात्र, लवित्र *m.*

Plough-share.—फाल, कृषक *m.*

A plough.—लाङ्गल, हल, गोदारण *m.*; सीर *m.*

A furrow.—सीता *f.*; लाङ्गलपद्धति *f.*

तिलगोधूमचणकयवनीवारशालयः ॥३०८॥

मसूरसर्षपाद्याश्च शमी शिम्बा त्रिभूतरे ॥

ऋद्धमावसितं धान्यं पूतं तु बहुलीकृतम् ॥३०८॥ (अ)

Different kinds of corn.—तिल *m.* sesamum; गोधूम *m.* wheat; चणक *m.* gram; यव *m.* barley; नीवार *m.* rice growing wild; शालि *m.* rice. मसूर *m.* A kind of pulse. सर्षप *m.* Mustard.

A legume or pod.—शमी, शिम्बा *f.*

Winnowed & stored (grain &c.).—ऋद्ध, आवसित *adj.*

Threshed & winnowed.—पूत, बहुलीकृत *adj.*

धान्यं व्रीहिः स्तम्बकरिः कणिशं सस्यमञ्जरी ।

Corn, grain, seed.—धान्य, व्रीहि, स्तम्बकरि *m.*

Ear of corn.—कणिश *m.*=सस्यमञ्जरी.

कडङ्गरो वुसं क्लीबे धान्यत्वाच्च तुषः पुमान् ॥३०९॥

Husk.—कडङ्गर *m.*; वुस *m.*; तुष *m.*=धान्यत्वच् *f.*

किशारः सस्यशूकं स्यात् स्तम्बो गुच्छस्तृणादिनः ।

The beard or awn of corn.—किशार *m.*

Awn, a bristle —शूक *m.*

A clump or cluster of grass, a sheaf of corn,
&c.—स्तम्ब *m.*—तृणादिनः गुच्छः ।

अथोग्रं मुसलोऽस्त्री स्यादुदूखलमुदूखलम् ।

Pestle for cleansing rice, &c.—अथोग्र *n.*; मुसल
m. & n.

Mortar for the same.—उदूखल, उलूखल *m.*

प्रस्फोटनं शूर्पमस्त्री चालनी तितउः पुमान् ॥३१०॥

A winnowing basket.—प्रस्फोटन *n.*; शूर्प *m. & n.*

A sieve, colander.—चालनी *f.*; तितउ *m.*

स्यूतोऽथ पिटकण्डोलौ पाकस्थानमहानसे ।

Gunny bag, sack.—स्यूत *m.*

A basket.—पिट, कण्डोल *m.*

A kitchen.—पाकस्थान, महानस *n.*

सूदास्तु सूपकाराश्च बल्लवाश्चुल्लिरन्तिका ॥३११॥

A cook.—सूद, सूपकार, बल्लव *m.*

Fire-place, oven.—चुल्लि, अन्तिका *f.*

हसन्त्यङ्गारशकटी चाङ्गारोऽलातमुल्मुकम् ।

A portable fire-place.—हसन्ती, अङ्गारशकटी *f.*

Charcoal (burning or not), a fireband.—अङ्गार
m.; अलात, उल्मुक *n.*

कलशस्तु घटो भाण्डे पात्रावपनभाजनम् ॥३१२॥

An earthen vessel.—कलश, घट *m.*

Vessel, pot.—भाण्ड, पात्र, आवपन, भाजन *n.*

क्रीबिम्बरीषं भ्राष्ट्रो ना कन्दुर्वा खेदनी क्षियाम् ।

A frying-pan —अम्बरीष *m.*; भ्राष्ट्र *m.*

A sauce-pan, a vessel for boiling or distilling.—
कन्दु *m.* & *f.*; स्वेदनी *f.*

पिठरः स्थाल्युखा कुण्डं मणिकः स्यादलञ्जरः ॥३१२॥ अ
Any cooking vessel.—पिठर *m.*; स्थाली, उखा *f.*;
कुण्ड *n.*

A large earthen jar.—मणिक, अलञ्जर *m.*

अस्त्री शाकं हरितकं वेषवार उपस्करः ।

Any leaf, flower, fruit, stalk, root &c. used as a
vegetable.—शाक *m.* & *n.*; हरितक *n.*

A condiment, a spice, or seasoning.—वेषवार,
उपस्कर *m.*

मरीचं कोलकं कृष्णमथ शुण्ठी महौषधम् ॥३१२॥ अ
Pepper.—मरीच, कोलक, कृष्ण *m.*

Ginger.—शुण्ठी, महौषध *n.*

हरिद्रा काञ्चनी पीता लाजाः पुंभूम्नि चाक्षताः ।
Turmeric.—हरिद्रा, काञ्चनी, पीता *f.*

Fired grain.—लाज, अक्षत *m. plu.*

सैन्धवं लवणं खण्डविकारः शर्करा सिता ।
Salt.—सैन्धव, लवण *n.*

Sugar, sugar-candy.—खण्डविकार *m.*; शर्करा, सिता *f.*

चिक्कणं मसृणं स्निग्धं समृष्टं शोधितं समे ॥३१३॥

Unctuous, oily, smooth.—चिक्कण, मसृण, स्निग्ध *adj.*

Clean, pure.—समृष्ट, शोधित *adj.*

ओदनोऽस्त्री भक्तमन्नं पौल्यपूपादिकं तु तत् ।

Food, meals.—ओदन *m.* & *n.*; भक्त, अन्न *n.*

Bread of wheat.—पौलि *f.*

A kind of sweetmeat or food.—अपूप *m.*

घृतमाज्यं हविः सर्पिर्दुग्धं क्षीरं पयः समम् ॥३१४॥

Ghee—घृत, आज्य, हविस्, सर्पिस् *n.*

Milk.—दुग्ध, क्षीर, पयस् *m.*

पयस्यं दधितकादि नवनीतं नवोद्धृतम् ।

Any thing made of milk.—पयस्य *adj.* = दधि०.

(दधि *n.* curds; तक्र *n.* sour milk.)

Butter.—नवनीत, नवोद्धृत *n.*

अश्रूणाभ्यञ्जने तैलं गोविद् गोमयमास्त्रियाम् ॥३१५॥

Oil.—अश्रूणा, अभ्यञ्जन, तैल *n.*

Cow-dung.—गोविष् *f.*; गोमय *m.* & *n.*

अशनाया बुभुक्षा क्षुद् ग्रासस्तु कवलः पुमान् ।

Hunger, appetite.—अशनाया, बुभुक्षा, क्षुध *f.*

A mouthful.—ग्रास, कवल *m.*

तर्षः पिपासा तृड् जग्धिग्राहारः पुंसि भोजनम् ॥३१६॥

Thirst.—तर्ष *m.*; पिपासा, तृष् *f.*

Dinner, meal.—जग्धि *f.*; आहार *m.*; भोजन *n.*

सपीतिः स्त्री तुल्यपानं सग्धिः स्त्री सहभोजनम् ।

Drinking together with equals.—सपीति *f.*; तुल्यपान *n.*

Eating together with equals.—सग्धि *f.*; सहभोजन *n.*

कामं प्रकामं पर्याप्तं निकामेष्टं यथेप्सितम् ।

Sufficient, enough.—काम, प्रकाम, पर्याप्त, निकाम, इष्ट, यथेप्सित *adj & adv.*

गोपे गोपालगोसंख्यगोधुगाभीरबल्लवाः ॥ ३१७ ॥

A cow-herd, a milkman.—गोप, गोपाल, गोसंख्य, गोदुह, आभीर, बल्लव, *m. & f.*

(गां दोग्धि इति गोधुक्=उ० त०)

(दुह २ P. A. to milk to yield milk, of other desired object.

उक्षा भद्रो बलीवर्द ऋषभो वृषभो वृषः ।

अनड्वान् सौरभेयो गौर्वृद्धोक्षस्तु जरद्ववः ॥

An ox, a bull.—उक्षन्, भद्र, बलीवर्द, ऋषभ, वृषभ, वृष, अनड्वह, सौरभेय, गो *m.*

An old ox.—जरद्वव, वृद्धोक्ष *m.*

सद्योजातस्तर्णकः स्याद् दम्यवत्सतरौ समौ ॥३१८॥

A very young calf.—तर्णक *m.*=सद्यो जातो वत्सः ।

A young bullock.—दम्य, वत्सतर *m.*

धूर्वहे धुर्यधौरेयधुरीणाः सधुरंधराः ।

A beast of burden, one capable of bearing the yoke; prominent.—धूर्वह, धुर्य, धौरेय, धुरीण, धुरंधर *m. & adj.*

आपीनमूधो गौरुस्त्रा सौरभेयी च शृङ्गिणी ॥३१९॥

Udder.—आपीन, ऊधस् *m.*

A cow.—*गो, उस्त्रा, सौरभेयी, शृङ्गिणी *f.*

वैशाखमन्थमन्थानोऽप्यथ संदानदामनी ।

A churning stick.—वैशाख, मन्थ, *मथिन् *m.*

A rope; the tether of an animal.—संदान, दामन् *n.*

करभाः स्युः शङ्खलका उष्ट्रस्तु स्यात्क्रमेलकः ॥ ३२० ॥

The young of a camel.—करभ, शङ्खलक *m.*

A camel.—उष्ट्र, क्रमेलक *m.*

मेढोरभ्रोरगोर्णायुमेषवृष्णय एडके ।

Sheep, ram.—मेढ्र, उरभ्र, उरण, ऊर्णायु, मेष, वृष्णि,
पडक *m.*

(ऊर्णायु from ऊर्ण *f.* wool.)

अजे छागोऽथ बालेया रासभा गर्दभाः खराः ॥ ३२१ ॥

A goat (he or she).—अज *m.* (अजा *f.*), छाग *m.*
(छागी *f.*)

An ass.—बालेय, रासभ, गर्दभ, खर *m.*

पण्याजीवः सार्थवाहो नैगमो वाणिजो वणिक् ।

A merchant, trader.—पण्याजीव, सार्थवाह, नैगम, वाणिज,
वणिज् *m.*

विक्रेता कायिकस्तौ द्वौ मूल्यं वस्तोऽप्यवक्रयः ॥ ३२२ ॥

Seller.—विक्रेतृ *m.*

Purchaser.—कायिक *m.*

Price, value.—मूल्य *n.* ; वस्त, अवक्रय *m.*

[क्री १ P. A. to busy; विक्री (A.) to sell; परिक्री
(A.) to hire.]

नीवी परिपणो मूलधनं लाभोऽधिकं फलम् ।

Capital.—नीवी (or ०वि) *f.*; परिपण *m.* ; मूलधन *n.*

Profit.—शम *m.* = अधिकं फलम् ।

नैमेयनिमयौ पण्यं विक्रेयं पाणितव्यवत् ॥ ३२३ ॥

Barter, exchange.—नैमेयं, निमय *m.*

Articles for sale, commodity.—पण्य, विक्रेय, पाणि-
तव्य *adj.*

पुमानुपनिधिर्न्यासः प्रतिदानं तदर्पणम् ।

Deposit.—उपनिधि, न्यास *m.*

The return of a deposit.—प्रतिदान *m.* = न्यासस्वार्पणम् ।

[अर्प (*Obt.* of कृ) to deliver, to restore.]

विपणो विक्रयः सत्यंकारः सत्यापनं तथा ।

Sale.—विपण, विक्रय *m.*

Ratification of a bargain.—सत्यंकार *m.*; सत्यापन. *m.*

मानं तुलाङ्गुलिप्रस्थैः संख्या एकादयस्तथा ॥ ३२४ ॥

Measure.—मान *m.*

तुलमान *m.* measure of weight; अङ्गुलिमान *m.* mea-
sure of length and area; प्रस्थमान *m.* measure
of capacity.

Number.—संख्या *f.*

पादस्तुरीयो भागः स्यादंशभागौ तु वण्टके ।

A quarter.—पाद *m.* = तुरीयो भागः ।

A part, fraction, share.—अंश, भाग, वण्टक *m.*

(भज् 1 P. A. to divide; विभज् to distribute, to
divide amongst, to distinguish.)

द्रव्यं वित्तं स्वापत्तेयं रिक्थमृक्थं धनं वसु ॥ ३२५ ॥

हिरण्यं द्रविणं युग्ममर्थरैविभवा अपि ।

Riches, wealth, money.—द्रव्य, वित्त, स्वापतेय, रिक्थ, कक्थ, धन, वसु, हिरण्य, द्रविण, युग्म *m.*; अर्थ, रै, विभव *m.*

स्यात्कोशश्च हिरण्यं च हेमरूप्ये कृताकृते ॥ ३२६ ॥

Treasure, hoard, consisting of ornament and bullion.—कोश *m.*; हिरण्य *m.* = कृताकृते हेमरूप्ये.

गारुत्मतं मरकतमद्मगर्भो हरिन्मणिः ।

शोणरत्नं लोहितकः पद्मरागोऽथ मौक्तिकम् ॥ ३२७ ॥

मुक्ताथ विद्रुमः पुंसि प्रवालं पुञ्जपुंसकम् ।

Emerald.—गारुत्मत, मरकत *m.*; अद्मगर्भ, हरिन्मणि *m.*

Ruby.—शोणरत्न *m.*; लोहितक, पद्मराग *m.*

Pearl —मौक्तिक *m.*; मुक्ता *f.*

Coral.—विद्रुम *m.*; प्रवाल *m.* & *m.*

हीरकश्चाथ रत्ने स्यान्मणिः स्वर्णे तु काञ्चनम् ॥ ३२८ ॥

चामीकरं जातरूपं हिरण्यं हेम हाटकम् ।

तपनीयं शातकुम्भं सुवर्णं कनकं तथा ॥ ३२९ ॥

स्वमं कार्तस्वरं जाम्बूनदमष्टापदोऽस्त्रियाम् ।

Diamond.—हीरक *m.*

A jewel, a precious stone.—रत्न *m.*; मणि *m.* & *f.*

Gold.—स्वर्ण, काञ्चन, चामीकर, जातरूप, हिरण्य, हेमन्, हाटक, तपनीय. शातकुम्भ, सुवर्ण, कनक, स्वम, कार्तस्वर, जाम्बूनद *m.*, अष्टापद *m.* & *m.*

रूप्यं तु रजतं ताम्रं लोहः कालायसायसी ॥ ३३० ॥

मण्डूरमथ काचोऽथ रसः सूतश्च पारदे ।

Silver.—रूप्य, रजत *m.*

Copper.—ताम्र *m.*

Iron.—लोह *m.*; कालायस, अयस् *m.*

Iron rust.—मण्डूर *m.*

Glass.—काच *m.*

Quick-silver, mercury.—रस, स्रु, पारद *m.*

आरकूटोऽस्त्रियां वज्रे त्रपु नागे च सीसकम् ।

Brass.—आरकूट *m.* & *n.*

Tin.—वज्र, त्रपु *m.*

Lead.—नाग, सीसक *m.*

पिचुस्तूलो मधु क्षौद्रं मधूच्छिष्टं तु सिक्थकम् ॥३३१॥

Cotton.—पिचु, तूत्र *m.*

Honey.—मधु, क्षौद्र *m.*

Bee's wax.—मधूच्छिष्ट *m.*; सिक्थक *m.*

इति वैश्यवर्गः ।

शूद्राश्चावरवर्णाश्च वृषलाश्च जघन्यजाः ।

The Sudra caste.—शूद्र, अवरवर्ण, वृषल, जघन्यज *m.*

कुम्भकारः कुलालः स्यात्पलगण्डस्तु लेपकः ॥३३२॥

A potter.—कुम्भकार, कुलाल *m.*

A mason.—पलगण्ड, लेपन *m.*

तन्तुवायः कुविन्दः स्यात् तुन्नवायस्तु सौचिकः ।

A weaver.—तन्तुवाय, कुविन्द *m.*

A tailor.—तुन्नवाय, सौचिक *m.*

पादूकचर्मकारः स्याद् व्योकारो लोहकारकः ॥३३३॥

A shoe-maker, cobbler.—पादूक, चर्मकार *m.*

A black-smith.—व्योकार, लोहकार *m.*

नाडिधमः स्वर्णकारः कलादो रक्मकारकः ।

A gold-smith.—नाडिधम, स्वर्णकार *m.*

A silver-smith —कलाद, रक्मकारक *m.*

तक्षा तु वर्धकिस्त्वष्टा रथकारश्च काष्ठतट् ॥३३४॥

A carpenter.—तक्षन्, वर्धकि, त्वष्टृ, रथकार, काष्ठतट् *m.*

(तक्ष 1 & 5 P. to cut to pieces.)

रङ्गाजीवश्चित्रकारः क्षुरी मुण्डी च नापितः ।

A dyer.—रङ्गाजीव, चित्रकार *m.*

A barber.—क्षुरिन्, मुण्डिन्, नापित *m.*

(मुण्ड् 1 P. to shave.)

निर्णेजकः स्याद्रजकः शौण्डिको मण्डहारकः ॥३३५॥

A washerman.—निर्णेजक, रजक *m.*

A vender of spirituous liquors.—शौण्डिक, मण्डहारक

m.

जाबालः स्यादजाजीवः शिल्पी कारुस्तथा समौ ।

A shepherd.—जाबाल, अजाजीव *m.*

An artificer, an artist —शिल्पिन्, कारु *m.*

नटशैलूषभरताश्चारणास्तु कुशीलवाः ॥३३६॥

An actor.—नट, शैलूष, भरत *m.*

A strolling player, a panegyrist.—चारण, कुशीलव *m.*

जीवान्तकः शाकुनिको द्वौ वागुरिकजालिकौ ।

मांसिकः कौटिकश्चाथ मालाकारस्तु मालिकः ॥३३७॥

A fowler.—जीवान्तक, शाकुनिक *m.*

A hunts-man.—वागुरिक, जालिक *m.*

A butcher.—मांसिक, कौटिक *m.*

A gardener.—मालाकार, मालिक *m.*

भृतको भृतिभुक् कर्मकरो वैतनिकोऽपि सः ।

A labourer.—भृतक, भृतिभुज्, कर्मकर, वैतनिक *m.*

विवर्णः पामरो नीचः प्राकृतश्च पृथग्जनः ॥३३८॥

निहीनोऽपसदो जाल्मः क्षुल्लकश्चेतरश्च सः ।

Low-born, ignoble, worthless.—विवर्ण, पामर, नीच, प्राकृत, पृथग्जन, निहीन, अपसद, जाल्म, क्षुल्लक, इतर *adj.*

भृत्ये दासेरदासयदासगोप्यकचेटकाः ।

नियोज्यकिंकरप्रेष्यभुजिष्यपरिचारकाः ॥३३९॥

A servani, a dependent, an attendant.—भृत्य, दासेर, दासेय, दास, गोप्यक, चेटक, नियोज्य, किंकर, प्रेष्य (or प्रेष्य), भुजिष्य, परिचारक *m.*

मन्दस्तुन्दपरिमृज आलस्यः शीतकोऽलसोऽनुष्णः ।

दक्षे तु चतुरपेशलपटवः सूस्थान उष्णश्च ॥३४०॥

Dull, stupid, idle.—मन्द, तुन्दपरिमृज, आलस्य, शीतक, अलस, अनुष्ण *adj.*

Active, clever, careful.—दक्ष, चतुर, पेशल, पटु, सूस्थान, उष्ण *adj.*

चण्डाललवमातङ्गा निषादश्चपचावपि ॥३४१॥

A man of the most degraded caste.—चण्डाल, पुत्र,
मातङ्ग, निषाद, श्वपच *m.*

भेदाः किरातशबरपुलिन्दा म्लेच्छजातयः ।

A barbarian, a savage, a man of the hill-tribes.—
किरात, शबर, पुलिन्द *m.*

(म्लेच्छ *m.* = A barbarian, a foreigner.)

व्याधो मृगवधाजीवो मृगयुर्लुब्धकोऽपि सः ॥३४२॥

A man living by hunting, a forester.—व्याध,
मृगवधाजीव, मृगयु, लुब्धक *m.*

कौलेयकः सारमेयः शुनकः श्वा च कुक्कुरः ।

अलर्कः स प्रयोगेण शुनी च सरमा च सा ॥३४३॥

A dog, cur.—कौलेयक, सारमेय, शुनक, श्वन्, कुक्कुर *m.*

A mad dog.—अलर्क *m.* = योगेनोन्मत्तत्वं प्राप्तः श्वा ।

A bitch.—शुनी, सरमा *f.*

आच्छोदनं मृगव्यं स्यादाखेटो मृगया ख्रियाम् ।

Hunting, chase.—आच्छोदन, मृगव्य *n.* ; आखेट *m.* ;
मृगया *f.*

चौरपाटच्चरस्तेनदस्युतस्करमोषकाः ॥३४४॥

A thief, robber, &c —चौर, पाटच्चर, स्तेन, दस्यु, तस्कर,
मोषक *m.*

चौरिका स्तेन्यचौर्ये च स्तेयं लोप्त्रं तु तद्वने ।

A theft, robbing, stealing.—चौरिका *f.* ; स्तेन्य, चौर्य
n.

Thing stolen.—स्तेय, लोप्त्र *n.* = चौर्यधन *n.*

उन्माथः कूटयन्त्रं स्याद्वागुरा मृगबन्धनी ॥३४५॥

A snare, trap.—उन्माथ *m.*; कूटयन्त्र *m.*

A noose.—वागुरा, मृगबन्धनी *f.*

शुल्वं वराटकं स्त्री तु रज्जुत्रिषु वटी गुणः ।

A string, rope, cord.—शुल्व, वराटक *m.*; रज्जु *f.*;
वटी *m. f. n.*; गुण *m.*

उद्धाटनं घटीयन्त्रं सूत्राणि नरि तन्तवः ॥

A wind-lass.—उद्धाटन, घटीयन्त्र *m.*

Thread, fibre.—सूत्र *m.*; तन्तु *m.*

मञ्जूषायां पेटकः स्याद् भारयष्टिर्विहंगिका ॥३४६॥

A box.—मञ्जूषा *f.*; पेटक *m.*

A peg in the wall.—भारयष्टि, विहंगिका *f.*

पाञ्चालिका पुत्रिका स्याच्छाणस्तु निकषः कषः ।

A doll, puppet.—पाञ्चालिका, पुत्रिका *f.*

A touch-stone or grind-stone.—शाण, निकष, कष *m.*

उपानत्पादुका पादूरश्वादेस्ताडनी कशा ॥३४७॥

A shoe.—उपानह, पादुका, पादू *f.*

A whip, lash.—कशा *f.*—अश्वादेस्ताडनी ।

मूषा भस्त्रा वेधनिका कर्तरी च पृथक् पृथक् ।

A crucible.—मूषा *f.*

A bellows.—भस्त्रा *f.*

A perforator.—वेधनिका *f.*

Scissors.—कर्तरी *f.*

ककचः करपत्रं स्याच्छिल्पं कर्म कलादिकम् ॥३४८॥

A saw.—ककच *m.*; करपत्र *n.*

Art in general; manual or mechanical art; articles of art.—शिल्प *n.*; कलादिकं कर्म ।

प्रतिमानं प्रतिबिम्बं प्रतिमा प्रतियातना प्रतिच्छाया ।

प्रतिकृतिरर्चा पुंसि प्रतिनिधिरुपमोपमानं स्यात् ॥३४९॥

Resemblance, an image, an idol, a picture.—
प्रतिमान, प्रतिबिम्ब *n.*; प्रतिमा, प्रतियातना, प्रतिच्छाया,
प्रतिकृति, अर्चा *f.*; प्रतिनिधि *m.*

Likeness, comparison.—उपमा *f.*

An image.—उपमान *n.*

वाच्यलिङ्गाः समस्तुल्यः सदृक्षः सदृशः सदृक् ।

साधारणः समानश्च स्युस्तरपदे त्वमी ॥३५०॥

निभसंकाशनीकाशप्रतीकाशोपमादयः ।

Like, similar, equal.—सम, तुल्य, सदृक्ष, सदृश, सदृक्,
साधारण, समान *adj.*

The same meaning as above (always used at the
end of a compound).—निभ, संकाश, नीकाश, प्रतीकाश,
उपमा, इ० [तुल्य 10 P. to weigh, to compare.]

भृतिः स्त्री पणनिर्वेशौ भर्म मूल्यं च वेतनम् ॥३५१॥

Wages, salary, pay.—भृति *f.*; पण, निर्वेश *m.*; भर्मन्,
मूल्य, वेतन *n.*

सीध्वासवौ तु मदिश हाला कादम्बरी सुरा ।

मधु मद्यं च माध्वीकमवदंशस्तु भक्षणम् ॥३५२॥

Wine, spirituous liquor.—सीध, आसव *m.*; मादिरा, हालल, कादम्बरी, सुरा *f.*; मधु, मद्य, माध्वीक *n.*

Anything that excites thirst or relish.—अवदंश *m.*; भक्षण *n.*

शुण्डापानं मदस्थानं मधुवारा मधुक्रमाः ।

A tavern.—शुण्डापान, मदस्थान *n.*

A habitual practice of drinking *n.*

A habitual practice of drinking.—मधुवार, मधुक्रम *m.*

चषकोऽस्त्री पानपात्रमापानं पानगोष्ठिका ॥ ३५३ ॥

A goblet, drinking-cup —चषक *m.* & *n.*; पानपात्र *n.*

A company for drinking.—आपान *n.*; पानगोष्ठिका *n.*

स्यान्माया शम्बरी मायाकारश्चाप्यैन्द्रजालिकः ।

Jugglery, magic, illusion.—माया, शम्बरी *f.*

A juggler.—मायाकार, ऐन्द्रजालिक *m.*

धूर्तोऽक्षदेवी कितवोऽक्षधूर्तो द्यूतकृत्समाः ।

A gambler.—धूर्त, अक्षदेविन्, कितव, अक्षधूर्त, द्यूतकृत् *m^f*

(द्यूत pp. of दिव् (दीव्) 4 P. to play, to gamble.)

द्यूतोऽन्नियामक्षवती कैतवं पण इत्यपि ॥ ३५४ ॥

Gambling.—द्यूत *m.* & *n.*; अक्षवती *f.*; कैतव *n.*;

पण *m.*

पणोऽक्षेषु ग्लहोऽक्षास्तु देवनाः पाशकाश्च ते ।

A wager, stake at play.—पण, ग्लह *m.*

A die.—अक्ष, देवन, पाशक *m.*

अद्यापदं शरिफलं प्राणिद्यूतं समाह्वयः ॥ ३५५ ॥

Chess-board.—अष्टापद, शारिफल *m.*

(शारि *m.* = A man at chess.)

A match, cock-fighting.—प्राणिधूत *m.*; समाहय *m.*

इति शूद्रवर्गः ।

सुकृती पुण्यवान् धन्यो महेच्छस्तु महाशयः ।

Fortunate, lucky, happy.—सुकृतिन्, पुण्यवत्, धन्य *adj.*

Noble-minded, magnanimous, ambitious.—महेच्छ, महाशय *adj.*

हृदयालुः सहृदयो महोत्साहो महोद्यमः ॥ ३५६ ॥

Kind-hearted, benevolent,—हृदयालु, सहृदय *adj.*

Persevering, energetic.—महोत्साह, महोद्यम *m.*

प्रवीणो निपुणाभिज्ञविज्ञनिष्णातशिक्षिताः ।

कृती च कुशलश्चापि प्रतीक्ष्यः पूज्य एव च ॥ ३५७ ॥

Clever, competent, skilful, proficient, versed.—प्रवीण, निपुण, अभिज्ञ, विज्ञ, निष्णात, शिक्षित, कृतिन्, कुशल *adj.*

Venerable, honourable.—प्रतीक्ष्य, पूज्य *adj.*

(शिक्ष् १ A. to learn; शिक्ष्य् *Carus.* to teach.)

(ईक्ष् १ A. to look, to behold, to see; अयीक्ष् to suspect; अपेक्ष् to want, to desire, to intend, to require; अवे to perceive, to consider to mind; प्रत्यवेक्ष्

to inspect; समवेक्ष् to reflect, to pay regards to; उपेक्ष् to disregard, to neglect, to connive at; परीक्ष् to examine; प्रतीक्ष् to wait, to expect; समीक्ष् to consider.)

स्युर्वदान्यस्थूललक्ष्यदानशौण्डा बहुप्रदे ।

Liberal, bounteous — वदान्य, स्थूललक्ष्य, दानशौण्ड, बहुप्रद *adj.*

जैवातृकः स्यादायुष्मान् सरलोदारदक्षिणाः ॥३५८॥

Long-lived.—जैवातृक, आयुष्मत् *adj.*

Gentle, sincere, polite.—सरल, उदार, दक्षिण *adj.*

हर्षमाणो विकुर्वाणः प्रमना हृष्टमानसः ।

Jolly, gay, merry.—हर्षमाण, विकुर्वाण, प्रमत्, हृष्ट-मानस *adj.*

दुर्मना विमना अन्तर्मनाः स्यादुत्क उन्मनाः ॥३५९॥

Sad, depressed, uneasy.—दुर्मनस्, विमनस्, अन्तर्मनस् *adj.*

Longing, eager, ardent.—उत्क, उन्मनस् *adj.*

प्रतीते प्रथितख्यातवित्तविज्ञातविश्रुताः ॥

Famous, renowned, celebrated.—प्रतीत, प्रथित, ख्यात, वित्त, विज्ञात, विश्रुत *adj.*

(३२ P. to go; with अति to surpass, to transgress; with अधि (*Atm.*) to study, to learn; with अव to understand, to know, to believe; with उत् to rise, to spring up; with उप to approach; with प्राति to learn, to know, to be convinced of, to believe.)

(प्रथ् 1 A. to be famous; *Caus.* प्रथय् to celebrate, to make famous, to extend, to show, to praise.)

इभ्य आढ्यो धनी स्वामी त्वीश्वरः पतिरीशिता ॥३६०॥

अधिभूर्नायको नेता प्रभुः परिवृढोऽधिपः ।

Rich, opulent.—इभ्य, आढ्य, धनिन् *adj.*

Lord, master, owner, leader.—स्वामिन्, ईश्वर, *पति, ईशितृ, *अधिभू, नायक. नेतृ, प्रभु, परिवृढ, अधिप *adj.*

(ईशितृ from ईश् 2 A. to be master of, to govern, to be able.)

(अधिप from पा 2 P. to protect, to preserve; *Cau.* पालय् to protect.)

लक्ष्मीवान् लक्ष्मणो मूके चावाक् स्निग्धे तु वत्सलः ॥३६१॥

Prosperous, fortunate, lucky.—लक्ष्मीवत्, लक्ष्मण *adj.*

Dumb.—मूक, अवाच् *adj.*

Affectionate, friendly.—स्निग्ध, वत्सल *adj.*

(स्निग् 4 P. to bear affection to; *Cau.* to fascinate, to charm.)

तत्परं प्रसितासक्तावर्थी चोद्युक्त उत्सुकः ।

Intent or bent upon, diligent, anxious, solicitous.—तत्पर, प्रसित, आसक्त, अर्थिन्, उद्युक्त, उत्सुक *adj.*

[सक्त pp. of सृज् 1 P. (सजति) to adhere, to be attached; with व्यति to connect mutually; with आ to be attached to, to be engaged in.]

[युज् 7 P. A. to join, to connect, to endow, to

direct, to appoint, to employ; *Pass.* to be fit; *Cau.* or 10 P. means the same; with अनु (*Atm.*) to ask; with अभि (*Atm.*) to be accused, to be asked (in law-suit); with उप *pass.* to be suitable, to be of use, to be necessary; with नि (*Atm.*) to appoint, to order; with प्र (*Atm.*) to employ, to direct; with वि or विप्र (*Atm.*) to separate, to deprive; with सम् to unite, to endow.]

स्याद्यालुः कारुणिकः कृपालुः सूरतः समाः ॥

Kind, gracious, compassionate.—द्यालुः, कारुणिक, कृपालु, सूरत *adj.*

स्वन्तत्रोऽपावृतः स्वैरी स्वच्छन्दो निरवग्रहः ॥३६२॥

Independent, free, unrestrained.—स्वतन्त्र, अपावृत, स्वैरिन्, स्वच्छन्द, निरवग्रह *adj.*

परतन्त्रः पराधीनः परवान्नाथवानपि ।

अधीनो निम्न आयत्तो दीर्घसूत्रश्चिरक्रियः ॥ ३६३ ॥

Dependent, helpless, subject to.—परतन्त्र, पराधीन, परवत्, नाथवत्, अधीन, निम्न, आयत्त *adj.*

Lazy, tedious.—दीर्घसूत्र, चिरक्रिय *adj.*

(यत् 1 A. to exert oneself, to endeavour; निर्वात्यू *Cau.* to restore, to return, to pardon.)

[यम् (यच्छू) 1 P. to govern, to restrain, to give; with आ (*Atm.*) to stop, to bend; with व्या (*Atm.*) to exert one's power, to fight, to open wide (one's eye's); with उत् to endeavour, to study; with अभ्युत्

to raise, to lift up; with उप *Atm.* to marry; with नि to stop, to govern, to curb; with प्र to offer, to pay.]

जाल्मोऽसमीक्ष्यकारी स्यात् कुण्ठो मन्दः क्रियासु यः ।

Imprudent, thoughtless.—जाल्म, असमीक्ष्यकारिन् *adj.*
Slothful, indolent, (also blunt as weapon).—
कुण्ठ *adj.* = यः क्रियासु मन्दः सः ।

बुभुक्षितः स्यात्क्षुधितो जिघत्सुरशनायितः ॥३६४॥

Hungry.—बुभुक्षित, क्षुधित, जिघत्सु, अशनायित *adj.*

(क्षुध् ४ P. to be hungry.)

समौ त्वात्मभरिः कुक्षिभरिर्भक्षकघस्मरौ ।

Selfish.—आत्मभरि, कुक्षिभरि *adj.*

Greedy, voracious.—भक्षक, घस्मर *adj.*

लुब्धोऽभिलाषुकस्तृष्णक् समौ लोलुपलोलुभौ ॥३६५॥

Covetous, greedy.—लुब्ध, अभिलाषुक, तृष्णज् *adj.*

Very greedy.—लोलुप, लोलुभ *adj.*

(लुभ् ४ P. to covet, to desire; *Caru.* to allure, to entice away; with प्रवि it means the same.)

(अभिलाषुक from लष् १ P. with अभि to desire.)

सोन्मादस्तून्मदिष्णुः स्यादविनीतः समुद्धतः ।

A drunkard, a sot.—सोन्माद, उन्मदिष्णु *adj.*

Immodest, insolent.—अविनीत, समुद्धत *adj.*

मत्ते शौण्डोत्कटक्षीबाः सान्द्रः लिग्धश्च मेदुरः ॥३६६॥

Intoxicated.—मत्त, शौण्ड, उकट, क्षीव *adj.*

Soft, thick, smooth.—सान्द्र, स्निग्ध, मेदुर *adj.*

कम्रः कामयिताऽभीकः कामुकः कामनोऽनुकः ।

Desirous, longing, courting.—कम्र, कामयितु, अभीक, कामुक, कामन, अनुक *adj.*

विधेयो विनयग्राही वचनेस्थित आश्रवः ॥३६७॥

Obedient, dutiful—विधेय, विनयग्राहिन्, वचनेस्थित, आश्रव *hdj.*

वश्यः प्रणयो निभृताविनीतप्रश्रिताः समाः ।

Modest, gentle.—वश्य, प्रणय, निभृत, निवीत, प्रश्रित *adj.*

(च 3 P. A. to bear, to hold, to wear, to nourish, to fill.)

[अि 1 P. A. to go, to enter; with आ to have recourse to, to take refuge, to inhabit, to depend upon; with उत् (*Atm.*) to rise, to raise; with सम् to unite, to attain.]

धृष्टे धृष्णग् वियातश्च प्रगल्भः प्रतिभान्विते ॥३६८॥

Bold, audacious, officious.—धृष्ट, धृष्णज्, वियात *adj.*

Prompt, ready, confident.—प्रगल्भ, प्रतिभान्वित *adj.*

(धृष् 1 & 5 P. to be bold, to dare; with अभि *Can.* to overpower, to confront, to face.)

स्याद्धृष्टे तु शालीनो विलक्षो विस्मयान्विते ।

Bashful, shy.—अधृष्ट, शालिन *adj.*

Astonished, surprised.—विलक्ष, विस्मयान्वित *adj.*

(स्मि 1 A. to smile; with वि to be surprised; to admire.)

अधीरे कांतरव्रस्ते भीरुभीरुकभीलुकाः ॥३६९॥

Perplexed, overcome by fear or hunger.—अधीर, कातर *adj.*

Frightened, terrified, timid.—व्रस्त, भीरु, भीरुक, भीलुक *adj.*

(वृत् 1, 4 P. to tremble, to be afraid of; with अप to shrink, to retire in fear.)

शरारुघातुको हिंस्रः स्याद्वर्धिष्णुस्तु वर्धनः ।

Ferocious, cruel.—शरारु, घातुक, हिंस्र *adj.*

Growing, thriving.—वर्धिष्णु, वर्धन *adj.*

(वृध् 1 A. to grow, to increase, to prosper; with परि *Cau.* to rear, to breed up.)

सहिष्णुः सहनः क्षन्ता तितिक्षुः क्षमिता क्षमी ॥३७०॥

Forbearing, patient.—सहिष्णु, सहन, क्षन्तु, तितिक्षु, क्षमित, क्षमिन् *adj.*

क्रोधनोऽमर्षणः कोपी चण्डस्त्वत्यन्तकोपनः ।

Irritable.—क्रोधन, अमर्षण, कोपिन् *adj.*

Extremely irritable.—चण्ड *adj.*—अत्यन्त कोपनः ।

(कुप् 4 P. to become excited, to be angry.)

जागरूको जागरिता निद्राणशयितौ समौ ॥३७१॥

Waking, vigilant.—जागरूक, जागरितु *adj.*

Asleep.—निद्राण, (निद्रित), शयित *adj.*

(जागृ 2 P. to wake, to be roused.)
 (द्रै 1 P. or द्रा 2 P. or निद्रा 2 P. to sleep.)
 (शी 2 A. to lie down, to sleep; with अति to surpass.)

स्वप्नक् शयालुर्निद्रालुः कुवादकुचरौ समौ ।

Sleepy.—स्वप्नज शयालु, निद्रालु *adj.*

Censorious, detracting-low.—कुवाद, कुचर *adj.*

(स्वप् 2 P. to sleep.)

वाग्मी वदावदो वक्ता वागीशो वाक्पतिः समौ ॥

A speaker, eloquent.—वाग्मिन्, वदावद, वक्त्र *adj.*

Orator, extempore, speaker.—वागीश, वाक्पति *adj.*

स्याजल्पकस्तु वाचालो वाचाटो बहुगर्हवाक् ॥३७२॥

Talkative, loquacious.—जल्पक (or जल्पक), वाचाल, वाचाट, बहुगर्हवाच् *adj.*

तूष्णींशीलस्तु तूष्णीको नम्रोऽवासा दिग्भ्वरः ।

Silent, taciturn.—तूष्णींशील, तूष्णीक *adj.*

Naked —लघ्न, अवासस्, दिग्भ्वर *adj.*

निष्कासितोऽवकृष्टः स्यादपध्वस्तस्तु धिक्कृतः ॥३७३॥

Driven out.—निष्कासित, अवकृष्ट *adj.*

Defied, despised.—अपध्वस्त, धिक्कृत *adj.*

[वस् 1 P. to go; with निस् *Car.* (निष्कास्य्) to turn out, to drive out; with वि to open as a flower.]

(कृष् 1 to draw; अवकृष to draw away, to remove; with उन् to raise; with विप्र to conquer.)

प्रत्यादिष्टो निरस्तः स्यात्प्रत्याख्यातो निराकृतः ।

Rejected, repudiated.—प्रत्यादिष्ट, निरस्त, प्रत्याख्यात, निराकृत *adj.*

(दिश् 6 P. to show; with अनु to order; with अप to pretend; with व्यप to name falsely, to pretend; with आ to order, to prescribe, to advise; with प्रत्या to repudiate; with समा to declare, to teach; with उप to teach, to advise; with निर् to point to.)

निकृतः स्याद्विप्रकृतो विप्रलब्धस्तु वञ्चितः ॥ ३७४ ॥

Offended, injured.—निकृत, विप्रकृत *adj.*

Cheated, deceived.—विप्रलब्ध, वञ्चित *adj.*

(वञ्च् 1 P. to deceive.)

मनोहतः प्रतिहतः कांदिशीको भयद्रुतः ।

Disappointed, grieved.—मनोहत, प्रतिहत *adj.*

Fugitive.—कांदिशीक, भयद्रुत *adj.*

(हन् 2 P. to strike, to wound, to hurt, to kill to destroy; with अप to remove; with अस्मि to assail, to strike; with आ to strike, to beat; with प्रत्या to drive back; with व्या to obstruct, to impede, to delay; with प्रति to drive back, to keep off, to prevent; with सम् to put together.)

आपन्न आपत्प्राप्तः स्यादन्नाधस्तु निरर्गलः ॥ ३७४ ॥ अ

Miserable, reduced in circumstances.—आपन्न, आप-
रप्राप्त *adj.*

Unrestrained, unchecked.—अबाध, निरर्गल *adj.*

अधिक्षिप्तः प्रतिक्षिप्तो बद्धे कीलितसंयतौ ।

Detracted, censured.—अधिक्षिप्त, प्रतिक्षिप्त *adj.*

Bound, fettered, confined.—बद्ध, कीलित, संयत *adj.*

[बन्ध् १ P. to bind, to fix on (as an inclination),
to gain, to get; with अनु to unite, to hold together,
to follow; with आ to fasten.]

आत्तगर्वोऽभिभूतः स्याद्विहस्तव्याकुलौ समौ ॥ ३७५ ॥

Humiliated.—आत्तगर्व, अभिभूत *adj.*

Helpless, bewildered.—विहस्त, व्याकुल *adj.*

(दा ३ P. A. to give, to grant, to bestow; with आ
A. to take, to receive, to seize. pp. of आदा=आत्त.)

व्यसनार्तोपरक्तौ द्वौ विलीने विद्रुतद्रुतौ ।

Fallen in difficulty.—व्यसनार्त, उपरक्त *adj.*

Molten, melted.—विलीन, विद्रुत, द्रुत *adj.*

(रञ्ज् १, ४. P. to dye, to colour, to glow, to
attach oneself to; *Can.* रञ्जय् to colour, to please,
to satisfy; with अभि to rejoice; with अनु to grow red
or fond, to be attached; with वि to be alienated, to
retire from.)

द्वेष्ये त्वक्षिगतः स्याद्विवशविह्वलविह्वलः ॥

Odious, hateful, inimical.—द्वेष्य, अक्षिगत *adj.*

A afflicted, suffering from.—विवश, विह्वल *adj.*
(द्विष २ P. A. to hate.)

चिकुरः स्यात्तु चपल आततायी वधोद्यतः ॥ ३७६ ॥

Active, subtle.—चिकुर, चपल *adj.*

A felon, murderer.—आततायिन्, वधोद्यत *adj.*

दोषैकदृक् पुरोभागी निकृतस्त्वनृजुः शठः ।

Envious, censorious —दोषैकदृक्, पुरोभागीन् *adj.*

Cunning, rogue.—निकृत, अनृजु, शठ *adj.*

[दृश् १ P. (पश्य्) to see, to behold, to look at;
Cau. to show.]

कर्णेजपः सूचकः स्यात्पिशुनो दुर्जनः खलः ॥ ३७७ ॥

A back-biter.—कर्णेजप, सूचक *adj.*

Wicked, base.—पिशुन, दुर्जन, खल *adj.*

(सूच् १० P. to indicate, to suggest.)

नृशंसो घातुकः क्रूरः पापो धूर्तस्तु वन्नकः ।

Wicked, cruel.—नृशंस, घातुक, क्रूर, पाप *adj.*

Deceitful, wily.—धूर्त, वन्नक *adj.*

अज्ञे मूढयथाजातमूर्खवैधेयबालिशः ॥ ३७८ ॥

Ignorant foolish, childish.—अज्ञ, मूढ, (or मुग्ध)
यथाजात, मूर्ख, वैधेय, बालिश *adj.*

[मुह् ४ P. to be faint, to lose consciousness, to
fall; with परि *Cau.* (A.) to confound.]

[जन् (जा) ४ A. to be born, to be produced;
जनय् *Cau.* to bring forth, to produce.]

निःस्वस्तु दुर्विधो दीनो दरिद्रो दुर्गतोऽपि सः ।

Poor, wretched.—निःस्व, दुर्विध, दीन, दरिद्र, दुर्गत *adj.*
(दी 4 A. to waste, to go to ruin. दरिद्रा 2 p. to be poor or needy.)

कदर्ये कृपणक्षुद्रौ याचके मार्गणार्थिनौ ॥३७९॥

Miser, Miserly.—कदर्य, कृपण, क्षुद्र *adj.*

A begger, mendicant.—याचक, मार्गण, अर्थिन् *adj.*

(याच् 1 A. to beg, to solicit.)

अहंकारी स्यादहंयुः पक्षिसर्पादयोऽण्डजाः ।

Proud, conceited, elated.—अहंकारिन्, अहंयु *adj.*

Oviparous (birds, serpents, &c.)—अण्डज *adj.*=
पक्षिसर्पादयः ।

उद्भिदस्तरुगुल्माद्या उद्भिदुद्भिजमुद्भिदम् ॥३८०॥

Vegetable.—उद्भिद् *adj.*=तरुगुल्म-आदयः ।

Sprouting, germinating.—उद्भिद् उद्भिज्ज, उद्भिद *adj.*

सुन्दरं रुचिरं चारु सुषमं साधु शोभनम् ।

कान्तं मनोहरं रुच्यं मनोज्ञं मञ्जु मञ्जुलम् ॥३८१॥

Beautiful, pleasing, handsome, pretty.—सुन्दर,
रुचिर... इ० *adj.*

(कम् 1 A. to love, desire.)

(रन् 1 A. to be delighted, to rejoice, to have sensual intercourse with, to sport; with आ (P.) to cease: with उप (P.) to cease, to desist from; with वि (P.) to cease.)

अभीष्टेभीप्सितं हृद्यं दयितं वञ्चनं प्रियम् ।

Desirable. favourite, beloved.—अभीष्ट, अभीप्सित,...

३० *adj.*

[इष्ट् (इच्छ्) ६ P. (with अभि) to wish. to cherish.]

निकृष्टकुत्सितावद्या गह्वर्याप्यावमाधमाः ॥३८२॥

Low, base, ignoble.—निकृष्ट, कुत्सित, अवद्य, गह्वर्याप्य, अवम, अधम *adj.*

मलीमसं तु मलिनं कच्चरं मलदूषितम् ।

Dirty, soiled.—मलीमस, मलिन, ...३० *adj.*

(दुष् ४ P. to be bad, to be faulty.)

पूतं पवित्रं मेध्यं च मृष्टनिर्णिक्तशोधितम् ॥

Sacred, holy —पूत, पवित्र, मेध्य *adj.*

Pure, clear, clean.—मृष्ट, निर्णिक्त, शोधित *adj.*

(पू ९ P. A., ४ A. to purify, to make pure. निज् ३ P. A. to cleanse. शुष् ४ P. to be purified, to be pure.)

असार फल्गु शून्यं तु वशिकं तुच्छरिक्तके ॥३८३॥

Feeble, worthless, useless —असार, फल्गु *adj.*

Empty, void, vacant.—शून्य, वशिक, ...३० *adj.*

(रिच् ४ P. A. to evacuate, to leave; with अति to surpass.)

क्लीबे प्रधानं प्रमुखपराध्यानुत्तमोत्तमाः ।

मुख्यवर्धवरेण्यायाः श्रेष्ठपुष्कलसत्तमाः ॥३८४॥

Chief, prominent, conspicuous, best, excellent.—
प्रधान *n.*; पराध्या, अनुत्तम, मुख्य...अग्र, श्रेष्ठ...*adj.*

स्युरुत्तरपदे व्याघ्रपुंगवर्षभकुञ्जराः ।

सिंह-शार्दूल-नागाद्याः पुंसि श्रेष्ठार्थगोचराः ॥३८५॥

The best, excellent (when used at the end of a compound as नरपुंगव).—व्याघ्र. पुंगव. ऋषभ...नाग *m.*

विशङ्कतं पृथु बृहद् विशालं पृथुलं महत् ।

वडोरुविपुलं पीनपीवनी तु स्थूलपीवरे ॥३८६॥

Vast, extensive, large, great.—विशङ्कत, पृथु. बृहत्, विशाल, पृथुल, महत्, वड्, उरु. विपुल *adj.*

Bulky, big, fat.—पीन, पीवन्, स्थूल, पीवर *adj.*

स्तोकाल्पक्षुद्रकाः सूक्ष्मं श्लक्ष्णं दम्रं कृशं तनु ।

त्रियां मात्रा त्रुटिः पुंसि लवलेशकणाणवः ॥३८७॥

Little, small, fine, slender; bit, whit, particle.—स्तोक, अल्प, क्षुद्रक, सूक्ष्म, श्लक्ष्ण, दम्र, कृश, तनु *adj.*; मात्रा, त्रुटि, *f.*; लव, लेश, कण, अणु, *m.*

प्रभूतं प्रचुरं प्राज्यं स्फारं च बहुलं बहु ।

भूयो भूरि च भूयिष्ठमप्रधानोपसर्जने ॥

Much, abundant, full.—प्रभूत, प्रचुर, प्राज्य, स्फार, बहुल, बहु, भूयस्, भूरि, भूयिष्ठ *adj.*

Insignificant, subordinate.—अप्रधान, उपसर्जन *m.*

परःशताद्यास्ते येषां परा संख्या शतादिकात् ॥३८८॥

More than hundred.—परःशत *adj.*

More than thousand.—परःसहस्र *adj.*

गणनीये तु गणयेयं संख्याते गणितमथ समं सर्वम् ।

विश्वमशेषं कृत्स्नं समस्तनिखिलाखिलानि निःशेषम् ३८९

समग्रं सकलं पूर्णमखण्डं स्यादनूनके ।

That which is to be counted; calculable, measurable.—गणनीय, गण्य *adj.*

Counted, estimated.—संख्यात, गणित *adj.*

All, whole, entire, complete.—सम, सर्व, विश्व, अशेष, कृत्स्न, समस्त, निखिल, अखिल, निःशेष, समग्र, सकल, पूर्ण, अखण्ड, अनून *adj.*

घनं निरन्तरं सान्द्रं पेलवं विरलं तनु ॥३९०॥

Thick, dense, close.—घन, निरन्तर, सान्द्र *adj.*

Thin, delicate, sparse.—पेलव, विरल, तनु *adj.*

संनिधे निकटासन्नसंनिकृष्टसमीपवत् ।

उपकण्ठान्तिकाभ्यर्णाभ्यासाश्चाऽप्यभितोऽव्ययम् ॥३९१॥

Near, close, in the vicinity or neighbourhood.—

संनिध, निकट, आसन्न, संनिकृष्ट, समीप, उपकण्ठ, अन्तिक, अभ्यर्ण, अभ्यास, or अभ्याश *adv.*; अभितस् *adv.*

संसक्ते त्वव्यवहितं स्याद्दूरं विप्रकृष्टकम् ।

Touching, adjoining.—संसक्त, अव्यवहित *adj.*

Distant, far.—दूर, विप्रकृष्ट *adj.*

निष्प्रभे विगतारोकौ प्रहितप्रेषितौ समौ ॥३९२॥

Dim, faint, pale.—निष्प्रभ, विगत, अरोक *adj.*

Sent.—प्रहित, प्रेषित *adj.*

(हि ॐ P. to go, to send.)

वर्तुलं निस्तलं वृत्तं बन्धुरं तूशतानतम् ।

Round, circular.—वर्तुल, निस्तल, वृत्त *adj.*

Uneven, undulating.—बन्धुर *adj.*—उन्नतं च तदानतं च=उन्नतानतम् ।

(नम् 1 P. to bow, to submit, to bend; with उत् to rise, to erect; with परि to grow old or ripe.)

उच्चप्रांशुजतोदग्रोच्छ्रितास्तुङ्गेऽथ चानते ॥३९३॥

अवाग्रावनते वके त्वरालं कुञ्चितं नतम् ।

आविद्धं कुटिलं भुमं वेहितं जिह्वामित्यपि ॥३९४॥

High, lofty, tall.—उच्च, प्रांशु, उन्नत, उदग्र, उच्छ्रित, तुङ्ग *adj.*

Bent down, low.—आनत, अवाग्र, अवनत *adj.*

Crooked, bent, distorted, zigzag.—वक्र, अराल, कुञ्चित, नत, आविद्ध, कुटिल, भुम, वेहित, जिह्व *adj.*

ऋजावजिह्वप्रगुणौ व्यस्ते त्वप्रगुणाकुलौ ।

Straight, erect, sincere, upright.—ऋजु, अजिह्व, प्रगुण *adj.*

Tossed up and down, confounded.—व्यस्त, अप्रगुण, आकुल *adj.*

शाश्वतस्तु ध्रुवो नित्यसदातनसनातनाः ॥३९५॥

Eternal, everlasting, perpetual.—शाश्वत, ध्रुव, नित्य, सदातन, सनातन *adj.*

स्थास्तुः स्थिरतरः स्थेयान् स्थावरो जङ्गमेतरः ।

Stable, fixed, steady.—स्थास्तु, स्थिरतर, स्थेयस् *adj.*

Immovable.—स्थावर, जङ्गमेतर *adj.*

अतिरिक्तः समधिकश्चरिष्णु चरजङ्गमम् ॥३९६॥

Excessive, superfluous.—अतिरिक्त, समधिक *adj.*

Movable.—चरिष्णु, चर, जङ्गम *adj.*

चलनं कम्पनं कम्पं चलं लोलं चलाचलम् ।

चञ्चलं तरलं चैव पारिप्लवपरिप्लवे ॥३९७॥

Shaking, trembling.—चलन, कम्पन, कम्प *adj.*

Unstable, changing, unsteady.—चल, लोल, चलाचल, चञ्चल, तरल, पारिप्लव, परिप्लव *adj.*

कर्कशं कठिनं क्रूरं कठोरं निष्ठुरं दृढम् ।

Hard, severe, cruel, rough.—कर्कश, कठिन, क्रूर, कठोर, निष्ठुर, दृढ *adj.*

पुराणे प्रतनप्रत्नपुरातनचिरंतनाः ॥३९८॥

Old, ancient.—पुराण, प्रतन, प्रत्न, पुरातन, चिरंतन *adj.*

प्रत्यग्रेऽभिनवो नव्यो नवीनो नूतनो नवः ।

नूतनश्च सुकुमारे तु कोमलं मृदुलं मृदु ॥३९९॥

New, modern, fresh.—प्रत्यग्र, अभिनव, नव्य, नवीन, नूतन, नव, नूतन *adj.*

Tender, delicate, soft.—सुकुमार, कोमल, मृदुल, मृदु *adj.*

अन्वगन्वक्षमनुगेऽनुपदं क्लीबमवग्रयम् ।

Following, behind.—अन्वच्, अन्वक्ष, अनुग *adj.*;
अनुपदम् *adv.*

(अच् १ P. to go, to honour; with उत् to rise)

प्रत्यक्षं स्यादैन्द्रियकमप्रत्यक्षमतीन्द्रियम् ॥

Perceptible, felt by the senses, sensible.—प्रत्यक्ष, ऐन्द्रियक *adj.*

Imperceptible, unattainable by the senses, transcendental.—अप्रत्यक्ष, अतीन्द्रिय *adj.*

एकतानोऽनन्यवृत्तिरेकाग्रैकायनावपि ॥ ४०० ॥

With concentrated mind or attention, abstracted.—एकतान, अनन्यवृत्ति, एकाग्र, एकायन *adj.*

पुंस्यादिः पूर्वपौरस्त्यप्रथमाद्या अथात्रियाम् ।

अन्तो जघन्यं चरममन्त्यपाश्चात्यपश्चिमाः ॥ ४०१ ॥

First, beginning from, in front.—आदि *m.*; पूर्व, पौरस्त्य, प्रथम, आद्य, *adj.*

Last, ending in, in the rear.—अन्त *m* & *n.*; जघन्य, चरम, अन्त्य, पाश्चात्य, पश्चिम *adj.*

मोघं निरर्थकं स्पष्टं स्फुटं प्रव्यक्तमुल्वणम् ।

Useless, vain, fruitless —मोघ, निरर्थक *adj.*

Clear, obvious, evident —स्पष्ट, स्फुट, प्रव्यक्त, उल्वण *adj.*

(अञ्ज् ७ P. to anoint, to smear, to adorn; with वि to make clear.)

साधारणं तु सामान्यमेकाकी त्वेक एककः ॥ ४०२ ॥

Common, ordinary, general.—साधारण, सामान्य *adj.*

Single, individual, alone, one—एकाकिन्, एक, एकक *adj.*

प्राप्यं गम्यं समासाद्यं संकीर्णाकीर्णसंकुलम् ।

To be obtained, to be reached —प्राप्य, गन्व, समा-
साद्य *adj.*

Mixed, crowded, confused —संकीर्ण, आकीर्ण, संकुल
adj.

(कृ 6 P. to scatter, to pour out; with व्याति to
throw up; with नि to cast down; with परि to
surround; with वि to scatter.)

अरुंतुदस्तु मर्मस्पृग् मित्रार्थेऽन्येतरावपि ॥

Touching to the quick, piercing the vital parts.—
अरुंतुद, मर्मस्पृग् *adj.*

Different, other than.—भिन्न अन्य, इतर *adj.*

(मर्माणि स्पृशति इति म० from मर्मन् & स्पृश् 6 P. to
touch, to reach, to give.)

संकटं ना तु संवाधो गहनं कलिलं समे ॥४०३॥

Narrow, difficult, crowded up, impossible.—संकट
adj., संवाध *m.*

Abstruse, entangled, difficult.—गहन, कलिल *adj.*

ग्रन्थितं संदितं दृढं विस्तृतं विस्तृतं ततम् ।

Bound together, compiled, knotted.—ग्रन्थित, संदित,
दृढ *adj.*

Extended, spread, enlarged.—विस्तृत, विस्तृत, तत *adj.*

(ग्रथ् or ग्रन्थ 9 P. to tie, to knot, to compose; with
उत् to untie.)

[स 1 P. to go, to move; with अनु to follow, to

pursue; with अप to retire, to withdraw; with प्र to extend.]

(स्तृ ५ P. A. to spread, to expand; with वि to spread, to extend.)

[तन् ८ P. A. to draw (as a bow), to cover, to augment; with आ to stretch, to draw; with प्र to spread, to diffuse; to begin (as a sacrifice); with वि to stretch out, to arrange (as a sacrifice.)]

अन्तर्गतं विस्मृते स्यात् पक्वं परिणते तथा ॥

Forgotten.—अन्तर्गत, विस्मृत *adj.*

Ripe.—पक्वं, परिणत *adj.*

वेह्लितप्रेङ्खिताधूतचलिताकम्पिता धुते ॥ ४०४ ॥

Shaken. trembling.—वेह्लित, प्रेङ्खित. आधूत, चलित, आकम्पित, धुत *adj.*

(इङ्ख् १ P. to tremble, to move; with प्र to tremble.)

(धू १, ५, ६, ९, १० P. A. to shake, to blow, to shake off, to remove.)

(चल् १ P. to move, to go, to go away, to swerve; with उद् to depart, to set out; with प्र to tremble; with प्रवि to deviate.)

(कम्प् १ A. to tremble, to move to and fro; with अनु to pity.)

प्राप्तप्रणिहिते अस्ताविद्वक्षितेरिताः समाः ।

Found out, obtained.—प्राप्त. प्रणिहित *adj.*

Thrown, sent forth.—अस्त, आविद्ध, क्षिप्त, ईरित *adj.*

(आप् 5 P. to obtain; to attain; with प्रत्यव to recover; with परि to finish, to cease; with प्र to reach, to find; with वि to pervade, to occupy, to fill; with सम् to finish; with परिसम् to bring to a full completion; with अनुप्र to recover, to find out)

(वा 3 P. A. to put; with अन्तर to cover, to eclipse; with अपि or पि to shut, to cover, to make invisible; with अभि (*Atm.*) to name, to declare; with सम (*Atm.*) to direct, to collect one's thoughts, to fix one's mind upon; with उप to place in, to place under, to affix, to employ; with तिरस् to hide, to disappear; with नि to lay down, to bury; with प्राणि to put on; with संनि to put together, to collect; with परि to put on a garment, to dress; with पुरस् to put at the head, to esteem; with संवि to dispose of, to put in order; with सम् to put together, to combine, to direct; with अतिसम् to deceive.)

(अस् 4 P. to throw; with अप to lay aside, to put off; with नि to resign; with उपनि to entrust; with निस् to destroy, to drive back; with वि to separate, to divide.

(क्षिप् 6 P. to throw; with अवि to slander, to abuse; with आ to insult, to accuse; with नि to put down, to entrust.)

[ईर् 1, 10 P. to go, to move, to throw; with उत् to utter, to speak; with प्र to push on, to incite.)

वृत्ते तु वृत्तवावृत्तावामं पक्वेतरं च तत् ॥

Chosen, selected.—वृत्त, वृत्त, वावृत्त *adj.*

Raw, unripe.—आम, पक्वेतर *adj.*

(वृ 5 P. A. to cover., to surround; with प्रा to put on; with वि to explain.)

प्रवृद्धप्रसृते न्यस्तानिसृष्टे गुणिताहते ॥ ४०५ ॥

Increased, grown.—प्रवृद्ध, प्रसृत *adj.*

Left, given up.—न्यस्त, निसृष्ट *adj.*

Multiplied.—गुणित, आहत *adj.*

(गुण् 10 P. to multiply.)

निदिग्धोपाचिते गूढगुप्ते गुण्ठितरुषिते ।

Culled, gathered —निदिग्ध, उपाचित *adj.*

Concealed, hidden, secret.—गूढ, गुप्त *adj.*

Covered over, wrapped up.—गुण्ठित, रुषित *adj.*

(चि 5 P. A. to collect, to heap; with अप to diminish; with उप to gather, to increase; with निस् to decide; with परि to make acquainted; with वि to search, to examine.)

[गूढ् (गुह्) 1 P. A. to conceal, to hide; with उप to embrace.]

[गुप् (गोपाय्) 1 P. to conceal, to protect.]

कृतं प्रणीतं रचितं सृष्टं तु स्याद्विनिर्मितम् ॥

Composed, prepared (as a book).—कृत, प्रणीत,
रचित *adj.*

Created, produced.—सृष्ट, विनिर्मित *adj.*

[कृ 8 P. A. to make, to perform, to compose;
with अङ्गी to accept; with अलम् to adorn; with आ
Car. (आकारयति) to call; with निरा to disown, to
disapprove; with आविस् to manifest; with उप to
serve, to oblige; with चमत् to be surprised, to
wonder; with तिरस् to despise, to surpass; with विप्र
to injure; with प्रति to repay, to resist, to cure;
with वि to change; with सत् to honour; with सम्
(संस्कृ) to hallow, to adorn.]

(नी 1 P. A. to carry, to lead; with अनु to reconcile;
with अभि to represent, to act, to indicate by signs;
with आ to bring; with उप to invest with the
sacred thread; with निर् to settle; with परि to
marry; with प्र to perform, to compose, to love;
with वि to govern, to instruct.)

(रच् 10 P. to make, to arrange, to compose.)

(मा 3 A. to measure; with अनु to infer, to
conclude; with उप to compare; with निर् to build,
to create.)

वेष्टितं स्याद्वलयितं संवीतं रुद्धमावृतम् ॥४०६॥

Surrounded, encircled.—वेष्टित, वलयित, संवीत, रुद्ध,
आवृत *adj.*

(वेष्ट 1 A. to surround.)

विविधं स्याद्बहुविधं नानारूपं पृथग्विधम् ।

उच्चावचं नैकमेदं सुदूरं दीर्घमायतम् ॥४०६॥ (अ)

Various, of various sorts, manifold.—विविध, बहुविध, नानारूप, पृथग्विध, उच्चावच, नैकमेद *adj.*

Long, wide.—सुदूर, दीर्घ, आयत *adj.*

महार्घं बहुमूल्यं स्यान्मूषितं चोरितं समे ।

Precious, costly.—महार्घ, बहुमूल्य *adj.*

Stolen.—मूषित, चोरित *adj.*

(चुर् 10 P. to steal, to rob.)

रुग्णं भुग्नेऽथ निशितक्षुण्णतशातानि तेजिते ॥

Diseased, ill, sick.—रुग्ण, भुग्ण *adj.*

Sharpened, polished.—निशित, क्षुण्ण, शात, तेजित *adj.*

(रुज् 6 P. to afflict with pain or disease, to be bent or crooked.)

(मुज् 6 P. to bend, to make crooked.)

द्रुतावदीर्णे उद्गूर्णाद्यते स्यन्ने स्नुतं स्नुतम् ॥४०७॥

Melted.—द्रुत, अवदीर्ण *adj.*

Raised, up-lifted (as weapon).—उद्गूर्ण, उद्यत *adj.*

Oozed out, dropped down.—स्यन्न, स्नुत, स्नुत *adj.*

(द्रु 1 P. to run, melt. स्यन्द् 1 A. to drop, to blow, स्नु 1 P. flow.)

भिन्ना उपाहितघ्रातदिग्धसंकलितोद्भूताः ।

Joined, brought to-gether.—उपाहित *adj.*

Smelt.—घ्रात *adj.*

Smeared, anointed.—दिग्ध *adj.*

Added together.—संकलित *adj.*

Raised up, lifted up.—उद्धृत *adj.*

[घ्रा (जिघ्र्) 1 P. to smell. दिह् 2 P. A. to smear; with सम् to doubt.]

[कृ 10 P. A. (also आकृ) to perceive, to consider; with सम् to drive together, to add together.]

निर्वाणो मुनिवह्नयादौ पृथक् च कथितं शृतम् ॥४०८॥

Died (as sages); blown out, extinguished (as fires, lamps.).—निर्वाण *adj.*—मुनिवह्निदीपादिषु प्रयुक्तः ।

Boiled, decocted.—कथित *adj.*

Cooked, served (as food).—शृत *adj.*

(कथ् 1 P. A. to boil. श्री. 9 P. A. to fry, to cook.)

पुष्टे तु पुषितं सोढे क्षान्तमुद्धान्तमुद्भूते ।

Fed, nourished.—पुष्ट, पुषित *adj.*

Suffered, borne.—सोढ, क्षान्त *adj.*

Vomitted.—उद्धान्त, उद्भूत *adj.*

(पु 4, 9 P. to nourish, to augment, to enhance; to thrive, to prosper.)

(सह् 1 A. to bear, to undergo, to endure, to forbear, to allow, to be able; with उत् to exert; with प्रोत् *Caru.* to encourage.)

(क्षन् ४ P., १ A. to endure, to bear, to pardon, to be able.)

[वम् १ P. to vomit (also उद्गम्); to send forth.]

दान्तस्तु दमिते शान्तः शमिते प्रार्थितेऽर्दितः ॥

Restrained, curbed.—दान्त, दमित *adj.*

Pacified, calmed.—शान्त, शमित *adj.*

Implored, prayed, requested.—प्रार्थित, अर्दित *adj.*

(दम् ४ P. to be tamed, to tame.)

[शम् ४ P. to cease, to be appeased or calm; with नि (*Caru.*) to hear.]

(अर्थ १० A. to ask, to request; with अभि and प्र means the same; with स्मृ to consider, to expect, to judge, to determine.)

पृष्ठप्लुष्टोषिता दग्धे विद्धे छिद्रितवेधिते ॥४०९॥

Burnt, scorched.—पृष्ठ, प्लुष्ट, उषित, दग्ध *adj.*

Pierced, bored.—विद्ध, छिद्रित, वेधित *adj.*

(दह् १ P. to burn, to consume by fire, to give pain.)

[विध् ६ P. (*Caru.* वेधय्) to pierce, to perforate.]

ज्ञप्तस्तु ज्ञपिते छन्नच्छादिते पूजितेऽद्वितः ।

पूर्णस्तु पूरिते क्लिष्टः क्लिशितेवसिते सितः ॥४०९॥ अ

Advised, taught.—ज्ञप्त, ज्ञपित *adj.*

Covered.—छन्न, छादित *adj.*

Honoured, revered.—पूजित, अद्वित *adj.*

Filled up, full.—पूर्ण, पूरित *adj.*

Troubled, distressed.—डिष्ट, डिशित *adj.*

Finished.—अवसित, सित *adj.*

(ऋ १० P. A. to teach, to declare.)

(छद् १, १० P. to cover, to hide.)

(पूज् १० P. to adore, to honour, to worship.)

(पृ ३ P., पू ३, ९ P., पूर् १० P. to fill, to complete)

(छिश् ४, ९ P. to torment, to vex, to suffer, to be distressed.)

सिद्धे निर्वृत्तनिष्पन्नौ दारिते भिन्नभेदितौ ।

Accomplished, finished, ready.—सिद्ध, निर्वृत्त, निष्पन्न *adj.*

Cut, broken.—दारित, भिन्न, भेदित *adj.*

[सिद् १, ४ P. to be accomplished, to succeed; *Caru.* (सधय) to accomplish.]

(वृत् १ A. to be, to act, to behave, to come to pass, to take place, to live, to subsist; with अनु to follow, to resemble, to obey; with व्या to turn away from; with नि to return, retire; with निर् to be accomplished, to be finished; *Caru.* (निर्वर्तय) to finish, to make ready; with वि to revolve, to roll, to turn round, to return.)

(पद् ४ A. to go; with आ to come near, to undergo; with व्या to perish; *Caru.* (व्यापादय) to destroy, to kill; with उद् to spring up, to rise, to be born; with उप to come to, to be suitable, to be

right; with निस् to be accomplished; with प्र to attain, to resort to; with प्रति to go to, to enter, to recover, to restore; with वि to perish, to be ruined, to be in distress; with सम् (*Caus.*) to procure, to bring about.)

[दृ 4, 9 P. to tear, to burst; दारय (*Caus.*) means the same.]

[भिद् 7 P. A. to break, to tear up, to pierce, to divide; *Passive* (भिद्यते) to differ; (उद्भिद्यते) to break forth, to open.]

ऊतं स्यूतमुतं चापि द्वीणद्वीतौ तु लज्जिते ॥४१०॥

Sewn, stitched.—ऊत, स्यूत, उत *adj.*

Abashed, ashamed.—द्वीण, द्वीत, लज्जित *adj.*

[वे 1 P. A. to weave. सिव् 4 P. (सीव्यति) to sew, to unite.]

(द्वी 3 P. to be ashamed, to be bashful. लज्ज् 6 A. to be ashamed, to be bashful.)

स्यादहिते नमस्यितनमसितमपचायितार्चितापचितम् ।

Saluted, bowed.—अहित, नमस्यित, नमसित, अपचायित, अर्चित, अपचित *adj.*

(अर्ह् 1 P. to deserve, to be entitled to; 1. 10 P. to worship, to honour.)

(अर्च् 1, 10 P. to worship, to honour.)

वरिवसिते वरिवस्यितमुपासितं चोपचरितं च ॥४११॥

Propitiated, served, worshipped.—वरिवसित, वरिव-
स्यित, उपासित, उपचरित *adj.*

(आस २ A. to sit, to remain, to continue; with
अधि to inhabit; to sit down on; with उद् to be
indifferent; with उप to sit near; to honour, to
worship.)

[चर् १ P. to move, to go, to graze; with अति to
trespass, to transgress; with अनु to follow; with अभि
to offend; with व्यभि to go astray, to fail to offend;
with आ to act, to behave, to perform, to make;
with उद् (*Cur.*) to pronounce, to utter; with उप
to serve, to honour, to worship; with परि to serve,
to attend upon; with वि to wander through; *Cur.*
to consider; with सम् to wander, to move, to live
(in)].

छिन्नं छातं लूनं कृतं दातं दितं छितं वृक्णम् ।

Cut, chopped off, broken —छिन्न, छात, लून, कृत,
दात, दित, छित, वृक्ण *adj.*

(छिद् ७ P. A. to cut, to lop off, to break; with
उद् to exterminate, to root out; with परि to limit,
to bound, to be assured; with वि to interrupt, to
separate.)

[लू ९ P. A. to cut, to lop off. कृव ६ P. (कृन्तति)
to cut off.]

लूस्तं ध्वस्तं अष्टं स्कन्नं पन्नं च्युतं गलितम् ॥४१२॥

Fallen, drooped down, degraded.—स्रस्त, ध्वस्त, अष्ट, स्कन्न, पन्न, च्युत, गलित *adj.*

(स्रस् 1 A. to fall down or asunder, to hang down, to be loosened.)

(ध्वस् 1 A. to fall to pieces; with अप to go away; with वि to crumble down, to disperse; *Can.* to crush, to destroy.)

(अश् 4 P. to fall, to fall from; with अप to be corrupted.)

[च्यु 1 A. to depart, to swerve (from).]

(गल् 1 P. to drop, to ooze out.)

लब्धं प्राप्तं विन्नं भावितमासादितं च भूतं च ।

Obtained, got, won.—लब्ध, प्राप्त, विन्न, भावित, आसादित, भूत *adj.*

(ल्स् 1 A. to get, to obtain; with उपा to reproach, to reprove; with उप to find out, to ascertain, to understand; with प्रत्युप to recover; with विप्र to deceive, to confound.)

(दिद् 6 P. A. to get, to obtain.)

(भू 1 P. to be, to become, to serve to, to cause with dative); *Can.* (भावय) to obtain, to consider, to reflect; with अनु to experience; with अभि to assail, to overpower; with आविस् to become visible; with उद् to spring up, to rise, to be born; with तिरस् to disappear; with परा to defeat; with

परि to despise, to injure, to offend; with प्र to prevail, to be able, to be powerful; with प्रादुस् to become manifest or visible; with वि *Caus.* to trace out, to observe, to feel, to recognise; with सम् to be born, to take place, to happen, to be possible; *Caus.* (संभावय) to think, to imagine, to represent, to honour.]

[सद् (सीद्) 1 P. to sit, to sink down, to become helpless, to decay, to perish; with अव to perish, to end, to terminate; with अ to sit down; *Caus.* (आसादय) to approach, to reach, to obtain, to find; with नि (निर्षद्) to sit down; with प्र to be propitious or pleased, to favour, to be clear, calm or pleased; *Caus.* to propitiate; with वि (विषद्) to be sad or dejected, to despair.]

अन्वेषितं गवेषितमन्विष्टं मार्गितं मृगितम् ॥४१३॥

Searched, enquired into, investigated.—अन्वेषित, गवेषित, अन्विष्ट, मार्गित, मृगित *adj.*

[इष् 4 P. to go; with अनु to search; *Caus.* also means the same; (प्रेषय) to send.]

(मार्ग 10 P. to seek, to search, मृग 4 P., 10 A. to search.)

त्रातं त्राणं रक्षितमवितं गोपायितं च गुप्तं च ।

Protected, defended, sheltered.—त्रात, त्राण, रक्षित, अवित, गोपायित, गुप्त *adj.*

[त्रा 2 P., त्रै 1 A. to protect, to preserve; with परि to save. रक्ष 1 P. to protect, to guard, to tend, to govern; with परि to save.]

(अव 1 P. to protect, to satisfy, to please.)

अवगणितमवमतावज्ञाते अवमानितं च परिभूते ॥४१४॥

Disobeyed, despised, dishonoured.—अवगणित, अव-
मत, अवज्ञात, अवमानित, परिभूत *adj.*

(गण् 10 P. to count, to value, to regard; with अव to disregard, to neglect; with वि to consider.)

(मन् 4, 8, A. to think, to regard, to mind; with अनु to assent to, to approve; with अभि to intend, to desire; with अव (also *Caus.* अवमानय) to despise, to offend; with सम् to assent.)

[ज्ञा 9 P. A. to know, to recognise; *Caus.* ज्ञापय or ज्ञपय) to declare, to teach, to report; with अनु to permit, to give leave, to promise; with अभि to recognise, to perceive, to acknowledge; with अव to despise; with आ *Caus.* (आज्ञापय) to command; with प्रति (*Atm.*) to promise, to pledge; with वि to distinguish, to know exactly; *Caus.* (विज्ञापय) to declare, to address.)

त्यक्तं हीनं विधुतं समुज्झितं धूतमुत्सृष्टे ।

Abandoned, given up, forsaken.—त्यक्त, हीन, विधुत, समुज्झित, धूत, उत्सृष्ट *adj.*

(त्यज् 1 P. to leave, to abandon, to give. दा 3 P.

to leave, to abandon, to forsake. उड्ङ् 6 P. to leave, to abandon, to throw.)

उक्तं भाषितमुदितं जल्पितमाख्यातमभिहितं लपितम् ॥४१५॥

Spoken, expressed, told, addressed.—उक्त, भाषित, उदित, जल्पित, आख्यात, अभिहित, लपित *adj.*

(वच् 2 P. to speak; with प्र to tell; with प्रति to reply, to answer.)

(भाष् 1 A. to speak; with अप to abuse, to revile; with आ to address; with सन् to converse.)

[वड् 1 P. to speak, to address, to sound; *Cau.* (वादय) to cause to sound, to play (on a lute, &c.); with अप to insult; with अभि *Cau.* (अभिवादय) to greet, to salute respectfully; with वि (*Atm.*) to dispute, to wrangle, to contest; with सन् to converse, to resemble, to be consistent; with विसन् to be inconsistent, to break promise.]

(जल्प् 1 P. to speak, to prattle.)

(ख्या 2 P. to tell; *Cau.* (ख्यापय) to proclaim, to report; with प्रत्या to repudiate; with व्या to explain; with सन् to sum up, to calculate.)

(लप् 1 P. to speak; with अप to deny; with आ to address; with प्र to prattle, to cry, to bewail; with वि to bewail; with सन् to converse.)

बुद्धं बुधितं मनितं विदितं प्रतिपन्नमवसितावगते ।

Known, understood, perceived.—बुद्ध, बुधित, मानित, विदित, प्रतिपन्न, अवसित, अवगत *adj.*

(बुध् 1 P. A., 4 A. to understand, to know, to think; *Caru.* बोधय to advise, to awaken; with अव to know; *Caru.* to inform; with प्र to rose, to awaken; with सम् to know, to admonish, to call.)

[विद् 2 P. to know, to perceive; with आ *Caru.* to report, to present; with नि *Caru.* to make known, to report; with स्मृ (A.) to know, to meditate; with संप्रति to report, to tell.]

[गम् 1 P. to go, to move, to undergo; with अधि to enter, to attain to, acquire; with समाधि to approach, to acquire; with अनु to follow, to imitate; with अभि to advance, to approach, to visit; with अव to inquire, to understand, to perceive, to guess; *Caru.* to cause to experience; with अस्तम् to set; with आ to come; with प्रत्या to recover; with प्रत्युत् to go to meet (a guest), to receive, to welcome, to rise from a seat; with समा to meet, to assemble; with अभ्युत् to advance towards; with अभ्युप to go to, to admit, to grant; with निर् to go out, to come out, to depart from; with परि to spread everywhere, to die; with विप्र to separate; with त्रि to disappear; with सम् (*Atm.*) to assemble, to meet; with अभिसम् (*Atm.*) to unite.]

उरीकृतमुररीकृतमङ्गीकृतमाश्रुतं प्रतिज्ञातम् ॥४१६॥

Promised, undertaken, accepted.—उरीकृत, उररीकृत, अङ्गीकृत, आश्रुत, प्रतिज्ञात *adj.*

[श्रु (शृ) 5 P. to hear; with आ and समा to promise; with प्रति to promise, to make a vow; with वि (*pass.*) to be famous, to be heard round about; with सम् to hear, (*Atm.*) to promise.]

ईलितशस्तपणायितपनायितप्रणुतपणितपनितानि ।

अपि गीर्णवर्णिताभिष्टुतेडितानि स्तुतार्थानि ॥४१७॥

Praised, extolled, commended, glorified.—ईलित, शस्त, पणायित, पनायित, प्रणुत, पणित, पनित, गीर्ण, वर्णित, अभिष्टुत, ईडित, स्तुत *adj.*

[शैस् 1 P. to praise; with आ to report, (*Atm.*) to wish, to hope; with समा to desire; with प्र to praise, to recommend.]

[पण् & पन् 1 A. (and पणाय-पनाय) 1 P. to praise, to honour; पण् 1 A. also means to stake.]

(नु 2 P. & नु 6 P. to praise.)

(नृ 9 P., 6 A. to call, to praise and; 6 P. to eat, to devour; with उच् 6 P. to vomit.)

(वर्ण 10 P. to colour, to paint, to depict, to describe, to praise; with सम् to extol; with निरु to regard, to examine, to see carefully.)

(स्तु 2 P. A. to praise; to worship by hymns; with प्र to begin, to say, to report.)

(ईड् २ A. to praise.)

भक्षितचर्वितलीढप्रत्यवसितगिलितखादितप्सातम् ।

अभ्यवहृतान्नजग्धग्रस्तग्लस्ताशितं भुक्ते ॥४१८॥

Eaten, swallowed, devoured.—भक्षित, चर्वित, लीढ, प्रत्यवसित, गिलित, खादित, प्सात, अभ्यवहृत, अन्न, जग्ध, ग्रस्त, ग्लस्त, अशित, भुक्त *adj.*

(भक्ष् १० P. to eat, चर्व् १० P. to chew, to taste. लिङ् २ P. A. to lick, to eat. खद् १ P. to eat. प्सा २ P. to eat.)

[ह् १ P. A. to convey, to seize, to carry away, to charm, to please, to acquire, to captivate; *Caru.* (हारय) to send; with अप् to take away, to rob; with अभ्यव् to eat; with व्यव् to act, to behave; with आ् to carry, to offer (a sacrifice), to eat; *Caru.* to collect (as duties); with उद् to utter, to pronounce, to call, to require, to illustrate; with प्रत्युद् to answer; with उप् to offer; with व्या् to declare, to explain; with उत् to take out, to draw out, to destroy, to exterminate, to pick up, to pluck out, to corroborate, to deliver from, to save; with उप् to offer; with समुप् to offer, to perform; with निर् to pluck out, to draw from; with परि to avoid, to conceal; with प्र् to throw, to strike, to attack; with संप् to fight; with वि् to divert oneself, to ramble for pleasure; with सम् to destroy, to

collect; with उपसृन् to collect; with प्रतिसृन् to take back, to withdraw.]

(अद् 2 P. to eat. प्रन्. & ग्ल 1 P., 10 P. A. to eat. असृ 9 P. to eat; with प्र to drink.)

(मुञ् 7 A. to eat, to drink; P. to govern, to possess.)

हृष्टे मत्तस्तुतः प्रहृन्नः प्रमुदितः प्रीतः ।

Rejoiced, pleased, delighted, satisfied.—हृष्ट, मत्त, तुत, प्रहृन्न, प्रमुदित, प्रीत *adj.*

[हृष् 4 P., 1 P. to be glad, to bristle, to be erect (as hair).]

(मद 4 P. to get drunk; with उत् to be mad, to be intoxicated; with प्र to be negligent or careless; *Cau.* (मादय) to intoxicate, to charm.)

(तृप् 4 P. to be satisfied; *Cau.* to satisfy.)

(हृद् 1 P. to be delighted.)

[मुद् 1 A. to be pleased, to rejoice; with अनु to approve.]

(प्री 9 P., 10 P. A., 4 A. to be pleased, to please, to delight.)

आर्द्रं क्लिन्नः स्तिमितः संतप्तो धूपितो दूनः ॥४१९॥

Wet, moistened.—आर्द्र, क्लिन्न, स्तिमित *adj.*

Troubled, afflicted.—संतप्त, धूपित, दून *adj.*

(क्लिद् 4 P. to become wet.)

(तप् 1 P., 4 A. to warm, to heat, to shine, to

illuminate, to give pain, to do penance; *Caru.* to vex, to torment; with अति to heat excessively; with अनु to repent; with अभि to suffer pain; with परि to set on fire; with पश्चात् to repent; with प्र to shine; with सम् to be distressed, to repent.)

(धूप 1 P. to fumigate, to perfume.)

(दू 4 A. to burn, to afflict.)

इति विशेष्यनिघ्नवर्गः ।

पथे यशसि च श्लोको लोकस्तु भुवने जने ।

श्लोक *m.*=1 A stanza. 2 Fame.

लोक *m.*=1 World. 2 People. (जन *m.*)

उत्सङ्गचिह्नयोरङ्कः कलङ्कोक्तापवादयोः ॥४२०॥

अङ्क *m.*=1 Lap, thigh. 2 A mark. (उत्सङ्ग *m.*)

कलङ्क *m.*=1 A mark. 2 Blame, stigma.

तक्षको नागवर्धक्योरर्कः स्फटिकसूर्ययोः ।

तक्षक *m.*=1 The snake Takshaka. 2 A carpenter.

अर्क *m.*=1 A crystal. 2 The sun. (स्फटिक *m.*)

व्यलीकमप्रियाकार्यवैलक्ष्येष्वपि पीडने ॥४२०॥ (अ)

व्यलीक *adj.*=1 Disagreeable. 2 Improper. 3 Strange, unnatural. 4 Pain, grief.

(वैलक्ष्य *n.*=Contrariety, unnaturalness, confusion.)

प्रतिकूले प्रतीकखिण्वलीकं त्वप्रियेऽनृते ।

प्रतीक *adj.*=1 Unfavourable (also.)

अलीक *adj.* = 1 Disagreeable. 2 False.

रुक्तापशङ्कास्वातङ्क एके मुख्यान्यकेवलाः ॥४२०॥आ

आतङ्क *m.* = 1 Disease. 2 Affliction, pain. 3 Fear, apprehension, scruples.

एक *adj.* = 1 Chief. 2 Other, different. 3 Sole, alone, only.

विश्वामित्र उल्लूके च महेन्द्रे चापि कौशिकः ।

कौशिक *m.* = Visvamisra. 2 Owl. 3 Indra.

व्याघ्रेऽपि पुण्डरीकः स्यादालोकौ दर्शनद्युती ॥४२१॥

पुण्डरीक *m.* = 1 Tiger also.

आलोक *m.* = 1 Appearance. 2 Light.

सूच्यग्रे क्षुद्रशत्रौ च रोमहर्षे च कण्टकः ।

कण्टक *m.* = 1 The point of a needle, a thorn. 2 A wicked man, a paltry foe. 3 Hair standing on end.

(सूचि *f.* = a needle, a pin.)

शुल्कोऽस्त्री स्त्रीघनेऽपि स्याद्वारकौ बालभेदकौ ॥४२२॥

शुल्क *m. & n.* = 1 dowery also.

वारक *m.* = 1 A child. 2 A breaker.

स्यात्कञ्चोलेऽप्युत्कलिका टङ्कौ दर्पाश्मदारणौ ।

उत्कलिका *f.* = 1 A wave (also).

टङ्क *m.* = 1 Pride. 2 Stone-cutter's chisel. (अश्मदारण *m. & adj.*)

मयूखस्त्विट्करज्वालास्खलिबाणौ शिलीमुखौ ॥

मयूख *m.* = 1 Light, splendour. 2 A ray. 3 Flame.

शिलीमुख *m.* = 1 A bee. 2 An arrow.

पतंगौ पक्षिसूर्यौ च शैलवृक्षौ नगावगौ ॥४२३॥

पतंग *m.* = 1 A bird. 2 The sun.

नग & अग *m.* = 1 A mountain. 2 A tree.

सर्गः स्वभावनिर्मोक्षनिश्चयाध्यायसृष्टिषु ।

सर्ग *m.* = 1 Nature. 2 Abandoning. 3 Determination. 4 Canto. 5 Creation. (निर्मोक्ष *m.*, अध्याय *m.*; सृष्टि *f.*)

भोगः सुखे स्त्र्यादिमृतावहेश्च फणकाययोः ॥४२४॥

भोग *m.* = 1 Pleasure. 2 Hire of dancing-girls &c. 3 The hood of a snake. 4 Its body.

स्वर्गेषुपशुवाग्वज्रदिङ्नेत्रवृणिभूजले ।

लक्ष्यदृष्ट्या स्त्रियां पुंसि गौर्मातंगो गजेऽपि च ॥४२५॥

गो *m.* or *f.* according to meaning or use. = 1 (*m.*) Heaven. 2 (*m.*) Arrow. 3 (*f.*) Cow or (*m.*) bullock. 4 (*f.*) Speech. 5 (*m.*) thunderbolt. 6 (*f.*) Direction. 7 (*m.*) Eye. 8 (*m.*) Ray. 9 (*f.*) Earth. 10 (*m.*) Water.

मातंग *m.* = 1 An elephant also.

पशवोऽपि मृगा वेगः प्रवाहजवयोरपि ।

मृग *m.* = A beast (also.)

वेग *m.* = 1 Stream, current, 2 Speed.

चातके हरिणे पुंसि सारंगः शबले त्रिषु ॥४२५॥ अ

सारंग *m.* = 1 *Chataka*. 2 A deer. 3 (*adj.*)
Variegated.

यानाद्यङ्गे युगः पुंसि युगं युग्मे कृतादिषु ।

युग *m.* = 1 Yoke. 2 (*n.*) A pair, couple 3 (*n.*)
An age, as the Krita &c.

योगः संनहनोपायध्यानसंगातिव्युक्तिषु ॥४२५॥ आ

योग *m.* = 1 Armour. 2 A means of success aga-
inst an enemy. 3 Concentration of mind. 4 Union,
junction. 5 Trick, plan.

(संनहन *n.*, व्युक्ति *f.*)

भगं श्रीकाममाहात्म्यवीर्ययत्नार्ककीर्तिषु ।

भग *m.* = 1 Prosperity. 2 Desire. 3 Greatness,
glory. 4 Bravery. 5 An attempt, effort. 6 The sun.
7 Fame.)

(माहात्म्य *n.*; यत्न *m.*)

मूल्ये पूजाविधावर्ध ओघो वृन्देऽम्भसां रथे ॥४२६॥

अर्ध *m.* = 1 Price. value. 2 Worship.

ओघ *m.* = 1 Crowd, multitude. 2 Stream,
current.

विपर्यासे विस्तरे च प्रपञ्चः पावके शुचिः ।

प्रपञ्च *m.* = 1 Opposition. 2 Extent, expanse. (3
Deceit, joke.)

शुचि *m.* = 1 Fire also.

अभिष्वङ्गे स्पृहायां च गभस्तौ च रुचिः स्त्रियाम् ॥४२७॥

रुचि *f.* = 1 Attachment, taste. 2 Desire. 3 Ray, lustre. (अभिष्वङ्ग *m.*)

केकिताक्षर्यावहिभुजौ दन्तविप्राण्डजा द्विजाः ।

अहिभुज् *m.* = 1 A peacock. 2 An eagle.

द्विज *m.* = A tooth. 2 A Brahman. 3 A bird.

अजा विष्णुहरच्छायाः प्रजा स्यात्संततौ जने ॥४२८॥

अज *m.* = 1 The god Vishnu. 2 The god Siva.

3 A goat.

प्रजा *f.* = 1 Offspring, descendant. 2 Subjects, people.

संज्ञा स्याच्चेतना नाम हस्ताथैश्वर्यसूचना ।

संज्ञा *f.* = 1 Consciousness, life. 2 Title, name.

3 Sign, the indication of one's thoughts by signs.

(सूचना *f.* = indication, suggestion.)

मायानिश्चल्यन्त्रेषु कैतवानृतराशिषु ।

अयोधने शैलशृङ्गे सीराङ्गे कूटमात्रियाम् ॥४२९॥

कूट *m. & n.* = 1 Illusion. 2 Uniform and elementary substance. (as sky.) 3 Trap for catching deer, a machine. 4 Fraud, trick. 5 Falsehood. 6 Heap. 7 Hammer. 8 Peak. 9 Plough-share.

(यन्त्र *m.*; राशि *m.*; अयोधन *m.*)

कष्टे तु कृच्छ्रगहने दक्षामन्दागदेषु च ।

पटुर्द्वौ वाच्यलिङ्गौ स्यादिष्टिर्यागेच्छयोस्तथा ॥४३०॥ अ

कष्ट *adj.* = Difficult, hard, distressing. 2 Impenetrable, impassable.)

पटु *adj.* = 1 Prompt. 2 Sharp. 3 Healthy.

इष्टि *f.* = 1 A sacrifice. 2 Wish, desire.

कोटिस्तु रश्मौ चापाग्रे संख्याभेदप्रकर्षयोः ।

कोटि (or कोटी) *f.* = A ray. 2 The end of a bow.
3 Ten millions, crore. 4 Eminence, excellence.
(5 Excess also.)

निष्ठा निष्पातिनाशान्ताः काष्ठोत्कर्षे स्थितौ दिशि ।

निष्ठा *f.* = 1 Confirmation, conclusion. 2 Loss. 3 End, termination. (निष्पाति *f.*; नाश *m.*; अन्त *m.*)

काष्ठा *f.* = 1 Excellence, superiority. 2 Limit.
3 Direction. (स्थिति *f.*)

पुंसि कोष्ठान्तर्जठरं कुसूलोन्तर्गृहं तथा ।

कोष्ठ *m.* = 1 Bowels. 2 A granary. 3 The female apartment. (कुसूल *m.* = A granary.)

काण्डोऽस्त्री दण्डबाणवर्गवर्गवसरवारिषु ॥४३०॥ अ

काण्ड *m. & n.* = 1 Stick, trunk of a tree. 2 Arrow.
3 A wretch. 4 Chapter. 5 Opportunity, season.
6 Water.

(दण्ड *m.*; वर्ग *m.*)

दण्डो दमे मानभेदे लण्डे यमसैन्ययोः ।

प्रकाण्डकोणमन्थेषु गुडो गोलेशुपाकयोः ॥४३०॥ आ

दण्ड *m.* = 1 Punishment. A measure of length,

(pole of four cubits.) 3 A stick, a staff. 4 The god of death. 5 An army. 6 The stem of a tree. 7 A fiddlestick. 8 A churning-stick.

(कोण *m.* An angle, a fiddle-stick.)

गुड *m.* = 1 globe, a ball. 2 Treacle, unrefined sugar.

(इक्षुपाक *m.* = Boiled juice of sugar-cane, from इक्षु *m.* sugar-cane, and पाक *m.* cooking or boiling.)

भाण्डं मूलधने च स्याद् गोभूवाचस्त्वडा इलाः ।

भाण्ड *n.* = Capital, principal (also.)

इडा or इला *f.* = 1 cow. 2 The earth. 3 speech.

मृशप्रतिज्ञयोर्वाढं व्यूढौ विन्यस्तसंहतौ ॥

वाढ *adv.* = 1 Much, excessive. 2. Very well.

व्यूढ *m.* = 1 Arrayed. 2 Compact.

निर्व्यापारस्थितौ कालविशेषोत्सवयोः क्षणः ॥४३१॥

क्षण *m.* = Leisure. 2 A moment. 3 Holiday, festival.

(व्यापार *m.* occupation, business. स्थिति *f.* = state.)

शुक्लादौ च स्तुतौ वर्णो न द्वियां लेपनेऽक्षरे ।

वर्ण *m.* = 1 Colour, complexion. 2 Praise. 3 (*m.* & *n.*) Painting, perfuming or colouring (the body). 4 A letter of the alphabet.

भ्रूणोऽर्भके द्वैणगर्भे सुरा प्रत्यक् च वारुणी ॥४३१॥ अ

भ्रूण *m.* = 1 An infant. 2 Foetus, embryo.

वारुणी *f.* = 1 Wine. 2 The west.

ग्रामगीर्णापिते पुंसि श्रेष्ठे ग्रामाधिपे त्रिषु ।

ग्रामणी = 1 (*m.*) A barber. 2 (*adj.*) Chief.
3 (*adj.*) The leader or superintendent of a village
(श्रेष्ठ *adj.*)

शरणं गृहरक्षित्रोः करेणुः स्यादिर्भीमयोः ॥४३२॥

शरण *n.* = 1 A house. 2 Protector, refuge. (रक्षि-
तृ *m.*)

करेणु *m.* = 1 An elephant. 2 (*f.*) She-elephant

प्रमाणं हेतुमर्यादाशास्त्रेयत्ताप्रमातृषु ।

प्रमाण *n.* = 1 Reason, argument. 2 Limit. 3 Scri-
pture, text. 4 Measure, standard. 5 Testimony,
authority.

(मर्यादा *f.*, शास्त्र *n.*; इयत्ता *f.*; प्रमातृ *m.*)

करणं साधने च स्यात् क्षेत्रगात्रेन्द्रियेष्वपि ॥ ४३३ ॥

करण *n.* = 1 An instrument or means. 2 Field.
3 Body. 4 An organ of sense. (साधनं *n.*)

अतस्त्रिषु विषाणं स्यात्पशुशृङ्गेभदन्तयोः ।

विषाण *m. f. n.* = 1 The horn of an animal. 2 Tusk
of an elephant. (पशु *m.* animal.)

प्रवणं क्रमनिम्नोर्व्यां प्रह्वे ना तु चतुष्पथे ॥४३४॥

प्रवण *adj.* = 1 A gradual slope. 2 Humble. 3 (*m.*
A place where four roads meet.

(क्रम *m.* order, method, regularity.) (प्रह्व *adj.*)

संकीर्णौ निचिताशुद्धौ मरुतौ पवनामरौ ।

संकीर्ण *adj.* = Mixed. confused. 2 Impure.

(निचित *adj.*)

मरुत् *m.* = 1 Wind. 2 A god.

कृतान्तो यमसिद्धान्तैर्देवाकुशलकर्मसु ॥४३५॥

कृतान्त *m.* 1 The god of death. 2 A demonstration, conclusion. 3 Destiny. 4 Sinful action.

(कर्मन् *n.* = Action, deed.)

अग्न्युत्पातौ धूमकेतू ऋतुः ह्रीकुमुभेऽपि च ।

धूमकेतु *m.* = 1 Fire. 2 Comet.

(उत्पात *m.* = A portent, any public calamity as an earthquake, the fall of a meteor or the appearance of a comet or eclipse.)

ऋतु *m.* = 1 Menses also.

केतुर्ना रुक्पताकारिग्रहोत्पातेषु लक्ष्मणि ॥४३५॥ अ

केतु *m.* = 1 Disease. 2 A banner, flag. 3 An enemy. 4 The imaginary planet ketu. 5 A comet, falling-star. 6 A mark, a sign.

व्यक्तः प्राज्ञेऽपि दृष्टान्तावुभौ शास्त्रनिदर्शने ।

व्यक्त *adj.* = 1 Wise (also.)

दृष्टान्त *m.* = 1 A science. 2 An example, an illustration.

वृत्तान्तः स्यात्प्रकरणे प्रकारे कात्स्न्यवार्त्तयोः ॥४३५॥ अ

वृत्तान्त *m.* = 1 A tale, a story, a subject. 2 Mode, manner, kind. 3 The whole. 4 Tidings, intelligence.

श्लेष्मादि रक्तमांसादि महाभूतानि तद्वृणाः

इन्द्रियाण्यश्मविकृतिः शब्दयोनिश्च धातवः ॥

धातु *m.*=1 A principle or humour of the body, as (कफवातपित्तानि) phlegm, wind and bile. 2 Any constituent part of the body, as blood, flesh &c. 3 A primary or elementary substance, as (पृथिव्यप्ते-जोवाय्वाकाशाः) earth, water, fire, air and ether. 4 The property or quality of a primary element, as (शब्दरसरूपगन्धस्पर्शाः) sound, odour, flavour, colour, and touch. 5 An organ of sense. 6 A mineral, an ore. 7 Root, etymology.

(इन्द्रिय *m.*; योनि *m. f.*=cause, origin.)

क्षयार्चयोरपचितिर्भूतिर्भस्मनि संपदि ॥४३६॥

अपचिति *f.*=Decrease, loss. 2 Worship. (क्षय *m.*)

भूति *f.*=1 Ashes. 2 Prosperity.

रीतिः प्रचारे स्यन्दे च लोहकिट्टारकूटयोः ।

रीति *f.*=1 Usage, custom, practice. 2 Oozing. 3 Rust of iron. 4 Brass.

काससामर्थ्ययोः शक्तिः क्षयवासावपि क्षिती ॥४३६॥ अ

शक्ति *f.*=1 An iron spear or dart. 2 Strength, power.

कास *f.*=A sort of spear or lance.

क्षिति *f.*=1 Destruction, the period of the destruction of the universe. 2 An abode, a dwelling, a house.

कलधौतं रूप्यहेम्नोर्निमित्तं हेतुलक्ष्मणोः ।

कलधौत *n.*=1 Silver. 2 Gold.

निमित्त *n.*=1 Cause, motive. 2 Mark, sign.

श्रुतं शास्त्रावधृतयोर्युगपर्याप्तयोः कृतम् ॥४३६॥ आ

श्रुत=1 (*n.*) Sacred science. 2 (*adj.*) Hard.

कृत=1 (*n.*) The first of the four ages. 2 (*adj.*)

Done, made, completely done.

सिकताः स्युर्वालुकाऽपि धृतिधारणधैर्ययोः ।

सिकता *f. pl.*=1 Sand 2 (*f.*) Also a sandy soil or desert.

धृति *f.*=1 Bearing, supporting. 2 Courage.

(धारण *n.*; धैर्य *n.*)

अत्याहितं महाभीतिः कर्म जीवानपेक्षि च ॥४३७॥

अत्याहित *n.*=1 A great dread. 2 Desperate or daring action. (अपेक्षा *f.* desire, want.)

युक्ते क्षमादावृते भूतं प्राप्यतीते समे त्रिषु ।

भूत *n. & adj.*=1 Proper, right. 2 An element, as earth &c. 3 True. 4 A living being. 5 Past. 6 Resemb'ling, like.

ख्याते हृष्टे प्रतीतोऽभिजातस्तु कुलजे बुधे ॥४३७॥ अ

प्रतीत *adj.*=1 Famous, celebrated. 2 Glad, delighted.

अभिजात *adj.*=1 Noble, well-born. 2 Wise, learned.

निवातावाश्रयावातावाहतौ सादरार्चितौ ।

निवात *adj.* = 1 An asylum, a dwelling. 2 calm, not windy, safe, secure.
आदृत *adj.* = 1 Respectful, careful. 2 Worshipped, respected.

वृत्तं पद्ये चरित्रे त्रिष्वतीति दृढनिस्तले ।

वृत्त *n.* = 1 A verse, meter. 2 Biography, story.
3 (*adj.*) Past, gone. 4 Hard, firm. 5 Round.
(चरित्र *n.*; अतीत *adj.*)

सत्ये साधौ विद्यमाने प्रशस्तेऽभ्यर्हिते च सत् ॥४३८॥

सत् *adj.* = 1 True. 2 Virtuous, good, wise.
3 Being, existing. 4 Excellent. 5 Venerable.
(विद्यमान, प्रशस्त, अभ्यर्हित *adj.*)

अर्थोऽभिधेयैवस्तुप्रयोजननिवृत्तिषु ।

अर्थ *m.* = 1 Meaning. 2 Wealth, property. 3 Thing. 4 Cause, motive. 5 Prohibition. (अभिधेय *n.*; वस्तु *n.*; प्रयोजन *n.*; निवृत्ति *f.* = also returning, giving up.)

निपानागमयोस्तीर्थमृविजुष्टे जले गुरौ ॥४३९॥

तीर्थ *n.* = 1 A reservoir of water. 2 A sacred science. 3 Water made holy by sages, holy water.
4 A preceptor. (निपान *n.*; आगम *m.*; जुष्ट *adj.* = loved, frequented.)

समर्थद्विषु शक्तिस्थे संवदार्थे हितेऽपि च ।

समर्थ *adj.* = 1 Strong, powerful, able, capable.
2 well-connected consistent. 3 Proper, fit.

पादो रश्म्यङ्घ्रिमूलेषु दायादौ सुतबान्धवौ ॥४३९॥ अ
पाद *m.* = 1 A ray. 2 A food, a leg. 3 The root of
a tree.

दायाद *m.* = 1 A son. 2 Relative, kinsman.

प्रसादोऽनुग्रहे काव्यगुणस्वास्थ्यप्रसत्तिषु ।

प्रसाद *m.* = 1 Favour, kindness. 2 Clearness or
easiness of style. 3 Composure, calmness of mind.
4 Clearness, cleanness, purity.

अभिप्रायवशौ छन्दौ संस्थाधारे स्थितौ मृतौ ॥

छन्द *m.* = Purpose. 2 Wish, attachment, subje-
ction or addiction to. (अभिप्राय *m.*; वश *m. n.*)

संस्था *f.* = Stay, profession. 2 State or condition.
3 Death. (आधार *m.*; मृति *f.*)

प्राधान्ये राजलिङ्गे च वृषाङ्गे ककुदोऽस्त्रियाम् ॥४४०॥

ककुद *m. n.* = 1 Chief, supreme. 2 Ensigns of
royalty. 3 The hump of a bullock.

(प्राधान्य *n.*, लिङ्ग *n.* = mark, emblem.)

पदं व्यवसितत्राणस्थानलक्ष्माङ्घ्रिवस्तुषु ।

पद *n.* = 1 Effort, industry. 2 Defence. 3 Place,
rank. 4 Mark, sign. 5 Foot. 6 Thing. (व्यवसित *adj.*
or *n.*; त्राण *n.*; स्थान *n.*)

वीथी पदव्यां स्याद् विद्वत्सुप्रगल्भौ विशारदौ ॥४४१॥

वीथी *f.* = 1 A road also.

विशारद *m.* = 1 Learned. 2 Bold, confident.

देशे नदविशेषेऽर्धौ सिन्धुर्ना सरिति त्रियाम् ।

सिन्धु *m.* = 1 Name of a country. 2 The name of a river (the Indus). 3 Sea. 4 (*f.*) A river.

(देश *m.* = a country; नद *m.* = a river.)

स्युः समर्थननीवाकनियमाश्च समाधयः ।

समाधि *m.* = 1 Conclusion, inference. 2 Silence. 3 Promise, agreement.

विधा विधौ प्रकारे च विधिर्देवविधानयोः ॥४४२॥

विधा *f.* = 1 Rite, observance. 2 Kind, variety. (प्रकार *m.*)

विधि *m.* = 1 Fate. 2 Rite, ceremony. (विधान *n.*)

वधूर्जाया स्नुषा स्त्री च सुधा लेपोऽमृतं स्नुही ।

वधू *f.* = 1 Wife. 2 Daughter-in-law. 3 Woman.

सुधा *f.* = 1 Churnam, cement (plaster.) 2 Nectar.

3 A kind of plant.

संधा प्रतिज्ञा मर्यादा श्रद्धा संप्रत्ययः स्पृहा ॥४४३॥

संधा *f.* = 1 Promise, pledging one's word. 2 Limit.

(प्रतिज्ञा *f.*)

श्रद्धा *f.* = 1 Respect, reverence, also faith, belief.

2 Wish, desire.

घनो मेघे मूर्तिगुणे त्रिषु मूर्ते निरन्तरे ।

घन *m.* = 1 Cloud. 2 Solidity. 3 (*adj.*) Hard, solid. 4 Dense, thick.

(मूर्ति *f.* substance, figure. गुण *m.* quality, property. मूर्त *adj.* = also incarnate.)

इनः सूर्ये प्रभौ राजा मृगाङ्के क्षत्रिये नृपे ॥४४४॥

इन *m.* = 1 The sun. 2 Master, lord.

राजन् *m.* = 1 The moon. 2 A Kshatriya. 3 A king.

वृजिनः क्लेशे वृजिनं भुम्भेऽघे रक्तचर्मणि ।

वृजिन *m.* = 1 Pain, misery. 2 (*m.*) Crooked, Curved. 3 Sin, vice. 4 Red leather, hide.

आत्मा यत्नो वृतिर्वुद्धिः स्वभावो ब्रह्म वर्ष्म च ॥४४४॥ अ
आत्मन् *m.* = 1 Effort, care. 2 Firmness. 3 The understanding, the mind. 4 Disposition. 5 The supreme deity and soul of universe. 6 Body.

गृहेऽपि केतनं विश्वकर्माकसुराशिष्यिनोः ।

केतन *m.* = A house (also.)

विश्वकर्मन् *m.* = 1 The sun. 2 The architect of the gods.

व्यञ्जनं लाञ्छनं श्मश्रु निष्ठानावयवेष्वपि ॥ ४४४॥ आ

व्यञ्जन *m.* = 1 A mark, a token. 2 A beard. 3 A sauce, condiment. 4 The privy part. (5 A consonant, also.)

उत्थानं पौरुषे तन्त्रे सन्निविष्टोद्गमेऽपि च ।

उत्थान *m.* = 1 Manly exertion, effort. 2 Business of a family. 3 Rising, getting up from a seat from respect.

मारणे मृतसंस्कारे गतौ द्रव्येऽर्थदापने ॥४४४॥ इ

निर्वर्तनोपकरणानुव्रज्यासु च साधनम् ।

साधन *n.* = 1 Killing or oxidation of metals. 2 Funeral rites. 3 Motion, going. 4 Materials 5 Enforcement of the delivery of any thing (legally). 6 Completion, accomplishment. 7 Instrument, agent, means. 8 following.

पक्ष्माशिलोन्नि किञ्जल्के तन्त्राद्यंशेऽप्यणीयसि ॥४४४॥ ई

पक्ष्मन् *n.* = 1 Eyelash. 2 The filament of a flower.
3 Fibre, a small piece of thread.

प्रसूनं पुष्पफलयोर्निधनं कुलनाशयोः ।

प्रसून *n.* = 1 Flower. 2 Fruit.

निधन *n.* = 1 A family. 2 Destruction.

अकार्यगुह्ये कौपीनं वने सलिलकानने ॥४४४॥ उ

कौपीन *n.* = 1 Wrong deed, sin. 2 A privy part of the body. 3 (A small piece of cloth worn over the privies.)

वन *n.* = 1 Water. 2 A forest.

ऋतुविस्तारयोरस्त्री वितानं मन्दतुच्छयोः ।

वितान *m. n.* = 1 A sacrifice, Extension. 2 Canopy.
3 (*adj.*) Dull. 4 Contemptible.

वेदस्तत्त्वं तपो ब्रह्म ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः ॥४४५॥

ब्रह्मन् *n.* = 1 The Vedas. 2 Divine cause or essence. 3 Penance. 4 (*m.*) A Brahman. 5 The god Brahma.

(तत्त्वं *n.* = Essence, cause). (तपस् *n.*)

स्यात्कौलीनं लोकवादे युद्धे पश्वाहिपाक्षिणाम् ।

कौलीन *n.* = 1 Rumour, evil report. 2 Fight of animals, snakes or birds.

व्यसनं विपदि भ्रंशे दोषे कामजक्रोपजे ॥४४६॥

व्यसन *n.* = 1 Adversity, misfortune. 2 Falling down, degradation. 3 Vice or addiction to passions.

(भ्रंश *m* ; दोष *m.* = Fault, defect, vice.)

गृहदेहद्विदप्रभावा धामान्यथ चतुष्पथे ।

संनिवेशे च संस्थानं वर्ष्म देहप्रमाणयोः ॥४४७॥

धामन् *n.* = 1 A house. 2 A body. 3 Lustre. 4 Power, dignity.

संस्थान *n.* = 1 Place where four roads meet. 2 A place in the vicinity of a town. (3 Form, figure.)

वर्ष्मन् *n.* = 1 Body. 2 Measure, standard.

आराधनं साधने स्यादवाप्तौ तोषणेऽपि च ।

आराधन *n.* = 1 Accomplishing, effecting. 2 Obtaining. 3 Pleasing, propitiation.

(साधन *n.*; अवाप्ति *f.*; तोषण *n.*)

कलापो भूषणे बर्हे तूणीरे संहतावपि ॥ ४४८ ॥

कलाप *m.* = 1 An ornament. 2 Tail of a peacock. 3 Quiver. 4 Collection, braid.

तल्पं शय्याद्वदारेषु बाष्पमुष्माऽश्रु पुंसि वा ।

तल्प *n.* = 1 A bed. 2 Turret. 3 Wife. (अद्रु *m.*)

बाष्प *m.* & *n.* = 1 Heat, vapour. 2 Tear. (उष्मन् *m.*)

रवर्णे पुंसि रेफः स्यात्कुत्सिते वाच्यलिङ्गकः ॥४४९॥

रेफ *m.*=1 the letter of consonant र्. 2 (*adj.*) Low, vile, contemptible.

गुम्फः स्याद्गुम्फने बाहोरलंकारे च कीर्तितः ।

गुम्फ *m.*=1 Tying as a garland &c. 2 A bracelet.

द्विजिह्वः सूचके सर्पे सुरभिर्गवि च द्वियाम् ॥४४९॥ अ

द्विजिह्व *m.*=1 A back-biter, slanderer. 2 A snake.

सुरभि *f.*=1 A cow also. (2 The divine cow.)

कुम्भो घटे राशिभेदे स्तम्भः स्थूणाजडत्वयोः ।

कुम्भ *m.*=A jar. 2 A sign of the zodiac.

स्तम्भ *m.*=1 A post or pillar. 2 Stupidity, insensibility.

विश्रम्भः केलिकलहे विश्वासे प्रणये वधे ॥४४९॥ आ

विश्रम्भ *m.*=1 A sportive noise or tumult, affected quarrel. 2 Trust, confidence. 3 Affection, love. 4 Killing.

किरणप्रग्रहौ रश्मी रामो चारौ बले च ना ।

रश्मि *m.*=1 A ray. 2 Reins.

राम *adj.*=1 Beautiful 2 (*m.*) Balarama.

स्तोमः स्तोत्रेऽध्वरे वृन्दे युक्ते शक्ते हिते क्षमम् ॥४५०॥

स्तोम *m.*=1 Praise. 2 Sacrifice. 3 Multitude.

क्षम *adj.*=1 Fit. 2 Able, capable. 3 Advantageous, profitable.

धर्माः पुण्ययमन्यायस्वभावाचारसोमपाः ।

धर्म *m.*=1 Religious merit. 2 The god of death.
3 Justice. 4 Nature, property. 5 Virtue. 6 Drinker
of *Soma* juice. (न्याय *m.*; आचार *m.*; सोमप *m.*)

उष्णेऽपि धर्मश्चेष्टालंकारे भ्रान्तौ च विभ्रमः ॥४५१॥

धर्म *m.*=1 Heat also.

विभ्रम *m.*=1 Graceful actions (of love.) 2 Doubt,
mistaking for. (3 Beauty. 4 Hurry, confusion.)
(चेष्टा *f.* action, movement.)

निगमो वाणिजे पुर्यां तथा वेदे वणिक्पथे ।

निगम *m.*=1 A merchant or caravan of traders.
2 A city, a town. 3 The *Vedas*. 4 Trade, traffic.

शब्दादिपूर्वो वृन्देऽपि ग्रामः क्रान्तौ च विक्रमः ॥४५१॥ अ
ग्राम *m.*=1 A multitude also (when it follows a
word.)

विक्रम *m.*=1 Walking, going (also.)

वामौ वल्युप्रतीपौ द्वौ श्यामो हरितकृष्णयोः ।

वाम *adj.*=1 Beautiful. 2 Unfavourable. (3 Left,
as hands &c.)

(वल्यु *adj.*; प्रतीप *adj.*-also contrary to perverse.)

श्याम *adj.*=1 Green. 2 Black.

अप्रसूताङ्गनायां तु श्यामा स्याद्यमुना निशा ॥४५२॥

श्यामा *f.*=1 A woman who has not yet given
birth to a child, a young woman of sixteen.

2 The river *Yamuna* or *Jamna*. 3 Night.

ललामं पुच्छपुण्ड्राश्चभूषाप्रधान्यकेतुषु ।

ललाम *n.* = 1 A tail. 2 A mark on the forehead.
3 A horse. 4 An ornament. 5 Chief, principal.
6 A banner.

प्रत्ययोऽधीनशपथज्ञानविश्वासहेतुषु ॥४५२॥ अ

रन्ध्रे शब्देऽथानुशयो दीर्घद्वेषानुतापयोः ।

प्रत्यय *m.* = 1 Dependent. 2 Oath, ordeal. 3 Know-
ledge. 4 Trust, faith. 5 Cause, motive. 6 A hole.
7 An affix. (ज्ञान *m.*)

अनुशय *m.* = Deep-rooted enmity. 2 Repentance.

नाशे दण्डेऽतिक्रमे च दोषे कृच्छ्रेऽपि चात्ययः ॥

अत्यय *m.* = 1 Loss or destruction. 2 Punishment.
3 Going beyond, crossing. violation, transgression.
4 Fault, vice. 5 Distress, difficulty.

समयः शपथे भाषासंपदोः कालसंविदोः ॥४५३॥

सिद्धान्ताचारसंकेतनियमावसरेषु च ।

समय *m.* = 1 An oath. 2 Speech, declaration.
3 Prosperity. 4 Time. 5 Promise. 6 Demonstrated
conclusion. 7 Religious observance. 8 Contract,
agreement, bargain. 9 Custom, rule. 10 Oppor-
tunity, proper time. (संकेत *m.* also engagement,
appointment. नियम *m.*; अवसर *m.*)

विषयो यस्य यो ज्ञातस्तत्रापि प्रणयास्त्वमी ॥४५४॥

विश्रम्भयाच्चाप्रेमाणो मन्युर्दैन्ये कृतौ क्रुधि ।

विषय *m.* 1 Subject. (2 Any object of sense, colour &c. 3 Object as of affection or desire. 4 Worldly pursuit. 5 Country.)

प्रणय *m.*=1 Confidence. 2 Request. 3 Love. (याच्चा *f.*)

मन्यु *m.*=1 Grief. 2 Sacrifice. 3 Anger.

कषायोऽस्त्री काथरसेङ्गरागे सुरभौ त्रिषु ॥

कषाय *m.* & *n.*=1 Decoction. 2 Ointments or perfumes applied to the body. 3 (*adj.*) Fragrant.

आरम्भो निष्कृतिः शिक्षा पूजनं संप्रधारणम् ॥४५५॥

उपायः कर्म चेष्टा च चिकित्सा च नव क्रियाः ।

क्रिया *f.*=1 Beginning. 2 Atonement. 3 Instruction. 4 Worship. 5 Consideration. 6 Expedient. 7 Action. 8 Movement of the body. 9 Applying remedy.

(निष्कृति *f.*; शिक्षा *f.*; पूजन *n.*; संप्रधारण *n.*; उपाय *m.*)

छाया सूर्यप्रिया कान्तिः प्रतिबिम्बमनातपः ॥४५६॥

छाया *f.*=1 Wife of the god *Surya* (the sun). 2 Lustre. 3 Reflection. 4 Shadow. (अनातप *m.*)

प्रायश्चानशने मृत्यौ तुल्यबाहुल्ययोरपि ।

प्राय *m.*=1 Fasting to death. 2 Death, dying. 3 Like, resembling in the sense of 'almost.' 4 Exceeding, much, considerable.

सज्जे निरामये कल्यमभिख्या नामशोभयोः ॥

कल्य *adj.*=1 Ready. 2 Healthy. (सज्ज *adj.*)

अभिख्या *f.* = 1 Name, title. 2 Beauty.

सौम्यो ज्ञे ना त्रिष्वनुग्रे मनोज्ञे सोमदैवते ॥४५७॥

सौम्य *adj* = 1 (*m.*) Mercury. 2 Mild, moderate.
3 Beautiful. 4 Any thing presided over by the moon.

वारः सूर्यादिदिवसे वारोऽवसरवृन्दयोः ।

वार *m.* = 1 A day of the week. 2 Occasion, time.
3 A flock, multitude.

पयोधरौ स्त्रीस्तनाब्दावाकाराविज्ञिताकृती ॥४५८॥

पयोधर *m.* = 1 Breasts (of women). 2 Cloud.
(स्तन *m.*)

आकार *m.* = 1 Token, sign, hint. 2 Form, appearance. (शङ्कित *m.*; आकृति *f.*)

प्रकारौ भेदसादृश्ये द्वापरौ युगसंशयौ ।

प्रकार *m.* = 1 Difference, distinction, kind, sort.
2 Similarity.

द्वापर *m.* = 1 The third of the four Yugas or ages.
2 Doubt.

ध्वान्तरिदानवा वृत्राः प्रतिज्ञाजी तु संगरः ॥

वृत्र *m.* = 1 Darkness. 2 Enemy. 3 Name of a demon.

संगर *m.* = 1 Promise, agreement. 2 War, battle.

विष्टरो विटपी दर्भमुष्टिः पीठाद्यमासनम् ॥४५९॥

विष्टर *m.* = 1 A tree. 2 Handful of Kusa grass.
3 A seat, stool, a couch. (मुष्टि *f.*)

वरो जामातरि वृतौ देवतादेरभीप्सिते ।

मनागिष्टे वरं क्लीबं ज्येष्ठे श्रेष्ठे भवेत् त्रिषु ॥४५९॥ अ

वर *m.*=1 A son-in-law. 2 Surrounding, encompassing. 3 That which is prayed for from gods, a boon, a blessing. 4 (*n.* or *adv.*) Better, preferable. 5 (*adj.*) Eldest. 6 Best, excellent.

सारो बले स्थिरांशे च न्याय्ये क्लीबं वरे त्रिषु ।

सार *m.*=1 Strength. 2 The pith, the sap, the essence, the vital part. 3 (*n.*) Proper, fit. 4 (*adj.*) Best, excellent (स्थिर *adj.*= Steady, durable, firm. न्याय्य *adj.*)

मत्सरोऽन्यशुभद्वेषे तद्वत्कृपणयोस्त्रिषु ॥४६०॥

मत्सर *m.*=1 Jealousy, malice, envy, &c. 2 (*adj.*) Jealous. 3 Parsimonious, miserly.

यत्ने परिकरो व्राते पर्यङ्कपरिवारयोः ।

प्रागाढगात्रिकाबन्धे विवेकारम्भयोरपि ॥४६०॥ अ

परिकर *m.*=1 Effort. 2 Multitude, number. 3 A bed, a couch. 4 Dependants, retinue. 5 A firm girth, sash. 6 Discrimination, judgment. 7 Commencement.

आडम्बरः समारम्भे रवे च गजतूर्ययोः ।

आडम्बर *m.*=1 Preparation, bustle. 2 The roaring of elephants; the sound of a drum.

यमानिलेन्द्रचन्द्रार्कविष्णुसिंहांशुवाजिषु ।

शुकाहिकपिमेकेषु हरिर्ना कपिले त्रिषु ॥४६१॥

हरि *m.* = 1 The god of death. 2 Wind. 3 Indra.
4 The moon. 5 The sun. 6 Vishnu. 7 A lion. 8 A
ray of light. 9 A horse. 10 A parrot. 11 A snake.
12 An ape, a monkey. 13 A frog. 14 (*adj.*) Tawny
or green.

धात्री स्यादुपमातापि क्षितिरप्यामलक्यपि ।

धात्री *f.* = A foster-mother, nurse. 2 The earth.
3 A kind of tree.

अभिहारोऽभियोगे च चौर्थे सन्नहनेऽपि च ॥४६२॥

अभिहार *m.* = 1 An attack. 2 Robbing, seizing
by violence. 3 Arming one's self, putting on
the armour.

त्रिषु क्रूरेऽधमेऽल्पेऽपि क्षुद्रं मात्रा परिच्छदे ।

अल्पे च परिमाणे सा मात्रं कात्स्न्येऽवधारणे ॥४६३॥

क्षुद्र *adj.* = 1 Cruel. 2 Base, mean. 3 Trifling,
worthless.

मात्रा *f.* = 1 Property, goods. 2 Little. 3 A mea-
sure. 4 (*n.*) Whole, the entire thing. 5 Only,
solely. (परिच्छद *m.*; परिमाण *n.*; अवधारण *n.* = restri-
ction, ascertaining, emphasis.)

विशालनकुले विष्णौ बभ्रुर्ना पिङ्गले त्रिषु ।

बभ्रु *m.* = 1 A large *mongoose* or *ichuenmon*.
2 The god Vishnu. 3 (*adj.*) Tawny, brown.

आलेख्याश्चर्ययोश्चित्रं कलत्रं श्रोगिभार्ययोः ।

चित्र *n.* = 1 A picture, painting. 2 Wonder, miracle.
कलत्र *n.* = 1 A hip. 2 A wife.

योग्यभाजनयोः पात्रं पत्रं वाहनपक्षयोः ॥४६४॥

पात्र *n.* = 1 Fit, proper. 2 Receptacle, a vessel.

पत्र *n.* = 1 A vehicle. 2 Feather, wing.

निदेशग्रन्थयोः शास्त्रमखाः कोणकचेष्टवः ।

शास्त्र *n.* = 1 An order, command. 2 A science, a work (scientific.)

(ग्रन्थ *m.* a book.)

अस्त्र *m.* = 1 A corner; an angle. 2 Hair. 3 An arrow, a missile.

मुखाग्रे क्रोडहलयोः पोत्रं गोत्रं तु नाम्नि च ॥४६५॥

पोत्र *n.* = 1 The mouth of a hog. 2 The plough-share.

गोत्र *n.* = 1 A name. (also.)

क्षेत्रं शरीरे केदारे सिद्धस्थानकलत्रयोः ।

क्षेत्र *n.* = 1 The body. 2 A field. 3 A place of pilgrimage, a sacred place. 4 Wife.

सत्रं यज्ञे सदादाने तन्द्री निद्राप्रमीलयोः ॥४६५॥ अ

सत्र *n.* = 1 A sacrifice. 2 Liberality, munificence.

तन्द्री *f.* = 1 Sleepiness, drowsiness, sleep. 2 Fainting, swoon. (प्रमीला *f.*)

चक्रं राश्ट्रेऽप्यक्षरं तु मोक्षेऽपि क्षीरमप्सु च ।

चक्र *n.* = I Government, rule (also.)

अक्षर *n.* = 1 Final beatitude, absolution. 2 A letter of the alphabet. 3 (*adj.*) Unalterable, imperishable.

क्षीर *n.* = Water (also.)

वेदभेदे गुप्तवादे मन्त्रो वज्रस्तु हीरके ॥

मन्त्र *m.* = 1 A portion of the Vedas, hymns of the deities. 2 A secret counsel or advice, consultation.

(भेद *m.* difference, distinction, sort.)

(वाद *m.* discourse, discussion.)

वज्र *m.* = 1 A diamond or adamant.

तन्त्रं प्रधाने सिद्धान्ते रहोन्तिकमुपहरे ॥४६३॥

तन्त्र *n.* = 1 Chief, master. 2 Demonstration.

उपहर *n.* = 1 Secret, private. 2 Near.

पुष्करं करिहस्ताग्रे वायभाण्डमुखे जले ।

व्योम्नि खड्गफले पद्मेऽग्राण्युपर्यधिकं पुरः ॥

पुष्कर *n.* = 1 The tip of the trunk of an elephant.

2 The head of a drum or a musical instrument.

3 Water. 4 Sky. 5 The blade of a sword.

6 A lotus.

(हस्त *m.* The trunk of an elephant. फल *n.* = blade of a sword, knife &c.)

अग्र *n.* = 1 High, above, top. 2 More further.

3 Forward, in front. (उपरि *adv.*)

दुरोदरो द्यूतकारे पणे द्यूते दुरोदरम् ॥ ४६७॥

दुरोदर *m.*=A gamester. (*n.*) A stake. 3 Playing, gaming.

अन्तरमवकाशावधिपरिवानान्तर्धिमेदतादर्थ्ये ।

छिद्रात्मीयविनाबहिरवसरमध्येन्तरात्मनि च ॥४६८॥

अन्तर *n.*=Interval of time or space. 2 Period, term. 3 Clothing. 4 Covering, concealment, disappearance. 5 Difference, another. 6 Sake, behalf. 7 A hole. 8 Own, the self. 9 Without, except. 10 Outside. 11 Opportunity, time. 12 Middle. 13 The soul.

(अवकाश *m.*; अवधि *m.*; अन्तर्धि *m.*; परिधान *n.*; तादर्थ्य *n* ; आत्मीय *adj.*; अन्तरात्मन् *m.*)

अनाकुलेऽपि चैकाग्रो व्यग्रो व्यासक्त आकुले ।

एकाग्र *adj.*=1 Calm, undisturbed (also).

व्यग्र *adj.*=1 Engaged. 2 Disturbed.

(व्यासक्त *adj.*)

उपर्युदीच्यश्रेष्ठेष्वप्युत्तरः स्यादनुत्तरः ॥४६९॥

एषां विपर्यये श्रेष्ठे दूरानात्मोत्तमाः पराः ।

उत्तर *adj.*=1 Upper. 2 Northern. 3 Superior, lofty. (उदीच्य *adj.*)

अनुत्तर *adj.*=1 The opposite of the above terms.

2 The best.

पर *adj.*=Distant, remote 2 Foreigner, stranger,

enemy. 3 Supreme, best. (अनात्मन् *adj.* Not one's own.)

उदारो दातुमहतोरधस्तादपि चाधरः ॥४७०॥

उदार *adj.*=1 Liberal, generous. 2 Great.

[दातु *m.* (त्री *f.*) giver, donor]

अधर *adj.*=1 Also lower, inferior, below, downwards. (अधस्तात् or अधस् *adv.*)

चूडा किरीटं केशाश्च संयता मौलयस्त्रयः ।

मौलि *m.*=1 A lock of hair on the crown of the head. 2 A diadem, crown. 3 Hair ornamented and braided round the head.

करोपहारयोः पुंसि बलिः प्राण्यङ्गजे स्त्रियाम् ॥

बलि *m.*=1 A tax. 2 A present, an offering, an oblation, a victim. 3 (*f.*) or बलि; A fold of the skin.

स्थौल्य-सामर्थ्यं सैन्येषु बलं ना काकसीरिणोः ॥४७१॥

बल *n.*=1 Bulkiness. 2 Strength, power. 3 An army. 4 (*m.*) Crow. 5 A name of *Balarama*.

(स्थौल्य *n.*; सामर्थ्य *n.*; सीरिन् *m.*)

भेद्यलिङ्गः शठे व्यालः पुंसि श्वापदसर्पयोः ।

व्याल *adj.*=1 Crafty, wicked. 2 (*m.*) a wild or ferocious animal (as elephant, lion). 3 (*m.*) Snake. (श्वापद *m.* or *adj.*)

शङ्कावपि द्वयोः कीलः शूलं त्वस्त्री रुगायुधम् ॥४७२॥

कील *m. & f.* = 1 A bolt, wedge or nail (also).
(शङ्कु *m.*)

शूल *m. & n.* = 1 A kind of disease, stomach-ache.
2 Lance, pike.

मलोऽस्त्री पापविट्किट्टान्यथ तुर्ये युगे कलिः ।

मल *m. n.* = 1 Sin. 2 Excrements. 3 Dirt, filth.

कलि *m.* = 1 The fourth or the iron age (also.)

अब्ध्यम्बुविकृतौ वेला कालमर्यादयोरपि ॥

वेला *f.* = 1 Wave. 2 Time. 3 Limit, boundary.

लीला विलासक्रिययोः कीलालं शोणितेम्मसि ॥४७३॥

लीला *f.* = 1 Play, sport. 2 Action. (विलास *m.* from
लृप् 1 P. to sport, to play, to embrace; with उत् to
shine; *Canu.* to delight; with वि to sport, to play.)

कीलाल *n.* = 1 Blood. 2 Water.

कला स्यात्कालमानेऽपि शिल्पादावंशमात्रके ।

कला *f.* = 1 A measure of time (equal to about
eight seconds). 2 An art (mechanical or fine).

3 A small part. (4 Also a digit of the moon.)

शीलं स्वभावे सद्वृत्ते सस्ये हेतुकृते फलम् ॥४७३॥ अ

शील *n.* = 1 Nature, disposition. 2 Good or virtuous
conduct.

फल *n.* = 1 Fruit. 2 Result, effect.

जालं समूह आनायगवाक्षक्षारकेश्वपि ।

जाल *n.* = 1 Multitude, collection. 2 A net. 3 A
lattice, window. 4 Bud, blossom.

(आनाय *m.* क्षारक *m.*)

निर्णीति केवलमिति त्रिलिङ्गं त्वेककृत्स्नयोः ॥४७४॥

केवल *adv.* = 1 Surely, decidedly. 2 (*adj.*) Only, sole. 3 (*adj.*) All, whole. (निर्णीत *adv.* decided.)

प्रवालमङ्कुरेऽप्यस्त्री समूहे पटलं न ना ।

प्रवाल *m. n.* = 1 Also a sprout, new shoot.

पटल *n. f.* = 1 Also a multitude, assemblage.

करालो दन्तुरे तुङ्गे भीषणे चाभिधेयवत् ॥४७५॥

कराल *adj.* = 1 Having large or projected teeth.
2 Lofty, enormous. 3 Formidable, dreadful, monstrous. (दन्तुर *adj.*)

चले सतृष्णे लोलः स्याच्चारौ दक्षे च पेशलः ।

लोल *adj.* = 1 Trembling, shaking. 2 Greedy.
(सतृष्ण *adj.*)

पेशल *adj.* = 1 Beautiful. 2 Clever.

भवः क्षेमे च संसारे सत्तायां प्राप्तिजन्मसु ॥

भव *m.* = 1 Welfare, prosperity. 2 The world, worldly existence or affairs. 3 Existence, being.
4 Obtaining. 5 Birth (संसार *m.*; सत्ता *f.*; प्राप्ति *f.*)

भावः सत्तास्वभावाभिप्रायचेष्टात्मजन्मसु ॥४७६॥

भाव *m.* = 1 State of being, being. 2 Disposition, nature. 3 Purpose, intention, meaning. 4 Actions, gestures. 5 Mind, soul. 6 Birth.

अनुभावः प्रभावे च सतां च मतिनिश्चये ।

अनुभाव *m.* = 1 Power, majesty. 2 Resolve, firm opinion.

स्यादुत्पत्तौ फले पुष्पे प्रसवो गर्भमोचने ॥

प्रसव *m.* = 1 Producing, generating. 2 A fruit. 3 A flower, blossom. 4 Bringing forth, bearing. (मोचन *n.* Release.)

ध्रुवो भभेदे क्लीबं तु निश्चिते शाश्वते त्रिषु ॥४७७॥

ध्रुव *m.* = 1 The polar star. 2 (*n.*) That which is certain, real, settled. 3 (*adj.*) Eternal, fixed. (निश्चित *adj.*)

स्वो ज्ञातावात्मनि स्वं त्रिष्व्वात्मीये स्वोऽस्त्रियां धने ।

स्व *m.* = 1 Kinsman, relation. 2 The soul, one's self. 3 (*adj.*) One's own. 4 (*m. n.*) Wealth, property. (आत्मन् *m.*)

द्रव्यासुव्यवसायेषु सत्त्वमस्त्री तु जन्तुषु ॥४७८॥

सत्त्व *n.* = 1 Property, wealth. 2 Life, vital airs. 3 Vigour, energy. 4 (*m. n.*) Animal. (व्यवसाय *m.* also exertion, perseverance.)

अविश्वासेऽपह्वेऽपि निहृतावपि निह्वः ।

निह्व *m.* = 1 Distrust. 2 Denial, concealment, secrecy. 3 Wickedness, offence. (अपह्व *m.*)

स्याज्जन्महेतुः प्रभवः स्थानं चाद्योपलब्धये ॥४७९॥ अ

प्रभव *m.* = 1 Father, parent or progenitor 2 The origin, source.

(उपलब्धि *f.* finding, discovering, appearance.)

स्त्रीकटीवस्त्रबन्धेऽपि नीवी परिपणेऽपि च ।

नीवी *f.* = 1 A cloth round a woman's waist, or the tie at its end. 2 Capital, principal.

शिवा गौरीफेरवयोर्द्वन्द्वं कलहयुग्मयोः ॥४७८॥ आ

शिवा *f.* = 1 Parvati, the wife of Siva. 2 A female jackal. (फेरवा *f.*)

द्वन्द्व *m.* = 1 A fight, a duel. 2 A couple, a pair.

दशा वर्ताविवस्थायां वस्त्रान्ते स्युर्दशा अपि ।

दशा *f.* = 1 The wick of a lamp. 2 Condition, state of life. 3 (*pl.*). The ends of a garment. (वर्ति *f.*)

द्वौ राशी पुञ्जमेषाद्यावाशा तृष्णापि चायता ॥४७८॥ इ

राशि *m.* = 1 A heap. 2 A sign of the zodiac. (मेष *m.* A ram, the first sign of the zodiac, Aries.)

आशा *f.* = 1 Strong desire, hope (also.)

कर्कशः परुषे क्रूरे कृपणे निर्दये दृढे ।

पुंसि साहसिके चेक्षौ कीनाशः कर्षके यमे ॥४७८॥ ई

कर्कश *adj.* = 1 Rough, rude, violent. 2 Cruel, harsh. 3 Miserly. 4 Pitiless, hard-hearted. 5 Hard, thick. 6 (*m.*) Rash, adventurous. 7 A sugar-cane.

कीनाश *m.* = 1 A farmer. 2 The god of death, Yama.

कोशोऽस्त्री कुड्मले खड्गपिधानेऽथौघादिव्ययोः ।

कोश (or-ष) *m.* & *n.* = 1 A bud. 2 Sheath, scabbard. 3 Treasure. 4 An ordeal (दिव्य *n.*)

द्वौ विशौ वैश्यमनुजौ निर्वेशो भृतिभोगयोः ॥४७९॥

विश् *m.* = 1 A man of the Vaisya caste. 2 A man.

निर्वेश *m.* = 1 Salary, wages. 2 Enjoyment.

पक्षः सहायेऽद्युष्णीषः शिरोवेष्टकिरीटयोः ।

पक्ष *m.* = 1 Also an ally, one's partisans.

उष्णीष *m.* = 1 A turban. 2 A crown. (शिरोवेष्ट *m.*)

उपादानेऽप्यामिषं स्याद् रुक्षस्त्वप्रेम्याचिक्रणे ॥४८०॥

आमिष *n.* = 1 Bribe also. (उपादान *n.*)

रुक्ष *adj.* = 1 Harsh, unfriendly. 2 Rough to the taste or to the touch.

शृङ्गारादौ विषे वीर्ये गुणे रागे द्रवे रसः ।

रस *m.* = 1 Sentiment, emotion (as of love.)

2 Poison. 3 Semen. 4 Flavour, taste (as sweet).

5 Affection, pleasure, love. 6 Melting, fluid, liquid, juice. (राग *m.*)

पुंस्युतंसावतंसौ द्वौ कर्णपूरे च शेखरे ॥४८१॥

उतंस }
अवतंस } *m.* = 1 An ornament for the ear. 2 Crest.

(कर्णपूर *m.*)

देवभेदेऽनले रश्मौ वसू रत्ने धने वसु ।

वसु *m.* = 1 A kind of gods. 2 Fire. 3 Ray. 4 (*n.*) Jewel. 5 Wealth, riches.

लालसे प्रार्थनौत्सुक्ये ज्योतिर्मद्योतदृष्टिषु ॥

लालसा *f.* = 1 Solicitation, request. 2 Ardent desire.

ज्योतिस् *n.* = 1 A heavenly body, star, plane, &c.

2 Light, flame. 3 The pupil of the eye. (दृष्टि *f.*)

तेजस्यपि महश्चाशीर्हिताशंसाऽहिदंष्ट्रयोः ॥४८२॥

महस् *n.* = 1 Splendour, prowess also.

*आशिस् *f.* = 1 Benediction. 2 Tasks or grinders of a snake.

(आशंसा *f.* = Hope, desire.) (दंष्ट्रा *f.*)

ओजो दीप्तौ बले छन्दः पयोऽथौकस्तु सद्यनि ॥

ओजस् *n.* = 1 Lustre. 2 Power, strength.

छन्दस् *n.* = 1 A verse also.

ओकस् *n.* = 1 A place of residence also.

तेजः प्रभावे दीप्तौ च बले शुक्रे सहो बले ॥४८३॥

तेजस् *n.* = 1 Prowess, energy. 2 Lustre. 3 Strength. 4 Semen.

सहस् *n.* = 1 Power.

गृहा दारेषु निर्वन्धोपरागाकार्दयो ग्रहाः ।

गृह *m. pl.* = 1 Wife also.

ग्रह *m.* = 1 Tenacity, insisting upon, determination. 2 Eclipse. 3 A planet. (निर्वन्ध *m.*)

पत्नीपरिजनादानमूलशापाः परिग्रहाः ॥४८४॥

परिग्रह *m.* = 1 Wife. 2 Dependents, family, retinue. 3 Acceptance. 4 Root, origin. 5 Oath. (परिजन *m.* ; आदान *n.* ; मूल *n.* ; शाप *m.* = An oath, a curse.)

आडीषदर्थेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे ।

आ *prefix* = 1 Little, rather, somewhat. 2 As far as, including all or the whole. 3 from or upto. 4 Prefixed to verbs, it extends or reverses their meaning; as आरोहति, आगच्छति, (सीम्न् or सीमा *f.* = Limit, boundary.)

आ प्रगृह्यः स्मृतौ वाक्येऽप्यास्तु स्यात्कोपपीडयोः ॥

आ *interj.* (Not to form संधि with any vowel following it.) 1 Ah ! showing recollection. 2 An expletive.

आः *interj.* = Oh ! Ah ! showing (1) anger. (2) Pain.

पापकुत्सेषदर्थे कु विद् निर्भर्त्सननिन्दयोः ॥४८५॥

कु *prefix* = 1 Sinful, wicked. 2 Bad, wretched. 3 Little, somewhat.

विक् *interj.* = Fie ! showing (1) menace, curse, reproach. (2) censure (निर्भर्त्सन *n.*)

स्विप्रश्ने च वितर्के च तु स्याद्भेदेऽवधारणे ।

स्वि *suffix* = Implying (1) a question (What ? and (2) doubt (= Perhaps.)

(वितर्क *m.* Conjecture, doubt, opinion.)

तु *conj.* = 1 But, as to. 2 Certainly, surely.

सकृत्सहैकवारे चाप्याराद्दूरसमीपयोः ॥४८६॥

सकृत् *adv.* = 1 Together, at once. 2 Once.

आरात् *adv.* = 1 Far, distant. 2 Near, nigh.

प्रकर्षे लङ्घनेऽति स्यादुताप्यर्थविकल्पयोः ।

अति *prefix* = 1 Over, excessive. 2 Beyond, exceeding, transgressing.

(प्रकर्ष *m.* excess, superfluity. लङ्घन *n.* transgressing, violating.)

उत् *conj.* = 1 Also, even. 2 Either-or, showing option. (अप्यर्थे = अपिशब्दस्यार्थे.)

स्वस्त्याशीः क्षेमपुण्यादौ साक्षात्प्रत्यक्षतुल्ययोः ॥४८७॥

स्वस्ति *interj.* = 1 Hail ! 2 Implying "be well," "health to you." 3 Showing also religious merit.

साक्षात् *adv.* = 1 In person, before, in the presence of. 2 As, like, the very, exactly.

खेदानुकम्पासंतोषविस्मयामन्त्रणे बत ।

बत *interj.* = Expressing (1) distress (Alas ! woe !). (2) compassion. (3) Pleasure. (4) Surprise. (5) Vocative particle (Oh ! ho !)

(खेद *m.* sadness, grief. संतोष *m.*; विस्मय *m.*; आमन्त्रण *n.* = Calling, invitation.)

हन्त हर्षेऽनुकम्पायां वाक्यारम्भविषादयोः ॥४८८॥

हन्त *interj.* = Oh ! ah ! showing (1) Pleasure. (2) Pity. (3) O ! at the begining of a sentence to call attention. (4) Alas ! showing grief.

(विषाद *m.* Grief, sadness.)

प्रतिदाने प्रातिनिधौ वीप्सालक्षणयोः प्रति ।

प्राति *prefix.*=1 In exchange, in return. 2 In place of another. 3 Each, every. 4 Respecting, with respect to, towards, in opposition.

(प्रतिदान *n.* exchange, return, &c प्रतिनिधि *m.* substitute. वीप्सा *f.*=Each or several in succession. लक्षणा =Direction, signification.)

इति हेतुप्रकरणप्रकाशादिसमाप्तिषु ॥४८९॥

इति *conj.*=1 Since, because. 2 So many, such. 3 Thus, so, showing a quotation or recognition. 4 Showing the conclusion of a book, chapter, or sentence.

(प्रकरण *n.* kind, variety, (also) subject, treatise. प्रकाश *m.* publishing, revealing, manifesting, &c. समाप्ति *f.* end.)

प्राच्यग्रतः पुरादौ च पुरस्तात् तद्विपर्यये ।

पश्चाच्च हुं परिप्रश्ने वितर्केऽनुमतौ स्मृतौ ॥४८९॥ अ

पुरस्तात् *adv.*=Eastward, in or from the east. 2 Before, in front, forward. 3 Formerly, before. 4 First, at first.

पश्चात् *adv.*=(पुरस्तादर्थविपर्यये In senses opposite to those of पुरस्तात्). 1 Westward, in or from the west. 2 Behind, from behind, in the absence of. 3 After, afterwards. 4 Last, at last.

हुम् or हूम् *interj.*=1 What? How? Hey? showing interrogation. 2 Hum! showing doubt,

conjecture, deliberation. 3 Yes, showing consent.
4 Ah ! showing remembrance.

यावत्तावच्च साकल्येऽवधौ मानेऽवधारणे ।

यावत्-तावत् *adj.* or *adv.* = 1 All, the whole, as much as, as many as. 2 As long or as far &c.-as. 3 As much as, relating to quantity. 4 Just, then, indeed.

[साकल्य *n.* The whole, entire, all. मान *n.* measure. (*m.*) honour, arrogance.]

मङ्गलानन्तरारम्भप्रश्नकात्स्न्यैष्वथो अथ ॥४९०॥

अथो or अथ *a conjunctive particle.* = 1 A particle showing an auspicious beginning. 2 Then, afterwards, and, further, now. 3 A particle showing the beginning or commencement, (here or now begins). 4 Showing question (?), if, supposing, (अथ किम् = What else, yes). 5 Meaning the whole, entire (even.)

(मङ्गल *adj.* or *n.* auspicious, blessing, prayer.)

नु पृच्छायां विकल्पे च पश्चात्सादृश्ययोरनु ।

नु *particle.* = 1 Showing a question (?). 2 Either-or, which ?

अनु *pref.* or *adv.* = 1 After, behind, following. 2 Resembling, like &c.

(पश्चात् *adv.*; सादृश्य *n.* = Similarity, likeness.)

प्रश्नावधारणानुज्ञानुनयामन्त्रणे ननु ॥४९१॥

ननु *particle*. = 1 Showing question (Is it not that?) 2 Surely, indeed, why indeed. 3 Showing permission, order (Well do—). 4 Solicitation (please—). 5 Vocative particle used in addressing. (अनुज्ञा *f.* permission, order.)

गर्हासमुच्चयप्रश्नशङ्कासंभावनास्वपि ।

अपि *particle*. = 1 Implying contempt or censure (as in कोऽपि=somebody, किमपि=something). 2 And, also, even, as well as. 3 Showing question (?). 4 Doubt, uncertainty. 5 Showing possibility (Is it possible that—?). (गर्हा *f.*, संभावना *f.*=possibility; also mistaking for; honour; thinking.)

इवेत्यमर्थयोरेवं नूनं तर्केऽर्थनिश्चये ॥४९२॥

एवम् *adv.* or *conj.* = 1 Like, similar, of this sort. 2 Thus, so.

नूतम् *adv.* = 1 Guess (I think, I believe). 2 Indeed, certainly, possibly.

तूष्णीमर्थे सुखे जोषं किं पृच्छायां जुगुप्सने ।

जोषम् *adv.* = 1 Silently, calmly. 2 Happily, contentedly.

किम् *adv.* = 1 Question (why, wherefore?). 2 Contempt or censure (bad, wicked); (changed in this sense to का, कद् &c.)

अमा सह समीपे च सामि त्वर्धे जुगुप्सिते ॥

अमा *prep.* = 1 With, together with. 2 Near, by.
सामि *adv.* = 1 Half. 2 Badly, blamably.

नाम प्राकाश्यसंभाव्यक्रोधोपगमकुत्सने ॥४९३॥

नाम *adv.* = 1 Showing publicity (called, known as by name); showing also pretence (in the disguise of). 2 Showing possibility (perhaps, possibly). 3 Anger (What ?). 4 Of course, indeed, granting, granted that. 5 Censure (never mind, no matter.)

(प्राकाश्य *n.*; संभाव्य *adj.*)

अलं भूषणपर्याप्तिशक्तिवारणवाचकम् ।

अलम् *adv.* = 1 Adorned. 2 Enough, sufficient.
3 Fit, able, capable. 4 Do not, cease, away with.
(पर्याप्ति *f.* sufficiency, contentment, वाचक *adj.* expressing, meaning.)

पुनरप्रथमे भेदे तथा पश्चान्तरेऽपि च ।

पुनर *adv.* or *conj.* = 1 Again, besides. 2 In the opposite way, on the contrary. 3 But, nevertheless.

स्यात्प्रबन्धे चिरातीते निकटानामिके पुरा ॥४९४॥

पुरा *adv.* = 1 Before. 2 Formerly, of old. 3 Early, in the future (प्रबन्ध *m.* a narrative, composition.)

निषेधवाक्यालंकारजिज्ञासानुनये खलु ।

खलु *particle* = 1 A particle of prohibition (Do

not). 2 An expletive to give beauty to a sentence.
 3 Curiosity (I hope &c.). 4 An expression of
 endearment or conciliation. (निषेध *m.*, वाक्य *n.* = A
 sentence. जिज्ञासा *f.* curiosity, inquisitiveness.)

समोपोभयतः शीघ्रसाकल्याभिमुखेऽभितः ॥४९५॥

अभितस् *adv.* = 1 Near. 2 On both the sides.
 3 Quickly. 4 All around, entirely. 5 In the presence
 of, before &c.

(उभयतः *adv.*, अभिमुख *adj.* = Facing towards,
 inclined to, towards.

नामप्राकाश्ययोः प्रादुर्भित्योऽन्योन्यं रहस्यपि ।

प्रादुस् *prefix* = 1 Name, existence. 2 Visible,
 manifest.

मितस् *adv.* = 1 Each other, one another. 2 In
 secret, secretly.

(अन्योन्य *adj.* = Each other.)

तिरोऽन्तर्द्धौ तिर्यगर्थे हा विषादश्रुगर्तिषु ॥४९६॥

तिरस् *prefix* = 1 Invisible, disappearing. 2 Slan-
 ting, crooked, &c.

हा *interjection.* = 1 Showing sadness, regret (Ah !)
 2 Weeping, bewailing. 3 Misery, distress (Alas !),
 (आर्त्ति *f.*)

अहहेत्यद्भुते खेदे हि हेताववधारणे ।

अहह *interj.* = Showing (1) wonder, astonish-
 ment. (2) Sorrow, distress.

हि *particle* = 1 Since. because. 2 Indeed, surely.

किल वृत्ते च संभाव्ये नानाऽनेकोभयार्थयोः ॥४९७॥

किल *adv.* = 1 It is related, they say. 2 Probably, perhaps. 3 Indeed, be sure.

नाना *indeel.* = 1 Several, various. 2 Both.

(उभय *adj.* = Both.)

इति नानार्थवर्गः ।

यदृच्छा स्वैरिता शान्तिः शमथो दमथो दमः ।

Accident, chance, following one's will.—यदृच्छा, स्वैरिता *f.*

Peace of mind, calmness.—शान्ति *f.*, शमथ *m.*

Self-control or restraint.—दमथ, दम *m.*

संमूर्धनमभिव्याप्तिरानन्दनसमाजने ॥४९८॥

Pervading, omnipresence.—संमूर्धन *n.*, अभिव्याप्ति *f.*

Courtesy, civility in receiving or taking leave of a friend.—आनन्दन, समाजन *n.*

विधूननं विधुवनं तर्पणं प्रीणनावनम् ।

Shaking, trembling.—विधूनन, विधुवन *n.*

Pleasing, gratifying.—तर्पण, प्रीणन, अवन *n.*

सेवनं सविनं स्यूतिर्विदरः स्फुटनं मिदा ॥४९८॥ अ

Sewing, stitching.—सेवन, सीवन *n.*, स्यूति *f.*

Splitting up, breaking through.—विदर *m.*; स्फुटन *n.*; मिदा *f.*

अथाम्नायः संप्रदायोऽवनं त्राणं च रक्षणम् ।

A doctrine, precept, worship, &c. received by tradition.—आम्नाय, संप्रदाय *m.*

Protection, shelter.—अवन, त्राण, रक्षण *m.*

व्यधो वेधे पचा पाके प्रथा ख्यातौ स्नवः स्रवे ॥४९८॥ आ

Piercing, striking.—व्यध, वेध *m.*

Cooking, ripening.—पचा *f.*; पाक *m.*

Fame, celebrity.—प्रथा, ख्याति *f.*

Flowing out, trickling.—स्नव, स्रव *m.*

ओषः श्लोषश्च दहने प्रेरणक्षेपणे समे ।

Burning.—ओष, श्लोष *m.*; दहन *m.*

Throwing.—प्रेरण, क्षेपण *m.*

एधा समृद्धौ स्फुरणे स्फूर्तिः स्यात् प्रमितौ प्रमा ॥४९८॥ इ

Growing, thriving, prospering.—एधा, समृद्धि *f.*

Trembling, throbbing, shaking.—स्फुरण *m.*; स्फूर्ति *f.*

Consciousness, perception, true knowledge.—
प्रमिति, प्रमा *f.*

(पृ १ A. to increase, to grow up.)

स्फातिर्वृद्धौ भ्रमिर्भ्रान्तौ स्पृष्टिः पृक्तौ वरो वृत्तौ ।

Increase, growth.—स्फाति, वृद्धि *f.*

Whirling, turning round.—भ्रमि, भ्रान्ति *f.*

Sprinkling.—स्पृष्टि, पृक्ति *f.*

Enclosure.—वर *m.*; वृत्ति *f.*

उत्कर्षोऽतिशयो संधिः श्लेषे विषय आश्रये ॥४९९॥

Advance, excellence.—उत्कर्ष, अतिशय *m.*

Joining, juncture.—संधि, श्लेष *m.*

Refuge, asylum.—विषय, आश्रय *m.*

विप्रलम्भो विप्रयोगोऽभ्युपपत्तिरनुग्रहः ।

Separation.—विप्रलम्भ, विप्रयोग *m.*

Favour, good will, kindness.—अभ्युपपत्ति *f.*; अनुग्रह *m.*

निग्रहस्तद्विरुद्धः स्यादभियोगस्तद्विनिग्रहः ॥५००॥

Disfavour, punishment.—निग्रह *m.* = अनुग्रहविरुद्धः ।

Challenging to fight, a charge, suit.—अभियोग, अभिग्रह *m.*

[ग्रह् (गृह्) 9 P. A. to take, to seize; with अनु to favour; with अप to tear off; with नि to hold, to restrain; with परि to embrace; with प्रति to accept, to approve, to marry; with वि to quarrel, to assault; with सम् to collect.]

आक्रोशनमभिषङ्गः संवननं वशक्रिया ।

Abusing, cursing, calumny.—आक्रोशन *m.*; अभिषङ्ग (भी) षङ्ग *m.*

Conjuring, charming, enchanting by spells, drugs, &c.—संवनन *m.*; वशक्रिया *f.*

प्राघारः क्षरणं श्रोतो ग्लानिस्तु क्लमथः क्लमः ॥५००॥ अ

Dropping, oozing, distilling, sprinkling.—प्राघार *m.*; क्षरण *m.*; श्रोत *m.*

Languor, exhaustion.—ग्लानि *f.*; क्लमथ, क्लम *m.*

(क्षर् 1 P. to ooze, to drop. ग्लै 1 P. to be languid, weary or exhausted; *Can.* ग्लपय or ग्लापय to afflict, to exhaust. क्लम् 1, 4 P. to be fatigued, to be exhausted.)

मादो मदे तथोद्वेगोद्वेगमावुद्वेजनार्थकौ ।

Joy, intoxication.—माद, मद *m.*

Uneasiness, regret, agitation of the mind.—उद्वेग, उद्वेग, *m.*; उद्वेजन *n.*

[विज् 7 P. to tremble, to fear; with उद् (also 6 A.) to tremble, to be agitated, troubled or distracted.]

परिणामो विकारो द्वे समे विकृतिविक्रिये ।

Change of form or state, effect.—परिणाम, विकार *m.*

Synonyms of the above, or change for the worse, disease.—विकृति, विक्रिया *f.*

अपहारस्त्वपचयः समाहारः समुच्चयः ॥५०१॥

Taking away, stealing, robbing.—अपहार, अपचय *m.*

Collection, gathering.—समाहार, समुच्चय *m.*

विमर्दनं परिमलोऽथ संवाहनमर्दने ।

Rubbing, pounding.—विमर्दन *n.*; परिमल *m.*

Rubbing & kneading the body.—संवाहन, मर्दन *n.*

(मृद् 9 P. to rub, to pound; with उप to trample on, to disrespect.)

निकृतिः स्याद्विप्रकृतिराकारस्त्वङ्ग इङ्गितम् ॥५०१॥ अ
 Injury, abuse, wickedness.—निकृति, विप्रकृति *f.*
 (or निकार, विप्रकार *m.*)

Actions or gestures indicative of what passes in
 the mind.—आकार, इङ्ग *m.*; इङ्गित *m.*

अभिहारोऽभिग्रहणं विहारस्तु परिक्रमः ।

Robbing, plundering.—अभिहार *m.*; अभिग्रहण *n.*

Walking for pleasure or exercise, going to take a
 walk.—विहार, परिक्रम *m.*

हिंसाकर्माभिचारः स्याज्जागर्या जागरा द्वयोः ॥५०१॥ आ
 Magic & spells used for evil or malignant pur-
 poses.—हिंसाकर्म्मन् *n.*; अभिचार *m.*

Waking, wakefulness, vigilance.—जागर्या *f.*; जागर
m.; जागरा *f.*

संस्तवः स्यात्परिचये संनिधिः संनिकर्षणम् ।

Acquaintance, familiarity.—संस्तव, परिचय *m.*

Nearness, proximity, approaching, going near
 to.—संनिधि *m.*; संनिकर्षण *n.*

उपलम्भस्त्वनुभवः समालम्भो विलेपनम् ॥५०१॥ इ

Knowledge, experience.—उपलम्भ, अनुभव *m.*

Anointing the body.—समालम्भ *m.*; विलेपन *n.*

यमे संयमसंयामावर्थस्यापगमे व्ययः ।

Control, check.—यम, संयम, संयाम *m.*

Expense, waste.—व्यय *m.* = अर्थस्यापगमः.

(अपगम *m.* = loss, waste, going away.)

विघ्नोऽन्तरायः प्रत्यूहो व्यासविस्तारविग्रहाः ५०२॥

Obstacle, impediment.—विघ्न, अन्तराय, प्रत्यूह *m.*

Extension, expanse.—व्यास, विस्तार, विग्रह *m.*

विधुरं तु प्रविश्लेषेऽभिप्रायश्छन्द आशयः ।

Extreme separation, (as *adj.* = Agitated, distressed).—विधुर *n.* & *adj.* = प्रविश्लेष *m.*

Object, purpose, intention.—अभिप्राय, छन्द, आशय *m.*

प्रस्तावः स्यादवसरः प्रश्रयप्रणयौ समौ ॥५०३॥

Occasion, opportunity, introduction.—प्रस्ताव, अवसर *m.*

Affection, courtesy.—प्रश्रय, प्रणय *m.*

समावारम्भ उद्घातोऽथावेक्षा प्रतिजागरः ।

Beginning, commencement.—आरम्भ, उद्घात *m.*

Watching, attention.—अवेक्षा *f.*; प्रतिजागर *m.*

परिरम्भः परिष्वङ्गः संश्लेष उपगूहनम् ॥५०४॥

Embrace.—परिरम्भ, परिष्वङ्ग, संश्लेष *m.*; उपगूहन *n.*

[स्वञ्ज् (स्वञ्) 1 A. to embrace, to adhere.]

(श्लिप् 4 P. to adhere, to embrace; with आ or सम्, to embrace; with वि to separate.)

प्रतिबन्धः प्रतिष्ठम्भः स्यात्संवीक्षणमार्गणे ।

Opposition, impediment, obstacle, opposing.—प्रतिबन्ध, प्रतिष्ठम्भ *m.*

Searching, search, inquiry.—संवीक्षण, मार्गण *m.*

(स्तम्भ 5 & 9 P. to make firm, to stop, to oppose; with अव to bind, to resist; with परि & अव to surround.)

संक्षेपणं समसनं सातिरन्तावसानयोः ॥५०४॥ अ

Contraction, abridgment, making short or brief.—
संक्षेपण, समसन *n.*

End, conclusion, ending, concluding.—साति *f.*;
अन्त *m.*; अवसान *n.*

निर्वर्णनं तु निध्यानं दर्शनालोकनेक्षणम् ।

Seeing, looking at, gazing carefully.—निर्वर्णन,
निध्यान, दर्शन, आलोकन, ईक्षण *n.*

प्रत्याख्यानं निरसनं प्रत्यादेशो निराकृतिः ॥५०५॥

Rejection, denial, expelling, repudiating.—
प्रत्याख्यान, निरसन, *n.*; प्रत्यादेश *m.*; निराकृति *f.*

प्रवाहस्तु प्रवृत्तिः स्यात्पाठस्तु स्यान्निपाठवत् ।

Continuous flow, current, tendency.—प्रवाह *m.*;
प्रवृत्ति *f.*

Studying, learning, reading, study, recital.—
पाठ, निपाठ *m.*; (निपठन, पठन *n.*)

स्याद्व्यत्यासो विपर्यासो व्यत्ययश्च विपर्यये ॥

Opposition, reverse, perversion.—व्यत्यास, विपर्यास,
व्यत्यय, विपर्यय *m.*

पर्ययोऽतिक्रमस्तस्मिन्नतिपात उपात्ययः ॥५०६॥

Transgression, violation.—पर्यय, अतिक्रम, अतिपात,
उपात्यय *m.*

आरत्यवरतिविरतय उपरामेऽथास्त्रियां तु निष्ठेवः ।

निष्ठयूतिर्निष्ठीवनमथ सङ्गः संगमो मेलः ॥५०७॥

Stop, cessation, rest.—आरति, अवरति, विरति *f.*;
उपराम *m.*

Spitting, ejecting (from the mouth &c.), vomit-
ing.—निष्ठेव *m. n.*; निष्ठयूति *f.*; निष्ठीवन *n.*

Meeting, union, company.—सङ्ग, संगम, मेल *m.*;
(मेल *f.*)

[छिव् (छीव्) 4 P. to spit; with नि to give out, to
spit out, to eject, to throw out.]

(मिल 6 P. to meet, to assemble.)

मिन्नार्थास्तु स्त्रियां टीका सारिका च पिपीलिका ।

कन्था होराऽथ पुंस्वेव रोमन्थोद्गीथबुद्बुदाः ॥५०७॥ अ

फेनसीमन्तरभसा मल्लगोलविटक्षुराः ।

पूरवेताललगुडपिण्डा अथ नपुंसके ॥५०७॥ आ

पञ्जरं योजनं मर्म गद्यपद्ये कृतौ कवेः ।

अस्त्री शेषं शीघ्रं मुण्डं द्वयोर्यष्टिर्वराटकः ॥

गण्डूषोऽथ न ना मैत्री मैत्र्यमौचित्यमौचिती ॥५०७॥ इ

अथ ब्राह्मण्यदाडव्ये वृन्दे स्यातां द्विजन्मनाम् ।

खलानां खलिनी खल्याप्यथ मानुष्यकं नृणाम् ॥५०७॥ ई

गणिकानां तु गाणिक्यं गार्भिणं यौवतं गणे ।

सहायता ग्रामता च जनता च पृथक् पृथक् ॥५०७॥ उ
टीका *f.* Commentary.

सारिका *f.* A kind of bird.

पिपाँलिका *f.* An ant.

कन्था *f.* A patched cloth.

होरा *f.* An hour.

रोमन्थ *m.* Chewing, rumination.

उद्गीथ *m.* A portion of Sāmaveda.

बुद्बुद *m.* Bubble.

फेन *m.* Foam, froth.

सीमन्त *m.* Separation of the hair on the forehead
so as to leave a clear line between.

रमस *m.* Joy, passion, rage, speed.

मल्ल *m.* A wrestler.

गोल *m.* A globe, sphere.

बिट *m.* An attendant on a courtesan, a paramour,
voluptuary.

क्षुर *m.* A razor.

पूर *m.* A flood.

वेताल *m.* A spirit, goblin.

लगुड *m.* A stick, club.

पिण्ड *m.* A ball, lump.

पञ्जर *n.* A cage.

योजन *n.* A league.

मर्मन् *n.* A vital part.

गद्य *n.* Prose.

पद्य *n.* Poetry, verse.

(कृति *f.* Composition. कवि *m.* A poet.)

शेष *m. n.* The rest, residue, remainder. (*m.*),

The lord of serpents. (*adj.* also) Remaining.

शीघ्र *m. n.* Wine.

मुण्ड *m. n.* Head.

दष्टि *m. f.* A stick, staff.

वराटक *m.*, वराटिका *f.* A shell.

गण्डूष *m.*, गण्डूवा *f.* A mouthful, a mouthful of water to rinse the mouth with.

मैत्री *f.* मैत्र्य *n.* Friendship, friendly actions.

औचित्य *n.*, औचिती *f.* Propriety, fitness.

ब्राह्मण्य, वाडव्य *n.* An assembly or crowd of Brahmins.

खलिनी, खल्या *f.* —Do—Do—of wicked persons.

मानुष्यक *n.* humanity, man.

गाणिक्य *n.* An assembly of courtezans or harlots.

गामिण *n.* —Do—of pregnant women.

यौवत *n.* —Do—of young women.

सहायता *f.* —Do—of friends or allies.

ग्रामता *f.* —Do—of villages.

जनता *f.*Do—of people, the public.

इति संकीर्णवर्गः ।

चिराय चिररात्राय चिरस्याद्याश्चिरार्थकाः ।

For a long time, long.—चिराय, चिररात्राय, चिरस्य,
&c.=चिरम् *adv.*

मुहुः पुनःपुनः शश्वदभीक्ष्णमसकृत्समाः ॥५०८॥

Often and often, frequently, every now and then.—मुहुस्, पुनःपुनर्, शश्वत्, अभीक्ष्णम्, असकृत् *adv.*

साग् झटित्यञ्जसाऽह्वाय द्राङ्मङ्क्षु सपदि हुते ।

Immediately, at once, soon.—साक्, झटिति, अञ्जसा, अह्वाय, द्राक्, मङ्क्षु, सपदि, हुतम् *adv.*

बलवत्सुष्टु किमुत स्वत्यतीव च निर्भरे ॥५०९॥

Exceedingly, strongly, very much, excessively.—बलवत्, सुष्टु, किमुत, सु, अति, अतीव, निर्भरम् *adv.*

पृथग्विनाऽन्तरेणतै पुरस्तात् पुरतः पुरः ।

Except, without, omitting.—पृथक्, विना, अन्तरेण, क्ते *prep.*

Before in front.—पुरस्तात्, पुरतस्, पुरस् *adv.*

यत्तद्यतस्ततो हेतौ व्यर्थके तु वृथा मुधा ॥५१०॥

Since, because, so, therefore.=यत्-तत्, यत्सु-ततस् *adv.*

In vain, uselessly.—व्यर्थम्, वृथा, मुधा *adv.*

कदाचिजातु सार्धं तु साकं सत्रा समं सह ।

Perhaps, possibly.—कदाचित्, जातु *adv.*

With, together with.—सार्धम्, साकम्, सत्रा, समम्, सह *prep.*

आहो उताहो किमुत विकल्पे किं किमूत वा ॥५११॥

Or, either-or, whether-or.—आहो, उताहो, किमुत, किम्, किमु, उत, वा *adv.*

(विकल्प *m.* option; also alternative; hesitation, doubt.)

तु हि च स्म ह वै पादपूरणे पूजने स्वाति ।

Expletives.—तु, हि, च, स्म, ह वै.

A high degree of, excellent, revered.—सु, अति *prefixes.*

(पाद *m.* a verse, line, quarter of a stanza. पूरण *n.* filling up, supplying.)

दिवाहीत्यथ दोषा च नक्तं च रजनाविति ॥५१२॥

By day, in day-time.—दिवा *adv.* = अहि.

In the night, by night.—दोषा, नक्तम् *adv.* = रजनौ.

तिर्यगर्थे साचि तिरोऽव्यथ संबोधनार्थकाः ।

स्युरङ्ग रे भो हे चाथ समया निकषा हिरूक् ॥५१३॥

Crooked, bent, slanting.—साचि, तिरस् *adv.*

[तिर्यच् *adj.* = 1 Crooked, bent. 2 (*m.*) An Animal brute.]

Vocative particles (O, Oh).—अङ्ग, रे, भो, हे *interj.*

(संबोधन *n.* calling, addressing, the Vocative case.)

Near, in the neighbourhood, close to.—समया, निकषा, हिरूक् *adv.*

किंचिदीषन्मनागल्पे प्रेत्यामुत्र भवान्तरे ।

Little, rather, somewhat.—किञ्चित्, ईषत्, मनाक,
adv. = अल्पे.

In the other world.—प्रेत्य, अमुत्र *adv.*

(भव *m.* birth, existence; world; the god Siva
also.)

सहसाऽतर्किते साम्ये यथाऽहो ही च विस्मये ॥५१४॥

Suddenly, rashly.—सहसा *adv.* = अतर्किते.

(अतर्कित *adj.* = Unexp. cted, unforeseen.)

As, thus = यथा *adv.* = साम्ये.

(साम्य *n.* = Likeness; similarity.)

O wonder !—अहो, ही = विस्मये.

मौने तु तूष्णीं तूष्णीकां सद्यः सपदि तत्क्षणे ।

Silently, patiently, calmly.—तूष्णीम्, तूष्णीकाम् *adv.*

The very moment, instantly, at once.—सद्यस्,
सपदि *adv.* = तत्क्षणे.

दिष्ट्या समुपजोषं चेत्यानन्देऽथान्तरेऽन्तरा ॥५१५॥

अन्तरेण च मध्ये स्युः प्रसह्य तु हठार्थकम् ।

Fortunately, happily, gladly.—दिष्ट्या, समुपजोषम् *adv.*

In the midst of, amidst, between.—अन्तरे, अन्तरा,
अन्तरेण = मध्ये.

(मध्य *m. n.* = The middle.)

Forcibly, by violence.—प्रसह्य or (प्रसभम्), हठात्
adj.

युक्तं द्वे सांप्रतं स्थाने ओमेवं परमं मते ॥५१६॥

Properly, rightly, it is proper or just.—सांप्रतम्, स्थाने=युक्तम्.

Well, very well.—ओम्, एवम्, परमम्=संमते.

[मत *adj.*=Admitted, consented. (*n.*) Opinion, doctrine.]

समन्ततस्तु परितः सर्वतो विष्वगित्यपि ।

All around, everywhere, throughout.—समन्ततस्, परितस्, सर्वतस्, विष्वक् *adv.*

अकामानुमतौ कामसूयोपगमेऽस्तु च ॥५१७॥

Granted that, well, let it be.—कामम्=अकामानुमतौ.

(अकाम *adj.* Unwilling. अनुमति *f.* consent.)

Never mind (said with jealousy or anger.)—अस्तु=असूयोपगमे ।

(उपगम *m.* feeling, approach, obtaining.)

ननु च स्याद्विरोधोक्तौ कश्चित्कामप्रवेदने ।

But (when objecting to a statement or argument) —ननु=विरोधोक्तौ.

May it be so, I hope.—कश्चित्=कामप्रवेदने.

(प्रवेदन *n.* announcing.)

अभावे नह्य नो नापि मास्म माऽलं च वारणे ॥५१८॥

No, not, never, non.—&c.—नहिं, अ—, नो, न *particles.*

(अभाव *m.* absence, non-existence.)

Don't spare (prohibitive).—मास्म, मा, अलम्
particles.

(वारण *n.* preventing, prohibiting, warding off.)

यथायथं यथास्वं च तत्त्वे त्वद्वाऽञ्जसा द्वयम् ।

In proper order, regularly, according to rank,
&c.—यथायथम्, यथास्वम् *adv.*

Truly, really, in fact.—अद्धा, अञ्जसा *adv.*

(तत्त्व *n.* = Truth, principal.)

मृषा मिथ्या च वितथे यथार्थे तु यथातथम् ॥५१९॥

False, untrue, wrong.—मृषा, मिथ्या *adv.*

Truly, right, proper.—यथातथम्, यथार्थम् *adv.*

स्युरेवं तु पुनर्वै वैल्यवधारणवाचकाः ।

Certainly, indeed, no doubt.—एवम्, तु, पुनर्, वै,
वा *particles.*

प्रागतीतार्थकं नूनमवश्यं निश्चये द्वयम् ॥५२०॥

Before, ago.—प्राक् *adv.*

Necessarily, certainly, of course.—नूनम्, अवश्यम्
adv.

अल्पे नीचैर्महत्युच्चैः प्रायो भूम्यद्भुते शनैः ।

Lowly, humbly; low, humble.—नीचैः *adv.*

Largely, greatly, loudly; large, great, loud.—
उच्चैः *adv.*

Greatly, mostly.—प्रयः *adv.* (also प्रायशः, प्रायेण.)

(भूमन् *m.* = Many, much, majority.)

Slowly, lazily.—शनैः *adv.*

सना नित्ये बहिर्बाह्ये स्मातीतेऽस्तमदर्शने ॥५२१॥

Eternal, constant.—सना *adv.*

Outside, externally.—बहिस् *adv.*

(बाह्य *adj.*—Outside, external, foreigner also.)

Showing past tense.—स्म.

Invisible, set (P. P.).—अस्तम् *adv.*

पुनरर्थेऽज्ञानुनये त्वय्यथ स्वयमात्मना ।

Again, much less or more.—अङ्ग=पुनरर्थे.

O my dear, &c. (a term of endearment and reconciliation).—अयि=अनुनयवचने.

(अनुनय *m.* conciliation, courtesy.)

One's self, in person, personally.—स्वयम् *adv.* = आत्मना.

उषा निशान्ते सायं तु साये प्रातः प्रगे तथा ॥५२२॥

In the dawn, early in the morning.—उषा= निशान्ते.

In the night or evening.—सायम्=साये.

In the morning.—प्रातर, प्रगे *adv.*

अद्यात्राह्वयथ पूर्वैऽह्नीत्यादौ पूर्वोत्तरापरात् ।

तथाऽध्वरान्यान्यतरेतरात् पूर्वद्युरादयः ॥५२३॥

Today.—अद्य=अत्राह्नि.

Yesterday, on a former day.—पूर्वेद्युः.

On a subsequent day.—उत्तरेद्युः.

Next day, tomorrow.—अपरेद्युः.

A future day, day after tomorrow.—अधरेद्युः.

Next day, another day.—अन्येद्युः.

Either of two days.—अन्यतरेद्युः.

Another or different day.—इतरेद्युः.

उभयद्युश्चोभयेद्युः परे त्वहि परेद्यवि ।

On both days.—उभयद्युः or उभयेद्युः *adv.*

The next day, tomorrow.—परेद्यवि *adv.* = परेऽहि.

ह्यो गतेऽनागतेऽहि श्वः परश्वस्तु परेऽहनि ॥५२४॥

Yesterday.—ह्यस् *adv.* = गतेऽहि.

Tomorrow.—श्वस् = अनागतेऽहि.

Day after tomorrow.—परश्वस् *adv.*

(गत *adj.* Gone, past, departed. — आगत *adj.* arrived, returned.)

तदा तदानीं युगपदेकदा सर्वदा सदा ।

Then, at that time.—तदा, तदानीम् *adv.*

At once, at the same time.—युगपद्, एकदा *adv.*

Always, at all times.—सर्वदा, सदा *adv.*

एतर्हि संप्रतीदानीमधुना सांप्रतं यथा ॥

Now, just now, at this time.—एतर्हि, संप्रति, इदानीम्, अधुना, सांप्रतम् *adv.*

पक्ष्मपरायैषमोऽब्दे पूर्वे पूर्वतरे यति ॥५२५॥

Last year.—परत् *adv.* = पूर्वोऽब्दे.

In the year preceding the last.—परारि *adv.* = पूर्वतरेऽब्दे.

In the current year.—ऐषमस् *adv.* = यत्त्यब्दे ।

इत्यव्ययवर्गः ।

संस्कृतशब्दानुक्रमणिका.

(The figures refer to the number
of the Slokas).

अ	५१८	अगम	१४६
अंश	३२५	अगस्त्य	४५
अंशु	४९	अगाध	११५
अंशुक	२२९	अगार	१३२
अंशुमालिन्	४७ अ	अग्नि	२१
अंस	२१०	अग्निकण	२२
अंसल	१९९	अग्निभू	१८
अहस्	५८	अग्र १४८, ३८४, ४६७	
अकाम	५१७	अग्रज	१९९
अक्ष	३५५	अग्रजन्मन्	२३८
अक्षत	३१३	अग्रमांस	२०५
अक्षदेविन्, अक्षधूर्त	३५४	अग्रीय	१९९
अक्षर	४६६	अग्रेसर	२८१
अक्षवती	३५४	अघ	५८
अक्षान्ति	९३	अङ्क	४३, ४२०
अक्षि	२१६	अङ्कुर	१४४
अक्षिगत	३७६	अङ्कुश	२७१
अखण्ड	३९०	अङ्ग २०५ अ, ५१३, ५२२	
अखिल	३८९	अङ्गद	२२५
अग	४२३	अङ्गन	१३६
अगद	२०१	अङ्गना	१७९
		अङ्गसंस्क्रिया	२३१

अङ्गार	३१२	अटवी	१४३
अङ्गारक	४६	अट्ट	४४९
अङ्गारशकटी	३१२	अणु	३८७
अङ्गीकार	६७	अण्ड	१७२
अङ्गीकृत	४१६	अण्डज	१७१, ३८०
अङ्गुली	२११	अतट	१४०
अङ्गुलीयक	२२५	अतर्कित	५१४
अङ्गुष्ठ	२११	अतलस्पर्श	११५
अङ्गि	२०७	अति	४८७, ५१२
अचल	१३९	आतिक्रम	५०६
अच्छ	११४	आतिथि	२४६
अच्युत	९ अ	आतिपात	२४९, ५०६
अज	३२७, ४२८	आतिमात्र	३०
अजगर	१०४	आतिमुक्त	१५४
अजस्र	२९	आतिरक्त	३९६
अजिन	२५२	आतिबेल	३०
अजिर	१३६	आतिशय	३०, ४९९
अजिह्व	३९५	अतीत	४३८
अजिह्वग	२८६	अतीव	५०९
अज्ञ	३७८	अतीन्द्रिय	४००
अज्ञान	६८	अत्यन्तक्रोपन	३७१
अज्ज्, व्यज्ज्	४०२	अत्यय	२९८, ४५३
अञ्जलि	२१२	अत्यर्थ	३०
अञ्जसा	५०९, ५१९	अत्याहित	४३७
अट्, पर्यट्	१६२	अद्	४१८

अदिति	५	अध्यवसाय	९७
अद्धा	५१९	अध्यापक	२४०
अद्भुत	८९, ९१	अध्याय	४२४
अद्य	५२३	अध्याहार	६५
अद्रि	१३९	अध्वग, अध्वनीन	२६२
अधम	३८२	अध्वन्	१२८
अधमर्ण	३०५	अध्वन्य	२६२
अधर	२१४, ४७०	अध्वर	२४०
अधरेद्युस्	५२३	अन्	६२
अधस्, अधस्तात्	४७०	अनङ्ग	१०
अधिक	४६७	अनन्त	३२, १०४
अधिकार	२६८	अनच्छ	११४
अधिकृत्	२५६	अनङ्गुह	३१८
अधिक्षिप्त	३७५	अतन्यजन्मन्, अतन्यज	११
अधित्यका	१४३	अतन्यवृत्ति	४००
अधिप, अधिभू	३६१	अनल	२१
अधिवासन	२३३	अनवधानता	९७
अधीन	३३३	अनवरत	३०
अधीश्वर	२५५	अनस्	२७५
अधीर	३६९	अनातप	४५६
अधुना	५२५	अनात्मन्	४७०
अधृष्ट	३६९	अनादर	९३ अ
अधोक्षज	९ इ	अनामय	२०१
अधोभुवन	१०२	अनारत	२९
अध्यक्ष	४००	अनिल	२४

अङ्गार	३१२	अटवी	१४३
अङ्गारक	४६	अट्ट	४४९
अङ्गारशकटी	३१२	अणु	३८७
अङ्गीकार	६७	अण्ड	१७२
अङ्गीकृत	४१६	अण्डज	१७१, ३८०
अङ्गुली	२११	अतट	१४०
अङ्गुलीयक	२२५	अतर्कित	५१४
अङ्गुष्ठ	२११	अतलस्पर्श	११५
अङ्घ्रि	२०७	अति	४८७, ५१२
अचल	१३९	आतिक्रम	५०६
अच्छ	११४	आतिथि	२४६
अच्युत	९ अ	आतिपात	२४९, ५०६
अज	३२७, ४२८	आतिमात्र	३०
अजगर	१०४	आतिमुक्त	१५४
अजल	२९	आतिरक्त	३९६
अजिन	२५२	आतिबेल	३०
आजिर	१३६	आतिशय	३०, ४९९
आजिह्वा	३९५	अतीत	४३८
अजिह्वाग	२८६	अतीव	५०९
अज्ञ	३७८	अतीन्द्रिय	४००
अज्ञान	६८	अत्यन्तकोपन	३७१
अज्ज्, व्यज्ज्	४०२	अत्यय	२९८, ४५३
अञ्जलि	२१२	अत्यर्थ	३०
अञ्जसा	५०९, ५१९	अत्याहित	४३७
अद्, पर्यट्	१६२	अद्	४१८

अदिति	५	अध्यवसाय	९७
अद्वा	५१९	अध्यापक	२४०
अद्भुत	८९, ९१	अध्याय	४२४
अद्य	५२३	अध्याहार	६५
अद्रि	१३९	अध्वग, अध्वनीन	२६२
अधम	३८२	अध्वन्	१२८
अधमर्ण	३०५	अध्वन्य	२६२
अधर	२१४, ४७०	अध्वर	२४०
अधरेद्युस्	५२३	अन्	६२
अधस्, अधस्तात्	४७०	अनङ्ग	१०
अधिक	४६७	अनन्त	३२, १०४
अधिकार	२६८	अनच्छ	११४
अधिकृत्	२५६	अनङ्गुह्	३१८
अधिक्षिप्त	३७५	अतन्यजन्मन्, अतन्यज	११
अधित्यका	१४३	अतन्यवृत्ति	४००
अधिप, अधिभू	३६१	अनल	२१
अधिवासन	२३३	अनवधानता	९७
अधीन	३६३	अनवरत	३०
अधीश्वर	२५५	अतस्	२७५
अधीर	३६९	अनातप	४५६
अधुना	५२५	अनात्मन्	४७०
अवृष्ट	३६९	अनादर	९३ अ
अघोक्षज	९ इ	अनामय	२०१
अघोभुवन	१०२	अनारत	२९
अध्यक्ष	४००	अनिल	२४

अनिश	२९	अनुवर्तन	२५९
अनीक	२८३, २९२	अनुशय	४५३
अनीकस्थ	२५७	अनुष्ण	३४०
अनु	४९१	अनून	३९०
अनुक	३६७	अनूरु	४
अनुकम्पा	९०	अनृजु	३७७
अनुक्रम	२४८	अनेहस्	५२
अनुक्रोश	९०	अनोकह	१४६
अनुग	४००	अञ्च्, उदञ्च्	४००
अनुग्रह	५००	अञ्चित	४०९ अ
अनुचर	२८१	अन्त	२९९, ४०१. ४३०.
अनुज	१९८		[५०४ अ
अनुजीविन्	२५७	अन्तक	२३ अ
अनुज्ञा	४९१	अन्तःपुर	१३५
अनुताप	९४	अन्तर	४६८
अनुत्तम	३८४	अन्तरा	५१५
अनुत्तर	४६९	अन्तरात्मन्	४६८
अनुनय	५२२	अन्तराय	५०२
अनुपद	४००	अन्तराल	३५
अनुभव	५०१ इ	अन्तरिक्ष	३२
अनुभाव	४७७	अन्तरीप	११२
अनुमति	५१७	अन्तरे	५१५
अनुयोग	७९	अन्तरेण	५१०, ५१६
अनुरोध	२५९	अन्तर्गत	४०४
अनुलेपन	२३० अ	अन्तर्धि	४६८

अन्तर्मनस्	३५९	अपघन	२०५ अ
अन्तर्वत्नी	१८६	अपचय	५०१
अन्तिक	३९१	अपचायित, अपचित	४११
अन्तिका	३११	अपचिति	२४७, ४३६
अन्तेवासिन्	२४०	अपत्य	१८८
अन्त्य	४०१	अपादिश	३५
अन्त्र	२०४	अपदेश	९९
अन्दुक	२७१	अपध्वस्त	३७३
अन्ध	२००	अपह्व	४७८ अ
अन्धकार, अन्धतमस	१०३	अपभ्रंश	७६
अन्धु	११९	अपमूर्ध	३०५
अन्न	३१४, ४१८	अपयान	२९०
अन्य	४०३	अपराध	२६६
अन्यतरेयुस् अन्येयुस्	५२३	अपराह	५४
अन्योन्य	४९६	अपरेयुस्	५२३
अन्वच्, अन्वक्ष	४००	अपर्णा	१६
अन्वय	२३६	अपलाप	८२
अन्ववाय	२३७	अपवर्ग	६८
अन्विष्ट	४१३	अपवाद	८११, ४२०
अन्वेषणा	२४५	अपशब्द	७६
अन्वेषित	४१३	अपसद्	३३९
अप्	१०९	अपसर्प	२५९
अपकारगिर्	८१	अपसव्य	२०६
अपक्रम	२९५	अपहार	५०१
अपगम	५०२	अपाङ्ग	२१७

अपावृत	३६२	अभिचार	५०१ आ
अपि	४९२	अभिजन	२३६
अपिधान	४०	अभिजात	४३७ अ
अपूप	३१४	अभिज्ञ	३५७
अपेक्षा	४३७	अभितस्	३९१
अपति	२४	अभिधान	७८
अप्रगुण	३९५	अभिधेय	४३९
अप्रत्यक्ष	४००	अभिनय	८९
अप्रधान	३८८	अभिनव	३९९
अप्सरस्	६	अभिनवोद्भिद्	१४४
अफल	१४६	अभिप्राय	४४०, ५०३
अबला	१७८	अभिभूत	३७५
अबाध	३७४ अ	अभिमान	९३
अब्ज	४१, १२३	अभिमुख	४९५
अब्जयोनि	९	अभियोग	५००
अब्जिनीपति	४७ अ	अमिलाष	९६
अब्द	५७, ४५८	अमिलाषुक	३६५
अब्धि	१०८	अमिवादन	२४२
अब्रह्मण्य	८९	अभिब्याप्ति	४९८
अभाषण	२४८	अभिशास्ति	२४५
अभाव	५१८	अभिष्टुत	४१७
अभिख्या	४३, ४५७	अभिष्वङ्ग	४२७
अभिग्रह	५००	अभिसारिका	१८३ अ
अभिग्रहण	५०१ आ	अभिहार	४६२, ५०१ आ
अभिघातिन्	२५८	अभि (भी) षङ्ग	५०० अ

अभिहित	४१५	अमित्र	२५८
अभीक	३६७	अमुत्र	५१४
अभीक्ष्णम्	५०८	अमृत	२०, ६८
अभीष्टित, अभीष्ट	३८२	अम्बक	१५
अभ्यञ्जन	३१५	अम्बर	३२, २२९
अभ्यन्तर	३५	अल्वरीष	३१२ अ
अभ्यर्ण	३९१	अम्बिका	१६
अभ्यर्हित	४३८	अम्बु	१०९
अभ्यवस्कन्दन	२९४	अम्बुकण	३९
अभ्यवहृत	४१८	अम्बुधि	१०८
अभ्याश (or-स)	३९१	अम्भस्	१०९
अभ्यासादन	२९४	अम्भोज, अम्भोरुह	१२३
अभ्युत्थान	२४६	अम्मय	११०
अभ्युपगम	६७	अम्ल	६९
अभ्युपपत्ति	५००	आम्लिका	१५६ अ
अभ्र	३२, ३६	अयन	५५ आ. १२८
अभ्रमातङ्ग	१९ आ	अयस्	३३०
अमर	४	अग्नि	५२२
अमरावती	१९ अ	अयोध्र	३१०
अमर्त्य	४	अयोधन	४२९
अमर्ष	९५	अर	२८
अमर्षण	३७१	अरर	१३७
अमा	४९३	अरण्य	१४३
अमात्य	२५६	अरविन्द	१२२
अमावस्या, अमावास्या	५५ आ	अराति	२५८

अराल	३९४	अर्दित	४०९
अरि	२५७	अर्ध	४२
अरित्र	११३ अ	अर्धरात्र	५५ अ
अरुण	४८, ७३	अर्प्	३२४
अरुतुद	४०३	अर्मक	१७३
अरुस्	२०१ अ	अर्य	३०२
अरौक	३९२	अर्वन्	२७२
अर्क	४६ अ, ४२० अ	अर्ह	४११
अर्गल	१३७	अर्हणा	२४७
अर्घ	४२६	अर्हित	४११
अर्घ्य	२४५	अलक	२१९
अर्च	४११	अलक्त	२३१
अर्चा	२४७, ३४९	अलंकार, अलंक्रिया	२२३
अर्चित	४११	अलञ्जर	३१२ अ
अर्चिस्, अर्चिष्मत्	२२	अलम्	४९५, ५१८
अर्जुन	७१, १५६	अलर्क	३४३
अर्णव	१०८	अलस	३४०
अर्णस्	१०९	अलात	३१२
अर्ति	४९६	अलाबू	१५६ उ
अर्थ (अभि-प्र-सम्)	४०९	अलि, अलिन्	१६८
अर्थ	२५४, ३२६ ४३९	अलीक	४२० आ
अर्थना	२४५	अल्प	३८७
अर्थप्रयोग	३०४	अल्पसरस्	११८
अर्थशान्न	७७	अव्	४१४
अर्थिन्	२५७, ३६२, ३७९	अवकर	१३८

अवकृष्ट	३७३	अवमानित	४१४
अवकाश	४६८	अवयव	२०५ अ
अवकेशिन्	१४६	अवरज	१९८
अवकथ	३२२	अवरति	५०७
अवगणित	४१४	अवरवर्ण	३३२
अवगत	४१६	अवरोध	१३५
अवगाह	२३० अ	अवलक्ष	७१
अवग्रह, अवग्राह	३८	अवलम्ब	२१०
अवज्ञा	९३ अ	अवलेप	९२
अवज्ञात	४१४	अववाद	२६५
अवतंस	४८१	अवश्यम्	५२०
अवदंश	३५२	अवश्याय	४४
अवदात	७१	अवष्टम्भ	९२
अवदारण	३०७	अवसर	४५४, ५०३
अवदर्पण	४०७	अवसित	५०९ अ, ४१६
अवद्य	३८२	अवसान	५०४ अ
अवधारण	४६३	अवस्था	६१ अ
अवाधि	४६८	अवहेलन	९३ अ
अवन ४९८ अ, ४९८ आ		अवाच्	३६१
अवनत	३९४	अवाग्र	३९४
अवनि	१२५	अवाची	३४
अवम	३८२	अवासि	४४८
अवमत	४१४	अवासस्	३७३
अवमर्द	२९४	अवित	४१४
अवमानना	९३ अ	अविद्या	६८

अविनीत	३६६	अष्टापद	३३०, ३५५
अविरत, अविलम्बित	२९	अस् (अरास्, न्यस्, उप-	
अवेक्षा	५०४	न्यस्, व्यस्, निरस्)	४०५
अव्यक्तराग	७३	असकृत्	५०८
अव्यवहित	३९२	असती	१८३
अश्	४१८	असमीक्ष्यकारिन्	३६४
अशनाया	३१६	असार	३८३
अशनायित	३६४	असि	२८७
अशनिक	२०	आसित	७२
आशित	४१८	असिधेनुका, असिपुत्री	२८९
अशेष	३८९	असु, असुधारण	३०१
अशोक	१५६३	असुर	७
अश्मगर्भ	३२७	असूर्क्षण	९३ अ
अश्मदारण	४२३	असूया	९३
अश्मन्	१३९	असृधरा	२०३ अ
अश्रान्त	२९	असृज्	२०४ अ
अश्रु	२१७	अस्त	४०५
अश्लील	८३	अस्तम्	५२१
अश्व	२७३	अस्तु	५१७
अश्वत्थ	१५६ अ	अन्न	२८४
अश्वमुख	२७	अब्रिन्	२८०
अश्वा	२७३	अस्थि	२०५
अश्वारोह	२७७	अल	२०४ अ, २१७
अश्विर्नासुत	१९ इ	अलु	२१७
अष्टमूर्ति	१५	अहमहामिका	२९१ (अ)

अहंयु	३८०	आकृति	४५८
अहंकार	९३	आकीर्ण	४०३
अहंकारिन्	३८०	आक्रीड	१४४
अहन्	५२	आक्रोशन	५०० अ
अहंपूर्विका	२९१	आक्षेप	८१
अहंमति	६८	आखण्डल	१९
अहर्मुख	५३	आखु	१६१
अहह	४९७	आखुभुज्	१६०
अहार्य	१३८	आखेट	३४४
अहि	१०४	आख्या	७८
अहित	२५८	आख्यात	४१५
अहितुण्डिक	१०६	आख्यायिका	७६
अहिभुज्	४२८	आगत	५२४
अहो	५१४	आगन्तु	२४६
अहाय	५०९	आगम	४३९
<hr/>		आगस्	२६६
आ, आः	४८५	आगू	६७
आकम्पित	४०४	आचमन	२४८
आकर	१४२	आचार	४५१
आकल्प	२२२	आच्छादन	४०
आकार	४५८, ५०१ अ	आच्छेदन	३४४
आकारणा	७८	आजि	२९३
आकाश	३३	आजीव	३०३
आकाशगङ्गा	२०	आज्ञा	२६६
आकुल	३९५	आज्य	३१४

आडम्बर	४६१	आधि	९६
आढ्य	३६०	आधूत	४०४
आततायिन्	३७६	आधोरण	२७६
आतप	५०	आध्यान	९७
आतङ्क	४२०आ	आनक	८८
आतपत्र	२३६	आनकदुन्दुभि	९३
आतापिन्	१६५	आनत	३९३
आतिथेय, आतिथ्य	२४५	आनन	२१३
आतुर	२०३	आनन्द	५९
आतीथ	८८	आनन्दन	४९८
आतृगर्व	३७५	आनाय	४७४
आत्मज	१८७	आनुपूर्वी	२४८
आत्मन् ६१अ, ४४४अ, ४७८		आन्वीक्षिकी	७७
आत्मभू	८, ११	आप्, प्रत्यवाप्, पर्याप्,	
आत्मंभरि	३६५	प्राप्, व्याप्, समाप्,	
आत्मीय	४६८	परिसमाप्, अनुप्राप्	४०५
आदर्श	२६५	आपगा	११९
आदान	४८४	आपण	१३१
आदि	४०१	आपत्प्राप्त	३७४ अ
आदिकारण	६१	आपद्	२८३
आदितेय	५	आपन्न	३७४ अ
आहत	४३८	आपन्नसत्त्वा	१८६
आदित्य	६ अ, ४७ अ	आपान	३५३
आद्य	४०१	आपीड	२३३
आधार	११७, ४४०	आपानि	३१९

आप्त	२६०	आरात्	४८६
आलव	२३०अ	आराधन	४४८
आप्य	११०	आराम	१४४
आभरण	२२३	आरोग्य	२०१
आभाषण	८१	आरोह	१४७, २२९
आभीर	३१७	आरोहण	१३७
आभोग	२३६	आर्तव	१८३ अ
आम	४०५	आर्द्र	४१९
आमन्त्रण	४८८	आर्य	८८ई, २३७
आमय	२०१ अ	आलम्भ	२९८
आमलकी	१५६ ऊ	आलय	१३२
आमिष	२०४अ, ४८०	आलवाल	११९
आमुक्त	२७९	आलस्य	३४०
आमोद	७०	आलान	२७१
आम्नाय	७६, ४९८ आ	आलाप	८१
आम्र	१५३	आलि	१२८, १४५, १८४
आयत	४०६अ	आलेख्य	४६४
आयत्त	३६३	आलोक	४२१
आयाम	२२९	आलोकन	५०५
आयुध	२८४	आवपन	३१२
आयुष्मत्	३५८	आवर्त	१११
आयुस्	३०२	आवालि	१४५
आरकूट	३३१	आवसित	३०८ अ
आरति	५०७	आवाप	११९
आरम्भ	५०४	आविद्ध	३९४, ४०५

आविल	११४	आसव	३५२
आविष्ट	२६८	आसादित	४१३
आवुक, आवुत	८८ आ	आसार	३९
आवृत्	२४८	आस्य	२१३
आवृत	४०६	आहत	४०५
आवेशन	१३४	आहव	२९२
आवेशिक	२४६	आहार	३१६
आशंसा	४८२	आहो	५११
आशय	५०३	आहोपुरुषिका	२९१
आशा	३४, ४७८ इ	आह्वय	७७
आशीविष	१०४	आह्वा, आह्वान	७८
आशिस्	४८२		
आशु	२९	इ (अति-इ, अधि-इ,	
आशुग	२८६	अव-इ, उत-इ, उप-	
आश्चर्य	९१	इ, प्रति इ)	३६०
आश्रम	२४२ अ	इक्षु	१५६
आश्रय	२६२, ४९९	इङ्ख (प्रङ्ख)	४०४
आश्रव	६७, ३६७	इक्ष	५०१ अ
आश्रुत	४१६	इङ्गित	५०१ अ, ४५८
आषाढ	२५२	इङ्गुदी	१५६ आ
आस्, (आध्यास्, उदास्,		इच्छा	९६
उपास्)	४११	इडा	४३१
आसक्त	३६२	इतर	३३९, ४०३
आसन	२३५, २६२	इतरेद्युस्	५२३
आसन्न	३९१	इति	४८९

इतिहास	७६
इत्थम्	४९२
इत्थरी	१८३
इदानीम्	५२५
इध्म	१४९
इन	४७ अ, ४४४
इन्दिरा	१२
इन्दीवर	१२१
इन्दु	४०
इन्द्र	१९
इन्द्राणी	१९ अ
इन्द्रायुध	३८
इन्द्रारि	७
इन्द्रावरज	९ अ
इन्द्रिय ६८ अ, २०३,	४३६
इन्ध्	१४९
इन्धन	१४९
इन्द्रियार्थ	६८ अ
इभ	२६९
इभ्य	३६०
इयता	४३३
इला	४३१
इव	४९२
इष् (इच्छ), अभीष्	३८२
इष् (आन्विष्, प्रेष	

cau.)	४१३
इषु, इषुधि	२८६
इष्ट	२४२ आ, ३१७
इष्टगन्ध	७०
इष्टि	४२९ अ
इष्वास	२८५

ईक्ष (अधीक्ष, अपेक्ष, अवेक्ष, प्रत्यवेक्ष, समवेक्ष, उपेक्ष, परोक्ष, प्रतीक्ष, समीक्ष)	३५७
ईक्षण	२१६, ५०५
ईड्, ईडित	४१७
ईर् (प्रेर्, उदीर्)	४०५
ईरित	४०५
ईलित	४१७
ईश्	३६०
ईशा, ईशान	१३
ईशितृ	३६०
ईश्वर	१३, ३६०
ईश्वरी	१६
ईषत्	५१४
ईषत्पाण्डु	७३
ईर्षा	९३
ईहा	९६

ईहामृग	१५९	उत्कलिका	९७, ४२३
उक्त	४१५	उत्तंस	४८१
उक्ति	७५	उत्तम	३८४
उक्षन्	३१८	उत्तमर्ण	३०५
उखा	३१२ अ	उत्तमा	१८०
उग्र	९१ अ	उत्तमाङ्ग	२१८
उच्चावच	४०६ अ	उत्तर	७९, ४६९
उच्च	३९३	उत्तरा	३५
उच्चैः	५२१	उत्तरीय	२३० अ
उच्चैःश्रवस्	१९ आ	उत्तरेद्युस्	५२३
उच्छ्रय, उच्छ्राय	१४७	उत्तान	११४
उच्छ्रित	३९३	उत्तानशय	१९६ अ
उज्जासन	२९७	उत्थान	४४४ इ
उज्ज्	४१५	उत्पात्ति	६२
उटज	१३३	उत्पल	१२१
उडु	४५	उत्पात्ति	२९३, ४३५ अ
उडुप	११३	उत्स	१४१
उत ४१०, ४८७, ५११		उत्सङ्ग	४२०
उताहो	५११	उत्सर्जन	२४३
उत्क	३५९	उत्सव	१०१
उत्कट	३६६	उत्सादन	२३१
उत्कण्ठा	९७	उत्साह	९७
उत्काण्ठिता	१८३ इ	उत्सुक	३६२
उत्कर	१७६	उत्सृष्ट	४१५
उत्कर्ष	४९९	उत्सर्घ	१४७

उदक	११०	उद्धव	६२
उदग्र	३९३	उद्धिज्ज, उद्धिद्,	
उदाधि	१०८	उद्धिद	३८०
उदन्त	७७	उद्धम	५०१
उदन्त्रत्	१०८	उद्यत	४०७
उदपान	११९	उद्यान	१४४
उदर	२०८	उद्युक्त	३६२
उदर्क	२६८	उद्वर्तन	२३१
उदार	३५८, ४७०	उद्वासन	२९७
उदाहार	७९	उद्वाह	२५३
उदित	४१५	उद्धान्त	४०९
उदीची	३५	उद्वेग, उद्वेजन	५०१
उदीच्य	४६९	उन्दुर	१६१
उदुम्बर	१५६ अ	उन्नत, उन्नतानत	३९३
उदूखल	३१०	उन्मादिष्णु	३६६
उद्गत	४०९	उन्मनस्	३५९
उद्गमनीय	२२८	उन्माथ	२९८, ३४५
उद्गाढ	३०	उन्माद	९४
उद्गीथ	५०७ अ	उन्मीलित	१४६
उद्गूर्ण	४०७	उपकण्ठ	३९१
उद्घाटन	३४६	उपगम	५१७
उद्घात	५०४	उपगूहन	५०४
उद्धर्ष, उद्धव	१०१	उपग्रह	३०१
उद्धार	३०४	उपग्राह्य	२६७
उद्धृत	४०८	उपचारित	४११

उपाचित	४०६	उपवास	४०६
उपजाप	२६३	उपवीत	२५२
उपताप	२०१ अ	उपसर्ग	२९३
उपत्यका	१४३	उपसर्जन	३८८
उपदा	२६७	उपसूर्यक	४८
उपधा	२६३	उपस्कर	३१२ आ
उपधान	२३४	उपस्पर्श	२४८
उपनिधि	३२४	उपहार	२६७
उपन्यास	७९	उपह्वर	४६६
उपपति	१९४	उपांशु	२६४
उपबर्ह	२३४	उपात्यय	२४९, ५०६
उपमा	३४९, ३५१	उपादान	४८०
उपमातृ	४६२	उपानह्	३४७
उपमान	३४९	उपाय	४५६
उपयम, उपयाम	२५३	उपायन	२६७
उपरक्त	३७६	उपालम्भ	८०
उपरक्षण	२६८	उपासङ्ग	२८६
उपराग	५६	उपासना	२४७
उपराम	५०७	उपासित	४११
उपरि	४६९	उपाहित	४०८
उपल	१३९	उपेन्द्र	९ अ
उपलम्भ	५०१ इ	उपोद्धात	७९
उपलब्धि	६४, ४७८ अ	उभय	४९७
उपवन	१४४	उभयतः	४९५
उपवर्तन	१२७	उभयद्युस्, उभयेद्युस्	५२४

उमा, उमापते	१६	उष्णोपगम	५७
उरग	१०५	उष्मन्	४४९
उरण, उरभ्र	३३१	उस्र	४९
उररीकृत	४१६	उस्रा	३१९
उरस्	२०९	—	—
उरस्य	१८८	ऊत	४१०
उरु	३८६	ऊधस्	३१९
उरोज	२०८	ऊरव्य	३०२
उर्वशी	१९ इ.	ऊरीकृत	४१६
उर्वरा	१२६	ऊरु	२०७
उलूक	१६२	ऊरुज	३०२
उलूखलू	३१०	ऊर्ज, ऊर्जस्वल	—
उल्का	२३	ऊर्जस्विन्	२८३
उल्मुक	३१२	ऊर्णनाभ	१६१
उल्लिच	२३०	ऊर्णा, ऊर्णायु	३२१
उल्लोल	१११	ऊर्णु	१६१
उल्वण	४०२	ऊर्मि	११०
उशनस्	४६	ऊर्मिका	२२५
उषस्	५३	ऊषर	१२३
उषा	५२२	ऊष्मक	५६
उषित	४०९	ऊष्मागम	५७
उष्ट्र	३२०	ऊह, ऊह	६५
उष्ण	५७, ३४०	—	—
उष्णरश्मि	४७	ऊक्थ	३२५
उष्णीष	४८०	ऊक्ष	४५, १५९

कञ्	७६	एरण्ड	१५६ क
कञ्जु	३९५	एवम्	४९२, ५१६, ५२०
कण	३०४		—
कत	८४	ऐन्द्रजालिक	३५४
कतु	५५ आ, ४३५ अ	ऐन्द्रियक	४००
कते	५१०	ऐरावत	१९ आ
कषभ	९६ अ, ३१८, २८५	ऐषमस्	५२५
	—	ओकस्	४८३
एक	४०२, ४२० आ	ओङ्कार	७६
एकक	४०२	ओघ	४२६
एकतान	४००	ओजस्	४८३
एकदन्त	१७	ओतु	१६०
एकदा	५२५	ओदन	३१४
एकाकिन्	४०२	ओम्	५१६
एकाम्र	४६९, ४००	ओष	४९८ इ
एकान्त	३१	ओषधि, ओषधिपति,	
एकायन	४००	ओषधीश	४१
एडक	३२१	ओष्ठ	२१४
एण	१६०		—
एत	७४	औचिती, औचिल्य	५०७ इ
एतर्हि	५२५	औतानपादि	४५
ए	४९८ इ	औपयिक	२६५
एधे, एधस्	१४९	औपवस्त	२५०
एधा	४९८ इ	औरस	१८८
एनस्	५८	और्ध्वदोहिक	२४४

और्व	२३ अ	कण	३८७
औषध	२०१	कणिश	३०९
		कण्टक	४२२
कंसाराति	९ इ	कण्ठ	२१२
ककुद	४४०	कण्ठीरव	१५७
ककुम्भ	३४	कण्डू, कण्डूया	२०२
कक्ष	२०९	कण्डोल	३११
कक्ष्या	२७२	कथा	७६
कङ्कटक	२७९	कदम्ब	१५६ इ
कङ्कतिका	२३६	कदम्बक	१७५
कङ्काल	२०५	कदर्य	३७९
कच	२१९	कदली	१५६ उ
कच्चर	३८३	कदाचित्	५११
काचित्	५१८	कटुष्ण	५१
कच्छप	११६	कटु	७४
कञ्चुक	१०६, २७८	कनक	३२९
कञ्चुकिन्	२५७	कनिष्ठ	१९८
कट	२७०	कनीनिका	२१६
कटक	१४०, २२५	कन्था	५०७ अ
कटाक्ष	२१७	कन्दर	१४२
कटि	२०७	कंदर्प	१०
कटु	६९	कन्दु	३१२ अ
कठिन, कठोर	३९८	कन्दुक	२३५
कडङ्गर	३०९	कंधरा	२१२
कडार	७४	कन्या	१८२

कपट	९८	करक	१५६ इ
कपाट	१३७	करका	३९
कपाल	२०५	करण	४३३
कपि	१५८	करपत्र	३४८
कपिल	७४	करवाल	२८७
कपोत	१६१	करभ	३२०
कपोल	२१४	कराल	४७५
कफ	२०३ अ	करिगर्जित	२९३ अ
कबरी	२२०	करिणी	२७०
कबन्ध	३००	करिन्	२६९
कम्	३८१	करुण	८९
कमठ	११६	करुणा	९०
कमण्डलु	२५२	करेणु	४३२
कमल	१२३	कर्कटक	११६
कमला	१२	कर्कटी	१५६ ऋ
कमलासन	९	कर्कन्धू	१५६ अ
कमलिनी	१२४	कर्कश	३९८, ०४७८ ई
कमलोद्भव	९	कर्ण, कर्ण	२१८
कम्प (अनुकम्प)	४०४	कर्णधार	११३ अ
कम्प	१०१	कर्णवेष्टन, कर्णिका	२२५
कम्पक, कम्प्र	३९७	कर्णैजप	३७७
कम्बल	२२९ अ	कर्तरी	३४८
कम्बु	११६	कर्दम	११३
कम्प	३६७	कर्पट	२२९ अ
कर	४९, २१०, २६६	कर्पर	२०५

कर्पूर	२३२	कलुष	५८, ११४
कर्षुर	२३, ७४	कलेवर	२५५ अ
कर्मकर	३३८	कल्प	५८, २५०, २६५
कर्मन्	४३५	कल्पना	२७२
कर्षके	३०५	कल्पान्त, कल्मष	५८
कल् (आकल्, संकल्)	४०८	कल्माष	७४
कल	८७	कल्य	५३, २०३, ४५७
कलकल	८६	कल्याण	६०
कलङ्क	४३, ४२०	कल्लोल	१११
कलत्र	४६४	कवच	२७९
कलधौत	४३६ आ	कवल	३१६
कलम	२७०	कवि ४६ अ, २३९, ५०७ इ	
कलरव	१६१	कविका	२७४
कलविङ्क	१६३	कवोष्ण	५१
कलश	३१२	कशा	३४७
कलहंस	१६६	कश्मल	२९४
कलह	२९२	कष	३४७
कलहान्तरिता	१८३ इ	कषाय	६९, ४५५
कला	४१ अ, ४७३ अ	कष्ट	१०७, ४२९ अ
कलाद	३३४	कस् (निष्कस् Cau.	
कलानाथ, कलानिधि	४१	विकस्)	३७३
कलाप	२२१, ४४८	कस्तूरी	२३२
कालि	२९२, ४७३	कह	१६५
कालिका	१५३	काङ्क्ष, आकाङ्क्ष	९६
कलिल	४०३	काङ्क्षा	९६

काक	१६४	काय	२०६
काकपक्ष	२१९	कारण	१६
काकुद्	२१५	कारण्डव	१७२
काच	३३१	कारा	३०१
कात्यायनी	१६	कास	३३६
काञ्चन	३२८	कारुणिक	३६२
काञ्चनी	३१३	कारुण्य	९०
काञ्ची	२२६	कार्तस्वर	३३०
काण्ड	४३० अ	कार्तिकेय	१८
कातर	३६९	कात्स्न्य	४ ६३
कादम्ब	१६६	कार्पास	२२७
कादम्बरी	३५२	कार्मुक	२८४
कानन	१४३	काल	२३ अ, ५२, ७२
कान्त	३८१	कालिन्दी	१२०
कान्ता	१७९	कालखण्ड	२०४
कान्तार	१२९	कालधर्म	२९८
कान्ति	४३	कालायस	३३०
कांदिशीक	३७४ अ	कालिक	६१अ
कापथ	१२९	काली	१६
काम	१०, ९६, २५४	काव्य	४६अ
कामन	३६७	काश्. प्रकाश	५०
कामम्	३१७, ५१७	काश्यपि	४८
कामयितृ	३६७	काष्ठ	१४९
कामिनी	१७९	काष्ठतक्ष	३३४
कामुक	३६७	काष्ठा	३४, ४३०

कास	२०१ अ।	कीट	१६० अ
कासार	११८	कीनाश	४७८ ई
किम्	४९३, ५११	कीर	१६५
किंवदन्ती	७७	कीर्ति	८०
किंशाह	३१०	कील	२२, ४७२
किंशुक	१५४	कीलाल	४७३
किंकर	३३९	कीलित	३७५
किंकिणी	२२६	कीश	१५८
किंचित्	५१४	कु	४८५
किञ्जल्क	१२४	कुक्कुट	१६३
कितव	३५४	कुङ्कुर	३४३
किन्नर	६, २७	कुक्षि	२०८
किन्नरेश	२६	कुक्षिभरि	३६५
किमु	५११	कुङ्कुम	२३२
किमुत	५०९, ५११	कुच	२०८
किंपुरुष	२७	कुचर	३७२
किरण	४९	कुचाग्र	२०८
किरात	३४२	कुज	४६
किरीट	२२४	कुञ्चित	३९४
किर्मीर	७४	कुञ्ज	१४२
किल	४९७	कुञ्जर	२६९, ३८५
किल्बिष	५८	कुट	१४६
किशोर	२७३	कुटिल	३९४
किसलय	१५०	कुटी	१३३
कीचक	१५६	कुटुम्बिनी	१८१

कुट्टिनी	१८५	पति, कुमुदबान्धव	४०
कुट्टिम	१३३ अ	कुमुदिनी, कुमुद्वती	१२४
कुठार	२८८	कुम्भ	२७०, ४४९ आ
कुड्मल	१५१	कुम्भकार	३३२
कुड्य	१३१	कुम्भसंभव	४५
कुणप	३००	कुरवक	१५६ इ
कुणि	२००	कुरण्टक	१५६ ई
कुण्ठ	३६४	कुल	१७६, २३६
कुण्ड	३१२ अ	कुलटा	१८३
कुण्डल	२२५	कुलाय	१७२
कुण्डी	२५२	कुलाल	३३२
कुतूहल	९८	कुलिश	२०
कुसा	८०	कुलीन	२३७
कुत्सित	३८२	कुलीर	११६
कुथ	१५६	कुल्या	१२०
कुन्त	२८९	कुवल्य	१२१
कुन्तल	२१९	कुवाद	३७२
कुन्द	१५६ ऊ	कुविन्द	३३३
कुप्	३७१	कुश	१५६
कुबेर	२६	कुशल	६०, ३५७
कुब्ज	२००	कुशीलव	३३६
कुमार	८८ आ	कुशेशय	१२२
कुमारी	१८२	कुशीद	३०४
कुमुद	१२१	कुसुम	१५२
कुमुदिनीप्रिय, कुमुदिनी-		कुसुमकाल	५६

कुसुमचाप, कुसुमायुध,	
कुसुमेषु	११
कुसूल	४३०
कुहर	१०२
कूज्, कूजित	८६
कूट १४०, १७६	४२९
कूटयंत्र	३४५
कूपक	११४
कूर्पर	२११
कूर्पासक	२२९ अ
कूर्म	११६
कूल	११२
कृ, (अङ्गीकृ, अलंकृ,	
आकृ Cau. निराकृ,	
आविष्कृ, उपकृ,	
चमत्कृ, तिरस्कृ,	
विप्रकृ, प्रतिकृ, विकृ,	
सत्कृ, संस्कृ)	४०६
कृकवाकु	१६३
कृच्छ्र	१०७
कृत	४१२
कृति	४०६, ४३६ आ
कृतान्त	२३, ४३५
कृताभिषेका	१८२
कृति	५०७ इ

कृतिन्	२३९, ३५७
कृत	४१२
कृत्ति	२५२
कृत्तिवासस्	१४
कृत्स्न	३९०
कृपण	३७९
कृपा	९०
कृपाण	२८७
कृपालु	३६२
कृमि	१६० अ
कृश	३८७
कृशानु	२१
कृष् (अवकृष्, उत्कृष्,	
विप्रकृष्)	३७३
कृषक	३०७
कृषि	३०३
कृषिक, कृषीवल	३०५
कृष्ट	३०६
कृष्टी	२३९
कृष्ण ५५ अ, ७२, ३१२ आ	
कृष्णसार	१६०
कृ (व्यतिकृ, निकृ,	
पारिकृ, विकृ)	४०३
क्लृप् (अनुक्लृप् Cau.)	
विकलृप्, उपक्लृप्, प्रक्लृप्	

cau., सकृप्)	६४	कोटि	४३०
केकर	२०४	कोण	४३० आ
केका	१७०	कोदण्ड	२८४
केकिन्	१६०	कोप	९५
केतकी	१५६ ऊ	कोपना	१८०
केतन	२९१, ४४४ आ	कोपिन्	३७१
केतु	४३५ अ	कोमल	३९९
केदार	३०६	कोरक	१५३
केनिपातक	११३ अ	कोल	१५८
केयूर	२३५	कैलक	३१२ आ
केलि	९९	कोलाहल	८६
केवल	४७४	कोविद	२३८
केश	२१९	कोश	१७२, ३२६, ४७९
केशपाशी, केशवेश	२२०	कोष्ठ	४३० अ
केसर १२४, १५६ आ, १५७		कोष्ण	५१
केसरिन्	१५७	कौक्षेयक	२८७
कैटभजित्	९ इ	कौटिक	३३७
कैतव	९८, ३५४	कौणप	२३
कैरव	१२१	कौतुक	९८
कैवर्त	११५	कौपीन	४४४ उ
कैवल्य	६८	कौमुदी	४२
कोक	१५९	कौमोदकी	१२ अ
कोकनद	१२३	कौलीन	४४६
कोकिल	१६४	कौलेयक	३४३
कोटर	१४९	कौशिक	१६२, ४२१

कौशेय	२२७	कम्	५०० अ
कौस्तुभ	१२अ	कम्, क्मथ	५०० अ
ककच	३४८	क्लिद्, क्लिन्न	४९९
कतु	२४०	क्लिश्, क्लिशित, क्लिष्ट	४०९ अ
क्थन	२९७	क्वथ्, क्वथित	४९८
कन्द, कन्दित	१००	क्षण्	२९६
कम	२५०, ४३४	क्षण	४३१
कमेलक	३२०	क्षणदा	५४
कव्य	२०४ अ	क्षणन	२९६
कव्याद्	२३	क्षतज	२०४ अ
कायिक, क्री (विक्री, परिक्री)	३२२	क्षत्रिय	२५४
क्रिया	४५६	क्षन्तृ	३७०
कीद्, कीडा	९९	क्षपा	५४
कुञ्च्	१६५	क्षपाकर	४१ अ
कुथ्	९५	क्षम्, क्षम	४५०
कुश (अनुकुश, आकुश)	१००	क्षमितृ, क्षमिन्	३७०
कुष्ट	१००	क्षय	५८, २०१ अ, ४३६
क्रूर	३७८, ३९८	क्षवथु	२०१ अ
कोड	२०८	क्षर्, क्षरण	५०० अ
कोध	९५	क्षान्त	४०९
कोधन	३७१	क्षार	२३
कोश	१३०	क्षारक	४७४
कोष्ठ	१५९	क्षिति	१२४, ४३६ अ
कौञ्च	१६५	क्षिप् (अधिक्षिप्, आक्षिप्, निक्षिप्)	४०५

क्षिप्त	४०५	क्षमा	१२५
क्षिप्र	२८	क्षमाभृत	१३८, २२५
क्षीब	३६६	क्ष्वेड	१०६
क्षीर	१०९, ३१४, ४६६	—	—
क्षीरोदतनया	१२	ख	३२
क्षुद्	२३२	खग	१७१, २८६
क्षुद्र	३७९, ४६३	खगेश्वर	१६१
क्षुद्रघण्टिका	२२६	खज्ज	२००
क्षुब्ध	३१६, ३६४	खट्वा	२३४
क्षुधित	३६४	खड्ग	२८७
क्षुर्	५०७ आ	खण्ड, खण्ड	४२
क्षुरिन्	३३५	खण्डपरशु	१४
क्षुल्लक	३६९, ३८७	खण्डविकार	३१३
क्षेत्र	३०६, ४६५ अ	खाण्डिता	१८३ इ
क्षेत्रज्ञ	६१ अ	खादिर	१५६ उ
क्षेत्राजीव	३०५	खद्योत	१६७
क्षेपण	४९८ इ	खन् (उत्खन्, निखन्)	३०७
क्षेपणी	११३ अ	खनि	१४२
क्षेम	६०	खनित्र	३०७
क्षोणी	१२५	खर	५१, ३२१
क्षोद	२३२	खर्जू	२०२
क्षौद्र	३३१	खर्व	१९९
क्षौम	२२७, २२८	खल	३७७
क्षौर	२५२	खालिनी	५०७ ई
क्षुत्	४०७	खलीन	२७४

खल्या	५०७ ई	गणित, गणय	३८९
खाद्, खादित	४१८	गण्ड	२१४, २७०
खानी	१४२	गण्डूष	५०७ इ
खुर	२७४	गत	५२४
खेद	४८८	गद	२०१ अ
खेय	११९	गदा	२८९
प्रख्य (प्रत्याख्या, व्याख्या, संख्या,	४१५	गद्य	५०७ इ
ख्या Cau.)		गन्ध	६८ अ
ख्यात	३६०	गन्धर्व	६
ख्याति	४९८ आ	गन्धवहा	२१३
—		गन्धवाह	२५
गगन	३२	गन्धोली	१६७
गङ्गाधर	१६	गभास्ति	४९
गज	२६९	गभीर	११४
गजशिव	२७०	गम्भीर	८७, ११४
गजानन	१७	गम्, (अधिगम्, अनुगम्, अभिगम्, अवगम्, अस्तंगम्, समाधिगम्, आ-प्रत्या- समा-अभ्युद्-अभ्युप- निर्-परि-विप्र-वि-सम्- अभिसम् गम्)	४१६
गङ्गा	१३३ अ	गम्य	४०३
गण	४१४	गरल	१०६
(अव-वि-गण)		गरुड	१६१
गण	१७४		
गणक	२६०		
गणनीय	३८९		
गणपति, गणाधिप	१७		
गणिका	१८५		

गरुडध्वज	९ अ	गाध	११४
गरुडाग्रज	४८	गान	८६
गरुत्मत्	१६१	गायत्री	२४२ आ
गर्ज	२९३ अ	गान्धार	८६ अ
गर्जित	३७	गरुत्मत	३२७
गर्त	१०२	गार्भिण	५०७ उ
गर्दभ	३२१	गाह, अवगाह	२३० अ
गर्भागार	१३३	गिर्	७५
गर्भिणी	१८६	गिरि	१३९
गर्व	९३	गिरिजा	१६
गर्हण	८०	गिरिश, गिरीश	१४
गर्हा	४९२	गिलित	४१८
गर्ह्य	३८२	गति	८६
गल्	४१२	गीर्ण	४१७
गल	२१२	गीर्वाण	५
गलित	४१२	गीष्पति	४६
गवाक्ष	१३४	गुच्छक	१५१
गवेषणा	२४५	गुड	४३० आ
गवेषित	४१३	गुण्	४०५
गव्यूति	१३०	गुण	६१ अ, २८५, ३४६, [४४४
गहन	१४३, ४०३	गुणवृक्षक	११४
गह्वर	१४२	गुणित	४०५
गाढ	३१	गुण्टित	४०६
गाणिक्य	५०७ उ	गुप्, गुप्त	४०६, ४१४
गात्र	२०५ अ		

गुम्फ	४४९ अ	गोप	३१७
गुरु	४६, २४०	गोपानसी	१३६
गुर्विणी	१८६	गोपायित	४१४
गुल्म	१४९, २०४	गोपाल	३१७
गुह्, उपगुह्	४०६	गोपुर	१३७
गुह	१८	गोप्यक	३३९
गुहा	१४२	गोमय	३१५
गुह्यक	६	गोल	५०७ अ
गुह्यकेश्वर	२६	गोविन्द	९ अ
गूढ	४०६	गोविष्	३१५
गूढपुरुष	२६०	गोष्ठ	१२७ अ
गृध्र	१६५	गोष्ठी	२४१
गृह	१३२, ४८४	गोसंख्य	३१७
गृहागत	२४६	गोस्तनी	१५५
गृहिन् (गृहस्थ)	२४२ अ	गोस्थानक	१२७ अ
गृह्यक	१७६	गौर	७१, ७२
गृ, उद्गृ	४१७	गौरव	२४६
गन्धुक	२३५	गौरी	१६
गेह	१३२	ग्रथ्, ग्रन्थ्, उद्ग्रथ्	४०४
गो	३१८, ३१९, ४२५	ग्रन्थ	४६५
गोचर	६८ अ	ग्रन्थि	१४९
गोत्र	१३९, २३६, ४६५	ग्रन्थित	४०४
गोदारण	३०८	ग्रस्, ग्रस्त	४१८
गोदुह	३१७	ग्रह् (अनु-अप-नि-परि- वि-प्रति-सम्-ग्रह्)	५००
गोधूम	३०८		

ग्रह	५६,४८४	घातुक	३७०,३७८
ग्राम	१३७,४५१अ	घास	१५६
ग्रामणी	४३२	घुटिका	२०७
ग्रामता	५०७उ	घुष्, उद्घुष्	८५
ग्राम्य	८३	घूक	१६२
ग्राम्यधर्म	२५४	घृणा	९०
ग्रावन्	१३९	घृणि	४९
ग्रास	३१६	घृत	३१४
ग्राह	११६	घोणा	२१३
ग्रीवा	२१२	घोर	९१अ
ग्रीष्म	५६	घोषणा	८०
ग्लस्, ग्लस्त	४१८	ग्रा	४०८
ग्लह	३५५	ग्राण	२१३
ग्लौ	४१	ग्राणतर्पण	७०
ग्लानि, ग्लै	५००अ	ग्रात	४०८
<hr/>		<hr/>	
घट	३१२	च	५१२
घटीयन्त्र	३४६	चकोर	१७२
घन	३६, ३९०, ४४४	चक्र १६६, २७६, २८३, ४६६	
घनसार	२३२	चक्रपाणि	९अ
घर्म	९८, ४५१	चक्रवर्तिन्	२५५
घस	१५६	चक्रवाक	१६६
घस्मर	३६५	चक्रवाल	३५
घल	५२	चक्ष् (आचक्ष्,	
घात	२९८	प्रत्याचक्ष्, विचक्ष्)	२१६

चक्षुःश्रवस्	१०४	चन्द्रहास	२८७
चक्षुस्	२१६	चन्द्रिका	४२
चञ्चल	३९७	चपल	२९, ३७६
चञ्चला	३७	चपेट	२१२
चञ्चु	१७२	चम्, आचम्	२४८
चटक	१६३	चमू	२८२
चटु	८२	चमूह	१६०
चणक	३०८	चम्पक	१५६३
चण्ड	३७१	चय	१३१, १७४
चण्डाल	३४१	चर् (अतिचर्, अनुचर्, अभिचर्, व्याभिचर्, आचर्, उच्चर् Cau उपचर्, परिचर्, विचर्, विचर् Cau, संचर्)	४११
चण्डांशु	४७ अ	चर	२५९, ३९६
चण्डिका	१६	चरण	२०७
चतुर	३४१	चरणायुध	१६३
चतुरानन	८	चरम	४०१
चतुर्भुज	९अ	चरित्र	४३८
चतुर्मुख	८	चरिष्णु	३९६
चतुष्पथ	१२९	चरु	२४२ आ
चत्वर	१३६, २४२	चर्चा	६५, २३० अ
चन्दन	२३१	चर्मन्	२५२, २८८
चन्द्र	४०	चर्मकार	३३३
चन्द्रक	१७०		
चन्द्रचूड	१३		
चन्द्रमस्	४०		
चन्द्रशाला	१३३अ		
चन्द्रशेखर	१३		

चर्मिन्	१५६आ	चिता, चिति	३०४
चर्व्, चर्वित	४१८	चित्त	६३
चल् (उच्चल्,		चित्ताविभ्रम	९०
प्रचल्, प्रविचल्)	४०४	चित्ताभोग	६५
चल, चलन, चलाचल	३९७	चित्तोद्रेक	९२
चलित	४०४	चित्या	३००
चषक	३५३	चित्र	७४
चाटु	८२	चित्र ७४, ९१, ४६४	
चातक	१६७	चित्रकार	३३५
चाप	२८४	चिन्ता	९७
चामर	२६८	चिबुक	२१४
चामीकर	३२९	चिर	५०८
चार	२६०	चिरक्रिय	३६३
चारण	३३६	चिरंतन	३९८
चारु	३८१	चिररात्राय, चिरस्य	५०८
चालनी	३१०	चिराय	५०८
चि (अपचि,		चिल्ल	१६५
उपचि, परि-निस्-		चिह्न	४३
वि-चि)	४०६	चुचुक	२०८
चिकित्स्	२०१	चुर्	४०७
चिचित्सक	२००	चुलि	३११
चिकित्सा	२०१	चूडा	१७०, २२०
चिकुर	२१९, ३७६	चूडामाणि	२२४
चिक्रण	३१३	चूत	१५३
चिच्चा	१५६अ	चूर्ण, चूर्ण	२३२

चूर्णकुन्तल	२१९	छान्दस	२४०
चेठक	३३९	छाया	४५६
चेतन	६२	छित	४१२
चेतना	६४, ४२९	छिद् (उच्छिद्, परि-	
चेतस्	६३	वि-च्छिद्)	४१२
चेष्टा	४५१	छिद्रित	४०९
चैल	२२९	छिन्न	४१२
चोरित	४०७	छुरिका	२८९
चोल	२२९ अ	छेक	१७६
चौर	३४४		
चौरिका, चौर्य	३४५	जगत्	१२६
च्यु, च्युत	४१२	जगती	१२५, १२६
		जग्ध	४१८
छत्र	२३६	जग्धि	३१६
छद्	४०९ अ	जघन	२०८
छद्, छदन	१५०	जघन्य	४०१
छन्नन्	९८	जघन्यज	१९८, ३३२
छन्द	४४०, ५०३	जङ्गम, जङ्गमेतर	३९६
छन्दस्	२४२ आ, ४८३	जङ्घा	२०७
छन्न	२६४, ४०९ अ	जङ्घाल	२८१
छवि	४३, ५०	जटा	१४९, २२०
छाग	३२१	जठर	२०८
छात	४१२	जतु	२३१
छात्र	२४०	जन्	३७८
छादित	४०९ अ	जत	४२०, ४२८

जनक	१८८	जल	१०९
जनता	५०७ उ	जलजन्तु	११५
जनन	६२, २३६	जलधर	३६
जननी	१८९	जलधि, जलनिधि	१०८
जनपद	१२७	जलमुच	३६
जनयित्री	१८९	जलशायिन्	९ ई
जनश्रुति	७७	जलाधार, जलाशय	११७
जनि	६२	जलोच्छ्वास	११३
जनी	१८४	जल्प	४१५
जनुस्, जन्तु	६२	जल्पाक	३७२
जन्मन्, जन्मिन्	६२	जल्पित	४१५
जन्यु	६२	जव	२८, २८१
जप्, उपजप्	२५२	जवन	२८१
जप	२५२	जवनिका	२३०
जपा	१५६ ऊ	जागर	५०१ आ
जंपती	१९६	जागरितु, जागरूक	१३७१
जम्बाल	११३	जागर्या	५०१ आ
जम्बीर	१५६ ऋ	जागृ	३७१
जम्बुक	१५९	जाङ्गुलिक	१०६
जम्बू	१५६ ऋ	जात	६३
जय	२९४	जातरूप	३२९
जयन्त	१९ आ	जातवेदस्	२२
जरत्	१९८	जाति	६३, १५५
जरद्व	३१८	जातु	५११
जरा	१९७	जानु	२०७

जामातृ	१९२	जीव	३०१
जाम्बूनद	३३०	जीवंजीव	१७२
जाया	१८१	जीवन	१०९, ३०३
जायापती	१९६	जीवनौषध, जीवातु	३०२
जायु	२०१	जीवान्तक	३३७
जार	१९४	जीविका	३०३
जाल	४७४	जीवितकाल	३०२
जालिक	३३७	जुगुप्सू, जुगुप्सा	८०
जालम	३३९, ३६४	जुष्ट	४३९
जावाल	३३६	जृम्भ्, उज्जृम्भ्	
जाह्नवी	१२०	समुज्जृम्भ्, विजृम्भ्	१००
जि, अभिजि, पराजि,		जृम्भ, जृम्भण	१००
विजि, जिगीष्	२९४	जू	१९८
जिघत्सु	३६४	जैतृ	२८२
जिज्ञासा	४९५	जैवातृक	४१, ३५८
जित्वर, जिष्णु	२८२	जोषम्	४९३
जिह्वा	३९४	ज्ञ	२३९
जिह्वाग	१०५	ज्ञा, ज्ञा (Cau.)	
जिह्वा	२१५	(अनु, अव-अभि-आ-	
जीन	१९८	प्रति-वि-ज्ञा)	४१४
जीमूत	३६	ज्ञप्, ज्ञप्त, ज्ञपित	४०९ अ
जीर्ण	१९८	ज्ञाति	१९४
जीर्णवन्न	२२९ अ	ज्ञान	४५२ अ
जीव्, उपजीव्,		ज्या	२८५
संजीव्, अनुजीव्	१०९		

ज्योतिरिङ्गण	१६७	तडिबत्	३६
ज्योतिस्	४८२	तत्	५१०
ज्योत्स्ना	४२	तत	४०४
ज्योतिषिक	२६०	ततस्	५१०
<hr/>		तत्त्व	४४५
ज्वलन, ज्वाला	२२	तत्पर	३६२
ज्ञज्ञावात	२६	तथ्य	८४
झटिति	५०९	तदा, तदानीम्	५२५
झर	१४१	तन्, आतन्, प्रतन्,	
झष	११५	वितन्	४०४
झषकेतन	११	तनय	१८७
<hr/>		तनु	२०६, ३९०
टङ्क	४२३	तनुत्र	२७९
टीका	५०७ अ	तनू	२०६
<hr/>		तनूनपात्	२२
डिम्भ	१७३, १९६ अ	तनूरुह	२२१
<hr/>		तन्तु	३४६
तक	३१५	तन्नुवाय	१६१, ३३३
तक्ष	३३४	तन्त्र	४६६
तक्षक	४२० अ	तन्त्री	८६ अ
तक्षन्	३३४	तन्त्री	४६५ अ
तट	११२	तप्, Cau, (अति-	
तटिर्ना	११९	अनु-अभि-परि-पश्चात्-	
तडाग	११८	प्र-सं-तप्)	४१९
तडित्	३७	तप	५७

तपन	४७	तर्पण	२४१, ४९८ अ
तपनीय	३२९	तर्ष	९६, ३१६
तपस्	४४५	तल्प	४४९
तपस्विन्	२५१	तस्कर	३४४
तमस्	६१ अ, १०३	ताण्डव	८८ अ
तमास्विनी	५५	तात	१८८
तमाल	१५६ ई	तादर्थ्य	४६८
तमिष्ठ	१०३	तापस	२५१
तमिष्ठा, तमी	५५	तापसतरु	१५६ आ
तरंग	११०	तामरस	१२२
तरंगिणी	११९	तापिच्छ	१५६ ई
तराणि	४७, ११३	ताम्बूलवल्ली,	
तरल	२२४, ३९७	ताम्बूली	१५६ आ
तरस्	२८, २९१	ताम्र	३३०
तरस	२०४ अ	ताम्रचूड	१६३
तरस्विन्	२८१	तार	८७
तरि (or तरी)	११३	तारका	४५, २१६
तरु	१४५	तारा	४५
तरुण	१९७	तारापथ	३३
तरुणी	१८३	तारुण्य	१९६
तर्क, प्रतर्क, वितर्क	६५	तार्क्ष्य	१६१
तर्क	६५	ताल	८८ अ
तर्कविद्या	७७	तालपत्र	२२५
तर्जनी	२११	तालवृन्तक	२३५
तर्णक	३१८	तालु	२१५

तावत्	४९०	तुण्ड	२१३
तिक्त	६९	तुद्, आतुद्	२७१
तिग्म	५१	तुन्द	२०८
तितउ	३१०	तुन्दपरिमृज	३४०
तितिक्ष	९२	तुन्दिन्, तुन्दिम,	
तित्तिरि	१७२	तुन्दिदल	१९९
तितिक्षा	९२	तुन्नवाय	३३३
तितिक्षु	३७०	तुमुल	२९३
तिन्तिडी	१५६ अ	तुम्बी	१५६ उ
तिमिर	१०३	तुरग	२७२
तिरस्	४९६, ५१३	तुरंग, तुरंगम	२७३
तिरस्करिणी	२३०	तुरंगवदन	२७
तिरास्क्रिया	९३ अ	तुरासाह्	१९
तिरोधान	४०	तुरीय	३२५
तिरोहित	२९६	तुल्, तुल्य	३५०
तिर्यच्	५१३	तुल्यपान	३१७
तिल	३०८	तुवर	६९
तीक्ष्ण	५१	तुष	३०९
तीर	११२	तुषार, तुहिन	४४
तीर्थ	४३९	तुहिनराश्मि	४०
तीव्र	३१	तूण	२८३
तीव्रवेदना	१०७	तूणी	२८७
तु	४८६, ५१२, ५२०	तूणीर	२८६
तुङ्ग	३९३	तूर्ण	२९
तुच्छ	३८३	तूल	३३१

तूष्णींशील, तूष्णीक	३७३	त्रात	४१४
तूष्णीकाम्, तूष्णीम्	५१५	त्रास	९२
तृण	१५६	त्रिदश	४
तृप्, cau, तृप्त	४१९	त्रिदशालय, त्रिदिव	३
तृष्	९६, ३१६	त्रिदिवेश	४
तृष्णज्	३६५	त्रिपथगा	१२०
तृ, तारय, प्रतारय,		त्रिपुरान्तक	१५
तितीर्ष, (अवतृ, वितृ)	११३	त्रियामा	५४
तेजस्	२०३, ४८३	त्रिलोचन	१५
तेजित	४०७	त्रिविक्रम	९ आ
तैल	३१५	त्रिविष्टप	३
तोक	१८८	त्रिसंव्य	५४
तोत्र	२७१, ३०७	त्रिलोतस्	१२०
तोदन	३०७	त्रुटि	३८७
तोय	१०९	त्रै	४१४
तोरण	१३७	त्रोटि	१७२
तोषण	४४८	त्र्यम्बक	१५
त्यज्, त्यक्त	४१५	त्वच्	१४८, २०३ अ
त्याग	२४३	त्वर	२८१
त्रपा	९३	त्वरार	९९
त्रपु	३३१	त्वरित	२८, २८१
त्रयी	७६	त्वष्टृ	३३४
त्रस्, अपत्रस्, त्रस्त	३६९	त्रिष्	५०
त्रा	४१४	त्सर	२८८
त्राण	४१४, ४४१, ४९८ आ		

दंश, परिदंश, संदंश	१६०	दयालु	३६२
दश	१६७	दायित	३८२
दंशन, दंशित	२७९	दर	९२
दंष्ट्रा	४८२	दरिद्र, दरिद्रा	३७९
दक्ष	३४१	दरी	१४२
दक्षिण	२०६, ३५८	दर्दुर	११७
दक्षिणा	३४	दर्प	९२
दग्ध	४०९	दर्पक	१०
दण्ड	२६३	दर्पण	२३५
दण्ड	२६३, ४३० आ	दर्भ	१५६
दंडनीति	७७	दर्वाकर	१०४
दधि	३१५	दर्श	५५ आ
दनु, दनुज	७	दर्शन	५०५
दन्त	२१५	दल	१५०
दन्तिन्	२६९	दव	२३
दन्तुर	४७५	दशन	२१५
दघ्न	३८७	दशनवासस्	२१४
दम्	४०९	दशा	४७८ इ
दम	२६३, ४९८	दस्यु	२५८, ३४४
दमथ	४९८	दह	४०९
दमित	४०९	दहन	२१, ४९८ इ
दंपती	१९६	दा, आदा	३७५
दम्भ	९८	दाक्षाघ्न	१६५
दम्य	३१८	दाडिम	१५६ इ
दया	९०	दात	४१२

दातृ	४७०	दिनमाणि	४७ अ
दात्र	३०७	दिनान्त	५३
दान	२४३, २७०	दिव	३, ३२, ३५४
दानव	७	दिवस	५२
दानवारि	५	दिवा	५१२
दानशौण्ड	३५८	दिवाकर	४६ अ
दान्त	४०९	दिवान्ध, दिवाभीत	१६२
दामन्	३२०	दिविषद्	५
दायाद	४३९ अ	दिवौकस्	४
दार	१८१	दिद्य	४७९
दारक	४२२	दिश्	३४
दारित	४१०	दिश् (अनुदिश् ,	
दारु	१४९	व्यपदिश् , अपदिश् ,	
दारुण	९१ अ	आदिश् , प्रत्यादिश् ,	
दाव	२३	समादिश् , उपदिश् ,	
दाश	११५	निर्दिश्)	३७४
दास, दासेय, दासेर	३३९	दिश्य	३५
दिगम्बर	३७३	दिष्ट	५२, ६१
दिग्ध	४०८	दिष्टान्त	२९८
दिग्भव	३५	दिष्टया	५१५
दित	४१२	दिह्, संदिह्	४०८
दिति	७	दी	३७९
दिधिषू	१८३ अ	दीधिति	४९
दितिसुत	७	दीन	३७९
दिन	५२	दीप	२३५

दीप् , उद्दीप् , संदीप् ,		दूत	२६१
दीप्ति	५०	दूती	१८५
दीर्घ	४०६ अ	दूत्य	२६१
दीर्घदर्शिन्	२४०	दून	४१९
दीर्घसूत्र	३६३	दूर	३९२
दीर्घिका	११८	दूरदर्शिन्	२४०
दुःख	१०७	दूर्वा	१५६ क
दुकूल	२२८	दूष्य	२३०
दुग्ध	३१४	दूष्या	२७२
दुन्दुभि	८८	दृढ	३१, ३९८
दुरित	५८	दृप्	९२
दुरोदर	४६७	दृब्ध	४०४
दुर्गत	३७९	दृश्	२१७, ३७७
दुर्गन्ध	७०	दृषद्	१३९
दुर्गा	१६	दृष्टान्त	४३५ आ
दुर्जन	३७७	दृष्टि	२१७, ४८२
दुर्दिन	३९	दृ	४१०
दुर्मनस्	३५९	देव	४, ८८ इ
दुर्विध	३७९	देवकीनन्दन	९ आ
दुर्हृद्	२५७	देवता	५
दुष्	२८३	देवतायतन	२४२ आ
दुष्कृत	५८	देवन	३५५
दुह्	३१७	देवर	१९१
दुहितृ	१८८	देवी	८८ इ
दू	४१९	देवृ	१९१

देश	१२७, ४४२	द्यो	३, ३२
देह	२०६	द्योत	५०
देहली	१३५	द्व	९९, २९५
दैतेय, दैत्य	७	द्विगण	२९१, अ ३२६
दैत्यगुरु	४६ अ	द्वय	३२५
दैव्य	४५५	द्रा	३७१
दैर्घ्य	२२९	द्राक्	५०९
दैव	६१	द्राक्षा	१५५
दैवज्ञ	२६०	दु	१४६, ४०७
दैवत	५	दुत २८, ३७६, ४०७, ५०९	
दोला, दोलाय	२७५	दुम	१४६
दोष	४४६	दुहिण	९
दोषज्ञ	२३८	द्वै	३७१
दोषन्	२१०	द्वन्द्व	१७३, ४७८ आ
दोषा	५१२	द्वपर	६६, ४५९
दोषैकदश	३७७	द्वार्, द्वार	१३६
दोस्	२१०	द्वारपाल	२५६
दोहद	९५	द्विज	१७१, २३८, ४२८
द्यावापृथिवी, द्यावा-		द्विजराज	४१ अ
भूमी	१३०	द्विजिह्व	१०४, ४४९ अ
द्युस्	३३	द्वितीया	१८१
द्युत्, उदद्युत्, विद्युत्, ४३		द्विप, द्विरद	२६९
द्युति	४३, ५०	द्विरसन	१०४
द्युन्न	३२६	द्विरेफ	१६८
द्युत, द्यूतकृत्	३५४	द्विष्	२५८, ३७६

द्विषत्	२५७	धवल	७१
द्वीप	११२	धा (अन्तर्धा, अपिधा,	
द्वीपिन्	१५७	पिधा, आमिधा,	
द्वेषण	२५७	उपधा, समाधा,	
द्वेष्य	३७६	तिरोधा, निधा,	
द्वैध	२६२	प्रणिधा, संनिधा,	
द्वैमातुर	१७	परिधा, पुरोधा,	
		संविधा, संधा,	
		अतिसंधा)	४०५
धत्तूर	१५६ ऊ	धातु	१४१, ४३६
धन	३२५	धातृ	९
धनद, धनाधिप	२७	धात्री	४६२
धनिन्	३६०	धानुष्क	२८०
धनुर्धर, धनुष्मत्	२८०	धान्य, धान्यत्वच्	३०९
धनुस्, धन्वन्	२८४	धामन्	४४७
धन्विन्	२८०	धारण	४३७
धमानि	२०३ अ	धारणा	२३६
धम्मिल्ल	२२०	धाराधर	३६
धर	१३८	धारासंपात	३९
धराणि, धरा	१२५	धिक्	४८५
धराधर	१३९	धिकृत	३७३
धरित्री	१२५	धिषण	४६
धर्म	५९, २५४, ४५१	धी	६४
धर्मराज	२३ अ	धीमत्, धीर	२३९
धर्षिणी	१८३	धीवर	११५
धव	१९४		

धीसचिव	२५६	ध्वंस्, अप-वि-ध्वंस्	
धुत	४०४	Cau,	४१२
धुर्	२७६	ध्वज	२९१
धुरंधर, धुरीण, धुर्य,		ध्वन्, प्र-प्रति-ध्वन्	८५
धूर्वह	३१९	ध्वनि	८५
धूर्त	३५४, ३७८	ध्वस्त	४१२
धू	४०४	ध्वाङ्क्ष	१६४
धूत	४१५	ध्वान्त	१०३
धूप, धूपित,	४१९		
धूमकेतु	४३५ अ	न	५१८
धूम्र	७२	नक्तक	२२९ अ
धूर्जटि	१५	नक्तम्	५१२
धूलि	२९०	नक्र	११६
धूसर	७३	नक्षत्र	४५
धृति	४३७	नक्षत्रेश	४१ अ
धृष्ट, अभिवृष्ट Cau.	३६८	नख, नखर	२११
धृष्ट, धृष्णज्	३६८	नग	४२३
धे	१९६ अ	नगरी	१३०
धेनुका	२७०	नम्र	३७३
धैर्य	४३७	नट्	८८ अ
धैवत	८६ अ	नट	३३६
धौर्य	३१९	नटन	८८ अ
ध्यै, अभिध्यै, निध्यै,		नत	३९४
प्रणिध्यै	९७	नद	४४२
ध्रुव	४५, ३९५, ४७७	नदी	११९

ननानन्द	१८९
ननु	४९१, ५१८
नन्द, अभिनन्द,	
आनन्द, प्रतिनन्द	५९
नन्दक	१२ अ
नन्दन	१९ आ
नपुत्री	१८९
नभस्	३२
नभस्वत्	२५
नम्, उन्नम्, परिणम्	३९३
नमसित	४११
नमस्या	२४७
नमास्थित	४११
नयन	२१६
नर	१७७
नरक	१०७
नरपति	२५५
नर्तन	८८ अ
नर्मन्	९९
नालिन	१२२
नालिनी	१२४
नव	३९९
नवनीत	३१५
नवमालिका	१५५
नवीन	३९९

नवोद्धृत	३१५
नव्य	३९९
नश्, नष्ट	२९६
नह्, अपनह्, परिणह्, अपिनह्-पिनह्-उपनह् (Cau,) संनह्	२७९
नहि	५१८
नाक	३, ३३
नाग	१०४, २६९, ३३१ [३८५
नागराज	१०४
नागलोक	१०२
नागवल्ली	१५६ आ
नाट्य	८८ अ
नाडिधम	३३४
नाडी	२०३ अ
नाथवत्	३६३
नाद	८५
नाना	४९७
नानारूप	४०६ अ
नापित	३३५
नाम	४९३
नामधेय, नामन्	७८
नायक	३६१
नारिकेल	१५६ ई

नारी	१७८	निघ्न	३६३
नाल	१२४	निचित	४३५
नालिकेर	१५६ ई	निज्	३८३
नाविक, नाव्य	११३ अ	नितम्ब	१४०, २०८
नाश	२९९, ४३०	नितम्बिनी	१७९
नासा, नासिका	२१३	नितान्त	३१
निःशलाक	२६४	नित्य	३०, ३९५
निःशेष	२८९	निदाघ	९८
निःश्रेयस	६८	निदान	६१
निःस्व	३७९	निदिग्ध	४०६
निकट	३९१	निदेश	२६५
निकर	१७४	निद्रा	१००
निकष	३४७	निद्राण	३७१
निकषा	५१३	निद्राळु	३७२
निकाम	३१७	निधन	२९९, ४४४ उ
निकुञ्ज	१४२	निधि	२८
निकुरम्ब	१७५	निध्यान	५०५
निकृत	३७४, ३७७	निन्द, निन्दा	८०
निकृति	५०१ अ	निपाठ	५०६
निकृष्ट	३८२	निपान	४३९
निकेतन	१३२	निपुण	३५७
निखिल	३८९	निभ	३५१
निगड	२७१	निभृत	३६८
निगम	४५१ अ	निमय	३३२
निग्रह	५००	निमित्त	४३६ आ

निम्न	११४	निर्भर्त्सन	४८५
निम्नगा	११९	निर्मोक	१०६
नियति	६१	निर्मोक्ष	४२४
नियम	६७, २४९	निर्वपण	२४३
नियुद्ध	२९३ अ	निर्वर्णन	५०५
नियोज्य	३३९	निर्वाण	६८, ४०८
निरन्तर	३९०	निर्वापण	२९७
निरय	१०७	निर्वृत्त	४१०
निरर्गल	३७४ अ	निर्वेश	३५१, ४७९
निरर्थक	४०२	निलय	१३२
निरवग्रह	३६२	निवह	१७४
निरसन	५०५	निवाप	२४४
निरस्त, निराकृत	३७४	निवात	४३८
निराकृति	५०५	निर्वात	२२८
निरामय	२०३	निवेश	२६८
निर्घोष	८५	निशा	५४
निर्जर	४	निशाटन	१६२
निर्झर	१४१	निशान्त	१३२
निर्णय	६६	निशापति	४१
निर्णिक्त	३८३	निशित	४०७
निर्णीत	४१४	निशीथ	५५अ
निर्णेजक	३३५	निशीथिनी	५४
निर्देश	२६५	निश्चय	६६
निर्वन्ध	४८४	निश्चित	४७७
निर्भर	३०, ५०९	निषङ्ग	२८६

निषङ्गिन्	२८०	आनी, उपनी, निर्णी,	
निषद्या	१३१	परिणी, प्रणी, विनी	४०६
निषाद्	८६ अ, ३४१	नीकाश	३५१
निषादिन्	२७६	नीच	३३८
निषूदन	२९६	नीचैस्	५२१
निषेध	४९५	नीड	१७२
निष्कासित	३७३	नीय	१५६ इ
निष्कुह	१४९	नीर	१०९
निष्कृति	४५५	नील	७२
निष्ठा	४३०	नीलकण्ठ	१६९
निष्ठीवन	५०७	नीलाम्बर	९ उ
निष्ठुर	८३, ६९८	नीलाम्बुजन्मन्	१२१
निष्ठ्यूति, निष्ठेव	५०७	नीवार	३०८
निष्णात	३५७	नीष्टृत्	१२७
निष्पत्ति	४३०	नीवी	३२३, ४७८ आ
निष्पन्न	४१०	नु	४१७
निष्प्रभ	३९२	नु	४९१
निसर्ग	१०१	नुति	८०
निसृष्ट	४०५	नूतन, नूत्न	३९९
निस्तल	३९३	नूनम्	५२०
निखिंश	२८७	नूपुर	२२६
निहनन, निहिसन	२९६	नृ	१७७
निहीन	३३९	नृत्य	८८ अ
निह्व	८२	नृप	२५५
नी, अनुनी, अभिनी,		नृशंस	३७८

नेतृ	३६१	पङ्कैरुह	१२२
नेत्र	२१६	पङ्क्ति	१४५
नेत्राम्बु	२१७	पङ्गु	२००
नेपथ्य	२२२	पञ्च	४९८ आ
नेमि	२७६	पञ्च	१५७
नैकभेद	४०६ अ	पञ्चजन	१७७
नैगम	३२२	पञ्चता	२९८
नैमेय	३२३	पञ्चबाण	१०
नो	५१८	पञ्चम	८६अ
नौ	११३	पञ्चशर	१०
नौकादण्ड, नौतार्य	११३अ	पञ्चानन, पञ्चास्य	१५७
न्यस्त	४०५	पञ्जर	५०७ इ
न्याय	२६५, ४५१	पट	२२९
न्याय्य	२६५, ४६०	पटच्चर	२२९ अ
न्यास	३२४	पटल	४७५
<hr/>		पटह	८८
पक्ष	४०४	पटु	३४०, ४२९ अ
पक्षेतर	४०५	पण्	४१७
पक्ष	५५ अ, १७२, २२१, [४८०	पण	३५१, ३५४, ३५५
पक्षिन्	१७१	पणायित, पणित	४१७
पक्ष्मन्	४४४ ई	पणितव्य	३२३
पङ्क	५८, ११३	पण्डित	२३९
पङ्कज	१२३	पण्य	३२३
पङ्किल	१२७ अ	पण्यवीथिका	१३१
		पण्याजीव	३२२

पतंग	१६७, ४२३	पद्म	१२२
पतत्र	१७२	पद्मजा	१२
पतात्रि, पतात्रिन्	१७१	पद्मनाभ	९ आ
पताका	२९१	पद्मराग	३२७
पताकिन्	२८०	पद्मा	१२
पति	१९४, ३६०	पद्माकर	११८
पतिवल्ली	१८४	पद्मालया	१२
पतिव्रता	१८२	पद्मिनी	१२४
पत्तन	१३०	पद्य	५०७इ
पत्ति	२८०	पन्, पनायित, पनित	४१७
पत्र	१५०, १७२, २७६ [४७४]	पन्न	४१२
पत्नी	१८१	पन्नग	१०५
पात्रिन्	१६२, १७१, २८६	पयस्	११०, ३१४
पथिक	२६२	पयस्य	३१५
पथिन्	१२८	पयोधर	२०८, ४५८
पद्	२०७	पर	२५८, ४७०
पद्, आ-व्या-उत्-उप- निस्-प्र-प्रति-वि- सं-पद्	४१०	परःशत, परःसहस्र	३८९
पद	४४१	परतन्त्र	३६३
पदग	२८०	परपुष्ट, परभृत	१६४
पदवी	१२८	परमम्	५१६
पदाति	२८०	परमेष्ठिन्	८
पद्मति	१२९	परवत्	३६३
		परशु, परश्वध	२८८
		परश्वस्	५२४
		पराक्रम	२९२

पराग	१५२	परिपण	३२३
पराजय	२९६	परिपान्थिन्	२५८
पराधीन	३६३	परिपाटी	२४८
पराभूति	२९६	परिपूर्णता	२३६
परारि	५२५	परिप्लव	३९७
परार्थ	३८४	परिभव	९३ अ
परासु	२९९	परीभाव	९३ अ
परिकर्मन्	२३१	परिभूत	४१४
परिकार	४६० अ	परिमल	७०, ५०१ अ
परिक्रम	५०१ आ	परिमाण	४६३
परिखा	११९	परिरम्भ	५०४
परिग्रह	४८४	परिवृढ	३६१
परिचय	५०१ इ	परिवेष	४८
परिचर्या	२४७	परिव्राज्	२५१
परिचारक	३३९	परिषद्	२४१
परिच्छद्	४६३	परिष्कार	२२३
परिजन	४८४	परिष्कृत	२२२
परिणत	४०४	परिष्वङ्ग	५०४
परिणय	२५३	परिसर	१२८
परिणाम	५०१	परीवाह	११३
परिणाह	२२९	परीहास	९९
परितस्	५१७	परुत्	५२५
परिदेवन	८२	परुष	८३
परिधान	४६८	परुस्	१४९
परिधि	४८	परेत	२९९

परेतराज्	२३ अ	पवनाशन	१०५
परेद्यवि	५२४	पवमान	२५
पर्ण	१५०, १५४	पवि	२०
पर्णशाला	१३३	पवित्र	२५१, ३८३
पर्यङ्क	२३४	पशु	४३४
पर्यटन	२४९	पशुपति	१३
पर्यन्तभू	१२८	पश्चात्	४८९ अ
पर्यय	२४९, ५०६	पश्चात्ताप	९४
पर्याप्त	३१७	पश्चिम	४०१
पर्याप्ति	४९४	पश्चिमा	३४
पर्याय	२४९	पा, निपा	१०९
पर्युद्घन	३०४	पा, पालय Caus.	३६०
पर्वत	१३८	पांशुलां	१८३
पर्वन्	१४९	पांसु	२९०
पलगण्ड	३३२	पाक	१७३, ४९८ आ
पलल	२०४ अ	पाकशासन	१९
पलाण्डु	१५६ क	पाकशासनि	१९ आ
पलाश	१५०, १५४	पाकस्थान	३११
पलाशिन्	१४६	पाखण्ड	२५१
पलिक्नी	१८५	पाञ्चजन्य	१२ अ
पलित	१९७	पाञ्चालिका	३४७
पल्यङ्क	२३४	पाटल	७३
पलव	१५०	पाठ	२४१, ५०६
पल्वल	११८	पाणि	२१०
पवन	२५	पाणिगृहीती	१८१

पाणिपीडन	२५३	पारावार	१०८
पाण्डर	७१	पारिजातक	१५३
पाण्डु, पाण्डुर	७२	पारिल्लव	३९७
पाताल	१०२	पार्थिव	२५५
पात्र ११२, ३१२, ४६४		पार्वती	१६
पाथस्	११०	पार्ततीनंदन	१८
पाद १४१, ३२५		पार्श्व	२०९
[४३९ अ, ५१२		पालाश	७२
पादग्रहण २४२ अ		पावक	२१
पादप १४५		पाश	२२१
पादुका, पादू	३४७	पाशक	३५५
पादूकृत्	३३३	पाशिन्	२४
पाद्य २४५		पाशुपाल्य	३०३
पानगोष्ठिका, पान-		पाश्चात्य	४०१
पात्र ३५३		पाषाण	१३९
पानीय १०९		पिक	१६४
पानीयशालिका १३४		पिङ्ग, पिङ्गल	७४
पान्थ २६२		पिचण्ड	२०८
पाप ५८, ३७८		पिचु	३३१
पाप्मन् ५८		पिच्छ	१७०
पामन् २०१ अ		पिञ्ज	२९८
पामर ३३८		पिट	३११
पामा २०१ अ		पिटक	२०२
पारद् ३३१		पिठर	३१२ अ
पारावत १६१		पिण्ड	५०७ आ

पितरौ	१९५	पात	७२
पितामह	८, १९२	पीता	३१३
पितृ	१८८	पीताम्बर	९७४
पितृदान	२४४	पीन	३८६
पितृपति	२३४	पीयूष	२०
पितृपितृ	१९२	पीवन्, पीवर	३८६
पितृप्रसू	५३	पुंश्चली	१८३
पितृवन	३००	पुंस्	१७७
पितृव्य	१९१	पुंगव	३८५
पित्त	२०३ अ	पुच्छ	२७४
पिधान	४०	पुञ्ज	१७६
पिनद्ध	२७९	पुण्डरीक	१२३, ४२१
पिनाक, पिनाकपाणि,		पुण्ड्रक	१५४
पिनाकिन्	१४	पुण्य	५९
पिपासा	३१६	पुण्यवत्	३५६
पिपीलिका	५०७ अ	पुत्र	१८७
पिप्पल	१५६ अ	पुत्रिका	३४७
पिशङ्ग	७४	पुत्रौ	१९५
पिशाच	६	पुनःपुनर्	५०८
पिशित	२०४ अ	पुनर्	४९४, ५२०
पिशुन	३७७	पुनर्भू	१८३ अ
पीठ	२३५	पुर्, पुर	१३०
पीड्, निपीड्, उपपीड्	१०७	पुरःसर	२८१
पीडन	२९४	पुरतस्	५१०
पीडा	१०७	पुरद्वार	१३७

पुरंदर	१९	पुष्कल	३८४
पुरन्ध्री	१८२	पुष्ट	४०९
पुरस्	५१०	पुष्प	१५२, १८३ अ
पुरस्तात्	४८९ अ	पुष्पधन्वन्, पुष्पबाण	११
पुरा	४९४	पुष्परस	१५२
पुराण	७६, ३९८	पुष्पलिह्	१६८
पुरातन	३९८	पुष्पवती	१८३ अ
पुरी	१३०	पुष्पसमय	५६
पुरीतत्	२०४	पू	३८३
पुरीष	२०५	पूग	१५६ ऊ
पुरुष	६१ अ, १७७	पूज्	४०९ अ
पुरुषोत्तम	९ आ	पूजन	४५५
पुरुहूत	१९ अ	पूजा	२४७
पुरोग, पुरोगम	२८१	पूजित	४०९ अ
पुरोधस्	२५६	पूज्य	३५७
पुरोभागिन्	३७७	पूत	२५१, ३०८ अ, ३८३
पुरोहित	२५६	पूतिगन्धि	७०
पुलिन	११२	पूर	४०९ अ
पुलोमजा	१९ अ	पूर	५०७ आ
पुलिन्द	३४२	पूरण	५१२
पुष्, पुषित	४०९	पूरित	४०९ अ
पुष्कर	३२, १०९, १२३ [४६७	पूरुष	१७७
पुष्कराह	१६५	पूर्ण	४०९ अ, ३९०
पुष्करिणी	२४२ आ	पूर्णिमा	५५ आ
		पूर्त	२४२ आ

पूर्व	४०१	पेशल	३४१, ४७६
पूर्वज	१९९	पेशी	१७२
पूर्वा	३४	पैतृष्वसेय, पैतृष्वस्त्रीय	१८६
पूर्वदेव	७	पोत	१७३
पूर्वेद्युस्	५२३	पोतवणिज्	११४
पूषन्	४७	पौत्र	४६५
पृ	४०९ अ	पौत्री	१८९
पृक्ति	४९९	पौरस्त्य	४०१
पृच्छा	७९	पौर्णमासी	५५ आ
पृतना	२८२	पौलि	३१४
पृथक्	५१०	प्रकटोदित	८४
पृथगात्मता	६३, २५०	प्रकम्पन	२६
पृथग्जन	३३८	प्रकरण	४८९
पृथग्विध	४०६ अ	प्रकर्ष	४३०, ४८७
पृथिवी	१२४	प्रकाण्ड	१४८
पृथु	३८६	प्रकासम्	३१७
पृथुक	१७३	प्रकार	४४२, ४५९
पृथुल	३८६	प्रकाश	५०, ४८९
पृषत्	१११	प्रकीर्णक	२६८
पृषत	१११, १६० अ	प्रकृति ६१ अ, १०१, २६२ अ	
पृष्ठ	२०९	प्रकोष्ठ	२११
पु	४०९ अ	प्रक्रिया	२६८
पेचक	१६२	प्रगल्भ	३६८
पेटक	३४६	प्रगुण	३९५
पेलव	३९०	प्रगे	५२२

प्रग्रह	३०१, ४५०	प्रतिज्ञा	४४३
प्रचुर	३८८	प्रतिदान	३२४, ४८९
प्रचेतस्	२४	प्रतिध्वान	८६
प्रच्छ, आप्रच्छ, संप्रच्छ	७९	प्रतिनिधि	३४९, ४८९
प्रजा	४२८	प्रतिपक्ष	४१६
प्रजापति	९	प्रतिबन्ध	५०४ अ
प्रज्ञा	६४	प्रतिपादन	२४३
प्रणय	४५४, ५०३	प्रतिबिम्ब	३४९
प्रणव	७६	प्रतिभय	९१ अ
प्रणिधि	२५९	प्रतिभान्वित	३६८
प्रणिहित	४०५	प्रतिमा, प्रतिमान,	
प्रणीत	४०६	प्रतियातना	३४२
प्रणुत	४१७	प्रतिवाक्य	७९
प्रणय	३६८	प्रतिश्रव	६७
प्रतन	३९८	प्रतिश्रुत्	८६
प्रति	४८९	प्रतिष्टम्भ	५०४ अ
प्रतिकर्मन्	२२२	प्रतिसीरा	२३०
प्रतिकृति	३४९	प्रतिहत	३७४ अ
प्रतिक्षिप्त	३७५	प्रतीक	२०५ अ. ४२० आ
प्रतिघा	९५	प्रतीकार	२९५
प्रतिघातन	२९७	प्रतीकाश	३५१
प्रतिच्छाया	३४९	प्रतीक्ष्य	३५७
प्रतिजागर	५०४	प्रतीची	३४
प्रतिज्ञात	४१६	प्रतीत	३६०, ४३७ अ
प्रतिज्ञान	६७	प्रतीप	४५२

प्रतीपदर्शिनी	१७८	प्रधन	२९२
प्रतीहार	१३६, २५६	प्रधान	६१ अं, ३८४
प्रतोद	३७१	प्राधि	२७६
प्रत्न	३९८	प्रपञ्च	४२७
प्रत्यक्ष	४००	प्रपा	१३४
प्रत्यग्र	३९९	प्रपात	१४०
प्रत्यय	४५२ अ	प्रपितामह	१९२
प्रत्ययित	२६०	प्रबन्ध	४९४
प्रत्ययिन्	२५८	प्रभञ्जन	२५
प्रत्यवासित	४१८	प्रभव	४७८ अ
प्रत्याख्यात	३७४	प्रभा	५०
प्रत्याख्यान	५०५	प्रभात	५३
प्रत्यादिष्ट	३७४	प्रभाव	४४७
प्रत्यादेश	५०५	प्रभु	३६१
प्रत्युषस् (०त्यू०)	५३	प्रभूत	३८८
प्रत्यूष	५३	प्रमथन	२९७
प्रत्यूह	५०२	प्रमथाधिप	१४
प्रथ, प्रथय C&U.	३६०	प्रमद	५९
प्रथम	४०१	प्रमदा	१७९
प्रथा	४९८ आ	प्रमनस्	३५९
प्रथित	३६०	प्रमाण, प्रमातृ	४३३
प्रदीप	२३५	प्रमा	४९८ इ
प्रदेशन	२६७	प्रमाद	९७
प्रदोष	५५	प्रमिति	४९८ इ
प्रद्युम्न	१०	प्रमीत	३००

प्रमीला	४६५ अ	प्रसव	४७७
प्रमुख	३८४	प्रसवबन्धन	१५१
प्रमुदित	४१९	प्रसह्य	५१६
प्रयत	२५१	प्रसाद	४२, ४४०
प्रयोजन	४३९	प्रसाधन	२२२
प्रलय	५८, २९८	प्रसाधनी	२३६
प्रलाप	८१	प्रसाधित	२२२
प्रवण	४३४	प्रसित	३६२
प्रवयस्	१९८	प्रसू	१८९
प्रवाल	३२८, ४७५	प्रसून	१५२, ४४४ उ
प्रवाह	५०६	प्रसूजनयितारौ	१९५
प्रविश्लेष	५०३	प्रसृत	४०५
प्रवीण	३५७	प्रस्तर	१३९
प्रवृत्ति	७७, ५०६	प्रस्ताव	५०३
प्रवृद्ध	४०५	प्रस्थ	१४०
प्रवेदन	५१८	प्रस्फोटन	३१०
प्रव्यक्त	४०२	प्रस्रवण	१४१
प्रशस्त	४३८	प्रस्राव	२०५
प्रश्न	७९	प्रहर	५५ अ
प्रश्रय	५०३	प्रहरण	२८४
प्रश्रित	३६८	प्रहि	११९
प्रष्ट	२८१	प्रहित	३९२
प्रसन्न	११४	प्रह्वन्न	४१९
प्रसन्नता	४२	प्रह्व	४३४
प्रसभम्	५१६	प्रांशु	३९३

प्राक्	५२०	प्रावरण	२३० अ
प्राकार	१३१	प्रावृत	२२८
प्राकृत	३३८	प्रावृष्	५७
प्राधार	५०० अ	प्रास	२८९
प्राधुनिक, प्राधूर्णिक	२४६	प्रासङ्ग	२७६
प्राची	३४	प्रासाद	१३५
प्राज्ञ	२३९	प्राह	५४
प्राजन	३०७	प्रिय	८३, १९४, ३८२
प्राज्य	३८८	प्रियक	१५६ इ
प्राण	२९१, ३०१	प्रियंता	९५
प्राणिभूत	३५५	प्रियङ्गु	१५६ उ
प्राणिन्	६२	प्री	४१९
प्रातर्	५२२	प्रीणन	४९८ अ
प्रादुस्	४९६	प्रीत	४१९
प्राधान्य	४४०	प्रीति	५९
प्राप्त	४०५, ४१३	पृष्ठ	४०९
प्राप्तपञ्चत्व	२९९	प्रेङ्खा	२७५
प्राप्य	४९३	प्रेङ्खित	४०४
प्राप्ति	४७६	प्रेत	२९९
प्राभृत	२६७	प्रेत्य	५१४
प्राय	४५७	प्रेमन्	९५
प्रायशः, प्रायेण	}	प्रेरण	४९८ इ
प्रायस्		प्रेषित	३९२
प्रार्थित		प्रेष्य	३४०
प्रालेय		प्रोथ	२७३

प्रोषितभनृका	१८३ आ	बन्दी	३०१
लव	११३, ११७, ३४१	बद्ध	३७५
लवग, लवंग, लवंगम	१५८	बधिर	२००
लीहन्	२०४	बन्ध, आ-अनु-बन्ध्	३७५
प्लुष्ट	४०६	बन्धकी	१८३
लोष	४९८ इ	बन्ध्	१९४
प्सात	४१८	बन्धुजीवक, बन्धूक	१५६ इ
<hr/>		बन्धुर	३९३
फणा	१०५	बन्ध्य	१४६
फणिन्	१०४	बभ्रु	४६४
फल, प्रतिफल	१४६	बर्ह	१७०
फल १५१, २८८, ४७३ अ		बर्हिण, बर्हिन्	१६९
फलक	२८८	बल ९ उ, २८३, २९१, ४७१	
फलवत्, फलिन्,		बलदेव	९ उ
फलिन्	१४६	बलवत्	१९९, ५०९
फल्गु	३८३	बलविन्यास	२९३ अ
फाल	२२७, ३०७	बलाका	१६३
फुङ्, फल्	१४६	बलात्कार	२९३
फेन	५०७ आ	बलाराति	१९ अ
<hr/>		बलाहक	३६
बक	१६५	बलि २४१, २६६, ४७१	
बकुल	५६१ ई	बलिध्वंसिन्	९ इ
बत	४८८	बलिपुष्ट, बलिभुज्	१६४
बदरी	१५६ अ	बलीवर्द	३१८
बन्दिन्	२९०	बल्लव	३११, ३१७

बहिर्द्वार	१३७	बाह्य	५२१
बहिस्	५२१	बिडाल	१६०
बहु	३८८	बिडौजस्	१९
बहुगर्हवाच्	३७२	बिल	१०२
बहुप्रद	३५८	बिल्व	१५६ अ
बहुमूल्य	४०७	बिन्दु	१११
बहुल	३८८	बिम्ब	४१ अ
बहुलीकृत	३०८ अ	बिस	१२४
बहुविध	४०६ अ	बिसकणिका	१६३
बाढ	३१	बीज	६१, २०३
बाढम्	४३१	बीभर्त्स	९०, ९१
बाण	२८६	बुक्का	२०५
बादर	२२७	बुद्ध	४१६
बाध्, बाधा	१०७	बुद्धि	६४
बान्धव	१९४	बुद्बुद	५०७ अ
बाल	१९७, २१९	बुध् Caus,	
बालतृण	१५६	(अव-प्र-सं-बुध्)	४१६
बालिश	३७८	बुध	४६, २३८
बालेय	३२१	बुधित	४१६
बाल्य	१९६	बुभुक्षा	३१६
बाष्प	४४९	बुभुक्षित	३६४
बाहु	२१०	बुस	३०९
बाहुज	२५४	बृहत्	२९३ अ
बाहुमूल	२०९	बृहत्	३८६
बाहुयुद्ध	२९३ अ	बृहस्पति	४६

बोधकर	२९०	भयानक	८९, ९९ अ
ब्रह्मचारिन् २४२ अ, २५०		भर	३०
ब्रह्मन् ८, ४४५		भरत	३३६
ब्रह्मसूत्र	२५२	भर्ग	१५
ब्राह्मण	२३८	भर्तृ	१९४
ब्राह्मी	७५	भर्तृदारक	८८ आ
ब्राह्मण्य	५०७ इ	भर्तृदारिका	८८ इ
<hr/>		भर्त्सन	८९
भ	४५	भर्मन्	३५१
भक्त	३१४	भङ्गूक	१५९
भक्ष	४१८	भव	४७६, ५१४
भक्षक	३६५	भवन	१३२
भक्षण	३५२	भव्य	६०
भक्षित	४१८	भसित	२३
भग	४२६	भस्त्रा	३४८
भगिनी	१८९	भस्मन्	२३
भङ्ग	११०	भा	५०
भज् , विभज्	३२५	भाग	३२५
भञ्ज	११०	भागधेय	६१, २६६
भट	२७८	भागिनेय	१९२
भट्टारक	८८ इ	भागीरथी	१२०
भट्टिनी	८८ इ	भाग्य	६१
भद्र	६०, ३१८	भाजन	३१२, ४६४
भयंकर	९१ अ	भाण्ड	३१२, ४३० आ
भयद्रुत	३७४ अ	भानु	४७ अ, ४९

भामिनी	१८०	भीति	९२
भारती	७५	भीम	९१ अ
भार्याष्टि	३४६	भीरु	१७९, ३६९
भार्गव	४६ अ	भीरुक, भीलुक	३६९
भार्या	१८१	भीषण, भीष्म	९१
भार्यापती	१९६	भुक्त	४१८
भाल	२१६	भुन्न	३९४, ४०७
भालचन्द्र	१३	भुज	४०७, ४१८
भाव	८८ आ, ४७६	भुज	२१०
भावित	४१३	भुजग	१०४
भावुक	६०	भुजगाशन	१६९
भाष्, अप-आ-सं-		भुजंग, भुजंगम	१०४
भाष्	४१५	भुजंगद्विष्, भुजंगभुज	१६९
भाषा	७५	भजान्तर	२०८
भाषित	७५, ४१५	भुजिष्य	३४०
भास्	५०	भुवन	१२६
भास्कर, भास्वत्	४७	भू	१२४
भिक्षु	२४२ अ, २५१	भू, भावय Caus,	
भित्त	४२	(अनु-अभि-आविर्-	
भित्ति	१३१	उद्-तिरो-परा-परि-	
भिद्, उद्धिद्	४१०	प्र-प्रादुर्-वि-सं-भू)	४१३
भिदा	४९८ अ	भूत-	६, ४१३, ४३७ अ
भिन्न	४०३, ४१०	भूति	२३, ४३६
मिषज्	२००	भूतेश	१४
भी	९१ अ ९२		

भूदेव	२३८	भैषज्य	२०१
भूधर	१३८	भोग	१०५, ४२४
भूप, भूपति, भूपाल	२५५	भोगधर, भोगिन्	१०५
भूसृत्	१३८, २५५	भोजन	३१६
भूमन्	५२१	भोस्	५१३
भूमि	१२४	भौम	४६
भूमिस्पृश	३०२	भ्रंश्, अपभ्रंश्	४१२
भूयस्, भूयिष्ठ, भूरि	३८८	भ्रंश	२६५, ४४६
भूर्ज	१५६ आ	भ्रम्, परिभ्रम्, विभ्रम्,	
भूषण	२२३	संभ्रम्	६६
भूषित	२२२	भ्रम	६६
भृ	३६८	भ्रमर	१६८
भृगु	१४०	भ्रमि	४९९
भृङ्ग	१६८	भ्रष्ट	४१२
भृतक	३३८	भ्राजिष्णु	२२३
भृति	३५१	भ्रातृ, भ्रातृज,	
भृतिभुज	३३८	भ्रात्रीय	१९४
भृत्य	३३९	भ्रान्ति	६६, ४९९
भृश	३०	भ्राष्ट्र	३१२ अ
भेक	११७	भू	२१६
भेद	२६३, ४६६	भूण	४३१ अ
भेदित	४१०	भ्रष	२६५
भेरि	८८		
भेषज	२०१	मकरध्वज	११
भैरव	९१	मकरन्द	१५२

मख	२४०	मत्तकाशिनी	१८०
मधवन्	१९	मत्सर	४६०
मङ्क्षु	५०९	मत्स्य	११५
मङ्गल	६०, ४९०	मथिन्	३२०
मन्त्र	२३४	मन्थ्, उन्मन्थ्,	२९८
मञ्जरि	१४९	मद्, उन्मद्, प्रमद्	४१९
मञ्जीर	२२६	मद	९२, २७०, ५०१
मञ्जु, मञ्जुल	३८१	मदन	१०
मञ्जूषा	३४६	मदस्थान	३५३
मठ	१३३ अ	मदिरा	३५२
माणि	३२८	मदिरागृह	१३३ अ
माणिक	३१२ अ	मद्य	३५२
माणिवंध	२११	मधु	३३१, ३५२
मण्डन	२२४	मधुकर	१६८
मण्डल	३५, ४१ अ. ४८	मधुकम	३५३
मण्डलाग्र	२८७	मधुप	१६८
मण्डलेश्वर	२५५	मधुमाक्षिका	१६७
मण्डहारक	३३५	मधुर	६९
माण्डित	२२२	मधुरसा	१५५
मण्डूक	११७	मधुरिपु	९ आ
मण्डूर	३३१	मधुलिह्	१६८
मत	५१६	मधुवार	३५३
मत्तंगज	२६९	मधुव्रत	१६८
मति	६४	मधूच्छिष्ट	३३१
मत्त	३६६, ४१९	मध्य	२१०, ५१६

मध्यम	८६, अ. २१०	मन्द	३४०
मध्याह्न	५४	मन्दगामिन्	२८१
मन्, अनु-अभि-अव-		मन्दाकिनी	२०
सम्-मन्	४१४	मन्दार	१५३
मनस्	६३	मन्दिर	१३२
मनसिज	११	मन्दुरा	१३३
मनस्कार	६५	मन्दोष्ण	५१
मनाक्	५१४	मन्द्र	८७
मनित	४१६	मन्मथ	१०
मनीषा	६४	मन्यु	९४, ४५५
मनीषिन्	२३९	मयु	२७
मनुज	१७७	मयूख	४९, ४२३
मनुजाधिप	२५५	मयूर	१६९
मनुष्य	१७७	मरकत	३२७
मनुष्यधर्मन्	२७	मरण	२९९
मनोज्ञ	३८१	मरीच	३१२ आ
मनोभव	११	मरीचि	४९
मनोरथ	९६	मरीचिका	५१
मनोरम	३८१	मरुत्	२५, ४३५
मनोहत	३७४ अ	मरुत्वत्	१९
मन्तु	२६६	मरुत्सहाय	२१
मन्त्र	४६६	मर्कट	१५८
मन्त्रिन्	२५६	मर्त्य	१७७
मन्थ	३२०	मर्दन	५०१ अ
मन्थर	२८१	ममन्	५०७ इ

मर्मर	८५	मही	१२५
मर्मस्पर्श	४०३	महीक्षित्	२५५
मर्यादा	२६६, ४३३	महीधर	१३९
मल	४७३	महीध्र	१३८
मलदूषित	३८३	महीभुज्	२५५
मलयज	२३१	महीभृत्	१३९, २५५
मलिन, मलीमस	३८३	महीपाल	२५५
मल्ल	५०७ आ	महीरुह	१४५
मल्लिका	१५६ ऊ	महेच्छ	३५६
मल्लिकाक्ष	१६६	महेश्वर	१३
मसूर	३०८ अ	महोत्साह, महोद्यम	३५६
मसृण	३१३	महोषध	३१२ आ
मस्तक	२१८	मा	१२, ५१८
महत्	३८६	मा, अनुमा, उपमा,	
मह	१०१	निर्मा	४०६
महस्	४८२	मांस	२०४ अ
महाकुल	२३७	मांसल	१९९
महानस	३११	मांसिक	३३७
महायज्ञ	२४०	माणवक	१९७
महार्घ	४०७	मातङ्ग	३४१, ४२५
महावात	२६	मातरपितरौ	१९५
महाशय	३५६	मातरिश्वन्	२४
महिला	१७८	मातलि	१९ आ
महिष	१५९	मातापितरौ	१९५
महिषी	१८२	मातामह	१९३

मातुल	१९१	मार्तण्ड	४६ अ
मा	१८९	मार्ष्टि	२३० अ
मात्र	४८३	मालती	१५५
मात्रा	३८७, ४६३	माला	२३३
माद	५०१	मालाकार, मालिक	३३७
माधवी	१५४	माल्य	२३३
माध्वीक	३५२	मास	१५ अ
मान	४९०	मास्म	५१८
मानव	१७७	माहात्म्य	४२६
मानस	६३	मित्र	४७ अ, २५९
मानिनी	१७९	मिथस्	४९६
मानुष	१७७	मिथुन	१७३
मानुष्यक	५०७ ई	मिथ्या	५१९
माया, मायाकार	३५४	मिथ्यामति	६६
मायु	२०३ अ	मिल्	५०७
मार	१०	मीन	११५
मारण	२९७	मीनकेतन	१०
मारिष	८८ ई	मील्, उन्मील्,	
मारुत	२५	समुन्मील्, निमील्	१४६
मार्ग	४१३	मुकुट	२२४
मार्ग	१२८	मुकुन्द	९ ई
मार्गण	२८५, ३७९, ५०४ अ	मुकुर	२३५
मार्गित	४१३	मुकुल	१५१
मार्जना	२३० अ	मुक्ता	३२८
मार्जार	१६०	मुक्तावली	२२५

मुक्ति	६८	मूर्च्छा	२९४
मुख	२१३	मूर्त	४४४
मुख्य	३८४	मूर्ति	२०६
मुच्, उन्मुच्, विमुच्	२७९	मूर्धन्	२१८
मुष्ट	३३५	मूर्धाभिषिक्त	२५४
मुण्ड	५०७ इ	मूलधन	३२३
मुण्डन	२५२	मूल्य	३२२, ३५१
मुण्डिन्	३३५	मूषक	१६१
मुद्	५९	मूषा	३४८
मुद्, अनुमुद्	४१९	मूषित	४०७
मुधा	५१०	मृ	३००
मुनि	२५३	मृग्	४१३
मुरज	८८	मृग	१६०, ४२५ अ
मुरमर्दन, मुरारि	९ इ	मृगतृष्णा	१५१
मुष्	१६१	मृगद्विप्	१५७
मुष्टि	२१२, ४५९	मृगनाभि	२३२
मुसल	३१०	मृगपति	१५७
मुसलिन्	९ उ	मृगवधाजीव	३४२
मुस्ता	१५६ ऋ	मृगबन्धनी	३४५
मुह्	३७८	मृगमद	२३२
मुहुः	५०८	मृगया	३४४
मूक	३६१	मृगयु	३४२
मूढ	३७८	मृगराज	१५७
मूत्र	२०५	मृगलाञ्छन	४१ अ
मूर्ख	३७८	मृगव्य	३४४

मृगाङ्क	४१	मेघवाहन	१९
मृगित	४१३	मेचक	७२, १७०
मृगेन्द्र	१५७	मेद्	३२१
मृज् (अप-अव-परि- प्र-मृज्)	२३० अ	मेदस्	२०५
मृजा	२३० अ	मेदिनी	१२५
मृड	१४	मेदुर	३६६
मृणाल	१२४	मेघा	६४
मृत	३००	मेघ्य	३८३
मृति	४४०	मेनका	१९ इ
मृत्तिका	१२६	मेल	५०७
मृत्यु	२९९	मेष	३२१
मृत्युञ्जय	१४	मैत्री, मैत्र्य	५०७ इ
मृद्	१२६	मैथुन	२५४
मृद्, उपमृद्	५०१ अ	मोक्ष	६८, २५४
मृदङ्ग	८८	मोघ	४०२
मृदु	३९९	मोचन	४७७
मृदुत्वच्	१५६ आ	मोद	५९
मृदुल	३९९	मोषक	३४४
मृद्रीका	१५५	मोह	३९४
मृषा	५१९	मौकुलि	१६४
मृष्ट	३८३	मौक्तिक	३२७
मेखलां	२२६	मौन	२४८
मेघ	३६	मौर्वी	२८५
मेघनादानुलासिन्	१६९	मौलि	४७१
		म्रक्षण	२३१

यकृत्	२०४	यव	३०८
यक्ष	६	यवस	१५६
यक्षराज	२६	यवीयस्	१९८
यक्ष्मन्	२०१ अ	यशस्	८०
यजुस्	७६	यष्टि	५०७ इ
यज्ञ	२४०	या, (अनुया, अभिया, आया, समाया, उया, प्रत्युद्या, प्रया, निर्या)	२७५
यत्, निर्यातयँ Caus.	३६३	याग	२४०
यत्, यतस्	५१०	याच्, याचक	३७९
यति, यतिन्	२५१	याचितक	३०४
यत्न	४२६	याच्वा	२४५, ४५५
यथा	५१४	यातना	१०७
यथाजात	३७८	यातु	२३
यथातथम्	५१९	यातु	१९०
यथायथम्, यथार्थम्	५१९	यादस्	११५
यथार्हवर्ण	२५९	यादसांपति	२४
यथास्वम्	५१९	यान	२६२, २७६
यथेप्सित	३१७	याप्य	३८२
यदृच्छा	४९८	याप्ययान	२७५
यन्तु	२७७	याम	५५ अ
यन्त्र	४२९	यामिनी	५५
यम्, (आ-व्या-उत्- अभ्युत्-उप-नि- प्र-यम्)	३६३	यावत्	४९०
यम	२३ अ, ४३५, ५०२	युक्त	२६५, ४५०
यमुना	१२०	युक्ति	४२५ आ

युग	१७३, ४२५ आ	रक्षण	४९८ आ
युगपत्	५२५	रक्षस्	६, २३
युगल, युग्म	१७३	रक्षा	२३
युज् Pass & Caus., (अनु-अभि-उप-नि- प्र-वि-सं-युज्)	३६२	रक्षित	४१४
युद्ध, युध्	२९२	रक्षितृ	४३२
युध्	२९३	रक्षिन्, रक्षिवर्ग	२५७
युवति	१८३	रङ्गाजीव	३३५
युवन्	१९७	रच्, रचित	४०६
युवराज	८८ आ	रजक	३३५
यूथ	१७६	रजत	३३०
योग	४२५ आ	रजनी, रजनीमुख	५५
योग्य	४६४	रजस् ६१ अ १८३ अ, २९०	
योजन	५०७ इ	रज्जु	३४६
योद्ध, योध	२७८	रज्ज् (Caus. अभि- अनु-वि-रज्ज्)	३७६
योनि	४३६	रजस्वला	१८३ अ
योषा, योषित्	१७८	रण	२९२
यौवत	५०७ उ	रत	२५४
यौवन	१९६	रतिपति	११
— —		रत्न	३२८
रहस्	२८	रत्नगर्भा, रत्नसू	१२५
रक्त	७३, २०४ अ	रत्नाकर	१०८
रक्तसार	१५६ उ	रथ	२७५
रक्ष, परिरक्ष	४१४	रथकार	३३४
		रथाङ्ग	२७६

रथिन्	२७७	राका	५५ आ
रथ्या	१२९	राक्षस	२३
रद, रदन	२१५	राङ्कव	२२७
रदनच्छद	२१४	राग	४८१
रन्ध्र	१०२	राज्	२५५
रभस	५०७ आ	राजवत्	१२७
रम्, आरम्, उपरम्,		राजन्	२५५, ४४४
विरम्	३८१	राजन्य	२५४
रमण	९ उ	राजन्वत्	१२७
रमणी	१८०	राजराज	२७
रमा	१२	राजश्याल	८८ ई
रम्भा	१९ इ	राजहंस	१६६
रय	२८	राजि	१४५
रल्लक	२२९ अ	राजीव	१२३
रव	८५	राज्य, राज्याङ्ग	२६२ अ
रवि	४७	रात्रि	५४
रशना	२२६	राद्धान्त	६६
रश्मि	४९, ४५०	राम	९ उ, ४५०
रस ६८, ६९, ९०, ३३०, ४८१		रामा	१८०
रसज्ञा, रसना	२१५	राशि १७६, ४२९, ४७८ इ	
रसा	१२५	राष्ट्र	२६३ अ, ४६६
रसातल	१०२	राष्ट्रिय	८८ ई
रसाल	१५३, १५६ उ	रासभ	३२१
रसित	३७	रिक्त	३८३
रहस्, रहस्य	२६४	रिक्थ	३२५

रिङ्गण	१००	रुष्	९५
रिच्, अतिरिच्	३८३	रुह्, आरुह्, अवरुह्	
* रिद्ध	३०८ अ	अधिरुह्	१२३
रिपु	२५७	रुक्ष	४८०
रिष्टि	२८७	रुप्, विरुप्, निरुप्	६८ अ
रु, आरु, विरु	८६	रुप्य	३३०
रीढा	९३ अ	रुषित	४०६
रीति	४३६ अ	रै	५१३
रुक्प्रतिक्रिया	२०१	रेणु	२९०
रुक्म	३३०	रैतस्	२०३
रुक्मकारक	३३४	रेफ	४४९
रुग्ण	४०७	रेवतीरमण	९ उ
रुच्	५०	रै	३२६
रुचि	५०, ४२७	रोग	२०१ अ
रुचिर, रुच्य	३८१	रोचिष्णु	२२३
रुज्	२०१ अ, ४०७	रोचिस्	५०
रुजा	२०१ अ	रोदन	२१७
रुत	८६	रोदस्, रोदसी	१३०
रुद्, रुदित	१००	रोधस्	११२
रुद्ध	४०६	रोमन्	२२१
रुद्र	६ अ, १६	रोमन्थ	५०७ अ
रुध्, अनुरुध्, अवरुध्	२५९	रोमहर्षण, रोमाञ्च	९५
रुधिर	२०४ अ	रोष	९५
रुरु	१६० अ	रोहित	३८, ७३

रोहिताश्व	२१	लम्बोदर	१७
रौद्र	९०, ९१ अ	लय	८८ अ
लक्ष	२८५	लम्ब, वि-लम्ब	२९
लक्षण	४८९	ललना	१७९
लक्ष्मण	३६१	ललाट	२१६
लक्ष्मन्	४३	ललाम	४५२ अ
लक्ष्मी	१२, २८३	लव	३८७
लक्ष्मीवत्	३६१	लवण	६९, ३१३
लक्ष्य	९९, २८५	लवित्र	३०७
लगुड	५०७ आ	लशुन	१५६ क
लघु	२८	लष्, अभिलष्	३६५
लङ्घन	४८७	लस्, उलस्, विलस्	४७३
लज्ज	४१०	लाक्षा	२३१
लज्जा	९३	लाङ्गल	३०७
लज्जित	४१०	लाङ्गलपद्धति	३०८
लता	१४७, १४८	लाङ्गूल	२७४
लप्, अप-आ-प्र-वि-		लाज	३१३
सम्-लप्	४१५	लाञ्छन	४३
लपन	२१३	लाम	३२३
लपित	७५, ४१५	लालसा	४८२
लब्ध	४१३	लाला	२०३ अ
लब्धवर्ण	२३९	लास्य	८८ अ
लभ्, उपालभ्,		लिख्, आ-अभि-उत्-	
उपलभ्, प्रत्युपलभ्,		लिख्	२६१
विप्रलभ्	४१३	लिखित	२६१

लिङ्ग	४४०	लोकवाद	४४६
लिप् , अवलिप्	२३२	लोकेश	८
लिपि, लिपिकर	२६१	लोच् , लोचन	२१६
लिप्सा	९६	लोप्त्र	३४५
लिवि	२६१	लोमन्	२२१
लिह्	४१८	लोल	३९७, ४७६
ली, निली	१३२	लोलुप, लोलुभ	३६५
ली, विली, प्रली	२९८	लोष्ट	३०६
लीढ	४१८	लोह	३३०
लीला	९९, ४७३	लोहकारक	३३३
लुब्ध	३६५	लोहित	७३, २०४ अ
लुब्धक	३४२	लोहितक	३२७
लुभ् , लोभय Caus.,		वंश	१५६, २३७
प्र-वि-लुभ्	३६५	वक्तृ	३७२
लुलाय	१५९	वक्त्र	२१३
लृ , लृन	४१२	वक्	३९४
लूम	२७४	वक्षस्	२०९
लैखक	२६१	वक्षोज	२०८
लेखा	१४५	वङ्ग	३३१
लेप	४४३	वच् , प्रवच् , प्रतिवच्	४१५
लेपक	३३२	वचन	७५
लेश	३८७	वचनेस्थित	३६७
लेष्टु	३०६	वचस्	७५
लोक	१२६, ४२०	वज्र	२०, ४६६
लोकमातृ	१२	वज्रिन्	१९

वञ्च	३७४	वनमाक्षिका	१६७
वञ्चक	१५९, ३७८	वनमालिन्	९ इ
वाञ्छित	३७४	वनहुताशन	२३
वञ्जुल	१५४, १५६ इ	वनिता	१७८
वटी	३४६	वन्ध्य	१४६
वडवा	२७३	वप्, निवप्, निर्वप्	२४४
वडवानल	२३ अ	वपन	२५२
वड्ड	३८६	वपा	२०५
वाणिज्	३२२	वपुस्	२०५ अ
वण्टक	३२५	वप्र	१३१, ३०६
वत्स	२०९	वम्, उद्वम्	४०९
वत्सतर	३१८	वयस्य	१९७, २५९
वत्सर	५७	वयस्या	१८४
वत्सल	३६१	वर ४५९ अ, ४६०, ४९९	
वद्, वादय Cau., अप-		वरटा	१६७
वद्, अभिवद्, विवद्,		वरत्रा	२७२
संवद्, विसंवद्	४१५	वरवर्णिनी	१८०
वदन	२१३	वराङ्ग	२१८
वदान्य	३५८	वराङ्गी	१७९
वदावद	३७२	वराटक	३४६, ५०७ इ
वध	२९८	वरारोहा	१८०
वधोद्यत	३७६	वराह	१५८
वधू १७८, १८४, ४४३		वरिवसित, वरिवास्थित	४११
वन १४३, ४४४ उ		वरिवस्या	२४७
वनाप्रिय	१६४	वरुण	२४

वरूथिनी	२८३	वलीमुख	१५८
वरेण्य	३८४	वल्क, वल्कल	१४८
वर्ग	२३७, ४३० अ	वल्गु	४५२
वर्ण, संवर्ण, निर्वर्ण	४१७	वल्मीक	१२७ अ
वर्ण	२३७, ४३१ अ	वल्की	८७
वर्णक	२३२	वल्गभ	३८२
वर्णित	४१७	वल्गरि	१४९
वर्णिन्	२५०	वल्ली	१४७
वर्तन	३०३	वश	४४०
वर्ति	२३२, ४७८ इ	वशक्रिया	५०० अ
वर्तुल	३९३	वशा	२७०
वर्त्मन्	१२८	वशिक	३८३
वर्धकि	३३४	वस्, अधिवस्, निर्वस्,	
वर्धक, वर्धिष्णु	३७०	Caup. उपवस्, प्रवस्	१३३
वर्मन्, वर्मित	२७९	वस्, वसन	२२९
वर्ग	३८४	वसन्त	५६
वर्ष	३८	वसा	२०५
वर्षवर	२५७	वसु	६ अ, ३२५, ४८२
वर्षा	५७	वसुदेव	९ ई
वर्षाभू	११७	वसुधा, वसुधरा	१२५
वर्षोपल	३९	वसुमती	१२५
वर्ष्मन्	२०५ अ, ४४७	वस्तु	४३९
वलमी	१३६	वन्न	२२९
वलय	२२५	वस्नसा	२०४
वलयित	४०६	वस्न	३२२

वह, आवह, उद्वह,		वात	२५
निर्वह Caus., विवह,		वातायन	१३४
संवह, Cau. प्रवह	२५३	वाताशन	१०५
वहि	२१	वादित्र, वाद्य	८८
वा	५११, ५२०	वानप्रस्थ	२४२ अ
वाक्पति	३७२	वानर	१५८
वाक्य	४९५	वानीर	१५४
वागीश	३७२	वापी	११८
वागुरा	३४५	वाम	२०६, ४५२
वागुरिक	३३७	वामन	१९९
वाग्मिन्	३७२	वामनयना, वामलोचना	१७९
वाङ्मुख	७९	वामा	१७८
वाच्	७५	वामी	२७३
वाच्यम	२५३	वायस	१६४
वाचक	४९४	वायसाराति	१६२
वाचाट, वाचाल	३७२	वायु	२४
वाचिक	८३	वायुसख	२१
वाजिन्	२७२	वार	१०९
वाजिशाला	१३३	वार	४५८
वाञ्छा	९६	वारण	२६९, ५१८
वाडव	२३ अ, २३८	वारवाण	२७८
वाडव्य	५०७ ई	वारव्री	१८५
वाणिज	३२२	वाराशि	१०८
वाणिज्य	३०३	वारि	१०९
वाणी	७५	वारिद	३६

वारिराशि	१०८	वाहन	२७६, ४६४
वारिप्रवाह	१४१	वाहिनी	२८२
वारिवाह	३६	वाहिनीपति	२७७
वारुणी	४३१ अ	वि	१७१
वार्त्त	२०३	विक्रच	१४६
वार्ता	७७, ३०३	विकर्तन	४६ अ
वार्धक	१९६ अ	विकल्प	५११
वालाधि, बालहस्त	२७४	विकसित	१४६
वालुका	४३७	विकार	५०१
वालक	२२७	विकुर्वाण	३५९
वावृत्त	४०५	विकृत	९१, २०३
वाशित	८६	विकृति	५०१
वास, अधिवास	२३३	विक्रम	४५१ अ, २९२
वास	१३३	विक्रय	३२४
वासकसज्जा	१८३ उ	विक्रान्त	२८२
वासगृह	१३३	विक्रिया	५०१
वासर	५२	विक्रेतृ	३२२
वासन्ती	१५४	विक्रेय	३२३
वासर	५२	विक्रव	३७६
वांसंव	१९	विग्रह २०५ अ, २६२, २९२	[५०२
वासस्	२२९	विघात	३८
वासित	२३२	विघ्न	५०२
वासुकि	१०४	विघ्नराज	१७
वासुदेव	९ आ	विच्, विविच्	२६४
वाह	२७२		

विचक्षण	२३९	विद्यमान	४३८
विचर्चिका	२०१ अ	विद्याधर	६
विचारणा, विचिकित्सा	६५	विद्युत्	३७
विज्, उद्विज्	५०१	विद्रव	२९५
विजन	२६४	विद्रुत	३७६
विजय	२९४	विद्रुम	३२८
विज्ञ	३५७	विद्वस्	२३८
विज्ञात	३६०	विद्वेष	९४
विट	५०७ आ	विध्, caus.	४०९
विटप	१५०	विधवा	१८४
विटापिन्	१४५	विधा	४४२
वितथ	८३	विधानृ	९
वितरण	२४३	विधान	४४२
वितर्क	४८६	विधि ९, ६१, २५०, ४४२	
वितर्दि	१३६	विधु	९ इ, ४१
वितस्ति	२१२	विद्युत	४१५
वितान	२३०, ४४५	विधुर	५०३
वित	३२५, ३६०	विधुवन, विधूनन	४९८ अ
विद्, आविद्, निविद्,		विधेय, विनयग्राहिन्	३६७
सविद्, संप्रतिविद्	४१६	विना	५१०
विद्	४१३	विनायक	१७
विदर	४९८ अ	विनिर्मित	४०६
विदिश	३५	विनीत	३६८
विदित	४१६	विज्ञ	४१३
विद्ध	४०९	विन्यास	२९३ अ

विपक्ष	२५८	विभावसु	४७ अ
विपञ्ची	८७	विभूषण	२२३
विपण	३२४	विभ्रम	४५१
विपणि	१३१	विभ्राज्	२२३
विपत्ति	२८३	विमनस्	३५९
विपथ	१२९	विमर्दन	५०१ अ
विपद्	२८३	विमातृज	१८७
विपर्यय, विपर्यास	५०६	विमान	१९ इ
विपश्चित्	२३८	वियत्	३३
विपिन	१४३	वियद्गङ्गा	२०
विपुल	३८६	वियात	३६८
विप्र	२३८	विरति	५०७
विप्रकार	५०१ अ	विरल	३९०
विप्रकृत	३७४	विराज्	२५४
विप्रकृति	५०१ अ	विराव	८५
विप्रकृष्ट	३९२	विरिश्वि	९
विप्रयोग	५००	विरोध	९४
विप्रलब्ध	३७४	विरोधाक्ति	८२
विप्रलब्धा	१८३ इ	विलक्ष	३६९
विप्रलम्भ	१००, ५००	विलाप	८२
विप्रलाप	८२	विलास	४७३
विप्रुष्	१११	विलीन	३७६
विबुध	४	विलेपन	२३२, ५०१ इ
विभव	३२६	विवर	१०२
विभावरी	५५	विवर्ण	३३८

विवश	३७६	विश्वकर्मन्	४४४ आ
विवस्वत्	४७	विश्वंभर	९ इ
विवाद	८०	विश्वंभरा	१२५
विवाह	२५३	विश्वरूप	९ इ
विविक्त	२६४	विश्वसृज्	९
विविध	४०६ अ	विश्वस्ता	१८४
विवेक	२५०	विश्वास	२६५
विश्, आविश्, उप-		विष	१०६
विश्, अभिनिविश्,		विषय ६८ अ, १२७, ४५४,	
प्रतिनिविश्, निर्विश्,		[४९९	
प्रविश्	२६८	विषयिन्	६८ अ
विश्	३०२, ४७९	विषवैद्य	१०६
विशङ्कट	३८६	विषाण	४३४
विशद	७१	विषाद	४८८
विशर	२९८	विष्कम्भ	१३७
विशसन	२९७	विष्किर	१७१
विशारद	४४१	विष्टप	१२६
विशाल	३८६	विष्टर	४५९
विशालता	२२९	विष्टा	२०५
विशिख	२८६	विष्णुपद	३३
विश्रम्भ	२६५, ४४९ आ	विष्वक्	५१७
विश्राणन	२४३	विसंवाद	१००
विश्रान्त	२९	विसर्जन	२४३
विश्रुत	३६०	विसृत	४०४
विश्व	६ अ, ३८९	विस्तर	४२७

विस्तार	१५०, ५०२	वृक्ष	१४५
विस्तृत	४०४	वृजिन	५८, ४४४ अ
विस्पष्ट	८४	वृत्, अनुवृत्, व्यावृत्,	
विस्फार	२९३ अ	निवृत्, निवृत्, विवृत्	४१०
विस्फोट	२०२	वृत्	४०५
विस्मय	९१	वृत्ति	४९९
विस्मयान्वित	३६९	वृत्त	३९३, ४०५, ४३८
विस्मृत	४०४	वृत्तान्त	७७, ४३५ आ
विस्त्रसा	१९७	वृत्ति	३०३
विहग	१७१	वृत्र	४५९
विहंगिका	३४६	वृत्रहन्	१९
विहस्त	३७५	वृथा	५१०
विहायस्	३३, १७१	वृद्ध	१९८
विहार	५०१ आ	वृद्धत्व	१९६ अ
विह्वल	३७६	वृद्धा	१८५
वीचि	११०	वृद्धि	४९९
वीणा	८७	वृद्धिजीविका	३०४
वीथी	१४५, ४४१	वृद्धोक्ष	३१८
वीप्सा	४८९	वृध्, परिवृध् cau.	३७०
वीर	८९, २८२	वृन्त	१५१
वीरुध्	१४७	वृन्द	१७५
वीर्य	२०३	वृन्दारक	५
वृ, प्रावृ, विवृ	४०५	वृश्चिक	१६० अ
वृक	१५९	वृष्	३८
वृक्कण	४१२	वृष	५९, ३१८

वृषदंशक	१६०	वेशन्त	११८
वृषध्वज	१५	वेशमन्	१३२
वृषन्	१९	वेश्या	१८५
वृषभ	३१८	वेष	२२२
वृषल	३३२	वेषवार	३१२ आ
वृष्टि	३८	वेषू, वेष्टित	४०६
वृष्णि	३२१	वै	५१२, ५२०
वे	४१०	वैजयन्तिक	२८०
वेग	४२५ अ	वैजयन्ती	२९१
वेगिन्	२८१	वैतनिक	३३८
वेणु	१५६	वैतालिक	२९०
वेणुक	२७१	वैद्य	२००
वेतन	३५१	वैधेय	३७८
वेतस	१५३	वैनतेय	१६१
वेताल	५०७ आ	वैमानेय	१८७
वेद	७६	वैर	९४
वेदि	२४२	वैरनिर्यातन, वैरशुद्धि	२९५
वेदिका	१३६	वैरिन्	२५७
वेध	४९८ आ	वैलक्ष्य	४२० अ
वेधनिका	३४८	वैशाख	३२०
वेधस्	९	वैश्य	३०२
वेधित	४०९	वैश्वानर	२१
वेप्, वेपथु	१०१	व्यक्त	४३५ आ
वेला	४७३	व्याक्ति	६३
वेष्टित	३९४, ४०४	व्यग्र	४६९

व्यजन	२३५	व्यास	५०२
व्यञ्जक	८९	व्यासक्त	४६९
व्यञ्जन	४४४ आ	व्याहार	७५
व्यत्यय, व्यत्यास	५०६	व्यूढ	४३१
व्यथ्, व्यथा	१०७	व्यूह	२९३ अ
व्यध	४९८ अ	व्योकार	३३३
व्यय	५०२	व्योमन्	३२
व्यर्थ	५१०	व्योमयान	१९ इ
व्यलीक	४२० अ	व्रज्, अनु-परि-प्र-व्रज्	२४९
व्यवसाय	४७८	व्रज	१७४
व्यवसित	४४१	व्रज्या	२४९
व्यवहार	८०	व्रण	२०१ अ
व्यवाय	२५४	व्रत	२४९
व्यसन	४४६	व्रतति	१४७
व्यसनार्त	३७६	व्रीडा	९३
व्यस्त	३९५	व्रीहि	३०९
व्याकुल	३७५		
व्याघ्र	१५७, ३८५	शंस्, आ-समा-प्र-शंस्	४१७
व्याज	९८, ९९	शक्	२९२
व्याध	३४२	शकट	२७५
व्याधि	२०१ अ	शकल	४२
व्याधित	२०३	शकुन्त, शकुन्ति	१७१
व्यापार	४३१	शकृत्	२०५
व्याल	१०४, ४७२	शक्त	४५०
व्यालग्राहिन्	१०६	शक्ति	२९२, ४३६ अ

शक्र	१९	शमी	१५६ ऊ, ३०८ अ
शक्रधनुस्	३८	शंवरारि	११
शंकर	१३	शम्भली	१८५
शङ्का	४९२	शंभु	१३
शङ्कु	२८९, ४७२	शयन	१००, २३४
शङ्ख	११६	शयनीय	२३४
शर्चा, शर्चापति	१९ अ	शयालु	३७२
शठ	३७७	शयित	३७१
शतपत्र	१२२	शंयु	१०४
शतहृदा	३७	शय्या	२३४
शताङ्ग	२७५	शर	२८५
शत्रु	२५८	शरजन्मन्	१८
शनैस्	५२१	शरण	४३२
शनैश्चर	४६	शरद्	५७
शपथ, शपन	७८	शरव्य	२८५
शफ	२७४	शरारु	३७०
शबर	३४२	शरासन	२८४
शबल	७४	शरीर	२०६
शब्द	६८ अ ८५	शरीरास्थि	२०५
शब्दग्रह	२१८	शरीरिन्	६२
शम्, निशम् cau.	४०९	शर्करा	३१३
शमथ	४९८	शर्व	१३
शमनस्वसृ	१२०	शर्वरी	५४
शमल	२०५	शलभ	१६७
शमित	४०९	शल्य	२८९

शव	३००	शार्ङ्ग	१२ अ
शश, शशधर	४१ अ	शार्ङ्गिन्	९ अ
शशलाञ्छन	४१ अ	शार्दूल	१५७, ३८५
शशादन	१६१	शाल	१४६
शश्वत्	५०८	शाला	१३३
शष्प	१५६	शालि	३०८
शस्त	६०, ४१७	शालीन	३६९
शस्त्र	२८४	शाल्मर	११७
शस्त्री	२८९	शाल्मलि	१५६ ऋ
शाक	३१२ आ	शावक	१७३
शाकुनिक	३३७	शाश्वत	३९५
शाखा	१४८	शास्, अनुशास्	
शाखामृग	१५८ ऋ	आशास्, प्रशास्	२६५
शाखिन्	१४५	शासन	२६५
शाठ्य	९८	शस्त्र	४३३, ४६५
शाण	३४७	शिक्ष	३५७
शात	४०७	शिक्षा	४५५
शातकुम्भ	३२९	शिक्षित	३५७
शात्रव	२५८	शिखण्ड	१७०
शादहरित, शाद्वल	१२७ अ	शिखण्डक	२१९
शान्त	४०९	शिखाण्डिन्	१६९
शान्ति	४९८	शिखर	१४०, १४८
शाप	४८४	शिखरिन्	१३८
शाम्बरी	३५४	शिखा	२२, १७०, २२०
शारिफल	३५५	शिखावल, शिखिन्	१६९

शिक्षित	८५	शिशुत्व	१९६
शिक्षिनी	२८५	शिष्टि	२६६
शितिकण्ठ	१६९	शिष्य	२४०
शिफा	१४९	शी, अतिशी	३७१
शिविका	२७५	शीकर	३९
शिविर	२६८	शीघ्र	२८
शिव्वा	३०८ अ	शीत	४४, १५४
शिरस्	१४८, २१८	शीतक	३४०
शिरस्त्र	२७८	शीतल	४४
शिरा	२०३ अ	शीधु	५०७ इ
शिरिष	१५६ ऊ	शीर्ष	२१८
शिरोगृह	१३३ अ	शीर्षण्य	२७८
शिरोग्धि	२१२	शील	९५, ४७३ अ
शिरोरत्न	२२४	शुक	१६५
शिरोरुह	२१९	शुक्ति	११६
शिरोवेष्ट	४८०	शुक	४६, २०३
शिलीमुख	४२३	शुकशिष्य	७
शिला, शिलोच्चय	१३९	शुक	५५ अ, ७१
शिल्प	३४८	शुन्	९४
शिल्पिन्	३३६	शुचि	७१, ४२७
शिल्पिशाला	१३४	शुण्ठी	३१२ आ
शिव	१३, ६०	शुण्डापान	३५३
शिवा	४७८ आ	शुद्धान्त	१३५
शिशिर	४४, ५६	शुध्	३८३
शिशु	१७३	शुनक, शुनी	३४३

शुभ्	४३	शृ, विशृ	२९८
शुभ	६०	शेखर	२३३
शुभ्र	७१	शेवाल	१२३
शुभ्रांशु	४१	शेष	१०४, ५०७
शुल्क	२६७, ४२२	शेषशायिन्	९३
शुल्ब	३४६	शैल	१३९
शुश्रूष्, शुश्रूषा	२४७	शैलष	३३६
शुष्	२०१ अ	शैवल	१२३
शुष्म	२९१ अ	शैवलिनी	११९
शूक	३१०	शैशव	१९६
शूककीट	१६० अ	शोक	९४
शूद्र	३३२	शोचिस्	५०
शून्य	३८३	शोणरत्न	३२७
शूर	२८२	शोणित	२०४ अ
शूर्प	३१०	शोधनी	१३८
शूल	४७२	शोधित	३१३, ३८३
शूलपाणि, शूलिन्	१३	शोभन	३८१
शुगल	१५९	शोभा	४३
शृङ्खल	२७१	शोष	२०१ अ
शृङ्खलक	३२०	शौण्ड	३६६
शृङ्ग	१४०	शौण्डिक	३३५
शृङ्गाटक	१२९	शौरि	९ आ
शृङ्गार	८९	शौर्य	२९१
शृङ्गिणी	३१९	श्रोत	५०० अ
शृत	४०८	श्मशान	३००

इमश्रु	२२१	श्रेणी	१४५
इयाम्	७२, ४५२	श्रेयस्	५९, ६८
इयामल	७२	श्रेष्ठ	३८४, ४३२
इयामा	४५२	श्रोणि	२०७
इयामाक	१५६ क	श्रोत्र	२१८
इयाल	१९१	श्रोत्रिय	२४०
इयेत	७१	श्लक्ष्ण	३८७
इयेन	१६२	श्लाघ्, श्लाघा	८२
अद्धा	४४३	श्लेष	४९९
अम्, विश्रम्	२९	श्लेषमन्	२०३ अ
अम्भ्	२६५	श्लोक	४२०
अवण, अवस्	२१८	श्वःश्रेयस	६०
आद्ध	२४४	श्वन्	३४३
आन्त	२९	श्वपच	३४१
अि, आ-उत्-सं-अि	३६८	श्वप्र	१०२
अी	१२, २८३	श्वशुर	१९०
अीकण्ठ	१६	श्वशुरौ	१९५
अीपति	९ आ	श्वश्रू	१९०
अीफल	१५६ अ	श्वश्रूश्वशुरौ	१९५
अीवत्स	१२ अ	श्वस्	५२४
अीवत्सलाञ्छन	९ इ	श्वस्, आश्वस्, समाश्वस्,	
श्रु, आ-सम्-प्रति-वि-		निश्वस्, उच्छ्वस्,	
समा-श्रु	४१६	विश्वस्	२६५
श्रुत	४३६ आ	श्वसन	२४
श्रुति	७६, २१८	श्वापद	४७२

श्वेत	७१	संशय	६५
श्वेतरक्त	७३	संश्रव	६७
घट्पद	१६८	संश्लेष	५०४
घड्ज	८६ अ	संसक्त	३९२
घडानन	१८	संसद्	२४१
घण्ट	२५७	संसार	४७६
घाण्मातुर	१८	संस्तव	५०१ इ
छिब्, नि-छिब्	५०७	संस्था	२६६, ४४०
संयत्	२९३	संस्थान	४४७
संयत	३७५	संस्थित	२९९
संयम, संयाम	५०२	संहति	१७५
संयुग	२९२	संहनन	२०५ अ
संलाप	८२	सकल	३९०
संवत्सर	५७	सकृत्	४८६
संवन्नन	५०० अ	सक्थि	२०७
संवर्त	५८	सखि	२५९
संवसथ	१३७	सखी	१८४
संवाहन	५०१ अ	सख्य	२५९
संविद्	६७	सगर्भ्य	१९३
संवीक्षण	५०४ अ	सगोत्र	१९४
संवीत	४०६	साग्धि	३१७
संवेग	९९	संकट	४०३
संवेश	१००	संकर	१३८
संकाश	३५१	संकलित	४०८
		संकल्प	६४

संकीर्ण	४०३, ४३५	सत्तम	३८४
संकुल	४०३	सत्ता	४७६
संकेत	१८३ अ, ४५४	सत्त्व	६१ अ ४७८
संक्षेपण	५०४ अ	सत्पथ	१३०
संख्या	६५	सत्य	८४
संख्यात	३८९	सत्यंकार, सत्यापन	३२४
सङ्ग, संज्ञम	५०७	सत्रा	५११
संगर	४५९	सत्वर	२९
संग्रह	७७	सद् (सीद्), अवसद्,	
संग्राम	२९२	आसद् निषद्, प्रसद्,	
संघ	१७५	विषद्	४१३
संघात	१७४	सदन	१३२
सज्ज	२७९, ४५७	सदस्	२४१
सज्जन	२३७, २६८	सदा	५२५
सज्जना	२७२	सदागति	२४
सजम्बाल	१२७	सदातन	३९५
संचारिका	१८५	सदृक्ष, सदृश, सदृश	३५०
सञ्ज, व्यतिषञ्ज,		सद्मन्	१३२
आसञ्ज	३६२	सद्यस्	५१५
संज्वर	२२	सना	५२१
संज्ञा	४२९	सनातन	३९५
सटा	२२०	सनाभि	१९३
सत्	२३८, ४३८	संतत	२९
सतत	२९	संतति	२३६, ४२८
सती	१८२	संतप्त	४१९

संतमस	१०३	सप्तकी	२२६
संतान	२३७	सप्ततन्तु	२४०
संताप	२२	सप्तला	१५५
संतोष	४८८	सप्ताश्व	४७
संदान	३२०	सप्ति	२७२
संदाव	२९५	सत्र	४६५ अ
संदित	४०४	समर्तृका	१८४
संदेशवाच्	८३	सभा	१३३, २४१
संदेशहर	२६१	सभाजन	४९८
संदेह	६६	सभासद्, सभास्तार	२४२
संदोह	१७४	सभ्य	२३७, २४२
संधा	४४३	सम	३५०, ३८९
संधि	२६२, ४९९	समग्र	३९०
संध्या	५३	समाज्ञा	८०
सन्नद्ध	२७९	समधिक	३९६
सन्नहन	४२५ आ	समंततस्	५१७
सन्निकृष्ट	३९१	समम्	५११
सन्निकर्षण, सन्निधि	५०१ इ	समय	५२, ४५३
सन्निवेश	४४७	समया	५१३
संन्यासिन्	४४२ अ	समर	२९२
सपत्न	२५७	समर्थ	४३९ अ
सपदि	५०९, ५१५	समवाय	१७४
सपर्या	२४१, २४७	समसन	५०४ अ
सपिण्ड	१९३	समस्त	३८९
सपीति	३१७	समा	५७

समाधि	६७, ४४२	संप्रदाय	४९८ आ
समान	३५०	संप्रधारण	४५५
समानोदय	१९३	संवाध	४०३
समाप्ति	४८९	संबोधन	५१३
समालम्भ	५०१ इ	संभावना	४९२
समासाद्य	४०३	संभेद	१२०
समाहार	५०१	संभ्रम	९९
समाहृति	७७	संमार्जनी	१३८
समाह्वय	३५५	संमूर्च्छन	४९८
समिति	२४१, २९३	संमृष्ट	३१३
समिध्	१४९	सम्यच्	८४
समीप	३९१	सरघा	१६७
समीर, समीरण	२५	सरणि	१२९
समुच्चय	५०१	सरमा	३४३
समुज्झित	४१५	सरल	३५८
समुदाय	१७४	सरस्	११८
समुद्रक	२३६	सरसिज	१२३
समुद्धत	३६६	सरसिजासन	९
समुद्र	१०८	सरसी	११८
समुद्रवसना	१२५	सरस्वती	७५
समुपजोषम्	५१५	सरित्	११९
समूह	१७४	सरित्पति	१०८
संपत्ति, संपद्	२८३	सरोज	१२३
संपुट	२३६	सरोरुह	१२३
संप्रति	५२५	सर्ग	४२४

सर्प	१०४	सहसा	५१४
सर्पराज्	१०४	सहस्रपत्र	१२३
सर्पिस्	३१४	सहस्रांशु	४७ अ
सर्व	३८९	सहस्राक्ष	१९
सर्वतस्	५१७	सहाय	२८१, ४८०
सर्वदा	५२५	सहायता	५०७ उ
सर्वालङ्गिन्	२५१	सहिष्णु	३७०
सर्षप	३०८ अ	सहृदय	३५६
सालिल	१०९	सांयात्रिक	११४
सव	२४०	सांयुगीन	२८२
सवयस्	२५९	सांवत्सर	३६०
सवितृ	४७	साकम्	५११
सविध	३९१	साकल्य	४९०
सव्य	२०७	साक्षात्	४८७
सस्य	१५१	सागर	१०८
सस्यमञ्जरी	३०९	सागराम्बरा	१२५
सह, उत्सह, प्रोत्सह्		साचि	५१३
(Cau.)	४०९	साति	५०४ अ
सह	५११	सादिन्	२७७
सहकार	१५३	सादृश्य	४९१
सहज	१९३	साधू	२२२
सहधर्मिणी	१८१	साधन ४३३, ४४४ इ.	४४८
सहन	३७०	साधारण	३५०, ४०२
सहभोजन	३१७	साधु	२३७, ३८१
सहस्	२९१ अ, ४८३	साध्वस	९२

साध्वी	१८२	सार्वभौम	२५५
सानु	१४०	साहस	२६३
सान्त्व, सान्त्व	२६३	सिंह	१५७, ३८५
सान्द्र	३६६, ३९०	सिकता	४३७
सान्द्रष्टिक	२६८	सिक्थक	३३१
साप्तपदीन	२५९	सिच्, अभिषिच्,	
सामन्	७६, २६३	उत्सिच्	२५४
सामन्त	२५५	सित	७१, ४०९ अ
सामर्थ्य	४७१	सिता	३१३
सामाजिक	२४२	सिद्ध	६, ४१०
सामान्य	६३, ४०२	सिध्	४१०
सामि	४९३	सिद्धान्त	६६
सांप्रतम्	५१६, ५२५	सिन्धु	१०८, ४४२
साम्य	५१४	सिन्धुपाति	१०८
सायम्	५३, ५२२	सिक्	४१०
सार	४६०	सीता	३०८
सारंग	१६० अ १६७, [४२५ अ	सल्य	३०६
सारथि	२७७	सीधु	३५२
सारमेय	३४३	सीमन्	४८५
सारस	१६५	सीमन्त	५०७ आ
सारिका	५०७ अ	सीमन्तिनी	१७८
सार्थ	१७५	सीर	३०८
सार्थवाह	३२२	सीरपाणि	९ उ
सार्धम्	५११	सीरिन्	४७१
		सीवन	४९८ अ

सीसक	३३१	सुरपति	१९ अ
सु	५०९, ५१२	सुरभि	५६, ७०, ४४९. अ
सुकुमार	३९९	सुरलोक	३
सुकृत	५९	सुरवर्त्मन्	३२
सुकृतिन्	३५६	सुरा	३५२
सुख	५९	सुराचार्य	४६
सुगन्धि	७०	सुवर्ण	३२९
सुचरित्रा	१८२	सुषम	३८१
सुत	१८७	सुषमा	४३
सुतात्मजा	१८९	सुष्टु	५०९
सुदर्शन	१२ अ	सुहृद्	२५९
सुदूर	४०६ अ	सूकर	१५८
सुधा	२०, ४४३	सूक्ष्म	३८७
सुधांशु	४१	सूच्, सूचक	३७७
सुधी	२३८	सूचना	४२९
सुन्दर	३८१	सूचि	४२२
सुन्दरी	१८०	सूत	२७७, ३३१
सुपथिन्	१३०	सूथान	३४०
सुपर्वन्	४	सूत्र	३४६
सुम	१५२	सूद	३११
सुमनस्	४, १५२	सूनु	१८७
सुमना	१५५	सूनृत	८३
सुर	४	सूपकार	३११
सुरज्येष्ठ	८	सूर	४६ अ
सुराद्विष्	७	सूरत	३६२

सूरसूत	४८	सोत्प्रास	८४
सूरि.	२३९	सोदर्य	१९३
सूर्य	४६ अ	सोन्माद	३६६
सूर्यतनया	१२०	सोपान	१३७
सूर्येन्दुसंगम	५५ आ	सोम	४१
सृ, अनुसृ, अपसृ, प्रसृ	४०४	सोमप	४५१
सृकिन्	२१५	सोल्लुण्ठन	८४
सृणि	२७२	सौचिक	३३३
सृणिका	२०३	सौदामनी	३७
सृति	१२८	सौध	१३४
सृप्, अपसृप्, उपसृप्,		सौम्य	४५७
संसृप्, विसृप्	१०४	सौरभेय	३१८
सृष्ट	४०६	सौरभेयी	३१९
सृष्टि	४२४	सौरि	४६
सेतु	१२८	स्कन्द	२९४
सेना	२८३	स्कन्द	१८
सेनानी	१८, २७७	स्कन्ध	१४८, २१०
सेव्, निषेव्	२५७	स्कञ्ज	४१२
सेवक	२५७	स्खल्	१००
सेवन	४९८ अ	स्खलन, स्खलित	१००
सैकत	११२	स्तन	२०८
सैनिक	२७८	स्तनप	१९६ अ
सैन्धव	२७२, ३१३	स्तनंधय	१९६ अ
सैन्य	२७८, २८३	स्तनित*	३७
सोढ	४०९	स्तबक	१५१

स्तम्ब	१४९	स्थानीय	१३०
स्तम्बकरि	३०९	स्थाने	५१६
स्तम्बेरम	२६९	स्थापत्य	२५७
स्तम्भ्, अवष्टम्भ्,		स्थामन्	२९१
पर्यवष्टम्भ्	५०४ अ	स्थाली	३१२ अ
स्तम्भ	४४९ आ	स्थावर	३९६
स्तव	८०	स्थाविर	१९६ अ
स्तिमित	४१९	स्थास्तु	३९६
स्तु, प्रस्तु	४१७	स्थिति	२६६, ४३०, ४३१
स्तुत	४१७	स्थिर	४६०
स्तुति	८०	स्थिरतर	३९६
स्तुतिपाठक	२९०	स्थूल	३८६
स्तृ, विस्तृ	४०४	स्थूललक्ष्य	३५८
स्तेन	३४४	स्थेयस्	३९६
स्तेय, स्तैन्य	३४५	स्थौल्य	४७१
स्तोक	३८७	ज्ञव	४९८ आ
स्तोत्र	८०	ज्ञा, निष्णा	२३० अ
स्तोम	१७४, ४५०	ज्ञान	२३० अ
स्त्री	१७८	ज्ञायु	२०४
स्त्रीपुंस	१७३	ज्ञिग्ध	२५९, ३१३, ३६१, [३६६]
स्थाण्डिल	२४२	ज्ञिह्, ज्ञेह्य Caus.	३६१
स्थविर	१९८	स्तु	१४०
स्थाणु	१६	स्तुत	४०७
स्थान	४४१	स्तुषा	१८४

स्नेह	९५	स्यन्दन	२७५
स्पर्श	६८ अ	स्यन्दनारोह	२७७
स्पर्शन	२४३	स्यन्दिनी	२०३ अ
स्पर्श	२५९	स्यन्न	४०७
स्पष्ट	४०२	स्यूत	३११, ४१०
स्पृष्टि	४९९	स्यूति	४९८ अ
स्पृश्	४०३	खंस्	४१२
स्पृह्, स्पृहा	९६	खज्	२३३
स्फटा	१०५	खव्	४९८ अ
स्फाति	४९९	खष्टृ	९
स्फार	३८८	खस्त	४१२
स्फुट्	१४६	खाक्	५०९
स्फुट	१४६, ४०२	खु, खुत	४०७
स्फुटन	४९८ अ	खिष्, आ-सम्-वि-खिष्	५०४
स्फुरण	४९८ इ	ख	१९४, ४७८
स्फुलिङ्ग	२२	खच्छन्द	३६२
स्फूर्ति	४९८ इ	खजन	१९४
स्म	५१२, ५२१	खञ्ज्	५०४
स्मय	९२	खतन्त्र	३६२
स्मर	१०	खाधिति	२८८
स्मरहर, स्मरारि	१५	खन	८५
स्मि, विसि	३६९	खप्	३७२
स्मृति	९७	खप्र	१००
स्यद्	२८	खप्रज्	३७२
स्यन्द	४०७	खभाव	१०१

स्वयम्	५२२	स्वैरिता	४९८
स्वयंभू	८	स्वैरिन्	३६२
स्वर्	३		
स्वर	८६ अ	ह	५१२
स्वरूप	१०१	हंस	१६६
स्वर्ग	३	हज्जे	८८ ई
स्वर्ण	३८२	हठ	२९३
स्वर्णकार	३३४	हण्डे	८८ ई
स्वर्णदी	२०	हन्, अपहन्, अभि-	
स्वर्वैद्य	१९ इ	हन्, आहन्, प्र-	
स्वसृ	१८९	हन्, व्याहन्, प्रति-	
स्वास्ति	४८७	हन्, संहन्	३७४ अ
स्वस्त्रीय	१९२	हनु	२१४
स्वाद्धी	१५५	हन्त	४८८
स्वाधीनपतिका	१८३ ई	हय	२७२
स्वाध्याय	२५२	हर	१५
स्वान्त	६३	हरि	१५७, ४६१
स्वाप	१००	हरिण	७२, १६०
स्वापतेय	३२५	हरित्	३४, ७२
स्वामिन्	३६०	हरित	७२
स्वित्	४८६	हरितक	३१२ आ
स्विद्	९८	हरिदश्च	४७
स्वेद	९८	हरिद्रा	३१३
स्वेदनी	३१२ अ	हरिद्राभ	७२
स्वैरिणी	१८३	हरिन्मणि	३२७

हरिप्रिया	१२	हाला	३५२
हर्म्य	१३५	हास	९१
हर्यक्ष	१५७	हास्य	८९, ९१
हर्ष	५९	हि	३९३, ४९७, ५१२
हर्षमाण	३५९	हिस्	२९८
हल	३०७	हिसाकर्मन्	५०१ आ
हला	८८ ई	हिस्त्र	३७०
हलायुध, हलिन्	९ उ	हित	४५०
हल्य	३०६	हिम	४४
हविस्	३१४	हिमवत्	१६
हव्यपाक	२४२ आ	हिमांशु	४०
हव्यवाहन	२२	हिरण्य	३२६, ४२९
हस्, अपहस्, उपहस्,		हिरण्यगर्भ	८
परिहस्	१०	हिरक्	५१३
हस	९०	ही	५१४
हसन्ती	३१२	हीरक	३२८
हस्त	२१०, २२१	हीन	४१५
हस्तिन्	२६९	हुतभुज्, हुताशन	२१
हस्तिपक	१२७६	हु or हू	४८९ अ
हृत्	२७६	ह, हारय (Cau.),	
हा	४१५, ४९६	अपह, व्याह, संह,	
हाटक	३२९	अभ्यवह, उद्ध, उपसंह,	
हायन	५७	व्यवह, उपह, प्रतिसंह,	
हार	२२५	आह, निर्ह, उदाह, प्रह,	
हार्द	९५	परिह, प्रत्युदाह, संप्रह,	

उपाह, विह	४१८	हेमपुष्पक	१५६ उ
हृद्, हृदय	६३, २०५	हेरम्ब	१७
हृदयालु	३५६	हेष्, हेषा	२७३
हृद्य	३८२	हैमवती	१६
हृष्	४१९	होम	२४१
हृषीक	६८ अ	होरा	५०७ अ
हृष्ट	४१९	हु, अपहु, निहु	८२
हृष्टमानस	३५९	ह्यस्	५२४
हे	५१३	हर	११७
हेति	२२	ह्रस्व	१९९
हेतु	६१	ह्री	९३, ४१०
हेमन्	३२९	हीण, हीत	४१०
हेमन्त	५६	हेष, हेषा	२७३

HOW TO USE THE INDEX TO ENGLISH WORDS.

The references in the English Index are made to the Slokas in the text, and not to the pages, the former being more convenient than the latter. The words, which will be found in the following Index, are those which are of very frequent occurrence in the English language; whenever, therefore, any word cannot be found in the Index, its synonyms in general use should be referred. Many of the abstract and verbal nouns, which cannot be found in the Index, should be formed from the corresponding adjectives and verbal roots that will be found.

INDEX.

<p> <i>To</i> Abandon 279, 415
 Abandoned 415
 Abandoning 424
 Abashed 410
 Able 439 अ, 450, 494
 Above 467
 Abridgment 77, 504 अ
 Absence 518
 Absolution 68, 466
 Abstracted 400
 Abstruse 403
 Abundant 388
 <i>To</i> Abuse 80, 501 अ
 Abuse 80
 Abusing 500 अ
 Abusive 83
 <i>To</i> Accept 406, 500
 Acceptance 484
 Accepted 416
 Accident 498
 <i>To</i> Accomplish 113, 222,
 410
 Accomplished 410
 Accomplishing 448
 According to 519
 <i>To</i> Acknowledge 414
 Acquaintance 501 अ </p> | <p> <i>To</i> Acquire 416, 418
 <i>To</i> Act 88 अ, 406, 410,
 411, 418
 Act (good) 59
 Acting 89
 Action 435, 456, 473
 Actions 451, 476
 Actions (graceful, cf)
 love, &c.) 451
 Active 341, 376
 Actor 336
 Adamant 466
 <i>To</i> Add together 408
 Added together 408
 Addiction 440, 446
 <i>To</i> Address 216, 414,
 415
 Addressed 415
 Addressing 81, 513
 <i>To</i> Adhere 132, 362, 504
 Adjoining 392
 <i>To</i> Administer remedies
 201
 Administration 262 अ
 <i>To</i> Admire 369
 <i>To</i> Admit 416
 Admitted 516 </p> |
|---|---|

To Admonish 416
To Adore 409 अ
To Adorn 233, 406
 Adorned 222, 494
 Adorning (act of) 223
 Adult 197
To Advance 416
 Advance 499
 Advantageous 450
 Adversity 283, 446
 Advice (secret) 466
To Advise 374, 416
 Advised 409 अ
 Affection 95, 481, 503
 Affectionate 361
 Affix 453
To Afflict 107, 407,
 419, 500 अ
 Afflicted 376, 419
 Affliction 96, 107
 After 489 अ 490
 Afternoon 54
 Afterwards 489 अ, 490
 Again 522
 Age 302
 Aged 198
To Agitate 298
 Agitated 503
 Agitation (mental) 501
 Ago 520
 Agony 107

Agony (mental) 96
 Agreeable (speech) 82
 Agreement 67, 454, 459
 Agriculture 303
 Ah ! 485, 488, 496
 Aim 285
 Air 24, 25
 Air-chariot 19 अ
 Alas ! 89, 488, 496
To Alight 123
 All 390, 474, 490
 Allegation 81
 Alliance 262
To Allow 409
To Allure 365
 Ally 259, 480
 Alone 402
 Also 487, 492
 Alter 242
 Alternative 511
 Always 525
 Ambitious 356
 Amidst 516
 Amusement 99
 Ancient 398
 And 490, 492
 Anger 95, 455
 Anger (sentiment of) 90
 Angle 430 अ
 Anxious 107
 Animal 62, 478

- To* Animate 109
 Ankle 207
To Annoy 107
To Anoint 232
 Anointed 408
 Another 468
To Answer 415, 418
 Answer 79
 Ant 507 अ
 Antelope 160
 Anthill 127 अ
 Anxiety 96
 Anxious 362
 Apartment 430 अ
 Ape 461
To Appear 50
 Appearance 421, 458
 Appellation 77, 78
 Appetite 316
To Appoint 362
 Appointment 454
To Apprehend 65
To Approach 104, 268,
 275, 360, 413, 416.
 Approach 517
To Approve 59, 82, 259,
 414, 419, 500
 Aquatic (animal) 115
 Aqueous 110
 Arch (ornamental) 137
 Archer 280
 Architect of the gods
 444 अ
 Ardent 359
 Ardour 97
 Argument 65, 433
To Arise 413
 Arm 210
 Armed 279
 Armour 279
 Army 282, 471
 Around (all) 495, 517
To Arrange 404, 406
 Arrangement 293 अ
 Array of battle 293 अ
 Arrayed 431
To Arrest 259
 Arrived 524
 Arrogance 92, 93, 490
 Arrow 285, 286, 423,
 425
 Art 348
 Artery 203 अ
 Articles (for sale) 323
 Articles of art 348
 Artificer 336
 Artist 336
 As 487, 514
To Ascend 123
To Ascertain 413
 Ascertaining 463

Ascetic 242 अ, 251
 As far as 490
 Ashamed 410
 Ashes 23, 436
 To Ask 79, 409
 Asking 245
 Asleep 371
 As long as 490
 As many as 490
 As much as 490
 Ass 321
 To Assail 294
 To Assault 500
 Assault 294
 Assemblage 475
 To Assemble 416, 507
 Assembly 241
 Assent 67
 To Assent 414
 Assignment 183 अ
 As to 486
 Astonished 369
 Astonishment 91
 Astringent 69
 Astrologer 260
 Astronomer 260
 As well as 492
 Asylum 438, 499
 Atmosphere 32, 33
 At once 509, 515, 525
 Atonement 455

To Attach one's self to
 376
 Attachment 427, 440
 To Attack 294, 418
 Attack 294
 To Attain 368, 405, 410,
 416
 Attempt 426
 To Attend upon 247,
 411
 Attendant 339
 Attention 504
 Audacious 368
 To Augment 404, 409
 Auspicious 491
 Authority 433
 Autumn 57
 To Avoid 418
 To Awaken 416
 Away with 494
 Awn (of corn) 309
 Axe 288

Bachelor 242 अ
 Back 209
 Back-biter 377, 449 अ
 Bad 485, 493
 Bag (gunny) 311
 Ball 235, 430 आ

Balloon 19 ₹	(in meditation) 97
Bamboo 156	To Be accomplished 410
Bangles 225	To Be accused 362
To Banish 133	To Be afflicted 107, 201 ₹
Bank (sand) 112	To Be afraid of 91, 369
Banker 305	To Be agitated 66, 501
Banner 291	To Be alinated 376
Barbarian 342	To Be angry 95, 371
Barber 335, 432	To Be appeased 409
Bard 290	To Be arrogant 92
Bargain 454	To Be ashamed 410
Bark 148	To Be attached 362
Barley 308	To Be bad 383
Barren 146	To Be bashful 410
Barter 323	To Be bold 368
Base 377, 382, 463	To Be born 378, 410, 413
Bashful 369	To Be calm 413
Bashfulness 93	To Be careless 265, 419
Basin 112	To Be clear 413
Basin (for water round a tree) 119	To Be confused 66
Basket 311	To Be consistent 415
Bath 230 ₹	To Be convinced of 360
To Bathe 230 ₹	To Be corrupted 412
Bathing 230 ₹	To Be dejected 413
Battle 262, 292, 293, 459	To Be delighted 419
Bawd 185	To Be disappointed 110
To Be 413	To Be dissolved 298
To Be able 292, 360, 409 413	To Be distracted 501
To Be absorbed	To Be divided 298
	To Be endowed 268
	To Be entitled 411

- To Be erect* 419
To Be faint 378
To Be famous 360, 416
To Be fatigued 29, 500 अ
To Be faulty 383
To Be fit 362
To Be glad 59, 419
To Be heard (all round)
 416
To Be helpless 413
To Be hungry 364
To Be incarnate 113
To Be inconsistent 415
To Be indifferent 411
To Be intoxicated 419
To Be languid 500 अ
To Be loosened 412
To Be mad 92
To Be manifest 413
To Be master 360
To Be melted 298
To Be negligent 419
To Be obstinate 268
To Be pleased 59, 413
To Be polluted 232
To Be possible 413
To Be powerful 413
To Be propitious 413
To Be proud 93, 232
To Be purified 383
To Be ready 279
To Be restored 410
To Be right 410
To Be roused 371
To Be ruined 379, 410
To Be sad 413
To Be satisfied 419
To Be skilful 230 अ
To Be solitary 264
To Be splendid 43
To Be stained 232
To Be suitable 64, 362,
 410
To Be surprised 369,
 406
To Be tamed 409
To Be tired 29
To Be troubled 501
To Be unsteady 66, 275
To Be victorious 294
To Be visible 50, 413
To Be wearied 29
To Be withered 201 अ
Beak 172
To Beam forth 43
To Bear 95, 253, 368,
 409
To Bear affection to
 361
To Bear fruit 146
Bear 159
Beard 221

- Beard (of corn) 309
 Bearing 437
 Beast of burden 319
To Beat 374 अ
 Beatitude (final) 68, 254, 466
 Beautiful 381, 450, 452, 457, 476
 Beauty 43, 451, 457
 Because 489, 497, 510
To Become 413
To Become excited 371
To Become exhausted 500 अ
To Become visible 413
To Become wet 419
 Bed 234, 449
 Bee 167, 168, 423
 Been 437 अ
 Before 487, 494, 495, 510, 520
To Beg 379
 Beggar 379
 Begging 245
To Begin 417
 Beginning 79, 455, 504
 Beginning from 401
 Behalf 468
To Behave 410, 411, 418
 Behind 400, 491
To Behold 357, 376
 Being 438, 476
 Being (living) 62, 437 अ
 Belife 443
To Believe 360
 Bell (small) 226
 Bellows 348
 Belly 208
 Beloved 382
 Benediction 482
 Benevolent 356
To Bend 363, 393, 407
 Bent 394, 513
 Bent (down) 394
 Bent upon 362
To Besiege 259, 294
To Besmear 232
To Bestow 375
 Best 384, 385, 459 अ, 460, 470
To Be sure 497
To Betake one's self to 230 अ
 Betel (nut) 156 अ
 Betel (plant) 156 अ
 Better 459 अ
 Betraying 265
 Between 516
To Bewail 94, 100, 415
 Bewailing 82
 Bewildered 375
 Beyond 487

- Big 386
 Bile 203, 436
 Bill 172
To Bind 279, 375, 504 अ
 Biography 438
 Birch (tree) 156 अ
 Bird 171, 423, 428
 Birth 62, 476, 514
 Bit 42, 387
 Bitch 343
To Bite 42, 160
 Bitter 69
 Black 72, 452
 Blacksmith 333
 Blade 467
To Blame 80
 Blame 80, 420
 Blanket 229 अ
To Blaze 50
 Blessing 459 अ, 490
 Blind 200
 Blood 204 अ, 473
To Blossom 146
 Blossom 146
To Blow 253, 494
 Blown 146
 Blown out 408
 Blue (dark) 72
 Blunder 100
 Boasting 291
 Boat 113
 Boat (small) 113
 Bodice 229 अ
 Body 206, 433, 447
 Body 205 अ
 Body-guard 257
To Boil 408
 Boil 202
 Boiled 408
 Bold 368, 441
 Bolt 137, 472
 Bone 205
 Boon 459 अ
 Bored 409
 Bosom 209
 Both 497
 Both sides (on) 495
 Bough 148
To Bound 412
 Bound 375
 Bound (together) 404
 Boundary 473, 485
 Bounteous 358
To Bow 393
 Bow 284
 Bow of Siva 14
 Bow of Vishnu 12 अ
 Bowed 411
 Bowels 430 अ
 Bower 142
 Bowstring 285
 Box 236, 346

- Boy 197
 Bracelet 225
 Braid (of hair) 220, 448,
 471
 Branch 148
 Brass 331
 Brave 282
 Bravery 291 अ, 426
 Bread 314
 Breadth 229
 To Break 42, 410
 To Break forth 410
 To Break promise 415
 Breaker 423
 Breaking through 498 अ
 Breast 209
 Breasts (of women) 208,
 458
 Breast-plate 278
 To Breathe 62, 265
 Bribe 480
 Bridge 128
 Bridle 274
 To Brighten 230 अ
 Brightness 42, 50
 To Bring 409
 To Bring about 410
 To Bring forth 378
 To Bring over 252
 Bristle 310
 To Bristle 419
 Broken 410, 412
 Broom 138
 Brother 193, 195
 Brother of husband 191
 Brother of wife 191
 Brother's son 194
 Brought together 408
 Brown 74
 Brush 138
 Bubble 507 अ
 Bud 153, 474, 479
 Bud (opening) 151
 Buffalo 159
 To Build 406
 Bulkiness 471
 Bulky 199, 386
 Bull 318
 Bullock 425
 Bullock (young) 318
 Bunch 151
 Bund 117, 128
 Burn 409, 419
 Burning 498 ₹
 Burnt 409
 To Bury 307, 405
 To Burst 146, 410
 To Burst out 294
 Business 431
 Bustle 461
 But 486, 518
 Butcher 337

Butter 315
 Buttocks 208
To Buy 322
To Buzz 86

Cage 507 अ
 Calculable 389
 Calculate 415
 Calf 318
To Call 406, 417, 418
 Called 493
 Calling 78, 488, 513
 Calm 29
 Calmly 493, 515
 Calmness 498
 Calumny 500 अ
 Camel 320
 Camp 268
 Camphor 232
 Canal 117
 Canopus (the star) 45
 Canopy 230, 445
 Canto 424
 Capable 450, 494
 Capital 323
 Captivate 418
 Captive 301
 Captivity 301
 Capturing 301

Car 275
 Careful 340
 Carelessness 97
 Carpenter 334
 Carriage 275, 276
To Carry 253, 406
To Carry away 418
 Cart 275
To Carve 261
 Cascade 141
To Cast down 403
 Caste 237
 Castor-oil (plant) 156 अ
 Cat 160
 Caterpillar 160 अ
 Cause 61, 436, 436 अ,
 439, 445, 452 अ
 Cause (primary) 61
To Cause to be dressed
 (as a wound) 279
To Cause to sound 415
 Cave 142
 Cavity 102
 Cease 494
To Cease 29, 381, 409
To Celebrate 360
 Celebrated 360
 Celebration 101
 Celebrity 498 अ
 Cement 443
 Cemetary 300

- Censorious 372, 377
 Censure 80
To Censure 80
 Censured 375
 Ceremony 442
 Certainly 486, 492, 520
 Certain thing 477
 Certainly 66
 Cessation 507
 Chains 271
 Challenging to fight 500
 Chamberlain 257
 Chance 498
To Change 64, 406
 Changing 397
 Channel 113
 Channel (small) 120
 Chapter 430 अ
 Character (written) 261
 Charcoal 312
 Charge 81, 500
 Chariot 275
 Charioteer 277
 Charioteer of the sun 48
To Charm 361, 418
 Charming 500 अ
 Chase 344
 Chaste (woman) 182
To Chastise 263
 Cheated 374
 Cheating 98
- Check 502
 Cheek 214
 Cheeks (of elephant)
 270
To Cherish 382
 Chess-board 355
 Chest 208
To Chew 418
 Chewing 507 अ
 Chief 255, 281, 384,
 432, 440, 466
 Child 173, 197, 422
 Childhood 196
 Childish 378
 Chin 214
To Chirp 86
 Chisel 423
 Chosen 405
 Chowrie 268
 Chunam 443
To Churn 298
 Churning-stick 320
 Circle 35
 Circular 393
 Circumference 48
 Cistern 134
 Citron 156 ऋ
 City 130
 Civility 498
 Class 63, 175
 Clean 114, 313, 383

Cleaning 230 अ
To Cleanse 230 अ, 383
 Clear 114, 383, 402
 Clearness 42
 Clever 341, 357, 476
 Cliff 140
 Cloak 228
 Clod 306
 Close 391
 Close to 513
To Close 146
 Cloth (of bark, fibres,
 silken, woolen) 227,
 228, 229
 Clothing 229, 468
 Cloud 36, 458
 Club 507 अ
 Clump 309
 Cluster 309
 Coarse 83
 Cobbler 333
 Cock 163
 Cock-fighting 355
 Coconut 156 ई
 Colander 310
 Cold 44
To Collect 405, 406,
 418, 500
 Collected 406
 Collection 77, 174, 175,
 448, 474, 501

Colour 68 अ, 431 अ
To Colour 376, 417
 Colt 273
 Comb 236
To Combine 405
To come 275, 416
To Come near 410
To Come to pass 410
 Comet 435 अ
To Comfort 263
 Comical (sentiment) 89
 Command 266, 465
To Command 265, 414
 Commander 277
 Commencement 504
 Commended 417
 Commentary 507 अ
 Commodity 323
 Common 402
 Compact 431
 Companion 259
 Company 241, 507
To Compare 350, 406
 Comparison 349
 Compassion 90
 Compassionate 362
 Competent 357
 Compiled 404
 Complete 390
To Complete 409 अ
 Completion 236

Complexion 421 अ
To Compose 404, 406
 Composed 406
 Composition 494, 507 इ
 Compound 136
To Conceal 82, 406, 418
 Concealed 264, 406
 Concealment 82, 468,
 478 अ
 Conceit 92
 Conceited 380
 Concentrated 400
 Concentration 425 आ
 Conch-shell 116
 Conch-shell of Vishnu
 12 अ
 Conciliation 263
To Conclude 406
 Concluding 504 अ
 Conclusion 430, 435, 504
 अ
 Conclusion (demonstrat-
 ed) 454
 Condiment 312 आ
 Condition 61 अ 440
 Conduot (virtuous) 95
To Confide 265
 Confidence 265, 455
 Confident 368, 441
 Confidential 260
To Confine 259

Confined 375
 Confirmation 430
 Confluence 120
To Confound 378, 413
 Confounded 395
To Confront 368
 Confused 403, 435
 Confusion 99, 420 अ, 451
 Conjecture 486
 Conjuring 500 अ
To Connect 362
To Connive 357
To Conquer 294, 373
 Consciousness 429, 498 इ
 Consent (unwilling) 517
 Consented 516
To Consider 68 अ, 216,
 357, 408, 411, 413, 414
 Consideration 65, 455
To Console 263
 Consonant 444 आ
 Conspicuous 384
 Constant (-ly) 29, 30,
 521
 Constituent part (of the
 body) 436
 Consultation 466
To Consume by fire 409
 Consumption 201 अ
To Contemplate 97
 Contempt 93 अ

Contemptible 445
 Contentedly 493
 Contentment 494
 Continual 29, 30
To Continue 411
 Contract 67, 454
 Contraction 504 अ
 Contrary to 452
 Control 502
 Conversation 82
To Converse 415
To Convey 418
 Cook 311
 Cooked 408
 Cooking 498 अ
 Cool 44
 Copper 330
 Copyist 261
 Coral 328
 Cord 346
 Corn 308, 309
 Corner (of eye) 217
 Corner (of mouth) 215
 Corpse 300
To Corroborate 418
 Corruption 76
 Costly 407
 Cot 234
 Cotton 331
 Cotton-made 2:7
 Cough 234, 459

Cough 201 अ
 Councillor 256
 Counsel (secret) 466
To Count 414
 Counted 389
 Country 127, 442, 454
 Couple 173, 425 अ
 Courage 437
 Courageous 282
 Courtesy 498, 522
 Courting 367
 Cousin 187
To Cover 161, 405, 409
 अ
 Covered over 406
 Covering 40, 468
To Covet 365
 Covetous 365
 Cow 319, 425, 449 अ
 Cow (divine) 449 अ
 Cow-dung 315
 Cow-herd 317
 Cow-pen 127 अ
 Crab 116
 Crafty 472
 Crane 163, 165
To Create 406
 Created 406
 Creation 424
 Creator 8, 9
 Creature 62

Creditor 305
To Creep 104
 Creeper 147
 Crest 170, 233, 481
 Crest (of hair) 220
 Crest-jewel 224
 Crime 266
 Crippled (in the arm,
 in the leg) 200
 Crocodile 116
 Crooked 394, 496, 513
 Crops 151
 Crore 430
To Cross 113
 Crossing roads 129
 Crow 164, 471
 Crowd 174, 175, 426
 Crowded up 403
 Crown 224, 471, 480
 Crucible 348
 Cruel 370, 378, 398,
 463
To Crush 100, 232, 298,
 412
 Cry 85
 Cry (of birds) 86
 Cry (elephant's) 293 अ
To Cry 85, 100, 415
 Crying 100
 Crystal 420 अ
 Cuckoo 164

Cucumber 156 ऋ
 Cunning 377
 Cur 343
To Curb 363
 Curbed 409
 Curds 315
To Cure 201, 406
 Cured 203
 Curing 201
 Curiosity 98, 495
 Curled (hair) 219
 Current 426
 Curse 78, 484
 Cursing 500 अ
 Curtain 230
 Cushion 234
 Custom 248, 249, 436 अ,
 454
 Cut 410, 412
To Cut 412
To Cut to pieces 334

To Dance 88 अ
 Dancing 88 अ
 Daring 291 अ, 437
 Dark fortnight 55 अ
 Darkness 103, 459
 Daughter 187, 195
 Daughter-in-law 184,
 443

Day 52
 Day (by) 512
 Day (cloudy) 39
 Day of the full moon
 55 अ
 Day of the new moon
 55 अ
 Day (of the week) 458
 Dawn 53
 Dawn (in the) 522
 Day-time (in the) 512
 Dead 299
 Deaf 200
 Dealer (in antidotes)
 106
 Death 298, 440
 Death-god 435, 451, 461
 Debt 304
 Debtor 305
 To Decay 413
 Deceit 98, 100, 427
 Deceitful 378
 To Deceive 113, 374,
 405
 Deceived 374
 To Decide 406
 Decided 474
 Decidedly 474
 Decision 66
 Decked 222
 Declaration 453

To Declare 216, 374,
 405, 409 अ, 414, 418
 Decocted 408
 Decoction 455
 Decorated 222
 Decoration 222, 231
 Decrease 436
 Deed 425
 Deep 114
 Deep (tone) 87
 Deer 160
 To Defeat 294, 413
 Defeat 296
 Defect 446
 Defence 441
 Defended 414
 Defender 257
 Deference 259
 Defied 373
 To Deform 68 अ
 Degradation 446
 Degraded 412
 Degree (in a high) 512
 To Delay 29, 374 अ
 Deliberation 65
 Delicate 390, 399
 To Delight 419, 473
 Delight 59
 Delighted 419
 To Delineate 261
 To Deliver 324, 375, 418

- Demigods 6
 Demons 7, 23
 Demonstration 435, 466
 Den 142
 Denial 478 अ, 505
 Dense 391
To Deny 82, 415
To Depart 404, 412, 416
 Departed 524
To Depend upon 109, 368
 Dependent 257, 363, 453, 484
To Depict 417
 Deposit 324
 Depressed 359
 Derisive 84
To Descend 113, 123
 Descendant 428
To Describe 417
To Deserve 411
To Design 64
 Desirable 382
 Desire 96, 426, 427, 437, 482
To Desire 64, 96, 97, 357, 365, 414, 417
 Desirous 367
 Desperate (action) 437
To Despise 406, 413, 414
 Despised 373, 414
 Destiny 61, 435
To Destroy 42, 298, 307 374 अ, 405, 410, 412, 418
 Destroying 296
 Destruction 38
 Destruction of the Universe 58
 Detective 259, 260
 Determination 66, 424, 484
 Detracted 375
 Detracting 372
 Detraction 93
 Devastation 294
To Deviate 404
To Devour 156, 417
 Devoured 418
 Devout 251
 Diadem 471
 Diamond 328, 466
 Dialogue 82
To Die 300, 416
 Die 355
 Died 408
To Differ 410
 Difference 250, 466, 468
 Different 403
 Difficult 403, 429 अ
 Difficult pass 129
To Diffuse 404
To Dig out 307

Dignity 447
 Diligent 362
 Dim 392
To Diminish 406
 Dinner 316
To Direct 362
To Direct one's attention
 97
 Direction 34, 425, 430
 Dirt 473
 Dirty 114, 383
 Disagreeable 420 अ
To Disappear 296, 405,
 413, 416
 Disappearance 468
 Disappeared 296
 Disappearing 496
 Disappointed 374 अ
To Disapprove 406
 Disc 41 अ, 48
To Discharge 254
 Discourse 81, 466
 Discovering 478 अ
To Discriminate 264
 Discus of Vishnu 12 अ
 Discussion 65, 466
To Disdain 80
 Disease 201 अ, 501
 Diseased 407
 Disfavour 500
To Disfigure 68 अ

Disguise 99
 Disguise (in the of) 493
 Disgust (sentiment of)
 90, 91
 Disgusting 91
 Dishonoured 414
 Disobeyed 414
To Disown 406
To Disperse 412
 Disposition 101, 476
 Dispute 80
To Dispute 415
To Disregard 357
 Disrespect 93 अ
 Dissention (sowing) 263
 Distant 392, 486
 Distilling 500 अ
 Distinct 84
 Distinction 250, 466
To Distinguish 325, 414
 Distorted 394
 Distress 94
 Distressed 409अ, 419, 503
 Distressing 429 अ
To Distribute 325
To Distrust 478 अ
 Disunion 263
 Ditch 119
To Dive into 230 अ
To Diversify 74
To Divert one's self 418

To Divide 325, 410
Doctor 200
Doctrine 498 अ, 516
Dog 343
Doll 347
Domesticated 176
Donation 243
Do not 494, 495, 518
Door 136
Door (outer) 137
Door-keeper 256
To Do penance 419
To Doubt 64, 201, 408
Doubt 65, 451, 486, 511
Dowery 422
Down 470
Downward 470
To Draw 373, 404
To Draw out 418
Dread 92, 437
Dreadful 91, 475
To Dress 222,, 229, 279, 405
Dress 222
Dressing 231
To Drink 109, 196 अ, 418
Drinking 353
Drinking company 353
Drinking-cup 353
To Drive back 374 अ

—out 373
 —together 408
Driven out 373
Driver (of elephant) 276
To Drop 407, 412
Drop 39, 111
Dropped down 407, 412
Dropping 500 अ
Drought 38
Drowsiness 465 अ
Drug of life 302
Drum 88
Drunkard 366
To Dry 201 अ
Duel 293 अ
Dull 340, 445
Dumb 361
Duplicity 262
Durable 460
Dust 138, 290
Dutiful 367
Duty 254
Dwarfish 199
To Dwell 132, 133
Dwelling 132
To Dye 376
Dyer 335

Each 489

Each other 496
 Eager 359
 Eagle 161, 428
 Ear 218
 Ear of corn 309
 Early 522
 Early (in future) 494
 Ear-ring 225
 Earth 46, 125, 126, 425,
 462
 Earth & sky 130
 Earthen vessel 312
 East 34
To Eat 156, 417, 418
 Eaten 418
 Echo 86
To Eclipse 107, 405
 Eclipse 56, 484
 Ecstasy 94
 Educated 238, 239
To Effect 253
 Effect 501
 Effecting 448
 Effort 426, 441
 Egg 172
 Either-or 487, 491, 511
To Eject 507
 Ejecting 507
 Elated 380
 Elder 199
 Elegant 223

Element 436, 437 अ
 Elephant 269, 270, 425,
 432
 Elbow 211
 Eloquent 372
 Embassy 261
To Embrace 107, 406,
 500, 504
 Embrace 504
 Embryo 431 अ
 Emerald 327
 Eminence 430
 Emotion (of love)
 481
 Emperor 255
 Emphasis 463
To Employ 362
 Empty 383
 Emulation 93, 291
To Encamp 268
 Encircled 406
 Enclosure 131, 499
To Encourage 409
To End 415
 End 430, 504 अ
To Endeavour 100,
 363
 Ending 401, 504 अ
To Endow 362
 Ends (of a garment)
 478 इ

- To* Endure 92, 95, 291,
 409
 Enemy 257, 258, 459, 470
 Energy 97, 478, 483
 Energetic 283, 356
 Engagement 454
To Enjoy 257, 268
 Enjoyment 479
 Enlarged 404
 Enmity 94
 Enmity (deep-rooted)
 453
 Enormous 475
 Enough 317, 494
To Enquire 416
 Enquired into 413
 Ensings (Royal) 440
To Enter 268, 410, 416
To Entice (away) 365
 Entire 390
 Entire (thing) 463
 Entirely 495
 Entrails 204
 Entrance 136
 Entrust 405
 Enveloped 406
 Enveloping 40
 Envious 377
 Envoy 261
To Envy 96
 Envy 93, 460
 Equal 350
 Equipped 279
 Equipping 272
To Erect 393
 Erect 395
To Err 100
 Errand 83
 Error 66
 Essence 445, 460
 Establishing a truth 66
 Estimated 389
 Eternal 29, 30, 395,
 477, 521
 Eternally 29, 30
 Etymology 436
 Eulogy 80
 Eunuch 257
To Evacuate 383
 Evasion 82
 Even 487, 490, 492
 Evening 53, 55
 Evening (in the) 522
 Everlasting 395
 Every 489
 Every where 517
 Evident 84, 402
 Exactly 487
To Examine 357, 417
 Example 435 अ
 Exceeding 487
 Exceedingly 509

Excellence 430, 499
 Excellent 384, 438, 459 अ,
 460

Except 468, 510

Excess 30, 487

Excessive 30, 31, 396,
 487

Excessively 509

Exchange 323, 489

Exchange (in) 489

To Excite 50, 405

To Exclaim 415

Excrement 205

To Exert 363, 409

To Exhale 265

Exertion 478

To Exhaust 500 अ

Exhaustion 500 अ

Existence 476, 514

Existing 438

To Expand 265, 404

Expanse 427, 502

To Expect 96, 357, 409

Expedient 456

Expelling 505

Expense 502

To Experience 413

To Explain 216, 405,
 415, 418

Expletives 512

Expressed 415

Expressing 494

To Extend 404

Extended 404

Extension 445, 502

Extension (of tree) 150

Extensive 386

Extent 427

To Exterminate 412,

418

External 521

Externally 521

Extinguished 408

To Extol 417

Extolled 417

Extolling 80

Eye 216, 217, 425

Eye (on peacock's
 feather) 170

Eye-brow 216

Eye-lash 444 ‡

To Face 368

Face 213

Facing towards 495

Fact (in) 519

To Fade away 298

Fæces 205

To Fail 411

Failure 38

- Faint 392
 Fair 71
 Faith 453
 Falcon 161, 162
To Fall down or asunder 412
To Fall to pieces 412
 Fallen down 412
 Falling down 446
 Falling from virtue 100
 False 420 अ, 519
 Falsehood 83, 429
To Falter 100
 Fame 80, 420, 426, 498
 अ
 Familiarity 501 इ
 Family 236, 237, 484
 Famous 360
 Fan 235
 Far 392, 486
 Farm 306
 Farmer 305
To Fascinate 361
To Fast 133
 Fast 250
To Fasten 279, 375
 Fasting 250
 Fat 205, 386
 Fate 61, 442
 Father 188
 Father-in-law 190, 195
 Father of Krishna 9 इ
 Fatigued 29
 Fault 266, 446
To Favour 50, 113, 413, 500
 Favour 42, 500
 Favourite 382
To Fear 91, 107, 501
 Fear 92, 420 अ
 Fearful 91 अ
 Feather 170, 464
 Feeble 383
To Feel 253, 413
 Feeling 517
 Felon 376
 Female 178
 Ferocious 370
 Ferocious animal 472
 Festival 101, 431
 Fettered 375
 Fetters 271
 Fibre 346
 Fibres (of lotus &c.) 124
 Fibrous root 149
 Fiddle-stick 43 अ
 Fie ! 485
 Field 306, 433
 Fig-tree 156 अ
To Fight 292, 363, 418
 Fight 292, 293
 Figure 68 अ, 444, 447

Filaments 124
To Fill 368, 409 अ
 Filled up 409 अ
 Filling up 512
 Filth 473
To Find 405, 413
 Fine 387
 Finger 211
To Finish 222, 405, 410
 Finished 409 अ, 410
 Fire 21, 427, 482
 Fire-brand 23, 312
 Fire-fly 167
 Fire-place 311
 Fire-place (portable) 312
 Firm 438, 460
 First 401
 First or bright fort-night
 55 अ
 Fish 115
 Fisherman 115
 Fist 212
 Fit 450, 460, 464, 494
 Fitness 507 अ
To Fix on 375
 Fixed 396, 477
 Flag 291
 Flag-bearer 280
 Flame 22, 423, 482
 Flamingo 166
To Flash 43

To Flatter 82
 Flattery 82
 Flavour 481
 Fleet 281
 Flesh 204 अ
 Flight 295
 Flock 174 to 176, 458
 Flood 507 अ
 Floor 133 अ
To Flow 253, 407
 Flower 152
 Flowing out 498 अ
To Fluctuate 275
 Fluid 481
 Foam 507 अ
 Foetus 431 अ
 Foliage 150
 Fold of the skin 471
To Follow 249, 257, 275,
 375, 410, 411, 416
 Follower 281
 Following 400, 491
 Following one's will
 498
 Food 314
 Foolish 378
 Foot 207, 441
 Foot (of mountains) 141
 Foot-mark 441
 Foot-soldier 280
 For 489

- To* Forbear 409
 Forbearance 92
 Forbearing 370
 Forcibly 516
 Fore-arm 211
 Fore-finger 211
 Forehead 216
 Foreign 521
 Foreigner 470
 Fore-noon 54
 Forest 143
 Forest conflagration 23
 Forester 342
 Forgotten 404
To Form 68 अ
 Form 447, 458
 Formerly 494
 Formidable 475
 Forsaken 415
 Fortnight 55 अ
 Fortunate 356, 361
 Fortunately 515
 Fortune 60, 61
 Forward 467
 Foster-mother 462
 Found out 405
 Fountain 141
 Fowler 337
 Fox 159
 Fraction 325
 Fragrance 70
 Fragrant 70, 232
 Fraud 98, 429
 Free 362
 Frequented 439
 Frequently 508
 Fresh 399
 Friend 259
 Friend (female) 184
 Friendly 361
 Friendly actions 507 ₹
 Friendship 259, 507 ₹
To Frighten 91 अ, 107
 Frightened 369
 Frigid 44
 Frog 117, 461
 From 485
 Front (in) 401, 467, 510
 Frost 44
 Froth 507 अ
 Fruitful 146
 Fruitless 146, 402
 Fry 408
 Frying-pan 312 अ
 Fuel 149
 Fugitive 374 अ
 Full 31
 Fulness 236
To Fulfil 113, 253
To Fumigate 419
 Funeral 244
 Funeral pile 300

Furrow 308
Further 490
Fury 95

Gadfly 167
To Gain 375
Gained 413
Galaxy 20
To Gamble 354
Gambler 354
Gambling 354
Gamester 468
Ganges 120
Ganges (heavenly) 20
Gaping 100
Garden 144
Gardener 337
Garland 233
Garland (of pearls) 225
Garlic 156 क
Garment 229
Garment (upper) 230 अ
Garment (worn out)
229 अ
Garments (a pair of wa-
shed) 228
To Gather 406
Gathered 406
Gathering 501
Gay 359

Gazing carefully 505
General 277, 402
Generous 470
Gentle 358, 368
Germinating 380
Gestures 476, 501 अ
To Get 375, 413
—, —drunk 419
Ghee 314
Giant 23
Gift 243
Ginger 312 अ
Girdle (round the waist)
226
Girl 182, 197
To give 113 अ, 363, 375,
415
To give faith 64
—, —leave 414
—, —out 507
—, —pain 107, 409, 419
Given up 405, 415
Giving 243
Gladly 515
Glass 331
Globe 430 अ, 507 अ
Gloom 103
Glorified 417
Glory 426
To Glow 376
Glow-worm 167

- To Go 104, 222, 249,
 275, 360, 392, 410,
 411, 416
 To Go astray 411
 —, —away 412
 —, —out 275, 416
 —, —to meet 275
 Goad (of elephant) 271
 Goat 321, 428
 Go-between 185
 Goblet 353
 Goblin 507 अ
 God of Death 23 अ, 435
 Gods 4, 5
 Gold 328, 329
 Goldsmith 334
 Gone 438, 524
 Good 438
 Goodness 61 अ
 Goods 463
 Good-will 500
 Goose 166
 Goose (ruddy) 166
 Got 413
 Gourd 156 उ
 Gracious 362
 Grain 309
 Gram 308 अ
 To Govern 254, 265, 360,
 363, 406, 414, 418
 Granary 430 अ
 Grand 386
 Grand-daughter 189
 Grand-father 192, 193
 To Grant 113, 415, 416
 Granted that 492, 517
 Granting 493
 Grass 156
 Grass (young) 156
 Grass-hopper 167
 To Gratify 257
 Gratifying 498 अ
 Grave (tone) 87
 Gray 73
 Gray-hair 197
 To Graze 411
 Great 386, 470
 Great-grand-father 192,
 193
 Greatly 521
 Greatness 426
 Greedy 365, 476
 Green 72 452, 461
 Green (with grass) 127 अ
 To Greet 415
 Grief 94, 455, 488
 To Grieve 94, 107
 Grieved 374 अ
 To Grind 232
 Grinders (teeth) 482
 Grind-stone 347
 Ground 126

Group 174, 175
 Grove 142
To Grow 100, 123, 370
 —, —fond 376
 —, —large 279
 —, —old 198
 —, —red 376
 —, —ripe 393
 —, —up 498 ₹
To Guard 414
 Guard 268
To Guess 65, 416
 Guess 246
 Guest (at dinner time)
 246

Hail 39
 Hail ! 487
 Hair 219
 Hair (on the body) 221
 Hair (standing on end)
 95, 422
 Half 42
 Half year 55 अ
 Hall 133
To Hallow 406
 Halo 48
 Hammer 4:9
 Hand 210

Handful 459
 Hands joined 212
 Handsome 381
To Haw down 29, 412
To Happen 413
 Happily 493, 515
 Happiness 59, 60
 Happy 356
 Hard 398, 429 अ, 438
 Harem 135
 Harlot 183
 Harmony 88 अ
 Harsh 83, 480
 Harvest 151
 Haste 99
To Hate 376
 Hatefull 376
 Hater 257, 258
 Hatred 94
To have recourse to 368
 Hawk 161, 162
 Head 218, 507 ₹
 Healing 201
 Health 201
 Healthy 429 अ, 457
 Heap 429, 478 ₹
To Hear 218, 409, 416
 Heart 63, 205
To Heat 419
 Heat 22, 449, 451
 Heat (burning) 22

To Heve 265
Heaven 3, 425
Heavenly body 482
Heavenly damsels 19 अ
 avenly physicians 19
 इ
Heavens 32, 33
Height 147
Hell 107
Helm 113 अ
Helmet 278
Helmsman 113 अ
Helpless 363, 375
Herd 41
Herd 174, 175, 176
Here begins &c. 490
Heretic 251
Hermit 242 अ, 251
Hermitage 133, 142 अ
Heroic sentiment 89
Heron 165
Hesitation 511
Hidden 406
To Hide 405, 406, 409
 अ
To Hide one's self 132
To Higgle 415
High 393, 467
High (tone) 87
High-born 237
Hill 138, 139

Hilt (of swords &c.) 288
Hindrance 137
Hint 458
Hip 207, 208, 464
To Hire 322
History 76
Ho ! 488
Hoard 326
Hog 158
To Hold 368, 500
Hole 102, 453, 468
Holiday 431
Holy 251, 383
Holy (syllable) 75
Holy (waters) 439
Hollow (of a tree) 149
Hollow (tone) 87
Honest 84
Honey 331
Honour 490, 492
To Honour 400, 409 अ,
 411, 413, 417
Honourable 357
Honoured 409 अ
Hood (cobra's) 105, 424
Hoofs 274
Hope 482
To Hope 266, 417
Horizon 35
Horn 434
Horripilation 95

Horse 272, 273, 461
 Horseman 277
 Hospitable 245
 Hospitality 241, 245
 Hostile 258
 Hot 51
 Hour 507 अ
 House 132, 133, 432,
 447
 House-holder 242 अ
 Humanity 507 ई
To Hum 86
 Humble 434, 521
 Humble 21
 Humiliated 375
 Humiliation 93 अ
 Humour of the body
 436
 Hump 440
 Hump-backed 200
 Hunger 316
 Hungry 364
 Hunting 344
 Huntsman 337
 Hurry 99, 451
To Hurt 298, 374 अ
 Husband 194, 196
 Husk 309
 Hut 133
 Hymns 466

I believe 492
 Ichneumon 464
 Idle 340
 Idol 349
 If 490
 Ignoble 382
 Ignorance 68
 Ignorance (spiritual) 68
 Ignorant 378
 I hope 495, 518
 Ill 203, 407
To Illuminate 50, 419
To Illustrate 418
 Illustration 435 अ
 Illness 201 अ
 Illusion 66, 68
 Illusion 364, 429
 Image 349
To Imagine 413
To Imitate 416
 Immediately 509
 Immodest 366
 Immovable 396
 Impassable 403, 429 अ
To Impede 374 अ
 Impediment 38, 502,
 504 अ
 Impenetrable 429 अ
 Imperceptible 400
 Imperishable 466
To Implore 100

- Implored 409
 Imprisonment 301
 Imprudent 364
 Impure 435
To Inaugurate 254
 Incarnate 444
 Inclination 96
 Inclined to 495
 Inconsistency 100
To Increase 100, 498 इ
 Increase 499
 Increased 405
 Indecent 83
 Indeed 491, 492, 493,
 497, 520
 Independent 362
 Index-finger 211
To Indicate 377
To Indicate by signs
 406
 Indication 429
 Individual 402
 Individuality 63
 Indolent 364
 Indra 19, 20
 Indra's capital 19 आ
 Indra's charioteer 19 आ
 Indra's elephant 19 आ
 Indra's garden or para-
 dise 19 आ
 Indra's wife 19 आ
- Indra's horse 19 आ
 Indra's son 19 आ
 Industry 441
 Infancy 196
 Infant 196 अ, 431 अ
 Infatuation 94
To Infer 65, 406
 Inferior 470
 Infernal (region) 107
To Inflame 50
To Inhabit 133, 411
 Inimical 376
To Injure 406
 Injured 374
 Injury 501 अ
To Inquire 201
 Inquiry 504 अ
 Inquisitiveness 495
 Insignificant 388
 Insisting upon 484
 Insect 160 अ
 Insolent 366
To Inspect 357
 Instantly 515
To Instruct 266, 406
 Instruction 455
 Instrument 433
 Instrument (musical) 88
To Insult 405, 415
 Intellect 64
 Intelligence 77, 435 आ

Intelligent 238, 239
 Intelligible 84
To Intend 357, 414
 Intent 362
 Intention 64, 476, 503
 Intercourse (sexual) 254
 Interest 98
 Intermediate point of
 the compass 35
To Interrupt 412
 Interval 35, 468
 In the other world 514
To Intoxicate 419
 Intoxicated 366
 Intoxication 501
 Introduction 79, 503
 Invading 262
To Invest with the
 sacred thread 406
To Investigate 65
 Investigated 413
 Investigation 245
 Invisible 496, 521
 Invitation 78, 488
 Iron 330
 Ironical 84
 Iron-rust 331
 Irritable 371
To Irritate 95
 Is it not that &c. ? 491
 Is it possible ? 492

Island 112
 Itch 201 अ, 202
 I think 492
 It is said 497

 Jackal 159
 Jackal (female) 478 अ
 Jar (earthen) 312 अ
 Jaw 214
 Jealous 460
 Jealousy 93, 460
To Jest 90
 Jewel 125, 328, 482
 Jewel worn by Vishnu
 12 अ
To Join 362
 Joined 408
 Joining 499
 Joke 427
 Jolly 359
 Joy 59, 501, 507 अ
 Juggler 354
 Jugglery 354
 Juice 481
 Jujube 156 अ
 (The) Jumna 120
 Juncture 499
 Jungle 143
 Jupiter 46

Just 265, 490
 Just (It is) 516
 Just now 525
 Justice 265, 451

Keen 51
To Kill 296, 298, 374 अ,
 410
 Killing 296, 298
 Kind 63, 362, 442, 459,
 489
 Kind-hearted 356
To Kindle 50, 149
 Kindness 95, 500
 King 255, 444
 Kingdom 262 अ
 Kinsman 193, 478
 Kitchen 311
 Kite 165
 Kneading (body) 501 अ
 Knee 207
 Knife 289
 Knot 149
To Knot 404
 Knotted 404
To Know 414, 416
 Knowledge 64, 452 अ
 Known 416
 Known as 493

Koss 130
 Krishna 9 अ
 Krishna's elder brother
 9 उ

Labourer 338
 Lac-die 231
 Lake 118
 Lake (deep) 1
 Lame 200
To Lament 86, 94, 100
 Lamentation 82
 Lamp 235
 Lance 289, 472
 Land (Barren) 126
 Land fertile 126
 Land (near the foot
 mts.) 143
 Land (on the upper part
 of mts.) 143
 Language 75
 Languor 500 अ
 Lap 420
 Large 386, 521
 Largely 521
 Lash 307, 347
 Last 401
 Lattice 474
To Laugh 90

Laughter 91
 Law 265
 To Lay aside 405
 —, —down 405
 Lazily 521
 Lazy 281, 363
 To Lead 406
 Lead 331
 Leader 281, 360, 432
 Leaf 137, 150
 League 507 अ
 To Learn 357, 360
 Learned 238, 239, 441
 Learning 506
 To Leave 383, 415
 Left 405
 Left (hand, side, &c.)
 206, 452
 Leg 207
 Legend 76
 Legume 308 अ
 Leisure 431
 Length 229
 Let it be &c. 517
 Letter of the alphabet
 431 अ, 466
 Liberal 358, 470
 To Lick 418
 Lie 83
 To Lie down 132, 371
 Life 301, 302, 429, 478

To Lift up 363
 Lifted up 408
 To Light 50
 Light 50, 421, 423
 Lightning 37
 Like 350, 487, 491, 492
 Likeness 349, 491, 514
 Limb 205 अ
 To Limit 412
 Limit 430, 443, 473,
 . 485
 Line 145, 512
 Lineage 236, 237
 Linen 227
 Lion 157, 461
 Lip 214
 Liquid 481
 Liquor 352
 Litter 275
 Little 387, 463, 485, 514
 To Live 62, 109, 132,
 133 .
 Livelihood 303
 Liver 204
 Living 301
 Loan 304
 Lock of hair 471
 Locks 219
 Loftiness 147
 Lofly 393, 469, 475
 Logic 77

Loins 207, 208
 Long-lived 358
 Looking at 505
 Looking-glass 235
 Lonely 264
 Long 406 अ
 Long (time) 508
To Long for 96
 Lon ring 97, 359
To Look 357
To Loosen 279
To Lop off 412
 Loquacious 372
 Lord 360, 444
 Loss 430, 436
 Lost 296
 Lotus 121, 122, 123, 467
 Lotus (white) 121, 123
 Louts (red) 123
 Lotus (blue) 121
 Lotus-plant 124
 Loud (tone) 87
To Love 259, 381
 Love 95, 254, 455, 481
 Love-Gcd 10, 11
 Love (sentiment of) 89
 Loved 439
 Loving 367
 Low 382, 394, 521
 Low-born 338
 Lower 470

Lowly 521
 Luck 61
 Lucky 356, 361
 Lump 507 अ
 Lustre 50, 427, 447,
 456, 483
 Lute 87

 Mace 289
 Mace (of Vishnu) 12 अ
 Machine 429
 Madness 94
 Magic 354
 Magnanimous 356
To Maintain 109
 Maintaining one's post
 262
 Majesty 477
 Majority 521
To Make 406
 —,—crooked 407
To Make firm 504 अ
 —,—haste 281
 —,—haughty 254
 —,—inarticulate
 sound 86
 —,—invisible 405
 —,—known 416
 —,—pure 383

Male 177
 Malice 93
 Man 177, 479
 Man (of hill-tribes) 342
 Mane 157
 Mongo-tree 153
 Manifest 496
 To Manifest 406
 Manifesting 489
 Manifold 406 अ
 Mansion 135
 Mantle 228
 Manual art 348
 Manufactory 134
 Many 521
 To march 275
 Marching against 262
 Mare 273
 Mark on Vishnu's
 breast 12 अ
 Market 131
 Marriage 253
 To Marry 253, 363, 406,
 500
 Mars 46
 Marshy 127
 Mason 332
 Mast 114
 Master 240, 360, 444
 Match 355
 Material 444 ₹

Materials (of worship)
 245
 Matron 181, 182
 Matted hair 220
 May it be so! 518
 Meals 314, 316
 Mean 463
 Meaning 439, 476, 494
 Means 433, 444 ₹
 To Measure 406
 Measurable 389
 Measure 324, 433, 447,
 463, 490
 Mechanical art 348
 Medicine 201
 To Meditate 97, 416
 To Meet 305, 507
 To Melt 407
 Meeting 241, 507
 Melted 376, 407
 Melting 481
 Member 205 अ, 242
 Menace 81, 485
 Mendicant 251, 397
 Menses 183 अ
 Merchant 114, 332
 Mercury 46, 331
 Mercy 90
 Merit (religious) 451
 Mefry 359
 Message 83

- Messenger 261
 Messenger (female) 185
 Metal 141
 Metaphysics 77
 Meteor 435 अ
 Method 248, 249, 434
 Metre 242 अ, 438
 Middle 468, 516
 Middle of house 133
 Midnight 55 अ
 Mild 457
 To Milk 317
 Milk 314
 Milk (made of) 315
 Milk (sour) 315
 Milkman 317
 To Mind 414
 Mind 63, 476
 Mind (comprehensive)
 64
 Mine 142
 Mineral 141, 436
 Minister 256
 Miracle 464
 Mirage 51
 Mire 113
 Mirror 235
 Miser 379
 Miserable 374 अ
 Miserly 379, 460
 Misery 107
 Misfortune 446
 Missile 284
 Missing 296
 To Mistake 66
 Mistake 66
 Mistaking 100
 Mistaking for 492
 Mixed 403, 435
 To Mock 90
 Moderate 457
 Modern 399
 Modest 368
 Moist 419
 To Moisten 230 अ
 Molted 376
 Moment 431
 Monastery 133 अ
 Money 254, 326
 Money-lender 305
 Money-lending 304
 Monkey 158, 461
 Month 55 अ
 Monstrous 475
 Moon 40, 41, 444, 461
 Moon-light 42
 More 467
 Morning 53
 Morning (in the) 522
 Mortar 310
 Moss 123
 Mostly 521

Mother 189
 Mother of gods 5
 —demons 7
 Mother-in-law 190, 195
 Motive 436 अ, 439, 453
 Mound 128
 To Mount on 123
 Mountain 138, 139, 423
 Mouse 161
 Mouth 213
 Mouth (of a river) 120
 Mouthful 316
 Movable 396
 To move 5, 404, 411,
 416
 —, —to and fro 404
 Movement 451
 Movement (of body)
 456
 Much 30, 31, 388, 521
 Much less 522
 Much more 522
 Mud 113
 Muddy 114
 Muddy (land) 127 अ
 Mudwall 131
 To Multiply 405
 Multiplied 405
 Multitude 426, 450, 458,
 474, 475
 Mongoose 464

Murderer 376
 Muscles 204
 Music 86
 Musk 232
 To Mutter 252
 Muttering 252
 Mythology 76

 Nail 211, 472
 Naked 373
 To Name 216, 405
 Name 77, 78, 429, 457,
 465
 Name (by-) 493
 Narration 76
 Narrative 494
 Narrow 403
 Nature 61 अ, 101, 424,
 451
 Navigable 113 अ
 Near 391, 466, 486, 513
 Nearness 501 अ
 Necessarily 520
 Neck 212
 Nectar 20, 443
 Needle 422
 To Neglect 95, 357, 414
 To Neigh 273
 Neighbourhood (in the)
 513

- Neighbouring 391
 Neighing 273
 Nephew 192
 Nest 172
 Net 474
 Nether world 102
 Never 518
 Never mind 493, 517
 New 399
 News 77
 Nigh 486
 Night 54, 55
 Night (at or in) 512
 Night (in the-) 522
 Nipple 208
 No 518
 Noble 237, 437 अ
 Noble-minded 356
 Noise 80, 85, 86
 Noisy 293
 No matter 493
 Non-existence 518
 Noon 54
 Noose 345
 North 35
 Northern 469
 Nose 213
 Nostrils of horse 273
 Not 518
 Note (musical) 86 अ
 To Nourish 368, 409
- Novel 76
 Now 490, 525
 Number 324
 Nurse 462

 Oar 143 अ
 Oath 78, 453, 484
 Obedient 367
 To Obey 247, 259, 410
 Object 503
 Object (of desire) 454
 Object (of sense) 68 अ,
 454
 Oblations 241
 To Oblige 406
 Obligingness 259
 Obsequies 244
 To Observe 257, 413
 Observance 442
 Observance (religious)
 454
 Obstacle 137, 502, 504 अ
 To Obstruct 259, 374 अ
 To Obtain 222, 405, 413
 Obtained 405, 413
 Obtaining 448, 517
 Obvious 402
 Occasion 458, 503
 Occupation 431
 To Occupy 405

Ocean 108
 Odious 376
 Of course 493, 520
 To Offend 411, 413, 414
 Offended 374
 To Offer 244, 363, 418
 Offerings 241, 244
 Officer 256
 Officious 368
 Offspring 188, 428
 Often 508
 Oh! 485, 488, 513
 *Oil 315
 Oily 313
 Old 198, 398
 Old age 197
 Omen 293
 Omitting 510
 Omnipresence 498
 One 402
 One another 496
 One's self 478, 522
 Onion 156 अ
 Only 463, 474
 To Ooze out 412, 500 अ
 Oozed out 407
 Oozing 500 अ
 To Open 100, 146, 265,
 373, 410

To Open (wide) 363
 Opened 146
 Opinion 486, 516
 Opinion (firm) 477
 Opportunity 454, 468, 503
 To Oppose 107, 293,
 504 अ
 Opposing 504 अ
 Opposition 94, 427, 504
 अ, 506
 Oppression 293
 Option 511
 Opulent 360
 Or 511
 Orator 372
 Ordeal 479
 To Order 362, 374
 Order 248, 249, 265,
 266, 434, 465, 491
 Order (religious) 242 अ
 Ordinary 402
 Ore 141, 436
 Organ of sense 433, 436
 Origin 436, 478 अ, 484
 Ornament 223, 224, 448
 Ornament of ear 481
 Ornament for feet &c.
 226
 Other than 403

*अण् 315, and not 230 अ as given in Sans. Index.

Outside 468, 521
 Oven 311
 Over 487
To Overpower 294, 368,
 413
 Overpowered 268
 Oviparous 380
 Owl 162, 421
 Own 468, 478
 Owner 360
 O wonder 514
 Ox 318

Pacified 409
 Pain 107
To Paint 261
 Painting 464
 Painting the body 231
 Pair 173, 425 अ
 Palace 134, 135
 Palanquin 275
 Palate 215
 Pale 72
 Palm with fingers 212
 Palm tree 156 इ
 Panel 137
 Panegyrist 290, 336
 Paradise 3
 Paramour 194, 507 अ
To Pardon 95, 409
 Parents 195

Parrot 165, 461
 Parsimonious 460
 Part 42, 325
 Particle 387
 Partisans 480
 Partition 131
To Pass over 113 अ
 Passion 61 अ, 507 अ
 Past 438, 524
 Patchet cloth 507 अ
 Path 128, 129
 Pathos 89
 Patience 92
 Patient 370
To Pay 363
To Pay regards 357
 Pay 351
 Peace 262
 Peace of mind 498
 Peacock 169, 428
 Peacock's cry 170
 Pearl 328
 Peg 346
 Penance 249, 445
 People 420, 428
 Pepper 312 अ
 Perceived 416
 Perceptible 400
 Perception 498 इ
To Perceive 68 अ, 216,
 357, 408, 414, 416

- To* Perforate 409
 Perforator 348
To Perform 68 अ, 406,
 411, 418
To Perfume 233, 419
 Perfumed 232
 Perfumes applied to
 body 232
 Perfuming by flowers
 233
 Perfuming the body 231
 Perhaps 486, 493, 497,
 511
 Period 468
To Perish 296, 410, 413
 Perished 299
 Perishing 298
 Permission 491
To Permit 414, 416
 Perpetual 395
 Perplexed 369
 Perseverance 97, 478
 Persevering 356
 Personally 487, 522
To Perspire 98
 Perspiration 98
To Persuade 113
To Pervade 405
 Pervading 498
 Perverse 452
 Perversion 506
- Pestle 310
 Phase of the moon 41 अ
 Phlegm 203 अ, 436
 Physician 200
 Pick-axe 307
 Picture 349, 464
 Piece 42
To Pierce 268, 409
 Pierced 409
 Piercing 498 अ
 Piercing vital parts 403
 Pigeon 161
 Pike 472
 Pike for driving cattle
 271
 Pillow 234
 Pin 422
 Pining 97
 Pink 73
 Pious 251
 Pith 460
To Pity 100, 404
 Pity 90
To Place 405
To Place in or under
 405
 Place 441
 Place (in the) 489
 Plan 425 अ
 Planet 46, 484
 Plant 41

- Plantain 156 अ
 Plaster 443
To Play 66, 99, 354,
 415, 473
 Play 99, 473
 Player (strolling) 336
To Please 376, 414, 419
 —Pleased 419
 Pleasing 381, 448,
 498 अ
 Pleasure 59, 424
To Pledge 414
 Pledging one's word
 443
 Plough 307
 Ploughed 306
 Plough-share 307, 429,
 465
To Pluck 418
 Plundering 501 अ
 Pod 308 अ
 Poet 507 इ
 Poetry 507 इ
To Point to 374
 Point (of arrow &c.)
 289
 Point (of needle &c.)
 422
 Poison 106, 481
 Polar Star 45, 477
 Policies of kings 262, 263
To Polish 230 अ, 261
 Polished 407
 Polite 358
 Politics 77
 Pollen 124, 152
 Pomegranate 156 इ
 Pond 118
 Pool 118
 Poor 379
 Portent 293, 435 अ
To Possess 418
 Possessed (by a demon)
 268
 Possibility 492
 Possibly 492, 493, 511
 Pot 312
 Potter 332
To Pound 232, 256,
 501 अ
 Pounding 501 अ
To Pour out 403
 Poverty 283
 Power 447, 477, 483
 Powder 232
 Practice 436 अ
 Practice (moral) 95
To Praise 82, 360, 417
 Praise 80, 450
 Praised 417
To Prattle 415
To Pray 265

- Prayal 409
 Prayer 490
 Precept 498 अ
 Precept (religious) 250
 Preceptor 240, 256, 439
 Precious 407
 Precious stone 328
 Preface 79
 Preferable 459 अ
 Pregnant woman 186
To Prepare 64, 279
 Prepared 406
To Prescribe 374
 Presence (in-of) 487,
 495
To Present 416
 Present 267
 Present (sacrificial) 242
 अ
To Preserve 360, 414
To Press 107
To Press together 160
To Pretend 374
 Pretext 99
 Pretty 381
To Prevail 413
To Prevent 374 अ
 Preventing 518
 Price 322, 426
 Priest (of family) 256
 Prince 88 अ, 255
 Prince (neighbouring)
 255
 Prince (tributary) 255
 Princess 88 ₹
 Principle 519
 Prisoner 301
 Privacy 264
 Private 466
 Privately 264
 Probably 497
To Proceed 249, 360
To Proclaim 85
 Proclamation 80
To Procure 410
To Produce 253, 378
 Produced 406
 Produced in a direction
 or quarter 35
 Production 62
 Profession 303, 440
 Proficient 357
 Profit 323
 Profitable 450
 Prohibiting 518
 Prohibition 439
 Prologue 79
 Prominent 319, 384
To Promise 414, 416
 Promise 67, 443, 453,
 459
 Promised 416

Prompt 368, 429 अ
To Pronounce 411, 418
 Proper 460, 464
 Proper (it is) 516
 Properly 516
 Property 439, 444, 451,
 463, 478
To Propitiate 413
 Propitiated 411
 Propitiation 247, 448
 Propriety 507 इ
 Prose 507 इ
To Prosper 370, 409
 Prospering 498 इ
 Prosperity 60, 283, 426,
 436, 453
 Prosperous 361
To Protect 360, 406,
 414
 Protected 414
 Protection 498 अ
 Protection (seeking) 262
 Protector 257, 43
 Proud 380
 Prowess 291 अ, 482, 483
 Proximity 501 इ
 Prudent 238, 239
 Public 507 उ
 Public woman 185
 Publishing 489
To Pull out 418

Pungent 69
To Punish 263, 265
 Punishment 430 अ, 500
 Punishment of enemy
 294
 Pupil 240
 Pupil of the eye 216
 Puppet 347
 Purchaser 322
 Pure 313, 383
To Purify 383
 Purpose 440, 476, 503
To Pursue 249, 404
 Pustule 202
To Push on 271
To Put 405
To Put at the head 405
To Put on 279, 405
To Put on clothes 229
To Put together 374 अ

Quadrangle 136
 Quality 444
 Qualities of the mind
 61 अ
 Quarrel 82, 292
To Quarrel 500
 Quarter 34, 325
 Queen (crowned) 182
 Question 79

Quick 281
 Quickly 28, 29, 495
 Quicksilver 331
 Quiver 286, 448

Race 236, 237
 Radiant 223
 Raft 113
 Rag 229 अ
 Rage 507 अ
 Raiment (silken) 228
 Rain 38
 Rain-bow 38
To Raise 363, 368, 373
 Raised 407
 Raised up 408
 Ram 321
To Ramble for pleasure
 418
 Rampart 131
 Rank 441
 Ransom 267
 Rapid 28, 29
 Rapidly 28, 29
 Rashly 514
 Ratan 154
 Rather 485, 514
 Ratification 324
 Rattling 37

Ravine 102
 Raw 405
 Ray 49, 423, 425, 427,
 430, 450, 461, 482
 Razor 507 अ
To Reach 405, 413
 Ready 368, 410, 457
 Real 84
 Real (thing) 477
 Really 519
To Rear 370
 Rear (in the-) 401
To Reason 65
 Reason 61, 433
 Reasoning 65
To Receive 59, 375, 416
 Receptacle 464
 Recital 506
 Reciting the Vedas 241
 Reciting lowly 252
To Recognise 413, 414
 Recollection 97
To Recommend 417
To Reconcile 406
 Reconciliation 522
To Recover 265, 405,
 410, 413, 416
 Recovered 203
 Rectitude 266
 Red 73
 Reddish 73

- Reddish black 72
 Reed 154
To Reflect 65, 357, 413
 Reflection 65, 456
 Refuge 432, 499
To Regard 216, 414, 417
 Region 34, 127
 Regret 94
 Regularity 434
 Regularly 519
To Regulate 265
 Reins 274, 450
 Rejected 374
 Rejection 505
To Rejoice 376, 381, 419
 Rejoice 1 419
 Relation 478
 Relative 194
 Release 477
To Release 279
 Relieve 113
 Religion 254
To Remain 411
 Remainder 507 ₹
 Remaining 507 ₹
 Remedy (applying) 456
 Remembrance 97
 Remote 470
To Remove 230 अ, 373
 Renowned 360
 Rents 266
To Repay 406
To Repent 419
 Repentance 94, 453
 Replete 30, 31
To Reply 415
To Report 416, 417
 Report 77
 Report (evil) 446
To Repose 29
 Reposing 29
To Represent 88 अ, 406, 415
To Reproach 413
To Reprove 413
 Reproach 80, 81, 485
To Repudiate 374, 41
 Repudiated 374
 Repudiating 505
To Repulse 216
 Reputation 80
To Request 409
To Require 357, 418
 Request 455
 Requested 409
 Research 245
To Resemble 410, 415
 Resemblance 349
 Resembling 491
 Resentment 95

- Reservoir of water 117,
 439
 Residence (place) 483
 Residue 507 ₹
To Resign 405
To Resist 406
To Resolve upon 64
 Resolve 64
To Resort to 410
 Resounding 86
 Respect 246
 Respecting 489
 Rest 507, 507 ₹
To Restore 324, 363
To Restrain 259, 363,
 500
 Restrained 409
 Restraint 498
 Restriction 463
 Result (immediate) 268
 Result (future) 268
 Retaliation 295
 Retinue 484
To Retire 376, 404
To Return 363, 410
 Return (in-) 489
 Returned 524
 Revealing 489
 Revered 409 अ, 512
 Reverence 247
 Reverse 506
- To* Revile 415
To Revive 109, 265
To Revolve 410
 Rice 308
 Rice (boiled) 242 अ
 Rich 360
 Riches 283, 325
 Ridge of mts. 140
To Ridicule 90
 Right 265, 519
 Right (hand, side &c.)
 206
 Rightly 516
 Ring 225
 Rinsing the mouth 248
 Ripe 404
 Ripening 498 अ
To Rise 146, 360, 368,
 393, 400, 410
 —from a seat 416
 Rise 62
 Rite 250, 442
 Rivalry 93, 291 अ
 River 119, 442
 Road 128, 129, 441
 Road (bad) 129
 Road (good) 130
To Roam 66, 162
To Roar 85, 293 अ
To Rob 418
 Robber 344

- Robbing 345, 501, 501 Rut 270
 अ
 Robust 199
 Rock 139
 Rogue 377
 To Roll 410
 Roof 136
 To Root out 412
 Root 436, 484
 Rope 320
 Ropes 272
 Rose-coloured 73
 Rough 398, 480
 Round 393, 438
 To Rouse 416
 Row 145
 To Rub 230 अ, 261,
 501 अ
 To Rub gently 253
 Rubbing 501 अ
 Rubbing the body with
 unguents 231
 Rudy 327
 Rudder 113 अ
 To Rule 265
 Rule 454, 466
 Rumination 507 अ
 Rumour 77, 446
 To Run 407
 Rust 436 अ
 Rustling sound 85
 Sack 311
 Sacred 251, 383
 Sacred science 439
 Sacrifice 240, 445, 450,
 455
 Sad 359
 Sadness 188
 Saffron 232
 Sage (silent) 253
 Sake 468
 Salary 351, 479
 Sale 324
 Saliva 203 अ
 Salt 69, 313
 Salutation 242 अ
 To Salute 59, 415
 Saluted 411
 Sand 427
 Sandal (tree) 231
 Sandal (ointment) 231
 Sandy desert 437
 Sandy soil 437
 Sap 460
 To Satisfy 376, 414, 419
 Saturn 46
 Sauce-pan 312 अ
 Savage 342

To Save 113, 414, 418
Saw 348
To Say 417
Scabbard 479
Scarlet 73
To Scatter 403
Scent (exquisite) 70
School 133 अ
Science 465
Scientific work 465
Scissors 348
Scorched 409
Scorpion 160 अ
To Scratch 261
Scripture 433
Scythe 307
Sea 108, 442
To Search 65, 68 अ,
 406, 413
Searched 413
Searching 504 अ
Season 55 अ
Seasoning 312 अ
Seat 235, 459
Seat (raised) 136
Secret 406, 466
Secretly 264, 496
To See 216, 357, 377
Seed 309
Seeing 505
To Seek 413

To Seize 375, 500
Seizing 301
Selected 405
Self 468
Self-control 498
Self-controlled 251
Self-exultation 291
Selfish 365
To Sell 322
Seller 322
Semen 203, 483
To Send 392, 413, 418
To Send forth 409
Sense 68 अ, 433
Sensible 400
Sent 392
Sentence 495
Sent forth 405
Sentiment 89, 90, 481
To Separate 264, 362,
 405, 412, 416, 504
Separation 500
Separation (extreme)
 503
Sepoy 278
Serpent 104
Serpent's region 102
Serpent's skin 106
Servant 257, 339
To Serve 247, 257, 406,
 411, 413

- Served 408, 411
 Service 247
 Serving 259
 Sesamum 308
 Set 416, 521
To Set free 279
To Set on fire 419
To Set out 222, 404
To Settle 406
 Settled 477
 Several 497
 Severe 398
To Sew 410
 Sewing 498 अ
 Sewn 410
 Shadow 456
To Shake 101, 404
 Shaken 404
 Shaking 101, 397, 476,
 498 अ, 498 इ
 Shallow 114
 Shame 93
 Shampoo 253
 Share 325
 Sharp 51, 429 अ
 Sharpened 407
To Shave 244, 335
 Shaving 252
 Sheaf 310
 Sheath 479
 Shed 133
 Sheep 321
 Shell 116, 507 इ
 Shelter 498 अ
 Sheltered 414
 Shepherd 336
 Shield 288
To Shine 43, 50, 254,
 419, 473
 Ship 113
 Shivering 101
 Shoe 347
 Shoemaker 333
 Shoot 149
 Shoot (new) 475
 Shop 131
 Shore 112
 Shoulder 210
 Shouting 86
To Show 50, 360, 374,
 377
To Show one's satis-
 faction 59
 Shower 39
To Shrink 369
 Shrub 149
To Shut 146, 405
 Shy 369
 Sick 203, 407
 Sidelong (look) 217
 Sieve 310
To Sigh 265

Sight 216, 217
 Sign 458
 Sign (of the zodiac)
 478 ₹
 Signs 429
 Signification 489
 Silence 248
 Silent 373
 Silently 493, 515
 Silken 227
 Silver 330
 Silver-smith 334
 Similar 350
 Similarity 491, 514
 Sin 58
 Since 489, 497, 510
 Sincere 84, 358
 Sinful 485
 Sinful action 435
 Singing 86
 Single 402
 To Sink down 413
 To Sip 109, 248
 Sister 189, 193, 194
 Sister (of husband) 189
 To Sit 411, 413
 To Sit down 268
 To Sit down on 411
 To Sit near 411
 Skeleton 205
 Skilful 357

Skin 203 अ
 Skin of deer 252
 Skirts 128
 Skull 205
 Sky 32, 33, 467
 To Slander 405
 Slanderer 449 अ
 Slanting 496, 513
 To Sleep 371, 372
 Sleep 100
 Sleepiness 465 अ
 Sleeping room 133
 Sleepy 372
 Slender 387
 Slippers 347
 Slope 434
 Slothful 364
 Slough 106
 Slow 281
 Slowly 521
 Small 387
 To Smear 408
 Smearred 408
 To Smell 408
 Smell ८ अ
 Smelt 408
 To Smile 369
 Smoky 72
 Smooth 313, 366
 Snake 104, 449 अ, 461,
 472

- Snake-catcher 106
 Snake's body 105, 424
 Snare 345
 Snow 44
 So 492, 510
 Soft 366, 399
 Soiled 383
 Soldier 278
 Soldier (veteran) 283
 Solely 463, 474
To Solicit 379
 So many 489
 Some-what 485, 514
 So much 489
 Son (legitimate) 188
 Son 187, 195
 Son-in-law 192
 Soon 509
To Soothe 263
 Sorrow 94
 Sorrow (sentiment of-) 89
 Sort 459, 466
 Sort (of this-) 492
 Sot 366
 Soul 301, 476, 478
 Soul 61 अ
To Sound 85, 415
 Sound 68 अ, 85
 Sound (low and indistinct) 87
- Sour 69
 Source 478 अ
 South 34
 Sovereign 255
To Sow 244
 Space (included) 35
To Span 279
 Span 212
 Spare 518
 Spark 22
 Sparrow 163
 Sparse 391
To Speak 405, 415
To Speak in a low voice 252
 Speaker 372
 Speaking 75
 Spear 436 अ
 Species 63, 175
 Speech 75, 425, 453
 Speech (agreeable) 82
 Speed 28, 425 अ, 507 आ
 Speedily 28, 29
 Sphere 507 आ
 Spice 312 आ
 Spider 161
 Spirit 61 अ
To Spit 507
 Spitting 507
 Spittle 203 अ
 Spleen 204

- Splendid 223
 Splendour 50, 423, 482
 Split 110
 Splitting up 498 अ
 Spoken 415
 To Sport 381, 473
 Sport 473
 Spot 43, 44
 Spotted 74
 Spray 111
 To Spread 404
 To Spread every-where 416
 Spread 404
 Spring 56, 141
 To Spring up 146, 360, 410, 413
 To Sprinkle 230 अ, 254
 Sprinkling 499, 500 अ
 Sprite 507 आ
 Sprout 144, 149, 475
 Sprouting 380
 Spy 259, 260
 To Squeeze 107
 Squint-eyed 200
 Stable 133, 396
 Staff 507 इ
 To Stagger 100
 Stair-case 137
 To Stake 417
 Stake at play 355
 Stalk (of lotus) 124
 Stand 235
 Standard 423, 447
 Star 45
 State 61 अ, 440
 Stay 440
 Steady 396, 460
 To Steal 161, 407
 Stealing 345, 501
 Stem 151
 Step-brother 187
 Stick 430 अ, 430 आ, 507 आ, 507 इ
 Stigma 420
 To Sting 271
 Stinking 70
 Stitched 410
 Stitching 498 अ
 Stolen (thing) 345, 407
 Stomach-ache 472
 Stone 139
 Stool 459
 To Stop 259, 363
 Stop 507
 Storm 26
 Story 76, 438
 Straight 395
 Strange 420 अ
 Stranger 470
 Stream 426
 Strength 460, 471, 483

To Stretch 404
Strike 271, 374 अ, 418
Striking 498 अ
String 346
 —of a lute 86 अ
Strong 199, 283
Strongly 509
Student 240
Student (religious) 242 अ,
 250
To Study 360, 363
Studying 506
Stumbling 100
Stupid 340
Subduing 263
Subject 454, 489
Subjection 440
Subjects 428
Subject to 363
Submarine fire 23 अ
To Submit 393
To Subsist 109, 410
Subordinate 388
Subsequently 523
Substance 444
Subtle 376
To Succeed 410
Success 294
Succession of each or
 several 489
Such 489

To Suck 196 अ, 411
Suddenly 514
To Suffer 92, 95
 —pain &c. 409 अ, 419
Suffering from 376
Sufficiency 494
Sufficient 317, 494
Sugar 313
Sugar (unrefined) 430 अ
Sugarcane 156 उ
To Suggest 377
Suggestion 429
Suit 500
To Sum up 415
Summary 77
Summer 57
Summit 140
Summoning 78
Sun 46 अ to 47 अ, 423,
 426, 444, 461
Superfluity 487
Superfluons 396
Superior 469
Superiority 430
Supplying 512
To Support 253
Supporting 437
To Suppose 65
Supposing 490
Supreme 440, 470
Surely 474, 486, 491

Surge 111
To Surpass 360, 371,
 • 383, 406
 Surprise 91
 Surprised 369
To Surround 66, 279,
 403, 406, 504 अ
 Surrounded 406
To Survive 109
To Suspect 357
 Suspecting 451
To Swallow 109
 Swallowed 418
 Swan 166
 Sweat 98
To Sweat 98
To Sweep 230 अ
 Sweepings 138
 Sweet 69
 Sweet-meat (a kind of)
 314
 Swerve 404, 412
 Swift 28, 29, 281
 Swiftly 28, 29
 Swiftness 28
 Swoon 294
 Sword 287
 Sword (of Vishnu) 12 अ
 Sympathy 90

Table-land 140
 Taciturn 373
 Taciturnity 248
 Tail 274
 Tail (of peacock) 170,
 448
 Tailor 333
To Take 375, 500
To Take away 418
To Take back 418
To Take courage 265
To Take heart 265
To Take out 418
To Take place 410, 413
To Take refuge 368
To Take rest 29
 Taking away 501
 Taking rest 29
 Talk 81
 Talkative 372
 Tall 393
To Tame 409
 Tame 176
 Tamarind 156 अ
 Tank 117, 242 अ
 Target 285
To Tarry 29
To Taste 418
 Taste 68 अ, 427, 481
 Taunting 84
 Tavern 133 अ, 353

- Tawny 73, 461
 Tax 266
To Teach 265, 357, 374, 414
 Teacher 240
To Tear 410
To Tear off 500
 Tear 217, 449
 Tearing 498 अ
 Tedious 363
To Tell 415
 Tempest 26
 Temple 242 अ
 Temples of elephant 270
 Tenacity 484
To Tend 414
To Tend to 253
 Tendency 506
 Tender 399
 Tenderness 90
 Tending cattle 303
 Tent 230
 Term 468
 Termeric 313
To Terminate 413
 Termination 430
 Terrace 133 अ
 Terrible 91, 91 अ
 Terrified 369
To Terrify 91
 Terror 92
 Test (of honesty) 263
 Testimony 433
 Tether 320
 Theft 345
 Then 490, 525
 Therefore 510
 They say 497
 Thick 366, 391
 Thief 344
 Thigh 207, 420
 Thin 391
 Thing 439, 441
To Think 97, 413, 414, 416
 Thinking 492
 Thirst 316
 Thorn 422
 Thoughtless 364
 Thread 346
 Thread (sacred) 252
 Threat 81
 Threshed 308 अ
 Threshold 135
To Thrive 409
 Thriving 370, 498 इ
 Throat 212
 Throbbing 498 इ
 Throughout 517
To Throw 405, 418
To Throw up 403

Throwing 498 ₹
 Thrown 405
 Thumb 211
To Thunder 293 अ
 Thunder-bolt 20, 425
 Thus 489, 492
 Tidings 77, 435 आ
To Tie 279, 404
 Tiger 157, 421
 Tilled 306
 Time 52, 453, 458, 468,
 473
 Time (proper) 454
 Time (musical) 88 अ
 Timid 369
 Tin 331
 Tinkling 85
 Tip (of elephant's trunk)
 467
 Tire 276
 Title 77, 78, 429, 457
 To 489
 To-day 523
 Toe 211
 Together with 511
 Token 458
 Told 415
 Toll 267
 Tomorrow 523, 524
 Tongue 215
 Tooth 215, 428

Top 140, 467
 Top (of trees) 148
To Torment 107, 409 अ,
 419
 Tortoise 116
 Tossed up and down 395
 Touch 68 अ
To Touch 230 अ, 261,
 403
 Touching 392
 Touching to the quick
 403
 Touch-stone 347
 Towards 489
 Town 130
 Town-gate 137
To Trace out 413
 Trade 303
 Trader 322
 Tradition 76
 Traditional 498 आ
 Transcendental 400
To Transgress 360
 Transgressing 487
 Transgression 453, 506
 Trap 345, 429
To Travel 133, 249
 Traveller 262
 Travelling 249
 Treacle 430 आ
 Treasure 28, 326, 479

- Treatise 494
 Tree 145, 146, 423, 459
To Tremble 107, 369,
 404, 501
 Trembling 101, 397, 404
 476, 498 अ, 498 इ
 Trench 119
To Trespass 411
 Trial of honesty 263
 Tribute 266
 Trick 425 आ, 429
 Trickling 498 आ
 Trifling 463
 Trituration 501 अ
 Triumph 294
 Triumphant 282
 Troop 174, 175
 Troubled 409 अ, 419
 True 83, 84, 438
 Truly 519
 Trunk (headless) 300
 Trunk (of tree) 148,
 430 अ
 Trunk (elephant's) 467
To Trust 265
 Trust 265, 452 अ
 Trusty 260
 Truth 519
To Tumble 100
 Tumultuous 293
 Tune 86 अ
- Turban 480
To Turn away from 410
 —,—out 373
 —,—round 66, 410
 Turning round 499
 Turret 449
 Tusk 434, 482
 Twang 293 अ
 Twig 150
 Twilight 53

 Udder 319
 Umbrella 236
 Un-alterable 466
 Uncautiousness 97
 Uncertainty 65
 Unchaste 183
 Unchecked 374 अ
 Uncle 191
 Unctuous 313
To Undergo 249, 409,
 410, 416
To Understand 360, 413,
 416
 Understanding 64
 Understood 416
 Undertaken 416
 Undoubtedly 520
 Undulating 393
 Uneasy 359

Uneasiness 501
 Unexpected 514
 Uneven 393
 Unfathomable 115
 Unfavourable 452
 Unforeseen 514
 Unfriendly 480
 To Unite 362, 368, 375,
 416
 Union 425 अ, 507
 Unmarried man 250
 Unmeaning speech 81
 Unnatural 420 अ
 Unrestrained 362, 374 अ
 Unripe 405
 Unstable 397
 Unsteady 397
 Untie 279
 Untrue 519
 Uplifted 407
 Upper 469
 Upright 395
 Upto 485
 Urine 205
 Usage 436 अ
 Usury 304
 Useless 383, 402
 Uselessly 510
 Usual (-ly) 30
 To Utter 405, 411, 418

Vacant 383
 Vain 402
 Vainly 510
 Valley 142
 Value 322, 426
 To Value 414
 To Vanish 298
 Vanity 92, 93
 Vapour 449
 To Variegate 74
 Variegated 74
 Variety 412, 489
 Various 406 अ, 497
 Vast 386
 Vedās 76
 Vegetable 312 अ, 380
 Vehicle 276, 464
 Veil 228
 Vein 203 अ
 Vendor of spirits 335
 Venerable 357, 438
 Vengeance 295
 Venus 46, 46 अ
 Verse 420, 438, 483, 507
 ३, 512
 Versed 357
 Very 30, 31, 509
 Very (the-) 487
 Vessel 312, 464
 Vex 409 अ, 419
 Vice 446

- Victim 267
 Victorious 282
 Victory 294
 Vigilance 501 अ
 Vigilant 371
 Vigour 478
 Village 137
 Vine 155
 Violating 487
 Violation 453, 506
 Violation of order 249
 Violence 293
 Violence (by-) 516
 Virtue 61 अ, 451
 Virtuous 438
 Vishnu 9 अ-अ-इ
 Visible 487, 496
To Visit 416
 Vital airs 478
 Vital part 460, 507 इ
 Vocative (case &c.) 513
 Void 383
 Voluptury 507 अ
To Vomit 409
 Vomiting 507
 Voracious 365
 Vow 249
 Vulgar 83
 Vulture 165
 Wager 355
 Wages 351, 479
 Waist 210
To Wait 357
To Wake 371
 Wakefulness 501 अ
 Waking 371, 501 अ
To Walk round about
 66
 Wall 131
To Wander 66, 162, 249,
 411
 Want 96, 437
To Want 357
 War 262, 292, 293,
 459
 Warding off 518
 Warm 51
To Warm 419
 Warrior 278
 Warrior (in chariot)
 277
To Wash 230 अ
 Washerman 335
 Wasp 167
 Waste 502
To Waste away 379, 502
 Watch 268
 Watch of three hours
 55 अ
 Watching 504

- Water 109, 425, 430 अ,
 466, 467, 473
 Water-fall 141
 Waterlily 121
 Watery 110
 Wave 110, 423, 473
 Wave (large) 111
 Wax 331
 Way 128, 129
 Wealth 283, 325, 439,
 478
 Weapon 284
 To Wear 368
 To Wear out 198
 Weary 29
 To Weave 410
 Weaver 333
 Wedge 472
 To Weep 100
 Weeping 100
 To Weigh 350
 Weight (measure of)
 324
 To Welcome 275, 416
 Well 491, 516, 517
 Well (very-) 516
 Well (with steps) 118
 West 34
 Wet 419
 What ? 486, 493
 What else ? 490
 Wheat 308
 Wheel 276
 Wherefore 493
 Whether-or 511
 Which ? 491
 Whip 307, 347
 To Whirl 66
 Whirling round 499
 Whirl-pool 111
 To Whisper 252
 Whit 387
 White 71
 Whole 390, 463, 474,
 490
 Why ? 491, 493
 Wick (of a lamp) 478 ₹
 Wicked 377, 378, 422,
 472, 485, 493
 Wickedness 501 अ
 Wide 406 अ
 Widow 184
 Widow re-married 183 अ
 Width 229
 Wife 181, 196, 443, 449
 464, 484
 Wife (of husband's
 brother) 190
 Wild (animal) 472
 Wilderness 129, 143
 Will 64
 Wily 378

- To Win* 294
Wind 24, 25, 435, 461
Wind (violent) 26
Windlass 346
Window 134, 474
Wine 352, 507 ₹
Wing 172, 464
To Wink 146
Winnowed 308 अ
Winnowing basket 310
Winter 56
To Wipe away 230 अ
Wisdom 64
Wise 228, 239, 438
Wish 95, 96, 440
To Wish 96, 266, 417
With 511
To Withdraw 404
Without 468, 510
Woe! 89, 488
Wolf 159
Womam 178, 443
Women (varieties of)
 179, 180
Wonder 91, 98, 464
Wonder (sentiment of-)
 89
To Wonder 406
Wood 149
Wool 321
Woollen 227
- Works (charitable)*
 242 अ
Work-shop 134
World 126, 420, 514
Worldly pursuit 454
Worm 160 अ
Worship 247, 426
To Worship 409 अ, 411
To Worship by hymns
 417
Worshipped 411
Worthless 338, 383, 463
Wound 201 अ
To Wound 296, 298,
 374 अ
To Wrangle 415
Wreath 233
Wrestler 507 अ
Wrestling 293 अ
Wretched 379, 485
To Write 261
Writer 261
Writing 261
Wrist 211
Wrong 519
-
- To Yawn* 100
Yawning 100
Year 57
Year (current) 525

(१७५)

Year (last) 525
Yellow 72
Yellowish white 72
Yes 490
Yesterday 424, 523
To Yield 317
Yoke 276, 425 आ
Young 173, 197
Younger 198

Young (woman) 183
Youth 196

Zeal 97
Zenana 135
Zigzag 394
Zone 226
